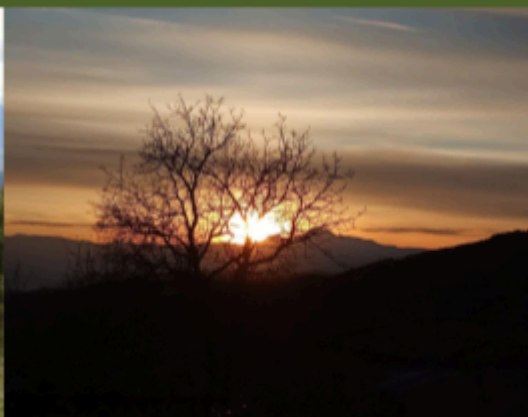

Το «Δερβένι» της καρδιάς μας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ:
Θεοδοσίου Θεόδωρος του Κωνσταντίνου
Εκπαιδευτικός

Το παρόν βιβλίο αφιερώνεται στους γονείς μου,
στην οικογένειά μου, στον αδερφό μου.

Σε όλους του κατοίκους του χωριού
που πόνεσαν και πονούν
αυτόν τον όμορφο τόπο.

Το Καλαμάκι όπως φαίνεται από τη Κοτρώνα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1.1. Λίγα λόγια για το Καλαμάκι	7
1.2 Η ένταξη του χωριού στη διοικητική διαίρεση της Ελλάδας	8
1.3 Διατελέσαντες Πρόεδροι της Κοινότητας Καλαμακίου μετά το 1912	11
1.4 Διατελέσαντες Γραμματείς της Κοινότητας Καλαμακίου μετά το 1940	14
1.5 Ζαπάντι και «Παλιοντέρβενο», τα χωριά που χάθηκαν...	15
1.6 Οριοθέτηση της έκτασης που ανήκει στο χωριό	17
1.7 Η πληθυσμιακή εξέλιξη του Καλαμακίου μέσα από τις απογραφές του Ελληνικού Κράτους	18
1.8 Η διαμόρφωση του οικισμού από τον σχηματισμό του έως σήμερα	21
2.ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΑΛΑΜΑΚΙΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΓΥΡΩ ΠΕΡΙΟΧΩΝ	24
2.1 Η Όθρυς και το Καλαμάκι-Δερβέν Φούρκα στο διάβα της ιστορίας.	24
2.2 Προ Χριστού	28
2.3 Μετά Χριστόν	29
2.4 Τουρκοκρατία	30
2.5 Λίγο πριν την Επανάσταση του 1821	33
2.6 Επανάσταση του 1821 γύρω από το χωριό	35
Μάχη του Μπαϊρακταρή 16 Απριλίου 1821 ή Μάχη του Κομνά Τράκα στο Δερβέν Φούρκα για την αναχαίτιση του Ομέρ Βρυώνη	35
2.7 Η μάχη στο Δερβέν Φούρκα 1822	37
2.8 Καλαμακιώτες αγωνιστές του 1821	38
2.9 Βεβαίωση ότι κάποιος Σουβαλιώτης συμμετείχε σε μάχη στο Δερβέν Φούρκα	39
2.10 Χάραξη συνόρων Ελληνικού Κράτους 1834	41
Απόσπασμα από Στρατιωτική Γεωγραφία Κολλιόπουλος Αντώνιος 1939	41
ΕΝ Ναυπλίου 18 Νοεμβρίου 1832	43

2.11 Κάστρο της Αγίας Άννας (Τοπωνύμιο Πέτρες)-Παλικούλια	44
Άποψη του κάμπου της Λαμίας από τον Προφήτη Ηλία(μάλλον) το 1848	45
2.12 Συνάντηση στην Αντίνιτσα 1852	45
2.13 Διένεξη κατοίκων Καλαμακίου-Δερβέν Φούρκα το 1854	46
2.14 Γεωργοί του Δήμου Λαμιέων	48
2.15 Μάχη στο Παλαμά Δομοκού 1878	49
2.16 Η ληστοκρατία στην Όρθρυ τα πρώτα χρόνια μετά την απελευθέρωση	50
2.17 Οι ξένοι περιηγητές για το πρόβλημα της ληστοκρατίας	52
2.18 Σύλληψη συγχωριανών μας από ληστές και αίτημα βοήθειας στον Δήμο Λαμίας-Παύση του Δημοτικού Συμβουλίου Λαμίας	52
2.19 Σύνορα Ελληνικού Κράτους 1881	55
2.20 Ο ατυχής πόλεμος του 1897	57
3.1 Πόλεμος της Κριμαίας 1919	66
3.2 Μικρασιατική εκστρατεία	66
3.3 Ελληνο-Ιταλικός Πόλεμος 1940-41	67
3.4 Εισβολή των Γερμανών στην Ελλάδα και Κατοχή	68
3.5 Ένα παρ' ολίγον ολοκαύτωμα	71
3.6 ΘΑΝΟΝΤΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ	72
3.7 Εμφύλιος Πόλεμος 1945-1949	72
3.8 Θανόντες κατά την περίοδο του εμφυλίου	73
3.9 Σχέδιο Μάρσαλ	76
3.10 Επιστράτευση 20/7/1974	76
4.1 Η Εκκλησία του Αγίου Νικολάου	77
4.2 Παρεκκλήσια της περιοχής	84
4.3 Μοναστήρια της γύρω περιοχής	89
5 .ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ	100
6. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΑΛΑΜΑΚΙΟΥ “Η ΑΝΤΙΝΙΤΣΑ”	106
7. Η ποδοσφαιρική ομάδα του χωριού	109

8. ΓΝΩΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΚΑΛΑΜΑΚΙΟΥ	111
8.1 Περιήγηση στις περιοχές γύρω από το χωριό.	111
8.2 Προέλευση των ονομασιών στις διάφορες περιοχές.	122
8.3 Χλωρίδα και πανίδα της ευρύτερης περιοχής χωριού	128
8.4 Βότανα της ευρύτερης περιοχής του χωριού	129
9.1 Η υδροδότηση και η αποχέτευση του χωριού	1
9.2 Η ηλεκτροδότηση του χωριού	1
9.3 Η τηλεφωνική σύνδεση του χωριού	1
9.4 Τα μπακάλικα του χωριού	1
9.5 Πλανόδιοι επαγγελματίες που περνούσαν από το χωριό.	1
9.6 Η οδική σύνδεση του χωριού με τη Λαμία	1
9.7 Κατασκευή του δρόμου για τα χωράφια	1
9.8 Η εκμηχάνιση της γεωργίας	1
9.9 Η πρώτη τηλεόραση στο χωριό	1
10.1 Τσιφλίκια	1
10.2 Η λίμνη Ξυνιάδας, η αποξήρανσή της & η διανομή κλήρων σε κατοίκους του Καλαμακίου	1
10.3 Αναδασμός του κάμπου	1
10.4 Αναδασμός της έκτασης γύρω από το χωριό	1
10.5 Τα αμπέλια	1
10.6 Διατελέσαντες αγροφύλακες	1
11.1 Καλλιέργεια δημητριακών	1
11.2 Η καπνοκαλλιέργεια στο χωριό	1
11.3 Κτηνοτροφικές ασχολίες των κατοίκων	1
12.1 Καθημερινές οικιακές ασχολίες	1
12.2 Παραδοσιακή κουζίνα του χωριού και της Κεντρικής Ελλάδος γενικότερα.	1
13. Τα παιχνίδια μιας άλλης εποχής	1
14. Έθιμα του χωριού ανά χρονική περίοδο	1
16 .Γιατροσόφια	1
17.Πρακτικοί γιατροί	1
18. Δημοτικά Τραγούδια- Ποιήματα	1

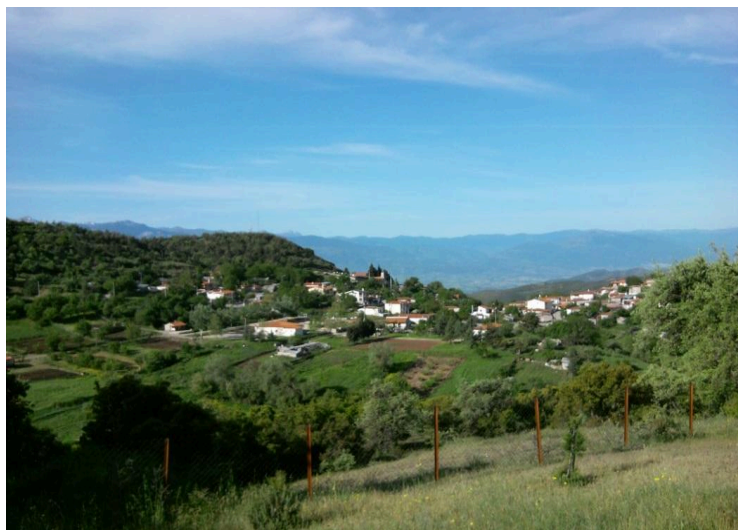
19.ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΤΟΥ ΚΑΛΑΜΑΚΙΟΥ	1
19.1 Μια ποιήτρια με καταγωγή από το χωριό μας	1
19.2 Αυτοδίδακτοι οργανοπαίχτες του χωριού υπήρξαν οι κάτωθι:	1
19.3 Διετέλεσαντες και διετελούντες Δημόσιοι υπάλληλοι από το 1960 και μετά	1
19.4 Ελεύθεροι επαγγελματίες από το χωριό.	1
19.5 Πολιτικά πρόσωπα με καταγωγή από το χωριό	1
19.6 Σύνθεση οικογενειών του χωριού 1935-1950	1
19.7 .Σύνθεση οικογενειών του χωριού 1950-1980	1
21. Η ΝΤΟΠΙΟΛΑΛΙΑ ΤΟΥ ΚΑΛΑΜΑΚΙΟΥ	1
21.1 Παροιμίες -Γνωμικά	1
21.2 Παροιμιώδεις εκφράσεις της καθημερινότητας	1
21.3 Λεξιλόγιο ντοπιολαλιάς	1
22. Μικρά και ενδιαφέροντα...	1
23. Βιβλιογραφία– Πηγές πληροφοριών	1

1.ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

1.1. Λίγα λόγια για το Καλαμάκι

Το χωριό Καλαμάκι είναι χτισμένο σε υψόμετρο 785 μ. στην κορυφογραμμή της Όθρυς στην κεντρική Ελλάδα. Ήταν ένα από τα βασικά περάσματα (δερβένια) όλων των κατακτητών στην πορεία τους προς τη νότια Ελλάδα.

Το Καλαμάκι έχει γεωγραφικό πλάτος Βόρειο 38,9973641107 και γεωγραφικό μήκος Ανατολικό 22,3499379002.

Το σημερινό χωριό ιδρύθηκε από λίγες οικογένειες, μετά τα μέσα του 19^{ου} αιώνα, οι οποίες βρέθηκαν στο σημερινό χωριό μετακινούμενες από διπλανούς οικισμούς που καταργήθηκαν, όπως το Ζαπάντι (δυτικά του χωριού), το παλιό Καλαμάκι, το Παλιοντέρβενο, το Παληχωράκι (στη θέση που υπάρχει το παλιό εκκλησάκι της Αγίας Παρασκευής) και το Παληχώρι ή πέρασμα Ντερβέν Φούρκα (Δεκάξι-16^ο χλμ Λαμίας-Δομοκού).

Οι κάτοικοι αυτών των μικρών οικισμών είχαν έρθει κι αυτοί με τη σειρά τους από άλλες περιοχές όπως: Τσιακαίοι από Ευρυτανία, Φουρκαίοι από Άγραφα, Βαλτινός από Βάλτο Αμφιλοχίας, Λιαγκαίοι από Ήπειρο, Γκαρλαουναίοι από Λίμνη Κάρλα (κατά μία εκδοχή), Σταυρογιανναίοι από την Κατερίνη, Θεοδοσάιοι από το Παλιοντέρβενο κτλ.

Επίσης, το σημερινό χωριό ενισχύθηκε με σκηνίτες Βλάχους που χρησιμοποιούσαν την περιοχή γύρω από το χωριό σαν στάση, στην πορεία τους για τα χειμαδιά (κάμπος Λαμίας-Ορχομενός) και αντίστροφα (Περτουλιώτικα λιβάδια) .

Θυμάμαι στα παιδικά μου χρόνια τέλος της άνοιξης να περνούν από το χωριό οι βλάχοι με τα κοπάδια τους, κατευθυνόμενοι προς Ψ'λόραχη, Δασιά Δέντρα και από κει ακολουθώντας την κορυφογραμμή να καταλήγουν στα Περτουλιώτικα λιβάδια.

Έναν από αυτούς συνάντησα στον τόπο που μένω, (Ωρωπός Αττικής) είναι ο Τζιαχρήστας Παναγιώτης από το Λεοντίτο Καρδίτσας που έχει να μολογεί για το πόσο όμορφο ήταν το τοπίο γύρω από το χωριό την άνοιξη.

Το χωριό έφθασε πληθυσμιακά στο αποκορύφωμά του στη δεκαετία του 1960, μετά άρχισε η εσωτερική και εξωτερική μετανάστευση με αποτέλεσμα σήμερα να έχει λιγότερους από 100 μόνιμους κατοίκους

1.2 Η ένταξη του χωριού στη διοικητική διαίρεση της Ελλάδας

ΦΕΚ 80/ 28-12-1836 Ένταξη του οικισμού Καλαμάκι στον Δήμο Παραχελιωτών

Το Καλαμάκι (μάλλον εννοεί το παλιό Καλαμάκι), επειδή ανήκει στο μόλις ανεξαρτοποιημένο κράτος εντάσσεται στο Δήμο Παραχελιωτών. Το παλιό χωριό βρίσκεται στην νότια πλαγιά της Όρθρυς δυτικά του σημερινού χωριού σε απόσταση περίπου 5 χλμ., (η οποία παραχωρήθηκε στην Ελλάδα, ενώ η βόρεια παρέμεινε στην Οθωμανική Αυτοκρατορία). Αναφέρεται δε να ανήκει στο νεο σχηματισθέντα Δήμο Παραχελιωτών. Έδρα του Δήμου το χωριό Λιανοκλάδι. Ανήκουν επίσης τα παρακάτω χωριά: Γραμμένη Ράχη, Κούρνοβο, Ασβέστη, Ζέλι, Στύρφακα, Λιανοκλάδι, Αμούρι, Αρχάνι, Παλιούρι και Δερβέν Καρυά.

ΦΕΚ 80 /28-12-1836 Πρώτη αναφορά σε επίσημα έγγραφα στον οικισμό Δερβέν Φούρκα

Το 1836 με βασιλική απόφαση οι δεκαπέντε δήμοι της επαρχίας Φθιώτιδας θα συγχωνευτούν σε οκτώ, τους μισούς περίπου, ενώ η Λοκρίδα θα μείνει όπως ήταν πριν, έχοντας τώρα τους ίδιους δήμους με τη Φθιώτιδα.

Ο Δήμος Λαμίας θα είναι ο μεγαλύτερος Δήμος του νομού, όμως δεν θα έχει πληθυσμό άνω των δέκα χιλιάδων κατοίκων καθώς παρουσιάζεται ως δήμος β' τάξεως το 1836. Τα χωριά που απαρτίζουν τον δήμο Λαμίας ήταν το Σαρμουσακλή, η Μεγάλη Βρύση, το

Λιμογάρδι, το Παλιοχώρι, η Δίβρη, το Μακρολείβαδον, το Φούρκα, Δερβένι (ήταν δύο χωριά ή τυπογραφικό λάθος το κόμμα ανάμεσα στις δύο λέξεις;) οι Τσοπανλάταις, η Δαϊτσία, το Μπεκί, τα Καλύβια, το Κόμμα, το Ιμπίρμπεη, η Αλαμάνα και η Ταράτσα.

Η αιωνόβια μουριά στο παλιό Καλαμάκι

ΦΕΚ 41Α - 10/10/1869

Ο οικισμός Καλαμάκι αποσπάται από το δήμο Μακρακώμης και προσαρτάται στο Δήμο Παραχελιωτών

ΦΕΚ 50Α - 25/07/1879

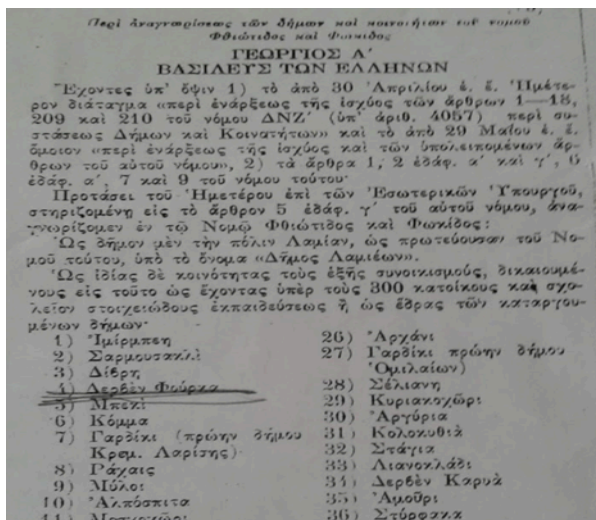
Ο οικισμός Καλαμάκι του δήμου Παραχελιωτών καταργείται, μάλλον οι κάτοικοι έφυγαν από το παλιό Καλαμάκι και ήρθαν άλλοι στο σημερινό χωριό ή στους διπλανούς οικισμούς όπως η Καρυά πχ. Οι Τσαγαναίοι.

ΦΕΚ 136Α/8-7-1899

Αποσπάται από το νομό Φθιώτιδας -Φωκίδας στο Νομό Φθιώτιδας

ΦΕΚ 282Α/4-12-1899

Αποσπάται από το Νομό Φθιώτιδας στο Νομό Φθιώτιδας-Φωκίδας.

ΦΕΚ 261Α/31-8-1912

Το 1912 αποσπάται με το ΦΕΚ 261/31-8-1912 από το Δήμο Λαμιέων επειδή ξεπερνούσε τους 300 κατοίκους και γίνεται «Κοινότητα Δερβέν-Φούρκα». Ενσωματώνεται δε στη κοινότητα και ο συνοικισμός Αντίνιτσας.

1930 Μετονομασία Κοινοτήτων

Το 1930 με το Βασιλικό Διάταγμα (ΦΕΚ 251/24-7-1930/τ. Α΄) αλλάζει το όνομα της κοινότητας από Δερβέν Φούρκα και γίνεται «Κοινότητα Καλαμακίου»

Νόμος «ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Με το Ν. 2539/1997 Φ Ε Κ Α 224 / 4 Δεκεμβρίου 1997, το Νόμο «ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ», έγινε συνένωση Δήμων και Κοινοτήτων όλης της Ελλάδος εκτός λίγων εξαιρέσεων .

Το Καλαμάκι είναι πια Δημοτικό Διαμέρισμα του Δήμου Λαμίας, διοικείται από πενταμελές ΔΣ του οποίου ο Πρόεδρος είναι και

Δημοτικός Σύμβουλος του Δήμου. Το διοικητικό αυτό σύστημα λειτούργησε για δυο τετραετίες.

Από το 2007, σύμφωνα με το νέο Δημοτικό Κώδικα το Καλαμάκι διοικείται από τριμελές Διοικητικό Συμβούλιο και ο Πάρεδρος δεν είναι πλέον Δημοτικός Σύμβουλος.

1.3 Διατελέσαντες Πρόεδροι της Κοινότητας Καλαμακίου μετά το 1912

Πριν τον πόλεμο του 1949 διετέλεσαν πρόεδροι οι: Ευσταθίου Βασίλης, Λαμπρόπουλος Σπύρος, Φούρκας Βασίλης του Σπ., Γκαρλαούνης Βασίλης, Παπακωνσταντίνου Στέλιος του Βασ. κτλ σύμφωνα με αφηγήσεις των κατοίκων γιατί δεν υπάρχουν στοιχεία από τα αρχεία της κοινότητας

Το κριτήριο για την επιλογή προέδρου ήταν αν ο υποψήφιος ανήκει στους κτηνοτρόφους ή στους γεωργούς. Επειδή υπερτερούσαν οι κτηνοτρόφοι έβγαине πρόεδρος κτηνοτρόφος.

Μετά το 1949 από τα αρχεία της κοινότητας έχουμε τους κάτωθι προέδρους.

Μέσα στη παρένθεση αναφέρονται τα ονόματα των μελών του κοινοτικού συμβουλίου

- Τσιάκας Θωμάς 1950-1954 (Ευσταθίου Βασίλειος-Γκαρλαούνης Ανδρέας- Χριστοδούλου Νικόλ-Πλατής Κώστας.)
- Πλατής Αποστόλης 1954-1956
- Τσιάκας Θωμάς 1956-1958 (Βασ. Ευσταθίου- Ανδρέας Γκαρλαούνης- Κων Πλατής- Νίκος Χριστοδούλου)
- Σταυρογιάννης Δημήτριος του Νικ. 1959-1963
- Τσιάκας Θωμάς 1964-1967 (Θεοδοσίου Γ.- Γκαρλαούνης Χρ.- Πλατής Απ.-Φούρκας Νικ.)

- Πλατής Αποστόλης 1967-1974 (Παπανικολάου Αθανάσιος-Μπλέτσας Γεώργιος- Φούρκας Νικόλαος- Γκαρλαούνης Χρήστος)
- Ψαρογιάννης Κωνσταντίνος– Δάσκαλος του σχολείου προσωρινός πρόεδρος μετά τη πτώση της χούντας. (ΠλατήςΑπόστ.-Φούρκας Νικ.-Θεοδοσίου Γεώργιος-Γκαρλαούνης Χρήστος)
- Γκαρλαούνης Χρήστος 1975-1978 (Λαμπρόπουλος Νικόλαος-Μπλέτσας Κων.- Χριστοδούλου Παν.- Τσιάκας Γεώργιος)
- Λιάγκας Νικόλαος του Στυλιανού 1978-1982 (Μπλέτσας Κων-Καλιώρας Νικόλαος- Πλατής Απόστολος- Τσιάκας Γεώργιος)
- Τσιάκας Γεώργιος του Αθανασίου 1982-1985 (Τσιάκας Γεώργιος του Κων- Χριστοδούλου Παναγιώτης- Ευσταθίου Ιωάννης- Κουμπάρος Νικόλαος του Ευαγγ.- Σταυρογιάννης Λεωνίδας – Μπλέτσας Χρήστος του Νικ.)
- Θεοδοσίου Στυλιανός του Γεωργίου 1986-1990
- Μπλέτσας Δημήτριος του Θωμά 1991-1994 (Σταυρογιάννης Αλέξ.- Παπανικολάου Απόστ.- Πλατής Ευάγγελος του Αρ.- Φούρκας Αθανάσιος του Σπ.)

*Θεοδοσίου Στυλιανός-Τσιάκας Γεώργιος του Αθ.-Φούρκας Νικόλαος
του Βασ.-Μπλέτσας Δημήτριος του Θωμά-Λιάγκας Νικόλαος του
Στέλιου*

- Φούρκας Νικόλαος του Βασιλείου 1995-2006
- Φούρκας Απόστολος του Ηλία 2007-2010 (Κουμπάρος Κώστας Αθ.- Κουκούλης Κων.του Γεωργίου από τη Λυγαριά).
- Χαλβατζής Αθανάσιος του Ηλία 2011-2017 (σύμβουλοι Λαμπρόπουλος Σπ.- Τσιάκας Πέτρος)
- Λαμπρόπουλος Σπύρος του Νικολάου 2018-2019 (Χαλβατζής Αθανάσιος του Ηλία- Τσιάκας Πέτρος του Παν.)
- Λαμπρόπουλος Σπύρος του Νικολάου εκλέχθηκε ξανά στις εκλογές του 2019.

*Σταυρογιάννης Δημήτριος του Νικολάου-Πλατής Απόστολος του
Δημ.-Τσιάκας Θωμάς-Γκαρλαούνης Χρήστος*

1.4 Διατελέσαντες Γραμματείς της Κοινότητας Καλαμακίου μετά το 1940

Για κάποια χρόνια τη δεκαετία του 1950 γραμματέας της κοινότητας έκανε ο τότε δάσκαλος του χωριού Βαλτινός Χρήστος. Επί χούντας διετέλεσε γραμματέας και ο Σταυρογιάννης Δημήτριος του Νικολάου. Ο Παπακωνσταντίνου Βασίλειος του Στυλιανού από το 1960 έως 1965 και από το 1971 έως το θάνατό του, σε αυτοκινητιστικό δυστύχημα στη Παλικούλια

1.5 Ζαπάντι και «Παλιοντέρβενο», τα χωριά που χάθηκαν...

Βορειοδυτικά του Καλαμακίου υπήρχε τον 19^ο αιώνα ο οικισμός Ζαπάντι (ετυμολογικά Ζαπάντι σημαίνει δυτικά στη σλαβική γλώσσα και ήταν όντως δυτικά του Παλιοντέρβενο και του σημερινού χωριού).

Ενός οικισμού που απ' όσα μπορούμε να γνωρίζουμε είχε Ελληνικό πληθυσμό κατά τα χρόνια της τουρκοκρατίας. Βρισκόταν σε δύο οικισμούς, έναν μικρό κοντά στην εκκλησία του Αγίου Νικολάου και έναν λίγο πιο πέρα. **(Ίσως και γι' αυτό το λόγο η εκκλησία του σημερινου χωριού είναι αφιερωμένη στον 'Αγιο Νικόλαο. Επίσης μάλλον η μάχη που αναφέρουν κάποιοι ιστορικοί να έγινε στο περίβολο του ναού στο Παλιοντέρβενο καί όχι στο σημερινό γιατί δεν είχε χτιστεί η εκκλησία ακόμη)**

Πρόκειται για παλιό οικισμό σχετικά, με πρώτη την αναφορά του πρόξενου της Ελλάδας στη Λάρισα το 1876 σχετικά με τους οικισμούς της περιοχής, όπου φαίνεται ότι είχε «100 Έλληνες κατοίκους, 1 Ναό, ρέον ύδωρ και οθωμανική έπαυλη» προφανώς του διοικητή των συνοριακών Τουρκικών δυνάμεων.

Μετά την απελευθέρωση, στην απογραφή του 1881 εμφανίζεται με 78 κατοίκους, το 1896 με 202 κατοίκους και το 1907 με μόνο 42 κατοίκους, καθώς καταστράφηκε από την μανία των Τούρκων κατά το ατυχή πόλεμο του 1897. Λίγο πριν όμως κάποιοι απ' αυτούς μετακινήθηκαν σε διπλανά χωριά όπως το νεοιδρυθέν Δερβέν Φούρκα και αποτέλεσαν τη μαγιά του νέου χωριού.

Το 1912 τα χωριά του Δήμου Ξυνιάδος, που ήταν τότε τα Άνω και Κάτω Αλχανί, Άγιος Γεώργιος, Δαουκλί, Ζαπάντι, Κορομηλιά, Παναγία, Δραχμάναγα, Λιβαδάκι και Μονή Αγίου Αθανασίου, αποσπάσθηκαν και αποτέλεσαν ξεχωριστές κοινότητες, κατά ομάδες καθώς δεν πληρούσαν τις προϋποθέσεις του νόμου, δηλαδή δεν είχαν πάνω από τριακόσιους κατοίκους ή σχολείο πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σε λειτουργία.

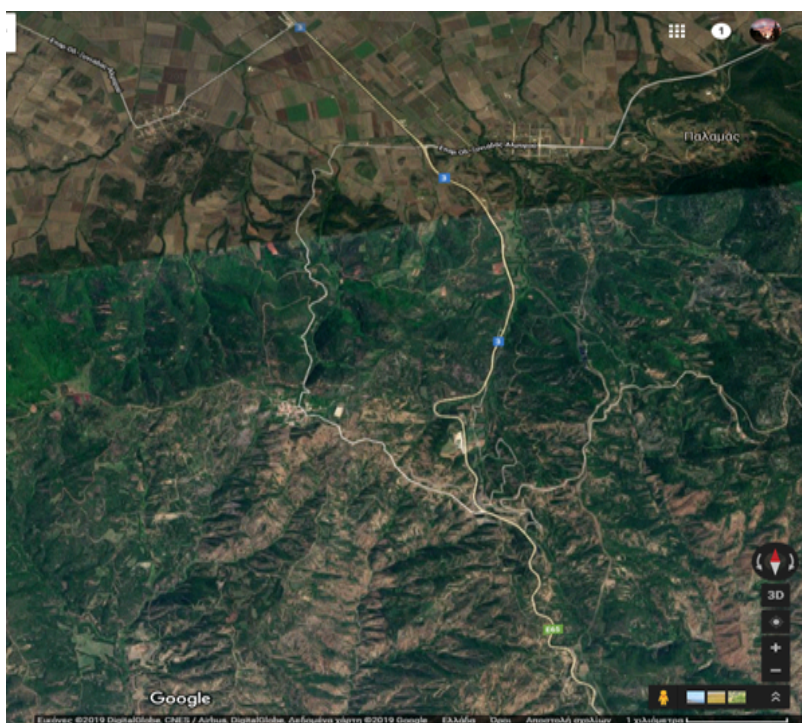
Τρία περίπου χιλιόμετρα νοτιοανατολικά υπήρχε κι άλλος οικισμός, το Δερβένι-Τερβένι. Σήμερα η περιοχή αναφέρεται ως «Παλιοντέρβενο», υπενθυμίζοντας σε μας από που προήλθαν κάποιοι συγχωριανοί μας. Ανήκε μέχρι το 1897 (που διαλύθηκε καθώς αναφέρεται μόνο στις απογραφές του 1881 με 73 κατοίκους και τέλος του 1896 με 36), στον τότε Δήμο Ξυνιάδος μαζί με τα χωριά Δαουκλή, Ζαπάντι, Οζερό, Δερελή, Παναγία, Άνω και Κάτω Αλχανί, Παλιούρι και Άγιο Αθανάσιο.(ΠΗΓΗ :ΚΑΡΕΛΛΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ από τον Άγιο Γεώργιο Δομοκού)

Αντάριασε.....

1.6 Οριοθέτηση της έκτασης που ανήκει στο χωριό

Το χωριό συνορεύει με εκτάσεις που ανήκουν στα χωριά Δίβρη, Παλαμά, Λυγαριά, Αγριελιά, Στύρφακα, Μοσχοκαρυά, Ξυνιάδα, Άγιο Γεώργιο Δομοκού και Παλαμά.

Δορυφορική εικόνα της περιοχής από τη GOOGLE

Τα όρια της έκτασης του χωριού ξεκινώντας από ανατολικά είναι τα εξής:

Κοΐα (Κορυφή 1,5 χλμ μετά την πηγή Αχιλλέως στο δρόμο για την Αντίνιτσα), αγωγός φυσικού αερίου-Στριφταρομήτρου

τ'αμπέλι-Στάυρακα- Σπανόρεμα- Ρεπαντέικα μαντριά πάνω από τη Λυγαριά- Κληματόραχη- Ντριμάρια- Κοκορέτσα- Στυρφακιώτικα- Παλιό Καλαμάκι- Τσαμαδή- τ' Τάκα τα χωράφια- το ριζό στο Παλιοντέρβενο- Κρικέσα- Ρέμα Αγιωργίτικο- Τσατάλι- Γέφυρα-Αμμούδες— Εθνική οδός Δομοκού-Λαμίας-22^οχλμ- Ταμπούρια- Δραχμάνακα- Γαλατά- Σταφυλόραχη- Επαρχιακή οδός για Αντίνιτσα και επιστρέφουμε στη κορυφή τ' Κόια.

1.7 Η πληθυσμιακή εξέλιξη του Καλαμακίου μέσα από τις απογραφές του Ελληνικού Κράτους

Απογραφή 1879 ως Δερβέν Φούρκα –Δήμος Λαμιέων

Άνδρες 188

Γυναίκες 88

Σύνολο 296

Απογραφή 1889 ως Δερβέν Φούρκα-Δήμος Λαμιέων

Άνδρες 122

Γυναίκες 109

Σύνολο 231

Απογραφή 1896 ως Δερβέν Φούρκα –Δήμος Λαμιέων

Άνδρες 151

Γυναίκες 127

Σύνολο 278

Απογραφή Οκτώβριος 1907 ως Δερβέν Φούρκα-Δήμος Λαμιέων

Δεν μπόρεσα να βρω στοιχεία

Απογραφή Μάιος 1928 ως Κοινότητα Δερβέν Φούρκα (από το 1912 με απόφαση που υπογράφει ο αντιβασιλεύς Κωνσταντίνος Διάδοχος, γιατί ξεπερνούσε τους 300 κατοίκους)

Κάτοικοι 365

Απογραφή 16 Οκτωβρίου 1940 ως Κοινότητα Καλαμακίου από δω και πέρα, μετά την μετονομασία του το 1930

Άνδρες 290

Γυναίκες 228

Σύνολο 518

Απογραφή 7 Απριλίου 1951

Κάτοικοι 417

Απογραφή 19 Μαρτίου 1961

Κάτοικοι 419

Απογραφή 14 Μαρτίου 1971

Κάτοικοι 306

Απογραφή 7 Απριλίου 1981

Κάτοικοι 247

Απογραφή 17 Μαρτίου 1991

Κάτοικοι 251

Απογραφή 18 Μαρτίου 2001 Δ.Δ.Καλαμακίου-Δ.Λαμιέων

Κάτοικοι 302

Απογραφή 10 έως 24 Μαΐου 2011

Κάτοικοι 169

Όπως βλέπουμε από τα παραπάνω στοιχεία το χωριό μας ακολουθεί τη μοίρα όλων των ορεινών χωριών της πατρίδας μας. Η μείωση ξεκινά από τη δεκαετία του '60 και συνεχίζεται έως σήμερα. Οι αριθμοί που αναφέρονται στις απογραφές τα τελευταία χρόνια είναι εικονικοί γιατί οι πραγματικοί κάτοικοι είναι πολύ λιγότεροι.

Σβήνει-Ρημοσέλι

Σβήνει ,πεθαίνει,χάνεται
αυτό που σ' έθρεψε
που σου 'δωσε ζωή.
Αυτό που πρωτογνώρισες
για σπίτι, για πατρίδα.
Στους δρόμους δεν ακούς φωνές
μόνο πουλιών σκοπούς
μελαγχολικούς.
Αντί γι' ανθρώπους
ζώα περιπλανόμενα
συντροφεύουν, τα άδεια σπίτια.
Μια πολύβουη ησυχία
Πλημμυρίζει το χώρο.....

1.8 Η διαμόρφωση του οικισμού από τον σχηματισμό του έως σήμερα

Τα πρώτα σπίτια του χωριού που χτίστηκαν από περιπλανώμενους ηπειρώτες μαστόρους λίγο πριν το 1900 ήταν 4 και ανήκουν σήμερα στον Θεοδοσίου Κώστα του Θεοδώρου, Μπλέτσα Κώστα του Ευαγγέλου και Φούρκα Βασίλη του Δημητρίου.

Μαζί με τα πρώτα σπίτια του χωριού χτίστηκε και ο Ιερός Ναός του Αγίου Νικολάου που δεσπόζει στο Νοτιοδυτικό άκρο του χωριού σε περίοπτη θέση με θέα προς το Βελούχι, τον Όλυμπο, τα Άγραφα, τη κοιλάδα του Σπερχειού αλλά και φυσικά σ' όλο το χωριό. Αργότερα χτίστηκαν σιγά σιγά και τα υπόλοιπα σπίτια που σώζονται ως σήμερα τα περισσότερα εκτός από κάποια που έπεσαν λόγω της εγκατάλειψης από τους κληρονόμους (Θελούρα Σπύρου, Μπλέτσα Μήτσου) ή κάποια άλλα που γκρεμίστηκαν για να φτιαχτούν καινούργια (του Νίκου Κουμπάρου ή Κατσαμάκα μετά το σεισμό του 1980-Σταυρογιάννη Δημητρίου κτλ.). Κατά τη διάρκεια του προηγούμενου αιώνα έγιναν και πολλές αλλαγές ιδιοκτησίας στα σπίτια του χωριού .

Ακολουθούν οι αλλαγές ιδιοκτητών

Κατά τη διάρκεια του προηγούμενου αιώνα έγιναν και πολλές αλλαγές ιδιοκτησίας στα σπίτια του χωριού .

Ακολουθούν οι αλλαγές ιδιοκτητών

ΠΑΛΑΙΟΣ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ

Γκαρλαούνης Αλέκος σε

Κουμπάρος Βασίλης σε

Ταρκάσης Χρήστος σε
του Δημ.

Καρέλης Νίκος σε

ΝΕΟΣ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ

Σταυρογιάννης Πάνο

Φούρκας Ηλίας του Απ.

Καρκατσέλος Σπύρος

Σταυρογιάννης Γιώργος

Τσιάκας Θανάσης σε
μεγάλο

Τσιάκα Γεώργιος τον

Παπά-Καρέλλης Νίκος σε
Γιώργος(οικόπεδο)

Σταυρογιάννης

Παπά-Καρέλλης Νίκος σε
Δημ.

Πλατής Αποστόλης του

Κουκούλης Γιώργος(ψυχογιός)- σε

Τσιάκας Γεώργιος Του Νικ.

Τσιάκας Γεώργιος του Νικ σε

Κουκούλης Γιώργος(ψυχογιός)

Κουμπάρος Βαγγέλης σε

Φούρκας Νίκος του Βασιλείου

Χριστοδούλου Νώντας σε
Νικ.

Κουμπάρος Βαγγέλης του

Λαμπρόπουλος Δημήτριος σε

Γκαρλαούνης Μέλητη

Κουμπάρος Βασίλης σε

Φούρκα Ηλία

Πλατής Στέλιος σε

Ευσταθίου Κώστα

Ταρκάση Χήρα σε

Καρκατσέλο Σπύρο

Μπουρούνης Βασίλης σε

Φούρκα Δημήτριο

Παπανικολάου Απ. σε

Φούρκα Αποστόλη(οικόπεδο)

Μπακογιάννης Γιώργος σε

Τσιάκα Δημήτρη ή Τάκα

Χαμπίτης (προίκα) σε
Γιάννη)

Λιάγκα Γιώργο(παππού του

Βαλτινός Χρήστος σε

Στριφτάρα Δημήτρη

Παπά Καρέλλης προίκα σε

Μπλέτσα Θωμά (ως οικόπεδο)

Τσιάκας Θωμάς σε	Αποστόλου Παν.(ως οικόπεδο)
Σαΐτης Περικλής σε	Παπά Γιώργη Μπούρα
Φούρκας Κώστας σε	Καλιώρα Νικόλαο του Δημ.
Καλιώρας Σπύρος σε	Κουκούλη Παναγιώτη
Μπακογιάννης Γιάννης σε	Κουκούλη Παναγιώτη
Θεοδώρου Θανάσης σε	Κουκούλη Μήτσο
Αποστόλου Παναγιώτης σε παλιό και έφτιαξε καινούργιο)	Λιάγκα Ιωάννη(γκρέμισε το
Κουκούλης Μήτσος σε	Χαμπίπη Αποστόλη
Θεοδοσίου Γεώργιος προίκα)	Γκαρλαούνη Ανδρέα (ως
Χαμπιπέικο Μαγαζί του Χρ.	Σταυρογιάννης Κώστας
Χριστοδούλου Νώντας σε	Κουμπάρο Βαγγέλη

2.ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΑΛΑΜΑΚΙΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΓΥΡΩ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

2.1 Η Όθρυς και το Καλαμάκι-Δερβέν Φούρκα στο διάβα της ιστορίας.

Η οροσειρά των μύθων και των ημίθεων! Η οροσειρά της Όρθρυς, βρίσκεται στο κέντρο της ηπειρωτικής Ελλάδας, πάνω από την πόλη της Λαμίας και σε μεγάλη έκταση από Δύση μέχρι Ανατολή. Δυτικά, ξεκινά από την Πίνδο τη θέση «Ζαχαράκη βρύση» και τα «Λυκομνήματα», εκτείνεται με ήρεμη και καλοσχηματισμένη γραμμή πάνω από την κοιλάδα του Σπερχειού, και συνεχίζει προς την Ανατολή πέρα από τη Λαμία, τον Αχινό, την Πελασγία, τον Αλμυρό και τον Παγασητικό κόλπο αλλά και τον κάμπο της Θεσσαλίας προς βορρά, σχηματίζοντας το οροπέδιο της Λίμνης Ξυνιάδας!

Ο Στράβων αναφέρει για την Όθρη: «ο δε Φθιωτικός Άλος υπό το πέρατι κείται της Όθρυος, όρους προς άρκτον κειμένου τη Φθιώτιδι, ομόρου δε τω Τυμφρηστό και τοις Δόλοψιν», και ο Ξενοφώντας ονομάζει την κεντρική Όθρη, Αχαϊκά όρη: «τη υστεραία υπερβαλών τα Αχαϊκά της Φθίας όρη (ο Αγησίλαος) την λοιπήν πάσαν δια φιλίας επορεύετο μέχρι προς τα Βοιωτών όρια».

Όθρυς, όρος Θεσσαλίας, οιονεί άθρυς τις ων όθεν εστίν αθροίσας, δια το ύψος, «Ετυμολογικόν το Μέγα, ήγουν η μεγάλη γραμματική» των Friedrich Sylburg, Gottfried Heinrich Schafer, Εκδ. Apud. Io Aug. Gottl. Weigel, έτος 1816).

Κατά τον Μεσαίωνα και ως τα τέλη του 19^{ου} αι. αναφέρεται από πολλούς σαν «βουνά της Γούρας» από την ομώνυμη τότε κωμόπολη

που άκμαζε στην Β/Α κλιτή της, τη σημερινή Ανάβρα(μετάφραση της λέξης Γούρα από τα Αρβανίτικα) Μαγνησίας.

Ολόκληρη η οροσειρά αποτελείται από μάρμαρο, οφείτη και ασβεστόλιθο και κατά καιρούς η μεταλλευτική άκμασε με μεταλλεία βωξίτη, χαλκού (υπάρχει ένα εγκαταλειμμένο ορυχείο στη θέση Τσερνόκι), σιδήρου, χρωμίου (Μεταλλεία Δομοκού), μαγγανίου αλλά και λιγνίτη.

Με τις ψηλότερες κορυφές της, το «Γερακοβούνι» ανατολικά με υψόμετρο 1726 μέτρα στην οποία και «...επί της κορυφής δε ταύτης βρύει ύδωρ ψυχρότατον και γλυκύ, σώζονται δε αυτόθι ταμπούρια (προμαχώνες) μέχρι τούδε (1880), των κλεπτών», ο «Άγιος Ηλίας» με υψόμετρο 1694 μέτρα και η διπλανή «Πύλора» στα 1578 μέτρα μαζί με το Γκούζι, ορθώνεται επιβλητική με το βάρος της μακραίωνης ιστορίας της. Εδώ κατά την μυθολογία προσάραξε η κιβωτός του γιου του Προμηθέα, Δευκαλίωνα και της γυναίκας του Πύρας στον μεγάλο κατακλυσμό που προκάλεσε ο Δίας για να τιμωρήσει τους αχάριστους «χαλκείους» θνητούς.

Εδώ γέννησαν τα παιδιά τους που έμελλε να γίνουν γενάρχες των πρώτων Ελληνικών φύλλων αλλά και τον Έλληνα που έδωσε στο γένος μας τ' όνομά του. Εδώ έδωσαν τη γιγάντια μάχη για την επικυριαρχία της γης, την περίφημη «Τιτανομαχία», οι Τιτάνες με ορμητήριο την Όθρη εναντίον των Ολύμπιων θεών και των συμμάχων τους! Κατά την Αρχαία Ελληνική Μυθολογία το όρος Όθρυς είναι «το βουνό των Τιτάνων», οι οποίοι εγκαταστάθηκαν σ' αυτό κατά την περίοδο της σύγκρουσης τους με τους Ολύμπιους Θεούς. Οι Τιτάνες μάχονταν από εκεί το Δία και τους υπόλοιπους θεούς αποσπώντας και εκτοξεύοντας προς τον Όλυμπο τεράστιες πέτρες. Ο μύθος δίνει μια εξήγηση και προς τη γεωφυσική κατανομή του όρους, όπου η βλάστηση παρουσιάζει μεγάλη εναλλαγή.

Στους πρόποδες του όρους έχουμε πλούσια βλάστηση με δασικά φυτά όπως η βελανιδιά, το πουρνάρι, το ρείκι. Στα ψηλότερα σημεία έχουμε κωνοφόρα όπως έλατα και μεγάλες εκτάσεις κατάφυτες με φτέρη.

Οι κορυφές του όρους είναι πετρώδεις όπου ευδοκιμεί το τσάι του βουνού (sideritis raeseri), κύριο γεωργικό προϊόν που αυτοφυεί σε μεγάλες εκτάσεις του όρους (φημισμένο το τσάι της Γούρας).

Εδώ βασίλεψαν ο Δευκαλίων, ο Έλληνας, ο Πηλέας, ο Αχιλλέας, ο Ποίας, ο Φιλοκτήτης, ο Ευρυδάμας, ο Δράνος, ο Φοίνικας, η βασίλισσα Ξυνία και άλλοι πολλοί. Στη λίμνη της, τα ποτάμια, τα φαράγγια και τις κοιλάδες της έζησαν και περιδιάβηκαν οι Οθρυίδες και Ξυνίες νύμφες, οι Κένταυροι, οι Τιτάνες, Νεράϊδες, στοιχειά και ξωτικά. Τα χώματα και τις κορφές της πάτησαν φίλοι κι εχθροί, ο Φίλιππος Β΄ της Μακεδονίας, ο γιος του Μέγας Αλέξανδρος, ο Φίλιππος ο Ε΄ της Μακεδονίας, ο Δημήτριος ο Πολιορκητής, Πέρσες, Γαλάτες, Ρωμαίοι, Σλάβοι, Καταλανοί, Ούννοι, Φράγκοι – Ενετοί και Τούρκοι.

Σ' αυτήν την οροσειρά αναπτύχθηκαν πολιτισμοί και αρχαίες πόλεις όπως η Ελλάς, η Μελιταία, η Ξυνία, ο Ερινεός, η Πρόερνα, οι Θαναμακίοι, οι Εκκάραι, οι Αγγεΐαι, η Κύπαιρα, η Κρεμαστή Λάρισσα, το Ναρθάκιο κι άλλες πολλές!

Δεκάξι χιλιόμετρα βόρεια της Λαμίας προς τον Δομοκό, κοντά στο Καλαμάκι Λαμίας, βρίσκεται το στενό το οποίο από αρχαιοτάτων χρόνων αποτελούσε την κυριότερη πύλη βορρά-νότου, πριν τις Θερμοπύλες, με την οποία επικοινωνούσε η βόρεια Ελλάδα και η Θεσσαλία με την νότια Ελλάδα. Πρόκειται κατά τον Λίβιο για τα καλούμενα «Κοΐλα» ή ορθότερα «Κοΐλα της Θεσσαλίας» σε αντιδιαστολή με αυτά της Εύβοιας, από την Ρωμαιοκρατία ως τα πρώτα χρόνια του 20^{ου} αιώνα το ονομαζόμενο «Δερβέν Φούρκα» και σήμερα «Ράχη» ή «Δεκάξι».

Για το στενό αυτό ο Άγγλος περιηγητής του 18^{ου} αιώνα Ληκ (Leake) γράφει: «Ανεβαίνοντας τη ράχη κατά το μήκος του λαιμού που σχηματίστηκε από μικρό χείμαρρο, φτάνουμε από το Δομοκό μετά από 2 ¾ ωρών πορεία, στο Δερβένι, όπου σταθμεύει φρουρά για την προστασία του στενού...μετά από πορεία μιας ώρας και ενός

τετάρτου από το πρώτο Δερβένι περνάμε δεύτερο, του οποίου ολόκληρη η κλεισούρα είναι γνωστή με το όνομα Φούρκα και απ' όπου αρχίζει ο δρόμος που κατεβαίνει στο Ζητούνι (Λαμία)». Η λέξη Φούρκα είναι λατινική (furca) και σημαίνει δίκρανο στον πληθυντικό δε, σημαίνει στενά (furcae Gaudinae, τα κατά Καύδιον στενά ή πύλες).

Ο Γάλλος περιηγητής Παύλος Λουκάς που πέρασε από δω το 1706, αναφέρει τα στενά αυτά «οδό του όρους Ιωνίτ», άγνωστο αν επρόκειτο για όνομα της εποχής ή για παραφθορά της λέξης Αντινίτσα (το γνωστό μοναστήρι) ή της οδού των Ιωαννιτών επειδή ο δρόμος αυτός χρησιμοποιούνταν για την συγκοινωνία με τα Ιωάννινα την εποχή εκείνη. Στο ύψος των στενών αυτών πριν το δρόμο για το μοναστήρι της Παναγίας Αντίνιτσας, βρίσκεται η «πηγή του Αχιλλέα» (ή Κονιαρόβρυση για τους ντόπιους) μια όαση με αιωνόβια πλατάνια και πέτρινη βρύση, όπου σύμφωνα με την παράδοση ξεκουράζονταν ο Ημίθεος Αχιλλέας, πότιζε τα' άλογά του και στη συνέχεια περιδιάβαινε το βασίλειό του απ' το Σπερχειό ως τη Μελιταία, την Ελλάδα, τη Φθία και την Αλόπη.

Στο σημείο αυτό της Όθρυος βρίσκονταν (πιθανότατα στην ανατολική κλιτή και από Δερβέν Φούρκα προς Λαμία) και το αρχαιότατο δάσος ο «Μαλαεῖος δρυμός» ο οποίος έγινε σε μας γνωστός από επιτύμβια στήλη που διασώθηκε στην ελληνική ανθολογία. Σε ένα σημείο του δρυμού κατά τους αρχαίους χρόνους, υπήρχε επιτάφιο μνημείο που έστησε ο Λάμπωνας, πατέρας κάποιου νέου ονόματι Δερξία από την αρχαία Θαυμακία (σημερινό Δομοκό), ο οποίος δολοφονήθηκε από τους ληστές με δόλο καθώς πήγαινε μόνος στη Σπάρτη. Πάνω στην επιτύμβια στήλη ήταν χαραγμένα τούτα τα λόγια: «Εἰπέ ποτί Φθίαν εὐάμπελον ἦν ποθίκηαι Καὶ πόλιν ἀρχαίων, ὦ ξένε, Θαυμακίαν ὡς δρυμόν Μαλαεῖον ἀναστειβὼν ποτ' ἔρημον εἶδες Λάμπωνος τὸν δ' ἐπὶ παιδί τάφον Δερξία ὃν ποτε μούνον ἔλον δόλω σὺδ' ἀναφανδόν Κλώπες ἐπὶ Σπάρτην δῖαν ἐπειγόμενον». («Ω ξένε! Εάν φτάσεις ποτέ στην Θαυμακία που είναι πόλη αρχαία και στη Φθία που έχει καλά αμπέλια πες ότι κάποτε ανεβαίνοντας το Μαλαεῖο δάσος είδες το μνημείο αυτό που έφτιαξε ο Λάμπων για το παιδί του το Δερξία, τον

οποίο καθώς πήγαινε για την ένδοξη Σπάρτη, ληστές με δόλο τον παρέσυραν και αναπάντεχα του πήραν τη ζωή!»-

Μία άλλη εκδοχή είναι ο Μαλεαίος Δρυμός να είναι τα σημερινά Λασιά δέντρα πάνω από το παλιό Καλαμάκι. Κι αυτό γιατί από εκεί υπήρχε σημαντικό αρχαίο πέρασμα(δερβένι).

Γι αυτό, με τη χάραξη των πρώτων συνόρων,τοποθετήθηκε εκεί Καζάρμα-στρατιωτικό φυλάκιο.Έτσι η περιοχή εκεί ονομάζεται μέχρι σήμερα Καζάρμα.

Εκτός των άλλων από τη στήλη μαθαίνουμε ότι η Φθία είχε πολλούς και καλούς αμπελώνες αλλά και ότι στην αρχαιότητα υπήρχε η απειλή της ληστείας, που καταδυνάστευε τους διαβάτες που περνούσαν από την περιοχή και ως τα πρώτα χρόνια του 20^{ου} αιώνα, πολύ μετά την απελευθέρωση του 1881 από τους Τούρκους!

2.2 Προ Χριστού

- Το 344 π.Χ την περιοχή κατέλαβε ο Φίλιππος ο Β' και την συμπεριέλαβε στο Μακεδονικό βασίλειο.
- Το 323 π.Χ οι Αθηναίοι εκμεταλλευόμενοι το θάνατο Αλεξάνδρου εκστράτευσαν εναντίον της Λαμίας με σκοπό ν' απαλλαχθούν από την Μακεδονική ηγεμονία. Ο στρατηγός των Αθηναίων Λεωσθένης συγκρούστηκε με τον Μακεδόνα Αντίπατρο αλλά απέτυχε να καταλάβει την πόλη ενώ κατά την πολιορκία πέθανε λήγοντας έτσι άδοξα για τους Αθηναίους και τους συμμάχους τους ο ονομαζόμενος Λαμιακός πόλεμος.

Αρχαίος χάρτης όπου απεικονίζονται οι φυλές της γύρω περιοχής

- Το 302 π.Χ κατά την περίοδο των συγκρούσεων των διαδόχων του Μεγ. Αλεξάνδρου η περιοχή ελευθερώθηκε από το Δημήτριο τον Πολιορκητή και λίγο αργότερα εντάχθηκε στην Αιτωλική συμπολιτεία.
- Το 279 π.Χ οι Γαλάτες πέρασαν από την περιοχή προκαλώντας σημαντικές καταστροφές.
- Το 190 π.Χ η λαίλαπα των Ρωμαίων καταστρέφει την Λαμία και το 146 π.Χ μετά τη μάχη της Σκάρφειας εναντίον των Αιτωλών οι Ρωμαίοι κατέκτησαν οριστικά την περιοχή.

2.3 Μετά Χριστόν

Από τη Ρωμαιοκρατία μέχρι την ίδρυση του νέου Ελληνικού κράτους

- Το 396 και το 398 μ.Χ η περιοχή όπως και όλη η Ελλάδα δοκιμάστηκε από τις βαρβαρικές επιδρομές των Γότθων του Αλάρικου.
- Το 869 μ.Χ. στην Οικουμενική Σύνοδο της Κων/πόλεως, αναφέρεται στα πρακτικά για πρώτη φορά η Λαμία ως

Ζητούνι και το 879 πάλι στην Οικουμενική της Κων/πόλεως αναφέρεται η Υπάτη πάλι ως Νέα Πάτρα.

- Τα επόμενα χρόνια η περιοχή λεηλατήθηκε από τους Βούλγαρους οι οποίοι κατατροπώθηκαν στο Σπερχειό το 995 μ.Χ από τον βυζαντινό στρατηγό Νικηφόρο Ουρανό.
- Μετά την κατάκτηση του βυζαντινού κράτους από τον Φράγκους το 1204 μ.Χ ο Βονιφάτιος ο Μομφερατικός ίδρυσε τη βαρωνία του Ζητουνίου (Λαμίας) και την έδωσε στους Ναΐτες ιππότες.
- Το 1275 ο σεβαστοκράτορας του Δεσποτάτου της Ηπείρου Ιωάννης Α' Δούκας Άγγελος, έδωσε σαν προίκα στη κόρη του Ελένη που παντρεύτηκε τον Γουλιέλμο Δελαρός, τις πόλεις Ζητούνι (Λαμία), Γαρδίκι (Πελασγία), Γραβιά και Σιδερόκαστρο (Ηράκλεια).
- Από το 1319 μέχρι το 1393 την περιοχή όπως και τη νοτιότερη Ελλάδα κατέλαβαν οι Καταλανοί που ίδρυσαν το δουκάτο των Νέων Πατρών -Nova Patrae (σημερινή Υπάτη).
- Το 1393 κατέλαβαν για πρώτη φορά την περιοχή οι Οθωμανοί.
- Το 1402 ο Θεόδωρος Παλαιολόγος απελευθέρωσε την περιοχή από του Οθωμανούς που την ανακατέλαβαν το 1416 με τον Μωάμεθ τον Α'.
- Το 1423 η περιοχή απαλλάχθηκε και πάλι από τους Οθωμανούς που την κατέλαβαν οριστικά το 1446.

2.4 Τουρκοκρατία

Οι Τούρκοι για να διοικούν καλύτερα τις κατεκτημένες περιοχές τις χώρισαν σε επαρχίες, σαντζάκια και καζάδες. Πολλές επαρχίες μαζί αποτελούσαν σαντζάκι, όπου υπήρχε έδρα μεγάλης μονάδας τουρκικού στρατού. Οι καζάδες ήταν μικρές δικαστικές περιφέρειες, όπου είχε την έδρα του ο καδής (δικαστής). Η επαρχία Πατρατζικίου (Νέων Πατρών) ανήκε στο σαντζάκιο Ναυπάκτου και η επαρχία Ζητουνίου στο σαντζάκιο Ευρίπου (Εύβοιας).

Κάποια χωριά του Τυμφρηστού ανήκαν στην επαρχία Αγράφων και στο σαντζάκιο Τρικάλων αντίστοιχα.

Στον καζά Νέων Πατρών, στα χρόνια του Αλή Πασά, υπάγονταν τα τότε χωριά: Πατρατζίκι, Λιανοκλάδι, Αμούρ, Μεξιάτες, Περιβόλια, Στέρφικα, Ζιέλι, Παλιούρι, Γδαρμένη Ράχη, Βαρμπόπη, Κούρνοβο, **Καλαμάκι**, Σκόρλια, Λιτόσελο, Ζόπσι, Στρεμνού, Καμπιά, Συκέα, Τζούκα, Καστανιά, Μάντετζη, Ζήμνιανη, Μπρούφλιανη, Ροβολιάσι, Χαλίζη, Πάλα, Αγιοσώστης.

8

Ασημένια νομίσματα των Οθωμανών επί Αβδούλ Χαμίτ Β' λίγο πριν το 1800. Βρέθηκαν στην περιοχή του χωριού. Αξία νομίσματος 30 παράδες

Σημαντικό ιστορικό λόγο διαδραμάτισαν την περίοδο εκείνη τα μοναστήρια της περιοχής. Η Μονή Αγάθωνος, χτισμένη σε μια

Οι Κατσουδαίοι, αξιόμαχη κλεφταρματολική ομάδα, είχε αρχηγό τον Τριαντάφυλλο Κατσούδα ,από τη Φτέρη. Ήταν για σαράντα περίπου χρόνια το φόβητρο των Τούρκων σε ολόκληρη την περιοχή. Στρατολογούσαν κλέφτες από τα ορεινά χωριά κι έκαναν συχνές επιδρομές στα τουρκοκρατούμενα χωριά του κάμπου. Ο πανούργος Αλή Πασάς για να απαλλαγεί από αυτούς πρότεινε στον Κατσούδα φιλία και συμμαχία και τον αναγνώρισε αρχηγό του αρματολικιού Πατρατζικίου, αφαιρώντας την αρχηγία από το Μήτσο Κοντογιάννη. Λίγα χρόνια αργότερα ο Αλής προσκάλεσε τον Κατσούδα στα Γιάννενα υποσχόμενος ανανέωσης της αρχηγίας. Αντί όμως για υπόσχεση ο Κατσούδας βρήκε τραγικό θάνατο. Λίγες μέρες νωρίτερα ο υπαρχηγός του Κατσούδα Φλώρος με 17 παλικάρια του παρασύρθηκαν σε παγίδα από το δερβέναγα του Αλή Μουχτάρ Αγά κοντά στον Άγιο Σώστη και αποκεφαλίστηκαν όλοι, πλην ενός. Αυτό ήταν το άδοξο τέλος των Κατσουδαίων (Λάμπου Ανδρέα: «Ιστορία Φτέρης -Φθιώτιδος» Αθήνα 1973, σελ. 40-59).

Στα 1812 ο Κοντογιάννης ξαναπήρε το αρματολίκι του, δίνοντας εγγυήσεις στον Αλή πασά. Σημειώνεται ότι από το 1790 περίπου η Φθιώτιδα αλλά και όλη η Ρούμελη ήταν τσιφλίκι του Πασά των Ιωαννίνων.

2.5 Λίγο πριν την Επανάσταση του 1821

Στις κορυφές της Όθρυς είχε την έδρα του ένα από τα δέκα Αρματολίκια της Θεσσαλίας και της Στερεάς Ελλάδας από την εποχή του Βυζαντίου έως και τα τελευταία χρόνια της Τουρκοκρατίας, όπως μαρτυρεί και το παλαιότατο Δημοτικό τραγούδι που γράφτηκε στα τέλη του 17ου αιώνα, περί το 1795 και αναφέρεται στη μάχη του «λησταρματολολού» Λιάκου με τους Τουρκαλβανούς του Αλή Πασά τυράννου της Ηπείρου, στη κορυφή της Όθρυς, στο Γερακοβούνι, κοντά στη σημερινή Ανάβρα ή Γούρα:

«Ακόμα αυτή την άνοιξη,
φέτο το καλοκαίρι,

Θέλω να πάγω Αρματωλός ,
Αρματωλός και κλέφτης,
να βγώ στης Γούρας τα βουνά,
κι εις τα παλιά λημέρια.
Τρία πουλάκια κάθονταν,
μες' το Γερακοβούνι,
το 'να τηράει τον Αρμυρό,
τ' άλλο κατ' το Ζητούνι.
Το τρίτο το καλύτερο μοιρολογά και λέγει:
Προσκύνα Λιάκο τον Πασά
προσκύνα το Βεζύρη,
να σου χαρίσει τη ζωή,
δερβέναγας να γένεις.
Οσ' ειν' ο Λιάκος ζωντανός,
Πασά δεν προσκυνάει!
Πασά έχει ο Λιάκος τα' άρματα,
Βεζύρη το σπαθί του!
Και παλικάρια μάζωνεν όλο λιονταροπαίδια.
Κι οι παγανιές επλάκωσαν,
Κονιάροι κι Αρβανίτες,
κι ο πόλεμος εβάσταξε δυο μέρες και δυο νύχτες!
Πέφτουν τουφέκια σαν βροχή,
πιστόλια σαν χαλάζι.
Φεύγουν Κονιάροι π'εμπροσθά,
φεύγουν κι οι Αρβανίτες,
Χτυπά κι ο Λιάκος πίσω τους με το σπαθί στο χέρι»!!!

*«Συλλογή ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ, παλαιών και νέων» υπό Α. ΙΑΤΡΙΔΟΥ, ΕΝ
ΑΘΗΝΑΙΣ, τυπ. Μαυρομάτη.*

2.6 Επανάσταση του 1821 γύρω από το χωριό

Η επανάσταση στη Φθιώτιδα ουσιαστικά ξεκίνησε με την απελευθέρωση της Αταλάντης (πολιορκία 28-31 Μαρτίου) και της Μενδενίτσας (πολιορκία 7-13 Απριλίου) και την κατάληψη του Τουρκοχωριού (13 Απριλίου). Έως τα μέσα Απριλίου όλη η περιοχή μέχρι την Αλαμάνα ήταν ελεύθερη, με τα 2 βασικά οθωμανικά κέντρα διοίκησης, την Υπάτη (Πατρατζίκι) και τη Λαμία (Ζητούνι), να βρίσκονται υπό την απειλή των επαναστατών. Τον Απρίλιο του 1821 η κάθοδος τουρκικής στρατιάς 9.000 ανδρών από τα Γιάννενα, υπό τους Ομέρ Βρυώνη και Κιοσέ Μεχμέτ, οδήγησε, στη σύσκεψη στις Κομποτάδες (14 και 20 Απριλίου) των οπλαρχηγών (Αθ. Διάκου, Π. Πανουργιά και Γ. Δυοβουνιώτη) για την αντιμετώπιση της κατάστασης. Ακολούθησαν οι μάχες στο Σταυρό Λαμίας, στο Καλαμάκι (Δερβέν Φούρκα) και η 1^η αποτυχημένη πολιορκία της Υπάτης (18 Απριλίου) λόγω της ταχείας καθόδου των Τούρκων.

Επειδή η περιοχή του χωριού ήταν βασικό πέρασμα προς την Νότιο Ελλάδα φυσικό ήταν να γίνουν κάποιες μάχες για τον έλεγχό του.

Μάχη του Μπαϊρακταρη 16 Απριλίου 1821 ή Μάχη του Κομνά Τράκα στο Δερβέν Φούρκα για την αναχαίτιση του Ομέρ Βρυώνη

Όταν έγινε γνωστό ότι ο Ομέρ Βρυώνης και ο Κιοσέ Μεχμέτ πασάς με πολύ στρατό πορεύονταν Νότια προς την Αθήνα, ο Κομνάς Τράκας στάλθηκε να βολιδοσκοπήσει την κατάσταση επειδή ήξερε τα μέρη. Είχε μαζί του δύναμη 250 πολεμιστών. Στο πέρασμα Δερβέν Φούρκα της Όρθρουος συνάντησε το στρατό του Τελεχάμπεη που στρατοπέδευε.

Από έγγραφα του Αρχείου των Αγωνιστών, διαπιστώνεται ότι πολλοί κάτοικοι της περιοχής πλαισίωσαν ως ένοπλοι όχι μόνο τους Κοντογιανναίους, αλλά και τον Αθανάσιο Διάκο, τον Οδυσσέα Ανδρούτσο και τον αρχιστράτηγο της Ρούμελης Γεώργιο Καραϊσκάκη και συμμετείχαν στο θρίαμβο της Αράχωβας και στους αγώνες της Ακρόπολης μαζί με άλλους Ρουμελιώτες.

Μεγαλύτερη όμως ακτινοβολία στους κατοίκους της περιοχής είχε ο Μήτσος Κοντογιάννης, οπλαρχηγός της Υπάτης. Ακόμη και οι

καπεταναίοι του Αλμυρού Βελέντζας, Μπασδέκης, Γριζάνος κ.ά. προσέλκυσαν πολλούς κατοίκους της γειτονικής κυρίως πλευράς. Βέβαια, ο Χουρσίτ πασάς που πολιορκούσε τότε τον Αλή Πασά στα Ιωάννινα, έστειλε εναντίον των επαναστατών -8000- πεζούς και -800 ιππείς με αρχηγούς τον Κιοσέ Μεχμέτ και τον Ομέρ Βρυώνη, για να καταπνίξουν την επανάσταση.

Οι οπλαρχηγοί Δυοβουνιώτης, Πανουργιάς και Κοντογιάννης προσπάθησαν να παρεμποδίσουν το πέρασμα των Τούρκων προς τη Νότια Ελλάδα, στήνοντας καρτέρι στο σημαντικό πέρασμα Δερβέν Φούρκα (Καλαμάκι Λαμίας), οι οποίοι όμως αναγκάστηκαν μπροστά στο μεγάλο όγκο των Τούρκων να υποχωρήσουν προς την Οίτη.

Όπως αναφέρει το «Δοκίμιον Ιστορικόν περί της Ελληνικής Επανάστασεως» του Ιωάννου Φιλήμονος, τον Απρίλιο του 1821 στην κορύφωση του αγώνα στην περιοχή της Στερεάς απαιτούταν συνένωση δυνάμεων και η μέσω πολιορκίας εξουδετέρωση των Τούρκικων δυνάμεων της Υπάτης: «Προς τον διπλούν δε τούτον σκοπόν μετέβησαν ούτοι εις το πλησίον της Υπάτης βορειοδυτικώς κείμενον χωρίον των Κομποτάδων όπου έφθασε και ο Πανουριάς μεθ' ετέρων πεντακοσίων Φωκέων. Εκείθεν δ' έπεμψαν τον Κομνάν Τράκαν μετά διακοσίων πενήκοντα ίνα καταλάβη το Δερβέν Φούρκα. (μάλλον εννοεί το πέρασμα στο 16ο χλμ.)

Ο Κιοσέ Μεχμέτ πασάς και Όμέρ πασάς Βρυώνης φθάσαντες διέλυσαν τη 17η Απριλίου το εν Δερβέν Φούρκα Ελληνικόν σώμα και εις το Λιανοκλάδι κατέβησαν, απέχον της Υπάτης μίαν και ημίσειαν ώραν. Περί δε μέσην νύκτα της 18 προς την 19 Απριλίου πυρά κατά το πεδίων πολυπληθή εβεβαίωσαν την άφιξιν και πλησίασιν ίσχυρας τουρκικής βοηθείας. Τότε δ' οι Έλληνες ίνα μη κυκλοθώσι τη επαύριον υπεχώρησαν ευθύς αφήσαντες την πόλιν ημίκαυστον».

Στη συμπλοκή που ακολούθησε, οι Έλληνες σκότωσαν λίγους Τούρκους, μεταξύ αυτών και τον σημαιοφόρο (μπαϊρακτάρη) του Τελεχάμπεη.

Από τότε ο τόπος αυτός ονομάζεται «του Μπαϊρακτάρη». Από τους Έλληνες σκοτώθηκαν 17 και ο σημαιοφόρος του Τράκα, και

πληγώθηκαν μερικοί. Οι Έλληνες άρχισαν να πολιορκούν τους Τούρκους, οι οποίοι οχυρώθηκαν στον ναό του Αγίου Νικολάου.

Την ίδια μέρα, κατά το βράδυ ο Ομέρ Βρυώνης και ο Κιοσέ Μεχμέτ έλυσαν την πολιορκία. Ο Τράκας και οι άνδρες του αναχώρησαν για τους Κομποτάδες.

2.7 Η μάχη στο Δερβέν Φούρκα 1822

Απόσπασμα από τα Απομνημονεύματα του Μακρυγιάννη

"Οι Τούρκοι όλο κουβαλιώνταν. Είχαμε στείλη έναν τζασίτη εις το Ζιτούνι και ήρθε και μας είπε ότι θα κινηθούν από τρεις μεριές να μούνε μέσα, από το Πατρατζίκι να πέσουνε από πάνω τον ζυγόν, από τις Θερμοπύλες κι' από τη Νευρόπολη τ' ορδί του Σαλώνου. Είχαμενπιάση τη Νευρόπολη τον Απρίλιον μήνα, τα 1822, καρσί(απέναντι) από το Ζιτούνι. Του Δυσσέα τ' ορδί ήταν 'σ την Δρακοσπηλιά και Μπουντουνίτζα κι' ολόγυρα 'σ αυτά τα μέρη. Οι Τούρκοι τους ήρθε είδηση από Πελοπόννησον, από Αθήνα, από Έγριπον ότι στενεύτηκαν πολύ εκεί οι δικοί τους και να τους προφτάσουνε μιντάτια και ζαϊρέδες.

Πήγαν οι Έλληνες εις την Φούρκα Ντερβένι, τους έκαμαν ένα καρτέρι των Τούρκων και τους σκότωσαν καμπόσους και τους πήραν λάφυρα και ζαϊρέδες πλήθος και ζώα. Έστερα συνάχτηκαν Τούρκοι πολλοί, και με τα σπαθιά εις το χέρι αναχώρησαν οι Έλληνες άβλαβοι. Οι Τούρκοι ήρθαν από κάτω εις το γιοφύρι της Αλαμάνας και γύρα σ' αυτά τα μέρη, τα τρογυρινά, κι' όλο ετοιμάζονταν για να μούνε μέσα και φύλαγαν κι' αυτές τις θέσεις.

Διαλέγονται δια νυχτός ο αθάνατος Παπά Αντριάς, ο Θιοχάρης, ο Παπακώστας, ο Τρακοκομνάς και τους πέφτουν και τους δίνουν ένα χαλασμόν διαβολεμένον, και πέρασαν από πέρα το γιοφύρι πίσου οι Τούρκοι και τους κόπηκε η ορμή τους η μεγάλη, αφού έβλεπαν και τον τόπον εκείνον των Βασιλικών, των Θερμοπύλων κι' όλες αυτές τις θέσες οπού ήταν τα κόκκαλα των δυο πασσάδων, οπού 'ρθαν με τον Μπαγεράμπασσα κ' ήταν περίτου από εννιά χιλιάδες Τουρκιά κι' άλλοι τρεις πασσάδες με πλήθος γκαμήλια κι' αμάξια κι' άλλα ζώα

φορτωμένα ζαϊρέδες και πολεμοφόδια, κανόνια κι' άλλα είδη του πολέμου, να μπουνε μέσα -ήταν την πρώτη χρονιά- δια να φοδιάσουνε τα κάστρα κι' όλα τα μέρη.....

.....

Και εσυνθηκολόγησαν μεν οι μη πολυάριθμοι Αλβανοί της Υπάτης, αι ενισχύσεις όμως δεν εβράδυναν, ως ήνεπόμενον, να καταφθάσωσιν ευθύς την επομένην εκ του παρακειμένου της Θεσσαλίας υπό τον γνωστόν Χουρσίτ Πασάν στρατοπέδου οδηγούμενοι υπό τον Κιοσέ Μεχμέτ Πασάν και τον Ομέρ Βρυώνην, οίτινες ανελθόντες εις 12.000 περίπου άνδρας, καθ' ά εκτιμά αυτούς ο Σούτσος (Σελ. 189), διέλυσαν το εν Δερβέν Φούρκα Ελληνικόν στρατόπεδον, ούτινος ο ολικός αριθμός δεν υπερέβαινε τους 3000 περίπου άνδρας. Ούτω οι μεν Διάκος, Πανουργιάς, και Δυβουνιώτης μετέβησαν πάλιν εις Κομποτάδες, ο δε Κοντογιάννης κατέλαβε την παρά την Υπάτην κειμένην τοποθεσίαν της Μονής Αγάθωνος ευρισκομένην εις μόλις απόστασιν ώρας απ' αυτής.

Παρατήρηση:Οι αναφερόμενες μάχες κατά τη γνώμη μου πιθανόν να έγιναν στο σημαντικό πέραςμα του Δερβέν Φούρκα στο 16ο χλμ της οδού Λαμίας Δομοκού γιατί από εκεί κατέβαιναν από αρχαιοτάτων χρόνων οι κατακτητές.Μια άλλη τοποθεσία θα μπορούσε να ήταν στο Παλιοντέρβενο μιας και από εκεί υπήρχε σημαντικό περαμα που οδηγούσε τους κατακτητές στο Λιανοκλάδι και στο Πατρατζίκι.

2.8 Καλαμακιώτες αγωνιστές του 1821

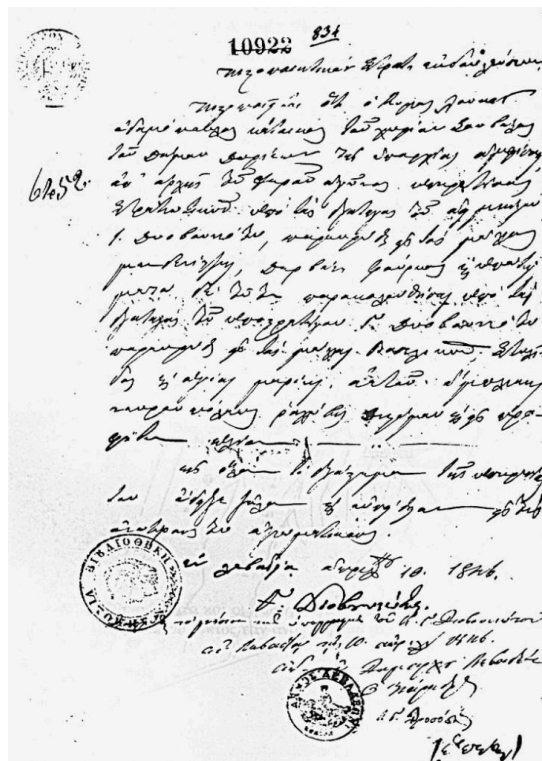
Στις 10 Μαΐου 1844, ο οπλαρχηγός Ε. Κοντογιάννης συνέταξε, τον υπό αριθμό 8397 ονομαστικό κατάλογο με 623 αγωνιστές και τον διαβίβασε προς το Υπουργείο των Στρατιωτικών. Το Υπουργείο των Στρατιωτικών εγκρίνει και διαβιβάζει ταυτάριθμο κατάλογο με τους 623 αγωνιστές στον ίδιον, για τη χρήση της διανομής των αριστείων στα σχετικά άτομα.

Αθανάσιος Αρβανίτης από Καλαμάκι-σιδερένιο αριστείο

Αλέξης Αϋφαντής από Καλαμάκι Σιδερένιο αριστείο
Αλέξιος Αϋφαντής από Καλαμάκι σιδερένιο αριστείο
Θεόδ/ Κάκκος από Καλαμάκι Σιδερένιο αριστείο.
Ιωάνν. Κομπάρος από Καλαμάκι-σιδερένιο αριστείο
ΣτέριοςΚουτζόπουλος από Καλαμάκι-
Κώστας Μπρούνα(η)ς ή Μπουρούνης από Καλαμάκι-σιδερένιο
αριστείο.
Νικόλ. Παππός από Καλαμάκι-σιδερένιο.
Αναγν. Ράγκος από Καλαμάκι-χάλκινο.
Απόστολος Στανακός ή Τζαγανός από Καλαμάκι-χάλκινο.
ΣτέριοςΤζαγανός από Καλαμάκι-σιδερένιο.
Κώστας Τζουκνίδας από Καλαμάκι-σιδερένιο.
Αθανάσιος Φούρκας από Καλαμάκι-σιδερένιο.

Πηγή: Γ.Α. Κ. Κεντρικά Υπηρεσία. «Αριστεία» Φ 284 και 286]

2.9 Βεβαίωση ότι κάποιος Σουβαλιώτης συμμετείχε σε μάχη στο Δερβέν Φούρκα

"A.M. 2584

Αδαμόπουλος Λουκάς

Αίτηση υπ' αριθμ. 218, 18 Σεπτ. 1846

προς τον Έπαρχο Παρνασσίδος

για αναγνώριση στρατιωτικής εκδούλευσης

Πιστοποιητικόν Στρατ. Εκδούλευσης

Πιστοποιείται ότι ο Λουκάς Αδαμόπουλος
κάτοικος της Σουβάλας Δήμου Δωριέων από

αρχάς του ιερού αγώνος υπηρέτησε στρατιωτικός υπό τας διαταγάς του Ι. Δυοβουνιώτη παρευρεθείς εις μάχες Μενδενίτζας, Δερβέν Φούρκας και υπό τας διαταγάς του υποστρατήγου Γ. Δυοβουνιώτη στις μάχες Βασιλικών, Στυλίδας, Αγίας Μαρίνας, Αετού, Άμπλιανης, Νευροπόλεως, Ραχώβης, Διστόμου. Εις όλας έδειξεν ζήλον και ευπείθειαν εις τους ανωτέρους του αξιωματικούς.

Εν Λειβαδία 16 Απριλίου 1846
Γ. Δυοβουνιώτης"

2.10 Χάραξη συνόρων Ελληνικού Κράτους 1834

Απόσπασμα από Στρατιωτική Γεωγραφία Κολλιόπουλος Αντώνιος 1939

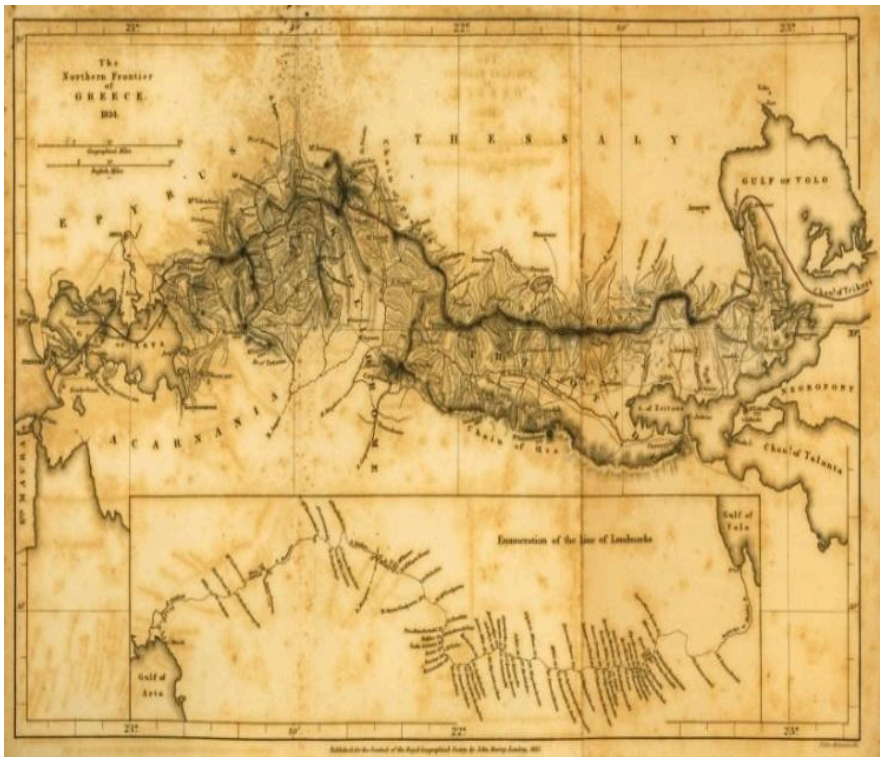
«Η ράχη της Πίνδου έφερε τους οροθέτες στο σύνδεσμο των τριών μεγάλων σειρών των ορέων του τόπου, δηλαδή στο σημείο συναντήσεως των οροσειρών της Πίνδου, της Όθρυος και της Οίτης τα στενά της οποίας εξασφάλιζαν στο νέο κράτος δεύτερη ισχυρή θέση αντισταθμίζοντας με αυτό τον τρόπο το ασθενές του κεντρικού τμήματος των συνόρων πού ήταν όχι το Βελούχι (Τυμφρηστός) σύμφωνα με τις αρχικές τους οδηγίες, αλλά η τοποθεσία Βρύση του Ζαχαράκη, η οποία αποτελούσε την αληθινή διαίρεση των υδάτων πού έπεφταν στην λεκάνη του Αχελώου, στην λεκάνη του Σπερχειού και στην πεδιάδα της Θεσσαλίας. Η Βρύση του Ζαχαράκη απείχε τέσσερις ώρες αρκτικοανατολικά(βορειοανατολικά) του Βελουχίου. Το Βελούχι παρέμενε στην Ελλάδα.

Την σημαντικότητα της θέσεως Βρύση του Ζαχαράκη αποδεικνύει το γεγονός ότι αυτή υπήρξε το κύριο σημείο τριβής των διαπραγματεύσεων, οι οποίες όπως θα δούμε στη συνέχεια κράτησαν μέχρι τα τέλη του 1835.

Η Πύλη υποστήριζε ότι η συνοριακή γραμμή θα έπρεπε να περάσει από το Βελούχι και όχι από τη Βρύση του Ζαχαράκη που ήταν καίριο στρατηγικό σημείο γι αυτήν. Από τη θέση Βρύση του Ζαχαράκη οι οροθέτες ακολούθησαν τὰ όρη της Όθρυς τοποθετώντας σήματα στα σημεία :Ζουρβίβο, Βάρκο Σαμαρά, Λάυρον, Βάρκο, Βουρδάρι, Κουρβούμπλα, Άγιος Ηλίας, Σαμαλοφθίλα, Μαργαρίτας χωράφι, Τρία Δένδρα, Πασκαβάβρο, Καριάμβα, Ανεμόμυλος, Αλποτριβαίς Ράχη, Ασβέστη, Αλατερόριζο, Δίστρατο, Κουρτουρνάκι, Δράμπουλα, Λουκά το ίσωμα, Καραмба, Συκιά, Μουχλούκα, Μεγάλο ίσωμα, Νύμφης το μνήμα, Δερβέν Καρυά, Μηλιά, **Καλαμάκι ράχη, Άγιος Γεώργιος Καλαμάκι, Δερβέν Φούρκα. Ο αυχένας Δερβέν Φούρκα αποτελεί σπουδαία διάβαση διά της οποίας περνάει η αμαξητή οδός Λάρισα–Δομοκός-Λαμία.**

Από το στενό αυτό η Όθρυς υψώνεται σε ομαλές κορυφές και φθάνει στην απότομη και βραχύδη κορυφή της Αντινίτσας. Επόμενα σημεία είναι τα εξής: Μαύρα Λιθάρια, Παναγίας το Βουνί, Παλαιόκαστρο Κακοβούνι, Σταυροδόμι Στιπιτράχη Λάχα, Ξυνό Μηλιά, Άγιος Ηλίας, Στρίβο, Χωραφομάνδρα, Ξενογαλοράχη, Παλαιόκαστρο Νεοχωρήτικο, Σαύρα, Κοβελλιώτη, Τουρκόστρατα, Πετρωτή, Κατσικόβλιχα, Αλπόχορτον, Πισαχώρι, Υψηλόραχη τόσο η κορυφή όσο η ράχη και οι δασώδεις εκτάσεις της, Λουτζαχόραχη, Λειβάδια Θρησκιώτικα, Μνήματα κτλ έως το λιμάνι της Σούρπης στον Παγασητικό κόλπο.

Μέχρι να οριστούν τα τελικά σύνορα και να υπογραφεί ο χάρτης από τις προστάτιδες δυνάμεις,τους Έλληνες και τους Τούρκους πέρασε αρκετός καιρός

Χάρτης συνόρων Ελληνικού Κράτους 1834

ΕΝ Ναυπλίω 18 Νοεμβρίου 1832

«Το χωρίον Φούρκα, κείμενον εν τω μεταξύ Ζητουνίου και Λαρίσης στενόν δρόμον επί της Όθρυος, έμεινε εις την Ελλάδα. Εις αυτό τέθη έν από τα οριοθετικά σημεία και απέχει περίπου δύο και μισή ώρας από το Ζητούνι» Ι.Γ.Λάτρης.

Συνολικά τοποθετήθηκαν 31 συννοριακοί σταθμοί-καζάρμες.Μερικοί απ' αυτούς κοντά στο χωριό , ήταν :

- Εντός της Μονής Αντινίτσης
- Δερβέν αγά
- Χωρίου Φούρκας
- Δερβέν Καρυάς

- Κούρνοβου κτλ.

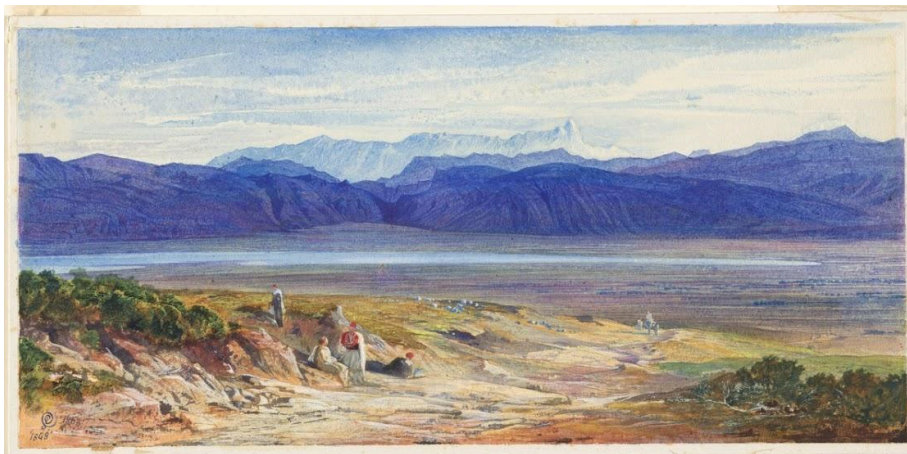
Το 1833 εκδίδεται το παρακάτω Β.Δ (Βασιλικό Διάταγμα) με το οποίο, Εντέλλονται τα στρατεύματα της Ρούμελης .

«περί καταλήψεως Αττικής, Φθιώτιδας, Ευβοίας, Και λοιπών μερών κατά την οροθετική γραμμήν» Φ.Ε.Κ 2/22-2-1833. Επί πλέον δε με άλλη απόφαση, σε όλο το μήκος της κορυφογραμμής: «Η Ελληνική Κυβέρνηση ίδρυσε μεθοριακούς σταθμούς, μέσα στα όρια του Νομού εις: Στόμιο, Σούρπη, Κλίνοβο, και Άγιο Ιωάννη. Επίσης Καλύβες αναλόγως των αναγκών εις: Ροσούλη, Μπομποκα, Λούντζα και Αρκοδοπούρνι. Στρατώνες εις: Δρίστυλα, Σάββα Βρύση, Σάββα χωριό, Μονή Αντίνιτσας μέσα, Δερβέν Αγά, χωρίον Φούρκα, Δερβέν Καρυά, Κούρνοβο, Μοχλούκας, Δραμπάλα, Γιαννιντζού (πιθανολογείται ότι ήταν στη Θέση Πλασταρά), Φτελιά ή Ροβολιάρη, και Καλύβα εις Λάπατα».

2.11 Κάστρο της Αγίας Άννας (Τοπωνύμιο Πέτρες)-Παλικούλια

Βόρεια βορειοανατολικά του μοναστηριού της Αγίας Άννας υπάρχουν υπολείμματα αρχαίου κατεστραμμένου κάστρου από πέτρα και πολύ νεότερο από αυτό του Παλιοκάστρου-Λυγαριάς. Ανατολικά του κάστρου υπάρχουν υπολείμματα οικισμού. Τέτοιοι πύργοι υπάρχουν και σε άλλα σημαντικά περάσματα- Δερβένια της Ελλάδος όπως στο Κομπότι της Άρτας.

Κατά μήκος της μεθοριακής γραμμής του 1832 οι Τούρκοι έκτισαν φυλάκια, τις «Κούλιες». Τα φυλάκια αυτά ήταν στην ουσία μικρά τυποποιημένα οχυρά με κυλινδρικό σχήμα και ασυνήθιστα ισχυρή οχύρωση, με πολεμίστρες, με θέσεις πυροβόλων και με πηγάδι ύδρευσης.) Το κάστρο(κούλια) της Αγίας Άννας πιθανόν να υπήρξε παρατηρητήριο ελέγχου ,πριν τη χάραξη των συνόρων το 1832, για τα περάσματα-δερβένια που υπήρχαν όπως το πέρασμα Δερβέν Φούρκα που οδηγούσε στην κοιλάδα του Σπερχειού.

Άποψη του κάμπου της Λαμίας από τον Προφήτη Ηλία(μάλλον) το 1848

2.12 Συνάντηση στην Αντίνιτσα 1852

Στις 8 Σεπτεμβρίου 1852, στη θρησκευτική πανήγυρη της μονής είχε συρρεύσει πλήθος προσκυνητών και από τις δύο επικράτειες γύρω στους 4000 Χριστιανούς. Ο Νομάρχης Φθιωτιδοφωκίδας Α. Ζυγομαλάς, ο μοίραρχος του Νομού και άλλες επίσημες στρατιωτικές και πολιτικές αρχές της Λαμίας με μικρή φρουρά χωροφυλάκων τίμησαν τον εορτασμό της μονής με την παρουσία τους. Την πανήγυρη όμως επισκέφτηκε και μια ομάδα Τουρκαλβανών από τον παρακείμενο τουρκικό σταθμό του Δερβέν Φούρκα υπό τον Ρεσίτη. Ένας όμως από τους άντρες του Τουρκαλβανού σταθμάρχη Ρεσίτη επιχείρησε να εισέλθει στο ναό οπλισμένος, αλλά εμποδίστηκε από τους προσκυνητές. Ύστερα από γνώση του συμβάντος και εντολή του Νομάρχη και του μοιράρχου συνελήφθη ο ταραχοποιός από ένα χωροφύλακα.

Ο συλληφθείς οπλοφόρος ήταν ο ληστής Δημήτριος Ματσούκας από το Μακρολείβαδο, ληστής από το 1843, εις βάρος του οποίου εκκρεμούσαν καταδικαστικές αποφάσεις από τα ελληνικά δικαστήρια. Ο Ρεσίτης διαμαρτυρήθηκε για τη σύλληψή του, αλλά τελικά πείστηκε ότι έπρεπε να συλληφθή, γιατί βρέθηκε σε έδαφος της

ελληνικής επικράτειας: «Ούτω πεισθέντες (οι Αλβανοί) εδόθησαν οι στρατιώται αμφοτέρων των μερών εις διασκέδασιν».

Το απόγευμα όμως που ο Νομάρχης με την ακολουθία του έφυγε από τη μονή κατευθυνόμενος προς τη Λαμία, σε μια στενωπό τους αιφνιδίασε ο Τουρκαλβανός Ρεσίτης με 50 άντρες μεταξύ των οποίων ήταν και πολλοί ληστές, απειλώντας και φωνάζοντας ή μας δίνετε το σύντροφό μας Ματσούκα ή κάνουμε χρήση των όπλων μας.

Ο Νομάρχης δεν έχασε την ψυχραιμία του και, αφού άφησε τους χωροφύλακες να φυλάττουν τον αιχμάλωτο Ματσούκα, πλησίασε τους Τουρκαλβανούς συνοριοφύλακες και τους εξήγησε ότι δεν μπορούσε να απελευθερώσει τον σύντροφό τους, γιατί συνελήφθη σε ελληνικό έδαφος και κάτι τέτοιο θα εξέθετε την Κυβέρνησή του. Έτσι αποφεύχτηκε η συμπλοκή και ο Νομάρχης με τη συνοδεία του επέστρεψε πάλι στη μονή και από άλλο μονοπάτι κατέβηκε στη Λαμία.

Ο Δημήτριος Ματσούκας ήταν για πολλά χρόνια ,διαμέσου των συγγενών του στο Μακρολείβαδο, ο κατάσκοπος του ληστήρχου Καλαμάτα, ο οποίος συνεργαζόταν με τη σειρά του με το δερβέναγα Νουρένμπεη Κονίτσα. Παίρνοντας εκδίκηση οι ληστές για τη σύλληψη του Ματσούκα, κατέστρεψαν το παραμεθόριο χωριό της Γλύφας.

Τα θλιβερά και τραγικά γεγονότα της Γλύφας συγκλόνισαν το πανελλήνιο. Η εφημερίδα «Αθηνά», παίρνοντας αφορμή από τα τραγικά αυτά γεγονότα, μεταξύ των άλλων, γράφει: «... Οι κάτοικοι του Νομού Φθιώτιδος καθ' εκάστην σφάζονται ως πρόβατα...»

2.13 Διένεξη κατοίκων Καλαμακίου-Δερβέν Φούρκα το 1854

Το 1854, σύμφωνα με το επισυνημμένο έγγραφο που ακολουθεί, υπήρξε μια διένεξη των κατοίκων Καλαμακίου (Παλαιό Καλαμάκι) με

τους κατοίκους του χωριού Δερβέν Φούρκας, ένεκα κάποιων καλλιεργούμενων κτημάτων

Αριθ. 1476

Εν Αθήναις τη 15 Ιανουαρίου 1854 15/28

προς τον Οικον. Έφορον Φθιώτιδος

Διευθύνεται εσώκλειστος της παρούσης η από 15 παρελθ. μηνός προς το Υπουργείο Οικονομικών αναφορά των κατοίκων του χωριού Καλαμακίου (Παλιό Καλαμάκι) του Δήμου Μακαρακώμης εκ της οποίας λαμβάνετε γνώσιν των μέσων τα οποία οι κάτοικοι του χωριού Δερβέν Φούρκας μετεχειρίσθησαν δια να σφετερισθώσι τας καλλιεργούμενας παρά των αναφερομένων Εθνικάς γαίας.

Επειδή το αντικείμενον είναι σπουδαίον και πρέπει να ληφθώσι δραστήρια και αποτελεσματικά μέτρα προς υπερέσπισιν και (συντηρησιν;) της δημόσιας περιουσίας Σας παρακαλούμεν να μεταβείτε πάραυτα επί τοπίως προσλαμβάνοντες και τον Δήμαρχον Μακρακώμης και εξακριβώσητε ποίαι και πόσοι εισίν αι περί ων λόγος Εθν. γαίαι αι παρά των κατοίκων: **Καλαμακίου καλλιεργούμεναι, από ποίας εποχής καλλιεργούνται παρ' αυτών, αν απέδιδον διακαιώματα επικαρπίας εις το Δημόσιον ή τον κατά καιρούς ενοικιάσεων εγγείων φόρων και αν εξακολουθώσιν οι ίδιοι κάτοικοι Καλαμακίου καλλιεργούντες αυτών. Συγχρόνως θέλετε εξετάση τους κατοίκους Δερβέν Φούρκας να Σας πληροφορήσωσι που βασιζόμενοι αξιούν τας περί ων ο λόγος γαίας ως ανηκούσας εις αυτούς και αν έχουσι τίτλους ιδιοκτησίας δια τας παρακειμένας γαίας δυνάμει των οποίων ευνοούν να συμπεριληφθώσι και των περί ων ο λόγος Εθν. γαίαις θέλετε ζητήσιν αυτούς και λάβετε επίσημον αντίγραφον εκ του οποίου οδηγούμενοι θέλετε ενασχοληθή εις την εξακρίβωσιν των ορίων και της εκτάσεως δια να βεβαιωθείτε ακριβώς περί πάντων.**

Τας πληροφορίας ταύτας και όσας άλλας οδηγούμενοι εκ των πραγμάτων δυνειθήτε να συλλέξτε θέλετε μας υποβάλησιν οδευομένας με τας παρατηρήσεις σας εντός του μηνός από της παραλαβής της παρούσης επιστρέφετε και την εσώκλειστον αναφοράν. Ο Υπουργός-Υπογραφή

Τα ίδια κτήματα, ως προκύπτει από την όλη αλληλογραφία, τα διεκδίκησαν και οι κάτοικοι από τα Στύρφακα

Πηγή: Αρχαιομνήμων Γ.Α.Κ. «Εθνικά Κτήματα»

2.14 Γεωργοί του Δήμου Λαμιέων

Ο Δήμαρχος Λαμίας Κυριάκος Τασσίκας στις 14/8/1856 καταγράφει «ονομαστικόν κατάλογον μεθ' όλης της ακριβείας των εν τη δικαιοδοσία του γεωργών»

Ο κατάλογος έχει τέσσερις στήλες στις οποίες καταγράφονται : το ονοματεπώνυμο, η ηλικία, η οικ.κατάσταση και ο αριθμός μελών της οικογένειας. Εμείς αναφέρουμε απόσπασμα του εγγράφου με αυτούς που μένουν στο ελληνικό Δερβέν Φούρκα το οποίο ανήκει διοικητικά στο Δήμο Λαμιέων

Αναγνώστης Ράγκας 55 έγγαμος 2

Στυλιανός Αναγνώστου 25 » 2

Γιαννάκης Τζιάκας 35 » 4

Θόδωρος Κάσικος 45 » 5

Αθανάσιος Κουκούλης 40 » 4

Γεώργιος Μπλέτζας 30 » 3

Απόστολος Πλατύς 45 » 5

Βασίλειος Θεοδοσίου 40 » 3

Αντώνιος Θεοδοσίου 43 » 3

Κώστας Μπουριούνης 57 » 3

Στέριος Μπουρούνης 30 άγαμος

2.15 Μάχη στο Παλαμά Δομοκού 1878

Σημαντική θέση στην ιστορία της επαρχίας Δομοκού είναι η επανάσταση του 1877-78, για την αποτίναξη του τουρκικού ζυγού και την προσάρτηση της επαρχίας και ολόκληρης της Θεσσαλίας στον κορμό της μητέρας Ελλάδας.

Και μια από τις σημαντικότερες ημερομηνίες της επανάστασης αυτής είναι η 7η Μαρτίου 1878, κατά την οποία οι πρόκριτοι των χωριών του Δομοκού, συγκεντρώθηκαν στο Παλαμά και στον ιερό ναό του Αγίου Αθανασίου και ύψωσαν τη σημαία της επανάστασης και εξέδωσαν επαναστατική προκήρυξη και σχημάτισαν προσωρινή διοίκηση με επικεφαλής τον Δημήτριο Κόκκινο από την Ομβριακή.

Για να κατανοήσουμε όμως καλύτερα τα γεγονότα ας τα βάλουμε σε κάποια χρονολογική σειρά.

Ο μεγαλειώδης αγώνας του '21 έφερε την πολυπόθητη ελευθερία και τη δημιουργία ανεξάρτητου κράτους και αγωνιζόταν για την κρατική του οργάνωση και την εδαφική του ολοκλήρωση και, που από το 1832 (Συνθήκη Κων/πολης), **τα βόρεια σύνορά του στην περιοχή μας ήταν η κορυφογραμμή της Όθρυς (Δερβέν Καρυά, Δερβέν Φούρκα, Αντίνιτσα, Μακρολείβαδο, Σάββα Βρύση).**

Έτσι έμεινε απ' έξω από την Ελληνική Επικράτεια η επαρχία Δομοκού και το μεγαλύτερο μέρος της Ελλάδας (Θεσσαλία, Ήπειρος, Μακεδονία κ.α.), αν και είχαν προσφέρει πολλά στον αγώνα. Στις 12 Απριλίου 1877 άρχισε ο Ρωσοτουρκικός πόλεμος για την προστασία των σλαβικών λαών και ύστερα από μεγάλες μάχες (Σόφια, Πλεύνα) κατέληξε στην οπισθοχώρηση των Τούρκων και την Συνθήκη του Αγίου Στεφάνου (19 Φεβρουαρίου 1878) και τη δημιουργία μεγάλης Βουλγαρίας. Η Ρωσία υποκίνησε, όπως έκανε και στους άλλους πολέμους, για αντιπερισπασμό, την Ελληνική Κυβέρνηση να αφήσει την «σώφρονα ουδετερότητα» και να μπει στον πόλεμο. Η Ελληνική

Κυβέρνηση (Πρωθυπουργός Αλέξ. Κουμουνδούρος, Υπουργός εξωτερικών Θεόδωρος Δεληγιάννης), έδωσε εντολή στο διοικητή της Ανατ. Στερεάς Ελλάδας που βρισκόταν στη Λαμία να εισβάλλει στο οθωμανικό έδαφος και να προστατεύσει τους χριστιανούς υπηκόους. **Πράγματι, στις 21 Ιανουαρίου 1878, ο ελληνικός στρατός (8.000 περίπου) με αντιστράτηγο τον Σκαρλάτο Σούτσο (1806-1887) περνά τον αυχένα Δερβέν Φούρκα και μέσα σε 2 ημέρες (22 Ιανουαρίου 1878) βρίσκεται χωρίς μεγάλες δυσκολίες, στο Δομοκό, που τον πολιορκεί χωρίς επιτυχία, και καταλαμβάνει τη Σκάρμιτσα και οχυρώνεται στις πλαγιές, για να αντιμετωπίσει τις τυχόν ενισχύσεις των Τούρκων από Καρδίτσα και Φάρσαλα.** Και ενώ συνέβαιναν όλα αυτά τα μεσάνυχτα της 24ης Ιανουαρίου 1878, δηλαδή λίγες ώρες προτού υπογραφεί η ανακωχή και προκαταρκτική ειρήνη μεταξύ Ρώσων και Τούρκων (Ανακωχή Αδριανούπολης 25 Ιανουαρίου 1878), η Αθήνα με επείγον τηλεγράφημα ζητούσε από τον Σούτσο να επιστρέψει το συντομότερο στο Ελληνικό έδαφος. Έτσι έληξε η «αναίμακτος και άδακρυς» εισβολή των Ελλήνων στο τουρκοκρατούμενο έδαφος, η εισβολή των 5 ημερών.

2.16 Η ληστοκρατία στην Όρθρυ τα πρώτα χρόνια μετά την απελευθέρωση

Επί Τουρκοκρατίας και ειδικά στην εποχή του Αλή Πασά ,πολλοί Έλληνες που δεν άντεχαν κυρίως την σκλαβιά και την φτώχεια μαζί, αναγκάστηκαν να γίνουν ληστές και να ανέβουν στα Βουνά. Λήστευαν συνήθως Τούρκους αλλά και πλούσιες Ελληνικές οικογένειες. Μετά την απελευθέρωση περίπου στα 1830 , πολλοί αγωνιστές της Ελληνικής επανάστασης λόγω της αδιαφορίας που έδειξε απέναντι τους το νεοσύστατο Ελληνικό κράτος, βρέθηκαν χωρίς πόρους και προστασία, έτσι προσχώρησαν στις συμμορίες των ληστών. Με το εμπειροπόλεμο πλέον προσωπικό οι λήσεταιροι έγιναν αδίστακτοι, χτυπούσαν πια, όχι μόνο τα χωριά αλλά και τις μεγάλες πόλεις.

Η Κυβέρνηση για την καταστολή των ληστειών αναγκάστηκε να δώσει αμνηστία σε όλους τους ληστές. Στις 28 Απριλίου το 1836 έθεσε σε ισχύ τον νόμο περί αμνηστίας αλλά εξαιρούσε 16 περιβόητους λήσταρχους. Το φαινόμενο των ληστειών με αυτό το νόμο περιορίστηκε σχετικά. Από το 1845 όμως η πολιτική διαφθορά που επικρατούσε στη χώρα μας, (με την συμβολή της Αντιπολίτευσης που ήθελε να χτυπήσει τη Κυβέρνηση) ενθάρρυνε και δημιούργησε νέες συμμορίες. Η Κυβέρνηση τότε βρέθηκε μπροστά σε μία χαώδη κατάσταση κυρίως στην ύπαιθρο.

Με το νόμο ΤΟΔ της 27 Φεβρουαρίου 1871 ,περί καταδιώξεως της ληστείας έθεσε σε εφαρμογή το μέτρο της επικήρυξης των ληστών και της εκτόπισης όλων όσων τους υπέθαλπαν και τους πρόσφεραν κάλυψη. Παρά τις δεκάδες συλλήψεις και εκτελέσεις τα αποτελέσματα δεν ήταν ικανοποιητικά. Οι ληστές για να αντιμετωπίζουν τα καταδιωκτικά αποσπάσματα είχαν δημιουργήσει πολυμελείς ομάδες που πολλές φορές συγκρούονταν και μεταξύ τους για τον έλεγχο κάποιας περιοχής. Επί 50 σχεδόν ολόκληρα χρόνια η εξύμνηση των κατορθωμάτων των λήσταρχων (Νταβέλη, Λίγγου, Κακαράπη κλπ.) έφθασε σε τέτοιο σημείο που όνειρο του φτωχού κάθε χωρικού ήταν να ενταχθεί σε κάποια από αυτές τις ομάδες

Κυρίως όμως η ληστεία έπληξε τη Στερεά Ελλάδα και προπαντός τις παραμεθόριες επαρχίες, μία από τις οποίες ήταν και η παραμεθόρια επαρχία της Φθιώτιδας, που υπόφερε τα πάνδεινα κατά το χρονικό διάστημα 1833–1881 που προσαρτήθηκε στην Ελλάδα η Θεσσαλία. Τα παραμεθόρια χωριά της επαρχίας της Φθιώτιδας στην Όθρυ (Βουνά της Γούρας) ήταν, αρχίζοντας από τα ανατολικά προς τα δυτικά, τα εξής: Αμαλιάπολη (Μιντζέλα) επί του Παγασητικού Κόλπου, Σούρπη, Γαύριανη, Πτελεός, Μαχαλάς (Κυπαρισσώνας), Μύλοι, Σπαρτιά, Τσερνοβίτι (Παλαιοκερασιά), Άνυδρο (Νίκοβα), Σαπουνάς, Νεράϊδα, Δρύστελα, Λογγίτσι, Λιμογάρδι, Δίβρη, Μακρολείβαδο, Δερβένι Φούρκα (Καλαμάκι), Στύρφακα, Τρίλοφο (Κούρνοβο), Αρχάνι, Γιαννιτσού, Πλατύστομο, Ασβέστης, Τσούκα, Ροβολιάρη, Λιτόσελο, Περίβλεπτο, Παλαιόκαστρο, Νεοχώρι, Μαυρίλο.....

2.17 Οι ξένοι περιηγητές για το πρόβλημα της ληστοκρατίας

Ο Γιόζεφ Μπαρόν Όου, τον Μάρτιο του 1838, επισκέφτηκε τη Λαμία, νιώθοντας ήδη αρκετά απογοητευμένος από την εικόνα που παρουσίαζε η ελεύθερη Ελλάδα. Ο περιηγητής αναφέρθηκε και στο φαινόμενο της ληστείας, καθώς και στους τρόπους που είχαν επιλεγεί για την αντιμετώπισή της. Οι Έλληνες, στρατιώτες και απλοί κάτοικοι, υποστήριζε, δεν εμπιστεύονταν την κυβέρνησή τους και για το λόγο αυτό λεηλατούσαν το παρόν, ενδιαφερόμενοι μόνο για τα κέρδη (Δαβανέλλος, Σταυρόπουλος, 2005: 87 – 88). Στις αγροτικές περιοχές της χώρας οι πολίτες βασανίζονταν από την εγκατάλειψη ή τη ληστεία, αλλά και από τις αυθαιρεσίες της κεντρικής εξουσίας και των τοπικών αρχών. Κάποιες προσπάθειες επίλυσης της κοινωνικής αυτής μάστιγας σημειώθηκαν και από τις δύο πλευρές. Τον Απρίλιο του 1856 η Ελλάδα και η Τουρκία, που στο παρελθόν αλληλοκατηγορούνταν για την υπόθαλψη των ληστών, υπέγραψαν στο μοναστήρι της Αντίνιτσας σύμβαση, που αποσκοπούσε στη λήψη αποτελεσματικότερων μέτρων και στην εφαρμογή συντονισμένων ενεργειών για την καταδίωξη όσων συμμετείχαν σε ληστρικές συμμορίες (Σφυρόερας, 1996: 133 – 134, 136. Νάτσιου, 2007: 464 – 465. Καλοδήμος, 2007: 468). Σαν επακόλουθο της όλης κατάστασης, δημιουργήθηκε με το διάταγμα της 2/14ης Μαρτίου 1833 οριοφυλακή 10 ταγμάτων με έδρα τη Λαμία. Την ίδια χρονιά συστάθηκαν δυο στρατοδικεία, από τα οποία το ένα βρισκόταν στη Λαμία και το άλλο στο Μεσολόγγι, τα οποία ήταν και τα μοναδικά σε ολόκληρη την Ελλάδα. Οι ενέργειες, όμως, αυτές δεν είχαν το αναμενόμενο αποτέλεσμα και το φαινόμενο της ληστείας δεν εξαλείφθηκε (Δαβανέλλος, Σταυρόπουλος, 2005: 85. Καλοδήμος, 2007: 470).

2.18 Σύλληψη συγχωριανών μας από ληστές και αίτημα βοήθειας στον Δήμο Λαμίας-Παύση του Δημοτικού Συμβουλίου Λαμίας

Η κατάσταση στη Φθιώτιδα είναι απελπιστική. Οι ληστές εισήλθαν **στο παραμεθόριο χωριό Δερβέν Φούρκα (Καλαμάκι)** και απογύμνωσαν τους κατοίκους, παίρνοντας λάφυρα και απάγοντας σε αιχμαλωσία τους πλουσιότερους κατοίκους ζητώντας λύτρα. Το

Δημοτικό Συμβούλιο Λαμίας με πλειοψηφία έξι εναντίον ενός, στις 12 Οκτωβρίου 1867, συνέταξε την παρακάτω πράξη απευθυνομένη προς την Κυβέρνηση

: «... Το Συμβούλιον λαβών υπ' όψιν του την αίτησιν συνδημοτών μας **Βασιλείου Θεοδοσίου, Καραπατάκη Αγγελή και Περιστεράς Αλεξάνδρου κατοίκων του χωρίου Δερβέν Φούρκα περί συνδρομής δανείου δραχ. 1500** δια την απελευθέρωσιν των εις χείρας των ληστών συγγενών των παρατηρεί ότι ο Δήμος Λαμίας προ τινών μηνών περιήλθεν, ως και ολόκληρος η επαρχία της Φθιώτιδος, εις οικτράν κατάστασιν ένεκα των συχνών ληστρικών αιχμαλωσιών, λεηλασιών και άλλων κακουργημάτων, λαμβανόντων χώρας εις τε τον Δήμον μας και εις τους λοιπούς Δήμους της επαρχίας ταύτης, λαβόν υπ' όψιν προσέτι **ότι προ τινών ημερών ελεηλατήθη ολόκληρον το χωρίον Δερβέν Φούρκα του Δήμου μας και απήχθησαν ως αιχμάλωτοι το ήμισυ των κατοίκων των** μάλλον ευπορούντων και τοις ζητούνται λύτρα υπέρογκα προς απελευθέρωσιν των, αφού πρώτα αφηρέθησαν εκ των οικιών των παν ό,τι και αν είχαν.

Ότι αιχμαλωτίσθησαν πολίται διαφόρων χωρίων και Δήμων της επαρχίας μας και αυτών ακόμη των προαστείων της πόλεώς μας ευρίσκονται εισέτι των ληστών 35 περίπου τοιούτοι ως αιχμάλωτοι, εκτός των όσων εξηγοράσθησαν δι' υπερόγκων λύτρων υποθηκευόντων των κτημάτων των υπερόγκους τόκους.

Ότι πολλοί ου δυνηθέντες να εύρωσι χρήματα τόσα, όσα τοις εξητούντο έγειναν θύμα της θηριωδίας των ληστών, πέμποντες αυτούς εις την μέλλουσαν ζωήν δια του σκληροτάτου θανάτου, αφήσαντες τας οικογενείας των άνευ πατρικής προστασίας και στερουμένας σήμερον και αυτού του επιουσίου άρτου. Ότι ουδείς πολίτης πλούσιος ή πένης δύναται ακινδύνως να εξέλθη της πόλεως ή χωρίου του και μεταβή όπου το συμφέρον του τον καλεί. Ότι μη δυναμένων των πολιτών να εξέλθουν ως ανωτέρω ακινδύνως ζημιούνται επαισθητώς, διότι (δυσνόητο) οι καρποί των εις τους αγρούς εις τη διάκρισιν του τυχόντος και φθείρονται καθ' εκάστην από διαφόρους αιτίας (...). Όθεν πάσχει επαισθητώς και το εμπόριον και η γεωργία και η βιομηχανία και καθ' άπασαι της κοινωνίας αι τάξεις.

Ότι προ μηνών και ήδη οι λησταί άρχισαν ζητούντες λύτρα και εξ εκείνων των πολιτών κτηματιών, όσων δεν τους είναι εύκολον να συλλάβωσιν, καταστήσαντες ούτω αδύνατον την ενοικίασιν των βοσκοτόπων, των μύλων των και την συλλογήν των καρπών των δια της απειλής και καταστροφής των δένδρων και των αμπέλων των, της πυρπολύσεως των οικιών και αποθηκών των και τελευταίον δια του φόνου των αροτήρων ζώων που εν μέρει έπραξαν.

Ότι πολίται ανέκαθεν αποκαταστημένοι εις τους Δήμους της επαρχίας μας, μη δυνηθέντες να αντέξωσι εις την τοιαύτην ανάγκην μετήλλαξαν κατοικίαν εις Εύβοιαν αφήσαντες τας οικίας των και κτήματά των κλπ. εις την διάκρισιν του τυχόντος, άλλοι, το χείριστον πάντων, επροτίμησαν την αλλοδαπήν και μετέβησαν εις το Οθωμανικόν, εις την αυτήν δε ανάγκην ευρίσκονται και πολλοί, άλλοι εξακολουθούντας της αυτής καταστάσεως.

Ότι πολίται φιλήσυχοι και φίλοι της τάξεως πληρώνοντες αγογγύστως τους φόρους των δικαιούνται να ζητήσωσιν την ασφάλειαν της τιμής και ζωής και περιουσίας των εις αντάλλαγμα των φόρων ους πληρώνουν, διότι άλλως είναι άδίκον να δανείζονται σήμερον με αδρούς τόκους να πληρώσωσι τους δημοσίους φόρους αύριον να εξαγοράσουν τα μέλη της οικογενείας των από την αιχμαλωσίαν και την άλλην να σώσωσι την περιουσίαν των δια λύτρων προς καιρόν. » **Δι' όλα ταύτα και δι' όσα χάριν αβροφροσύνης παραλείποντες τη εκθέση (sic) εκφράζει δια του παρόντος ψηφίσματος την λύπην του δια την οικτράν ταύτην κατάστασιν του τε Δήμου μας και απάσης της επαρχίας, εύχεται δε εγκαρδίως όπως η Σεβαστή Κυβέρνησις λάβη ταχέως και υπό σπουδαίαν έποψιν την οικτράν αυτήν κατάστασιν δια της συντόνου δε μερίμνης της φέρη την ανήκουσαν θεραπείαν εις τον δυστυχή τούτον τόπο καθώς και εις τους ανωτέρω αιχμαλωτισθέντας κατοίκους Δερβέν Φούρκας, άλλως οι συμπολίται ημών ευρίσκονται εν πλήρει απελπισίαν.**

Ούτω συνετάχθη η παρούσα και υπεγράφη παρ' όλων (...) των παρόντων μελών εκτός του Δημητρίου Γουργιωτάκη, αποχωρήσαντος». Ο Πρόεδρος Τα μέλη (υπογραφή) .

Φωτογραφία Χειμώνας 2019. Στο βάθος Τα Μαυραλ'θάρια, Κόια και Αντίνιτσα.

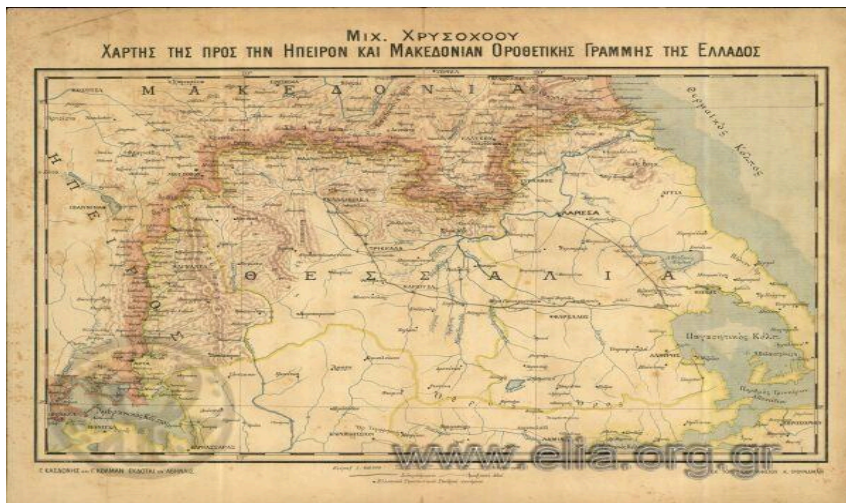
2.19 Σύννορα Ελληνικού Κράτους 1881

Η **Συμφωνία Κωνσταντινούπολης (1881)** ήταν διμερής συμφωνία μεταξύ Ελλάδας και Οθωμανικής Αυτοκρατορίας που συνομολογήθηκε τελικά στις 28 Μαρτίου του 1881 στη Κωνσταντινούπολη, ημερομηνία της τελευταίας συνεδρίασης όπου και καθορίστηκε μεταξύ των δύο Βασιλείων η γραμμή των νέων συνόρων.

Η Συμφωνία αυτή είναι ιδιαίτερα ιστορική για την Ελλάδα που δικαίωσε ένα όνειρο αιώνων. Σύμφωνα με τη Συμφωνία αυτή παραχωρήθηκαν στο Ελληνικό Βασίλειο οι πρώην οθωμανοκρατούμενες περιοχές της Θεσσαλίας και το τμήμα του Νομού Άρτας, ανατολικά του Αράχθου.

Το δε Ελληνικό Βασίλειο υποχρεώθηκε στην αποζημίωση όλων των τουρκικών περιουσιών των κατοίκων που υπήρχαν στις περιοχές αυτές. Όλες τις επιμέρους συμφωνίες, κατά περιοχή, της Συμφωνίας αυτής υπέγραψαν τελικά και οι Πρέσβεις των Μεγάλων Δυνάμεων κατά τη Σύμβαση Κωνσταντινούπολης (1881) .

Το αποτέλεσμα ήταν η περιοχή του χωριού να ανήκει εξ ολοκλήρου πλέον στην Ελλάδα.

1881 Ταξίδιον του Βασιλέως Γεωργίου Α΄ εις Φθιώτιδα

Τετάρτη 14 Οκτωβρίου 1881 Δομοκός

Από Δομοκού εις Λαμίαν

.....

10 παρά 20 αριστερά και έμπροσθεν επί της κλιτύος της οροσειράς φαίνεται **το χωρίον Παλαμάς** όπερ κατοικείται υπό 250 ψυχών χριστ,έχει δε σχολείον και άφθονον ύδωρ.Αριστερά και άνωθεν αυτού επί της κορυφοσειράς της 'Οθρυος φαίνεται στρατών Τουρκικός , (πρώην καζάρμα- συνοριακό φυλάκιο οθωμανικό της Αντίνιτσας) η αριστερά δε υπερκείμενη κορυφή είναι εκείνη, υφ' ης κείται η Μονή Αντίνιτσα.

Εντεύθεν φαίνεται,ακριβώς απέναντι ημών ,επί της οροσειράς και ο στρατών Δερβέν- Φούρκας (δεξιά δε ημών), επίσης επί της οροσειράς, ο στρατών Δερβέν- Καρυάς. Προ της οροσειράς υπάρχει

σειρά λόφων αντηρίδων του όρους Όρθρυς κετερχομένη μέχρι της λίμνης Νεζερού (σημαίνει λίμνη στα Σλάβικα). 10 βαίνουμε τροχάδην, 10 και 5' δάσος εκ μικρών και αραιώς κείμενων δρυών. Μόνον εν τη αρχή και αριστερά υπάρχει σειρά μεγάλων πλατάνων. 10 και 7' βήμα. 10 και 14' τροχάδην. 10 και 17' ρεύμα και γέφυρα ξυλίνη κεκαλυμμένη δια χώματος. 10 και 18' έτερα ομοία. Ενταύθα υπάρχουν τέσσαρες πλάτανοι μεγάλοι, δύο μεγάλοι, δύο δεξιά και δύο αριστερά της οδού. 10 και 19' Βήμα. Αρχεται άνοδος. Δεξιά υψούται όρος πλήρες δρυών, αριστερά ρεύμα βαθύτατον και κατάφυτον εκ διαφόρων αγρίων δέντρων, εκείθεν δε όρος πλήρες δρυών και πλατάνων. **10 και 22' Βρύση Αμπντούρ –Αχμάνη (Δραχμάναγα-Αγία Αικατερίνη) με δύο κρουνούς. Παρά την βρύσην υπάρχει μικρόν καφενείον, άνωθεν δε αυτής πλάτανος εις τον πυθμένα του υπο κάτωθεν και αριστερά της οδού.....**

2.20 Ο ατυχής πόλεμος του 1897

Τα στρατεύματα των Οθωμανών στο Δομοκό. Φωτό της εποχής

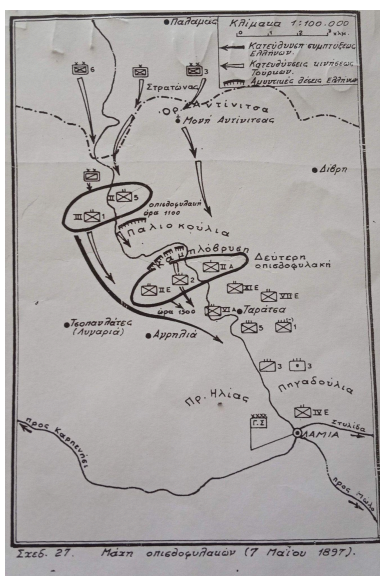
Ας πάμε στα πολεμικά γεγονότα που συνέβησαν στα στενά του Δερβέν Φούρκα

Μάχες στα στενά της Φούρκας.

Τα Ελληνικά στρατεύματα λοιπόν με απόφαση τοῦ Βασιλέα Κωνσταντίνου (ὁ ἴδιος ἦταν και στην Μικρασιατική καταστροφή) ὑποχώρησαν πρὸς Δερβέν Φούρκα (σημερινὸ Καλαμάκι) στὶς ὑπώρειες τῆς Ὁρθρῆς.

Ἡ Μάχη στὴν περιοχή τοῦ Δερβέν Φούρκα καὶ Δραχμάναγα τὴν 6η Μαΐου 1897

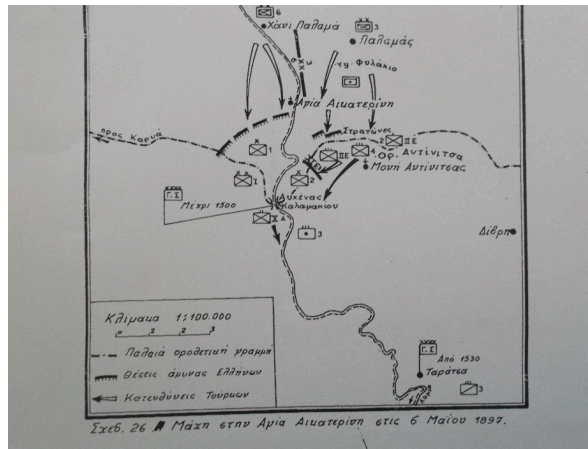
Στην περιοχή αυτή έγινε μάχη μεταξύ της 1^{ης} Ἑλληνικῆς Ταξιαρχίας καὶ τῆς 1^{ης} καὶ 6^{ης} Τουρκικῆς Ταξιαρχίας τὴν 6^η Μαΐου 1897 μὲ τις παρακάτω συνθήκες. Μετὰ τὴν ὑποχώρηση τῆς Ἑλληνικῆς Στρατιᾶς ἀπὸ τὸ πεδίο τῆς μάχης τοῦ Δομοκοῦ, ἡ Ἑλληνικὴ στρατιὰ συμπτυσσόμενη πρὸς νότο εἶχε ἐντολὴ νὰ καταλάβει ἀμυντικὰ τὴν τοποθεσίαν Δερβέν Φούρκα καὶ Ἀβδουραχμᾶν Ἀγά (στὸ σημερινὸ 16^ο χλμ. Λαμίας-Δομοκοῦ καὶ Ἀγία Αἰκατερίνη).

Ἡ πρώτη μεραρχία τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ θὰ τοποθετοῦνταν ἀνατολικά τοῦ δρόμου Δομοκοῦ-Λαμίας καὶ ἡ 2^η μεραρχία Δυτικά. Ἡ κίνησις τῶν διαφόρων σωμάτων ἀπὸ τὸν Δομοκὸ ἄρχισε στὶς 2.30' τῆς 6^{ης} Μαΐου καὶ κατὰ τὶς 7.00' τὸ πρωὶ ἄλλα σώματα ἦταν στὰ βόρεια τοῦ στενοῦ καὶ ἄλλα μόλις ἄρχισαν νὰ μπαίνουν σ' αὐτά.

Ο Βασιλιάς Κωνσταντῖνος στα στενά Δερβέν Φούρκα (πίνακας ζωγραφικῆς)

Ἡ ὑποχωρητικὴ αὐτὴ κίνησις ὅμως δὲν καλύφθηκε ὅπως ἔπρεπε ἀπὸ ἰσχυρὴ ὀπισθοφυλακὴ καὶ κάποια τμήματα τοῦ στρατοῦ κατασκήνωναν πρὶν τὴν εἰσοδὸ ἀπλῶς γιὰ νὰ ἀναπαυθοῦν ἀντὶ νὰ καταλάβουν τὶς θέσεις ἀπὸ τὶς ὁποῖες θὰ ἀμυνόταν. Ὑπῆρξαν πάντως ἀσθενεῖς περιπολίες τοῦ ἵππικοῦ μας ἐκτὸς τῆς βόρειας εἰσόδου τῆς στενωποῦ, οἱ ὁποῖες καὶ κατὰ τὴν 11^η πρωινὴ ὥρα τῆς 6^{ης} Μαΐου, ἀνήγγειλαν τὴν ἐμφάνισιν δύο Τουρκικῶν ταγμάτων μὲ περιπολίες ἵππικοῦ που κινοῦνταν πρὸς τὴν περιοχὴ.

Χάρτης από τα Ιστορικά αρχεία του Στρατού.

Οι Τούρκοι έκαναν την εμφάνισή της στην περιοχή του όροπεδίου Ξυνιάδας και έτσι έφτασαν στο ύψος των σημερινών Μεταλλείων. Άμέσως μόλις πήρε την πληροφορία ο Διοικητής της μεραρχίας διέταξε τους δύο Ταξιάρχους να καταλάβουν άμυντικά τα δύο ύψώματα εκατέρωθεν του στενού **Αβδουραχμάν Αγά (Δραχμάναγα-σημερινή Αγία Αικατερίνη).**

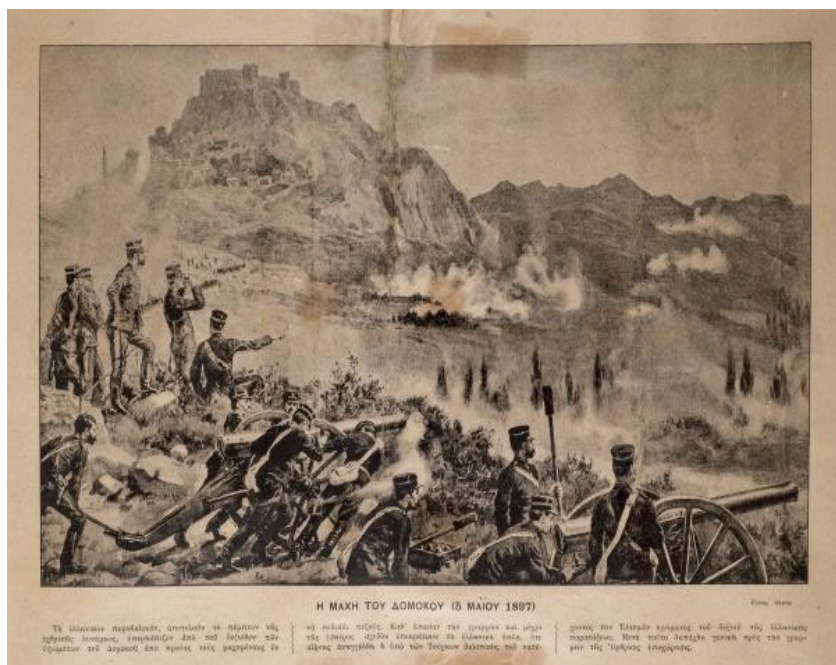

Φωτογραφία από το στρατόπεδο των Τούρκων στη Φούρκα (ο λόφος μου μοιάζει λίγο με τη Κυριακόραχη ή λίγο πάνω από την Καμηλόβρυση)

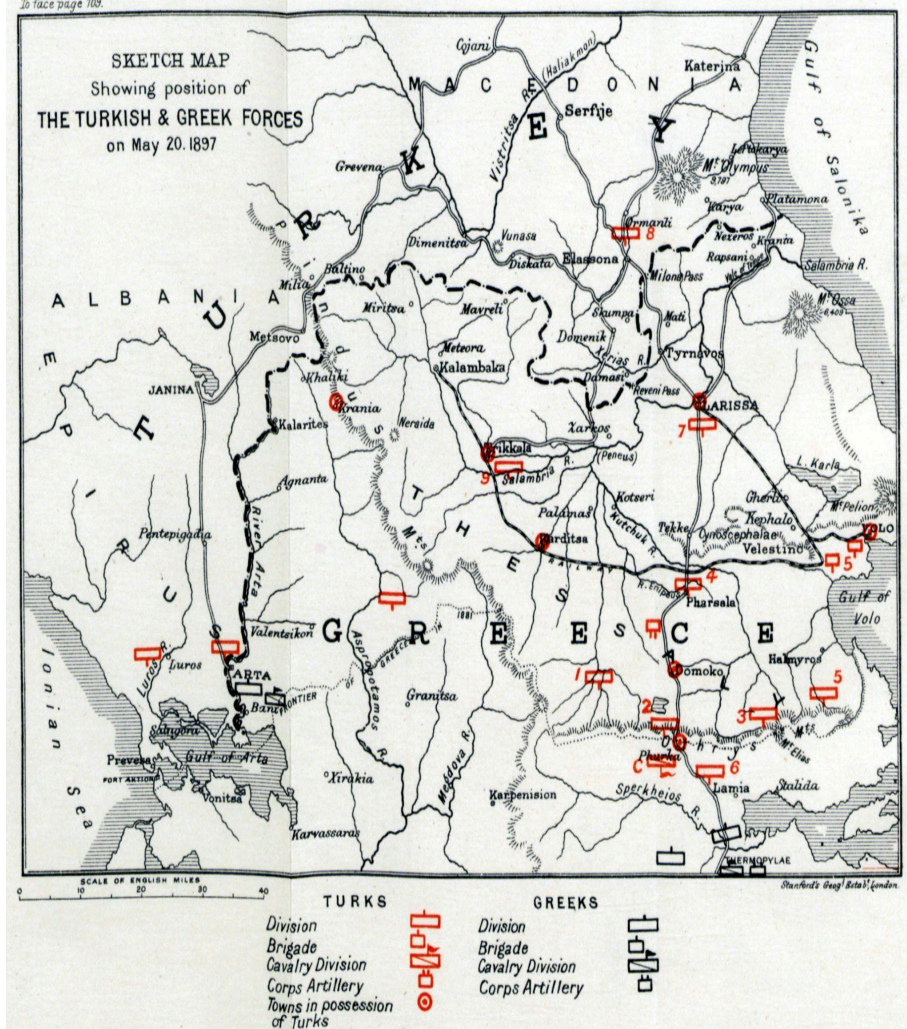
Ἡ πρώτη ταξιαρχία θὰ καταλάμβανε τὴν δεξιὰ πλευρὰ πρὸς τὸ σημερινὸ Καλαμάκι καὶ ἡ δεύτερη τὴν ἀνατολικὴ πλευρὰ τῆς Ἀντινίτσας.

Ἡ διαταγὴ ἐκτελέστηκε κατὰ γράμμα ἀπὸ τὴν 1^η ταξιαρχία καὶ τὸν συνταγματάρχη Δημόπουλο, δὲν ἐκτελέστηκε ὁμως ἀπὸ τὸν διοικητὴ τῆς 2^{ης} συνταγματάρχη Μαστραπά, ὁ ὁποῖος ἂν καὶ διέθετε ὀλόκληρο τὸ 5^ο σύνταγμα πεζικοῦ σὲ ἐφεδρεία ἔτοιμο νὰ παρέμβῃ, δὲν ἐπενέβη μὲ τὴν πρέπουσα δραστηριότητα μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μάχεται μόνη ἡ 1^η ταξιαρχία. Ἐναντίον τῆς τέθηκε ἡ 6^η Τουρκικὴ μεραρχία ὑποστηριζόμενη ἀπὸ δύο πεδινὲς πυροβολαρχίες. Ἡ μάχη κράτησε ὡς τις 8 τὸ βράδυ. Τὸ πεζικὸ μας ἀκόμη καὶ χωρὶς τὴν ὑποστήριξη τοῦ πυροβολικοῦ, πέτυχε νὰ διατηρήσῃ τις θέσεις του. Χωρὶς ὑποστήριξη ὁμως καταλήφθηκαν τὰ ὑψώματα τῆς Ἀντινίτσας καὶ μπροστὰ στὸν κίνδυνο νὰ ἀποκοποῦν ἀπὸ τὴν Λαμία, ὁ μέραρχος ὑποστράτηγος Μακρῆς καὶ κατὰ τὴν 9^η βραδινὴ ὥρα ἀναγκάστηκε νὰ διατάξῃ σύμπτυξη πρὸς τὸ ἐσωτερικὸ τῆς στενωποῦ καὶ στὴν συνέχεια πορεία πρὸς Λαμία ὅπου καὶ στὴν θέση Ταράτσα, 4 χιλιόμετρα βόρεια τῆς πόλης συνεχίστηκε ὁ ἀγώνας τὴν ἐπόμενη μέρα.

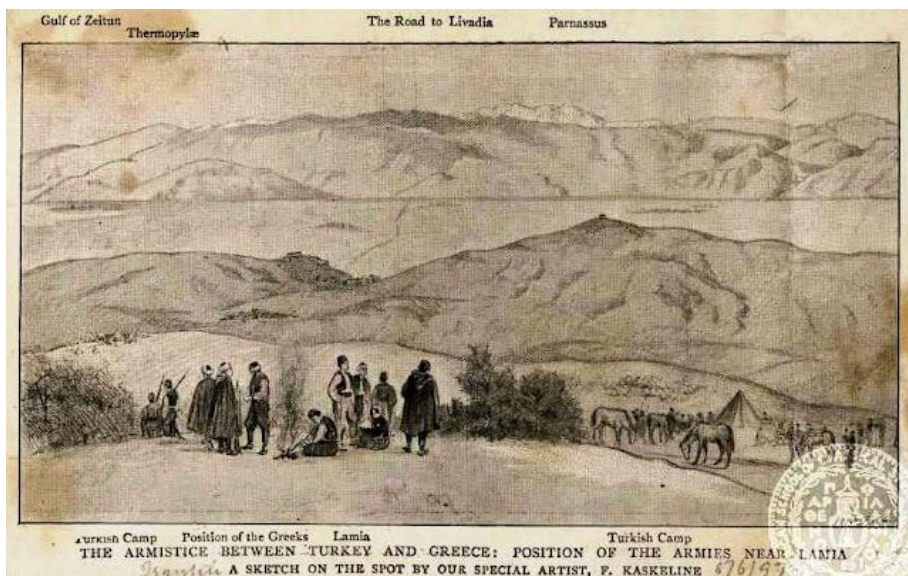
Τὸ πρωὶ τῆς 7^{ης} Μαΐου ὁ Χακὶ πασὰς πῆρε τὴν ἀκόλουθη ἀπάντηση ἀπὸ τὸ Γενικὸ Στρατηγεῖο, σὲ ἀναφορὰ πού εἶχε στείλῃ τὴν προηγούμενη μέρα: «Ὁ Δομοκὸς καὶ ἡ Δερβὲν-Φούρκα εὐρίσκονται ἤδη εἰς χεῖρας ἡμῶν, ἡ ἀνακωχὴ δὲν θὰ βραδύνει πολὺ κατὰ τὰ φαινόμενα, ὡς ἐκ τούτου ἀνάγκη ἀπροελάσῃτε μέχρι Λαμίας πρὸ τῆς συνομολογήσεως ταύτης». Τὴν ἴδια μέρα τὸ πρωί, ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τοῦ Ἐτὲμ Πασᾶ, συνοδευομένη ἀπὸ ἀτάκτους Τουρκαλβανοὺς πλιατσικολόγους, ἔφθασε στὰ ἀντερείσματα τῆς Παλιοκούλιας. Καμηλόβρυσης καὶ Ταράτσας ἔξω ἀπὸ τὴν Λαμία.

Ακολουθούν μάχες στην Καμηλόβρυση και την Ταράτσα, όπου οι Τούρκοι τελικά στρατοπεδεύουν. Οι Έλληνες θα προσπαθήσουν να οργανώσουν πρόχειρη αντίσταση στις Θερμοπύλες και στα Δύο Βουνά. Ο Σμολένσκις έφτασε από τον Άλμυρο και διατάχτηκε να κρατήσει το πέρασμα στις Θερμοπύλες. Δεν χρειάστηκε όμως να πολεμήσουν, αφού ο Σουλτάνος Αβδούλ Χαμίτ διέταξε ανακωχή στις 7 Μαΐου μετά από προτροπή του Τσάρου της Ρωσίας Νικολάου Β', συγγενή από την μητέρα του με τον βασιλιά Γεώργιο Β' της Ελλάδας. Έν τῷ μεταξύ ὁ τότε Νομάρχης Φθιωτιδοφωκίδος Κωνσταντῖνος Ἑσλιν, συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν λοχαγὸ Γεώργιο Χατζηανέστη (ο ἴδιος που ἦταν πρωταγωνιστὴς στη Μικρασιατικὴ καταστροφὴ), μὲ μία ἄμαξα καὶ λευκὴ σημαία, πέρασε μέσα ἀπὸ τὶς ὀθωμανικὲς γραμμὲς καὶ μέσα σὲ πυκνοὺς πυροβολισμοὺς ἔφτασε στὸ στρατηγεῖο τοῦ Ὀθωμανοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς Σεΐφουλάχ πασά.

Ἐκεῖ τοῦ ἐπέδωσε ἀνεπίσημο τηλεγράφημα γιὰ ἀνακοχὴ διασπείροντας τὴν φήμῃ ὅτι ἔληξε ὁ πόλεμος. Αὐτὸ κατεύνασε τὰ πνεύματα καὶ ἔδωσε τὸν χρόνο ὥστε νὰ φτάσει τὸ ἐπίσημο μήνυμα. Τὸ σχετικὸ πρωτόκολλο ὑπογράφηκε ἐστὶ χωρὶ Ταραῦσα τῆς Λαμίας στὶς 8 Μαΐου 1897, μὲ τοὺς Ὁθωμανοὺς νὰ ἔχουν ἀνακαταλάβει ὅλη τὴν Θεσσαλία.

Σκίτσο με το στρατόπεδο των Τούρκων, λίγο έξω από τη Λαμία ,Μάλλον στη περιοχή της Παλικούλιας.

Οι απώλειες για την ελληνική πλευρά ήταν 672 νεκροί. 2.383 τραυματίες και 252 αιχμάλωτοι και για την τουρκική 1.111 νεκροί. 3.238 τραυματίες και 15 αιχμάλωτοι.

*Μνημείο πεσόντων του ατυχή πολέμου του 1897 στη θέση
Καμηλόβρυση.*

**ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ:Οι Τούρκοι δεν έφυγαν αμέσως ,αλλά παρέμειναν
άλλα δύο χρόνια σε φυλάκια στο Μυαλό στ' Αμπέλια και στην
Κληματόραχη.**

Τὸ ὁριστικὸ τέλος τοῦ ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου γράφτηκε στὶς 22 Νοεμβρίου 1897 στὴν Κωνσταντινούπολη, μὲ καταρρακωμένο τὸ γόητρο τῆς χώρας καὶ τὴν ὑπερηφάνεια τῶν Ἑλλήνων, μὲ τὴν ὑπογραφὴ τῆς Συνθήκης ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρο Ζαΐμη καθὼς, ὑπὸ τὸ βάρος τῆς τεράστιας ἡττας, ὁ Θεόδωρος Δηλιγιάννης εἶχε παραιτηθεῖ. Μὲ τὴν συμφωνία, ποὺ ἐπεξεργάστηκαν οἱ Μεγάλες Δυνάμεις, οἱ ἐδαφικὲς ἀπώλειες γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἦταν μικρές, ἀφοῦ ἐπανεκτήσε τὴν Θεσσαλία, τὴν ὁποία εἶχε χάσει στὸ πεδίο τῆς μάχης. Ὅμως ἡ Ἑλλάδα μὲ τὰ τόσα οἰκονομικὰ προβλήματα καὶ μετὰ τὸ «δυστυχῶς ἐπτωχεύσαμεν!» τοῦ Τρικούπη, ὑποχρεώθηκε νὰ καταβάλει μίᾱ ὑπέρογκη ἀποζημίωση, ὕψους τεσσάρων ἑκατομμυρίων τουρκικῶν Λιρῶν, ὡς πολεμικὴ ἀποκατάσταση στὴν Τουρκία.

Τὸ θετικὸ γιὰ τὶς ἐθνικὲς διεκδικήσεις ἦταν ἡ ἀποχώρηση τῶν Ὀθωμανῶν ἀπὸ τὴν Κρήτη, ἡ ὁποία ἀπέκτησε τὴν αὐτονομία της τὸ 1898, πρῶτο στάδιο γιὰ τὴν ἐνσωμάτωσή της στὴν Ἑλλάδα τὸ 1913. Ἡ ἐθνικὴ ὀργὴ θὰ ἀπαλυνθεῖ αὐτὸν τὸν καιρὸ καὶ ἡ φτωχὴ Ἑλλάδα γρήγορα θὰ σηκώσει κεφάλι 15 χρόνια ἀργότερα ὅταν θὰ γραφεῖ τὸ ἔπος τῶν Βαλκανικῶν Πολέμων τοῦ 1912-1913.

3.ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΟΥ 20ου **ΑΙΩΝΑ**

3.1 Πόλεμος της Κριμαίας 1919

Συμμετείχαν οι:

Τσιάκας Παύλος πατέρας του Ταξιάρχη

Θεοδοσίου Νίκος του Κων/νου

Στον πόλεμο της Κριμαίας σκοτώθηκε ο Καρκατσέλος ή Καρατσέλος Δημήτριος του Ευθυμίου στις 17 Μαρτίου 1919 στην Ανδρέϊφσκα (πηγή :sotowalexopoulos.blogspot.com,Στρατιωτικά αρχεία.)

3.2 Μικρασιατική εκστρατεία

Στην Μικρασιατική εκστρατεία συμμετείχαν ως κληρωτοί οι
κάτωθι:

- — Νίκος Μπλέτσας Κων(πιάστηκε και αιχμάλωτος)
- Θεοδοσίου Θεόδωρος του Κων/νου
- Ευσταθίου Βασίλης

- Θεοδοσίου Νίκος του Κων/νου
- Φούρκας Δημήτριος του Σπύρου
- Τσιάκας Νικολαος του Γεωργ
- Πλατής Αθανάσιος(Πλατοσοφιάς)
- Καλιώρας Χρήστος του Νικ.
- Καψάλης Γεώργιος του Κων. κ.ά.

Πηγή: ο αείμνηστος πατέρας μου και άλλοι.

3.3 Ελληνο-Ιταλικός Πόλεμος 1940-41

Στο έπος της Αλβανίας 40-41 πολέμησαν οι εξής;

- Παπανικολάου Απόστολος (Γεροτόλιας)
- Φούρκας Αποστόλης
- Μπλέτσας Ευάγγελος του Κων
- Καλιώρας Σπύρος(της Μπίλιαινας)
- Πλατής Ηλίας
- Γκαρλαούνης Στέλιος
- Στριφτάρας Σπύρος
- Θελούρας Κώστας
- Μπουρούνης Βασίλης
- Μπουρούνης Θανάσης κ.ά.

Στο Αλβανικό μέτωπο σκοτώθηκε ο Θεοδοσίου Γεώργιος του Ιωάννη ,γεννηθείς το 1916 ,στην Αργκοβα στις 14 Δεκεμβρίου του 1940,υπηρετώντας στο 36ο Σύνταγμα Πεζικού.

Επίσης εξαφανίστηκαν τα ίχνη του Πλατή Ηλία του Στυλιανού (γεννηθείς το 1915) στο ύψωμα 802 ,Μπούμπεσι,υπηρετώντας στο 42ο Σύνταγμα ευζώνων.

Πηγή για τους φονευθέντες:Στρατιωτικά αρχεία-sotosalexopoulos.blogspot.com

3.4 Εισβολή των Γερμανών στην Ελλάδα και Κατοχή

23 Απριλίου του 1941 οι Γερμανοί ακολουθώντας τη δημοσιά που περνάει από τη Δραχμάνακα και το Δεκάξι εισβάλλουν στη Λαμία. Στα στενά της Φούρκας (Παληχώρ') ήταν εγκαταλειμμένα φορτηγά των Άγγλων που υποχωρούσαν (κι όπως μου είχε διηγηθεί ο Καρκατσελοσπύρος αλλά και ο πατέρας μου που ήταν εκεί τη Μεγάλη Παρασκευή ,είχε μαυρίσει ο ουρανός από τα στούκας).

Φάλαγγα Γερμανικών οχημάτων σταματημένη λίγο κάτω από το 22^ο χλμ. Απρίλιος 1941

Βομβαρδισμός των Γερμανών λίγο πάνω από τα Μεταλλεία προς το Δομοκό. Στο βάθος η κορυφογραμμή της Όθρυς.

Στη Μίχα και στη Μεγάλη Λάκα οι Εγγλέζοι και οι Νεοζηλανδοί είχαν οχυρωματικές θέσεις με πυροβόλα. Κατά την είσοδο των Γερμανών στα στενά στο 21^ο χλμ χτύπησαν μια γερμανική μηχανή και σκότωσαν και τους τρεις στρατιώτες. Επίσης κατέρριψαν και ένα γερμανικό αεροπλάνο στη θέση Καρβουνόρεμα.

Μνήματα Γερμανών στρατιωτών μάλλον κοντά στο 21ο χλμ

Κατά τη διάρκεια της κατοχής οι Γερμανοί έκαψαν επανειλημμένα το χωριό, έκλεβαν τρόφιμα από τα σπίτια, εκβίαζαν τους κατοίκους και άλλα πολλά. Όπως λένε, όσοι έζησαν αυτά τα γεγονότα, **«αυτά που πέρασαμει μείς παιδάκι μ', να μη τα πιράσει άνθρωπος» ή «ούτι στον ιχθρό σ'»**

Οι Γερμανοί στο δρόμο για την Λαμία.

Εισβολή γερμανικών τανκς στη Λαμία.

Σκότωσαν, επίσης, χωρίς να φταίνε στις 13 Ιουλίου 1943 τρεις συγχωριανούς μας τους **Γιώργο Τσιάκα (μιλαδελφός του Τσιακόγιαννου), Βασίλη Τσιάκα (αδελφός του Ταξιάρχη) και Κολοκυθά Δημήτρη (δύο μήνες παντρεμένος)** που φύλαγαν γελάδια και κοιμόταν σ' ένα τσαρδάκι κοντά στα Μεταλλεία Δομοκού.

3.5 Ένα παρ' ολίγον ολοκαύτωμα

13 ΙΟΥΝΙΟΥ 1944

Ημέρα Τρίτη λίγο πριν το μεσημέρι οι κάτοικοι ειδοποιούνται από κάποιον Ιταλό ή Αυστριακό να εγκαταλείψουν το χωριό (όπως μολογάει η μάνα μου που τους έλεγε «παρτίτο-παρτίτο»). Οι κάτοικοι φεύγουν γρήγορα παίρνοντας μαζί τους τα βασικά. Φεύγουν και κρύβονται στην γύρω περιοχή. Δυστυχώς δεν μπόρεσαν να φύγουν όλοι με αποτέλεσμα να χαθούν 3 συγχωριανοί μας γιατί οι Γερμανοί έβαλαν φωτιά στα σπίτια και τους έκαψαν. Επίσης ανατίναξαν με όλμο την εκκλησία του χωριού

Αυτοί που πέθαναν από την πυρπόληση του χωριού ήταν:

Γιαννούλα Απ.Γούσια (το γένος Θεοδοσίου)

Ελισσάβετ Χρ.Μπουρούνη (η μητέρα του Μπουρούνη Βασίλη)

Ιωάννης Πλατής του Αθ. (πατέρας του Πλατοχρήστου)

3.6 ΘΑΝΟΝΤΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ

Εκτός από αυτούς που πέθαναν από την πυρπόληση του χωριού, ήταν και οι παρακάτω κατά την περίοδο της κατοχής:

Γκαρλαούνης Δημήτριος εκτελέστηκε στην Ξηριώτισσα από τους Γερμανούς γιατί συνελήφθη να έχει στην κατοχή μια ιταλική-κόκκινη χειροβομβίδα ,λίγο πιο πάνω από τη Σταύρακα.

Γκαρλαούνης Νικόλαος του Βασ. σκοτώθηκε από οβίδα των Γερμανών στα Χτίρια-Βρύση του Τσιακοθωμά.

Τσιάκας Βασίλειος του Παύλου - Τσιάκας Γεώργιος του Ανδρέα και Κολοκυθάς Δημήτριος ,σκοτώθηκαν από Γερμανική περίπολο που έψαχνε Ομβριακίτες αιχμαλώτους που είχαν ξεφύγει,λίγο πιο κάτω από το 24 χλμ.ενώ φύλαγαν τα γελάδια τους

3.7 Εμφύλιος Πόλεμος 1945-1949

Κατά τη διάρκεια του εμφυλίου η κατασταση ήταν πολύ δύσκολη και γι' αυτό το λόγο Άνοιξη του 1947 πολλοί κάτοικοι του χωριού έφυγαν και πήγαν αλλού.

Όσοι είχαν πρόβατα πήγαν στη Μητουλίνα, και στ' Αλώνια (Μπλετσαίοι, Παπανικολάου, Λαμπροπλαιοί κτλ) και όσοι είχα γίδια πήγαν στο Τσατάλι, ή πιο κάτω από τη Πηγή του Αχιλλέα (Θεοδοσίου Νίκος- Θεοδοσίου Θεόδωρος- Χριστοδούλου Δημ- Χριστοδούλου

Νώντας). Εκεί έμειναν σε πρόχειρες καλύβες. Αρκετοί από αυτούς το 1948 πήγαν στην περιοχή του παλιού νοσοκομείου στα Γαλανέϊκα Λαμίας και στη Ταϊτσά. Επέστρεψαν στο χωριό μετά την άνοιξη του 1949 με τη λήξη του εμφυλίου.

Γυρίζοντας στο χωριό η κατάσταση ήταν πολύ δύσκολη για όλους, σπίτια κατεστραμμένα, ζώα λιγοστά, η ζωή γενικά ήταν μαρτύριο. Πέρασαν κάποια χρόνια για βρει η ζωή το κανονικό της ρυθμό. Από το χωριό συμμετείχαν κάποια άτομα στον εμφύλιο ως μέλη της μιας ή της άλλης παράταξης, άλλοι με τη θέλησή τους και άλλοι με τη βία. Οι αντάρτες πήραν (έκφραση που λένε οι κάτοικοι του χωριού) το 1947 από το χωριό τους κάποιους άντρες ,αρκετές φορές χωρίς τη θέληση τους .Στις μονάδες του εθνικού στρατού και στους Μάηδες είχαν πάει κάποιοι επίσης.

3.8 Θανόντες κατά την περίοδο του εμφυλίου

Τσιάκας Κωνσταντίνος (πατέρας του Τάκα): από νάρκη στο 16ο χλμ.

Κουκούλης Ιωάννης του Κ

Σταυρογιάννης Βασίλειος του Λεων

Κουμπάρος Νικόλαος του Κων.

Μπακογιάννης Σπύρος του Χρ.

Καψάλης Κωνσταντίνος του Γεωργ.

Καψάλης Νικόλαος του Αθ.

Λιάγκας Ιωάννης του Γ.

Καρκατσέλος Δημήτριος του Χρ.

Ακολουθεί απόσπασμα από σκέψεις του Κώστα Ευσταθίου-Μαλίσσιου για την περίοδο μετά τον Εμφύλιο.

.....Όλα αυτά τηλίωναν, έγινε μια πατρίδα, κάπως καλή.
Ήρθαμε στο χοργιό όλοι όσοι είχαμε φύγει.
Αρχίσαμε να φκιάνουμε τα χαλασμένα σπίτια μας, κάποιος χαρούμενι
και κάπως φκιαζόμενοι σε λογική από το παρελθόν.
Εκάναμι μια ανασιγκροτισι,
φκιάσαμε και ένα καφενίο,
κάπως μαζεβόμασταν, πέζαμε και καμμιά κολτσίνα.
Αλλά μέσα μας κάτι υπήρχε, η αμορφωσιά,
βαδίζαμε όλοι στον ίδιο ρυθμό.
Το βράδυ στο καφενείο κρατούσαμε όλοι τις αγγλίτσες, τισμαγγόρις
για κάθι παραζήγησι.
Από μυαλό δράμι,
επίρχαν λίγα γεροντάκια που είχαν το μυαλό τους,
έλεγαν καλές κουβέντες και συμβουλές,
έλα που δεν της ακούγαμε.
Μέσα -μέσα γινόταν και κανένας καβγάς ,
γιατί έτσι μας είχαν φκιάσι.
Αλλά όσο ο καιρός περνούσι,
και κάποια βελτίοσι στις γνώμις μας ερχόταν,
οι αγγλίτσες έφυγαν από τα καφενεία.
Τα ομαδικά γλέντια άρχισαν και έπερναν το δρόμο τους.
Τα πανιγίργια, ή γάμι, ή αποκριά.
Ξεχάστηκαν όλα.
Άραγες να γίναμε άνθρωποι, να ήρθε η ώρα;
Νε, κάπως γίναμε, μας έφκιασαν ή γίκαμε μόνοι μας;

3.9 Σχέδιο Μάρσαλ

Το σχέδιο MARSALL 1948-1951, των Αμερικανών για την ανοικοδόμηση των ευρωπαϊκών χωρών περιελάμβανε βοήθεια προς την Ελλάδα υλική και χρηματική. Για την ανόρθωση της αγροτικής οικονομίας του χωριού, η υλική βοήθεια προς τους αγρότες περιελάμβανε τα κάτωθι:

- ☐ 1 άλογο ή μουλάρι
- ☐ 1 αλέτρι
- ☐ 1 κλαδευτηρι
- ☐ 1 δικριάνι
- ☐ 1 φτυάρι
- ☐ Πρόβατα
- ☐ Ρούχα της UNRRA
- ☐ Καφέ-ζάχαρη-κονσέρβες

3.10 Επιστράτευση 20/7/1974

Λίγο πριν το μεσημέρι της 20^{ης} Ιουλίου του 1974 βρήκε τους κατοίκους του χωριού κάτω από τα τσαρδάκια τους να αρμαθιάζουν το καπνό που είχαν μαζέψει την προηγούμενη μέρα. Κατά τις 11:00 πμ. το ράδιο άρχισε να παίζει πατριωτικά τραγούδια και σε λίγο ανακοινώθηκε η επιστράτευση των ανδρών του χωριού. Όλοι οι κάτοικοι μαζεύτηκαν στο κέντρο του χωριού και επικράτησε μεγάλη αναστάτωση. Όλοι έστηναν αυτί στα ραδιόφωνα να ακούσουν τις ειδήσεις. Οι άνδρες έφυγαν για τη Λαμία και από κει σε άλλα σημεία της Ελλάδας. Το απόγευμα επέστρεψαν στο χωριό όσα παιδιά είχαν πάει στις κατασκηνώσεις. Ευτυχώς σε λίγες μέρες όλα ηρέμησαν και επανήλθε η ζωή σε κανονικούς ρυθμούς.

4.ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ ΚΑΙ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ

4.1 Η Εκκλησία του Αγίου Νικολάου

Τέλη του 19ου αιώνα χτίζεται ο Άη Νικόλας μαζί με τα πρώτα σπίτια από ηπειρώτες μαστόρους. Είναι πετρόχτιστη μονόκλιτη βασιλική με δύο εισόδους μία βορεινή όπου βρίσκονταν το πετρόκτιστο καμπαναριό της πριν το ανατινάξουν οι Γερμανοί το 1944. Περνούσαν κάτω από το καμπαναριό οι κάτοικοι για να μουν στην εκκλησία. Αυτή η πόρτα ήταν μέχρι πριν λίγα χρόνια η κύρια είσοδος της εκκλησίας. Υπάρχει και μια δυτική πόρτα που έγινε κύρια είσοδος τα τελευταία χρόνια.

Μετά την καταστροφή του καμπαναριού πέρασαν κοντά 20 χρόνια για να χτιστεί το καινούργιο μαζί με τον σημερινό περίβολο της εκκλησίας.

Πριν από λίγα χρόνια το καμπαναριό επενδύθηκε με πελεκητή πέτρα απ' έξω με χρήματα που διέθεσε η εκκλησία του χωριού, εσωτερικά δε

στολίστηκε με αγιογραφίες προσφορά των κατοίκων του χωριού. Επίσης έγινε χρωματισμός του τέμπλου στην αρχική του μορφή με την ευγενική χορηγία ενός Καλαμακιώτη.

Μετά την απόλυση, σύναξη των ανδρών στην ανατολική πλευρά της αυλής παίρνουν γλυκό ανήμερα της γιορτής του Αγίου Νικολάου 2008.

Το πετρόχτιστο καμπαναριό και στο βάθος το Βελούχι.

Η αυλή της πλακοστρώθηκε με πλάκες Καρύστου κατά την δεκαετία του 2000. Στην Βόρεια πλευρά της αυλής δίπλα στο καμπαναριό υπήρχε ένα υπόστεγο με χτιστά ντοράκια και μια αποθήκη. Στη θέση τους σήμερα υπάρχει το Πνευματικό Κέντρο του ναού που χτίστηκε κυρίως με τη βοήθεια του Τσιακοπέτρου του Παναγιώτη. Το Πνευματικό κέντρο εγκαινιάσθηκε επίσημα από το Μητροπολίτη Φθιώτιδος 31 Ιουλίου 2016 μετά την θεία Λειτουργία που έγινε στο ναό.

*Από την επίσκεψη του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτη Φθιώτιδος κ.κ.
Νικολάου.*

Διετέλεσαντες Ιερείς στο Ναό μετά το 1940

- Παπα - Νίκος Καρέλλης
- Παπα-Δημήτρης Καρέλλης
- Παπά -Γιώργης Μπούρας (από το Καραντζάλι) από το 1955 έως 1992 που απεβίωσε (διέμενε σε σπίτι που του είχε παραχωρήσει το βακούφ' στην βόρεια άκρη του χωριού)

Ο αείμνηστος Παπα-Γιώργης Μπούρας.

●Παπά-Νίκος Ζουμπόπουλος από τη Λυγαριά

●Παπά-Δημήτρης από τη Λαμία

Παπά Κώστας από Καϊτσα

●Παπά-Θανάσης Χρόνης από τη Δίβρη (στηρίζει τα τελευταία χρόνια την ενορία μαζί με την παπαδιά, παράλληλα με την ενορία της της Δίβρης). ●Από την Άνοιξη του 2019 λειτουργούν στην εκκλησία ιερομόναχοι από την Μονή Αντίνιτσας

Το εσωτερικό του Πνευματικού κέντρου της ενορίας παρουσία του Μητροπολίτη Φθιώτιδας κ.κ. Νικολάου και του Δημάρχου Λαμιέων και συντοπίτη μας Σταυρογιάννη Νικολάου (Ιούλιος 2017).

Διετέλεσαντες και διετελούντες ιεροψάλτες του Ναού
Γεροθανασούλας Θεοδώρου(αδελφός της γερο-Λιάγκαινας)

Λαμπρόπουλος Νίκος του Σπύρου
Σταυρογιάννης Γεώργιος του Νικολάου
Μπλέτσας Κωνσταντίνος του Ευαγγέλου
Γκαρλαούνης Νίκος του Κωνσταντίνου
Τσιάκας Γεώργιος του Αθανασίου
Περιστασιακά βέβαια έψαλλαν και άλλοι συγχωριανοί μας ή γαμπροί
στο χωριό όπως ο Ιωσήφ Μανόχης, με εξαίρετη φωνή.

Ακολουθεί απόσπασμα από τα αρχεία της μητρόπολης Φθιώτιδος

Χωρίον	:	Καλαμάκιον
ΤέωςΔήμου	:	Λαμιέων
Επαρχία	:	Φθιώτιδος
Ανακήρυξις	:	Είς Ενορίαν
Ενοριακός Ναός:		Άγιος Νικόλαος
Χρόνος ανεγέρσεως:		1898
Είναι εγκαινιασμένος:		Ναι
Χρόνος Εγκαινίων:		1907
Τις ο εγκαινιάσας:		Φωκίδος Αμβρόσιος
Απόσταση από το χωρίον:		εντός
Μήκος εις μέτρα :		21
Πλάτος εις μέτρα :		11
Ύψος	:	6 μέτρα
Έχει οροφήν :		Ναι
Είναι επιχρισμένος:		Ναί
" πλακοστρωμένος :		Ναί
Οποίος ο διάκοσμος	:	τοιχογραφία
Γενική κατάσταση	:	καλή

Μνημείο πεσόντων στο προαύλιο της εκκλησίας

Επίσκεψη Μητροπολίτη στον εσπερινό στις 5-12-2022

4.2 Παρεκκλήσια της περιοχής

Αγία Παρασκευή

Το εκκλησάκι της Αγίας Παρασκευής Καλοκαίρι 2018.

Βρίσκεται στην κορυφή ενός λόφου που λέγεται στ' Καλτσά το Κλήμα ανατολικά του χωριού με πανοραμική θέα προς τον κάμπο, την Αντίνιτσα, τον Όλυμπο, το Βελούχι και φυσικά προς το χωριό.

Ανεγέρθηκε το 2004 με πρωτοβουλία του Λάμπρου Κουμπάρου και τη βοήθεια σχεδόν όλων των κατοίκων του χωριού .

Στην παραμονή της εορτής της γίνεται εσπερινός και αρτοκλασία με την παρουσία των κατοίκων του χωριού, και ακολουθεί το πανηγύρι στην νέα πλατεία του χωριού. Την άλλη μέρα το πρωί γίνεται Θεία Λειτουργία.

Η κατασκευή του παρεκκλησίου αυτού ζωντάνεψε το χωριό το καλοκαίρι και έγινε σημείο αναφοράς των κατοίκων όλες τις εποχές του χρόνου. Εγώ τουλάχιστον κάθε φορά που θα επισκεφθώ το χωριό μου, θα ανέβω να ανάψω ένα κερί και να φροντίσω τα λουλούδια που βρίσκονται εκεί.

Εσπερινός με παρουσία πλήθους κόσμου παραμονή της γιορτής Αγίας Παρασκευής.

Αγία Κυριακή

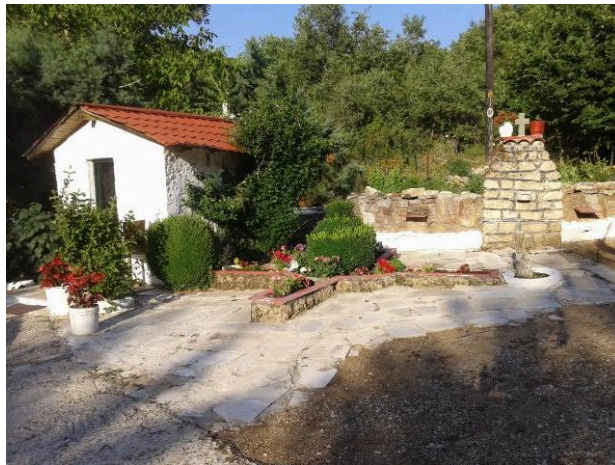
Το εκκλησάκι είναι χτισμένο στ' Τσάκα τη Σούδα δίπλα στο ρέμα που ξεκινάει από το χωριό. Άρχισε να κτίζεται το 2008 και τελείωσε το 2010.

Εορτασμός παραμονή της γιορτής 2019.

Το εκκλησάκι χτίστηκε χάρη στην οικονομική βοήθεια πολλών κατοίκων του χωριού και πολλή προσωπική εργασία του Μπλέτσα Νικοφόρου ή Λάκη. Γίνεται εσπερινός την παραμονή της Αγίας Κυριακής και ανήμερα τελείται Θεία Λειτουργία παρουσία πολλών κατοίκων του χωριού.

Στο προαύλιο του Ναού υπάρχει μικρό παρεκλήσσι, βρύση και μια παραδοσιακή καλύβα που προσφέρει στους επισκέπτες ένα ταξίδι πίσω στο χρόνο.

Αγία Αικατερίνη –Χάνι Δραχμάν αγά

Στο 20^ο χιλιόμετρο του δρόμου Λαμίας – Δομοκού, στην παλαιά Εθνική οδό Λαμίας - Λάρισας - Θεσσαλονίκης, βρίσκεται το εκκλησάκι της Αγίας Αικατερίνης της Μεγαλομάρτυρος.

Ο τόπος εκείνος, ως τα τέλη της δεκαετίας του 1920, είχε το όνομα ενός Τούρκου αγά που κατασκεύασε χάνι στο ίδιο σημείο, του Αβδουραχμάν αγά, παραφθαρμένο στα χείλη του λαού ως «Δραχμάναγα».

Ήδη από το 1917, η «Ελληνική Λαογραφική Εταιρία», ζητά με δημοσίευσμά της από την κοινότητα Ξυνιάδας στην οποία ανήκε διοικητικά τότε, να αλλάξει άμεσα το «τουρκόφωνο» όνομα της περιοχής.

Το χάνι κτίστηκε ή ανακατασκευάστηκε από τον Αβδουραχμάν αγά μετά τη δημιουργία του Ελληνικού κράτους, κατά τη δεκαετία του 1830, ως κατάλυμα για τους ταξιδιώτες που έμπαιναν στο Τούρκικο έδαφος, καθώς η τότε Ελληνοτουρκική μεθόριος ήταν στον αυχένα της Όθρυος και στο σημερινό 16^ο χιλιόμετρο Λαμίας-Δομοκού υπήρχαν φυλάκια και τελωνιακός σταθμός.

Το γραφικότατο ξωκλήσι της Αγίας Αικατερίνης, στη σημερινή του μορφή, αντικατέστησε κατά τα χρόνια του Μεσοπολέμου -δεκαετία του '30- τα μικρά εικονίσματα (προσκυνητάρια) που χτίστηκαν από οδηγούς δίπλα στο δρόμο, μετά τα συχνά και

πολλά ατυχήματα που συνέβαιναν, καθώς ο δρόμος ήταν στενός και τραχύς.

Οι οδηγοί έκτοτε σταματούσαν στο μικρό και γραφικό τούτο εκκλησάκι για να προσευχηθούν, να ανάψουν το κεράκι τους και να πιουν το γάργαρο και δροσερό νεράκι της κρήνης που κατασκευάστηκε στην είσοδο του μικρού ναού.

Κοντά στο εκκλησάκι λειτούργησε ως της αρχές της δεκαετίας του 1980, ένα μικρό αλλά ονομαστό καφεστιατόριο, το Χάνι του Σακκελάρη, όπου περαστικοί οδηγοί αλλά και ντόπιοι κάτοικοι απολάμβαναν τις λαχταριστές του σπεσιαλιτέ: κόκορα κοκκινιστό με μακαρόνια και κλέφτικο.

Το προσκυνητάρι της Αγίας Αικατερίνης κατέστρεψε ολοσχερώς πυρκαγιά, τη νύχτα της 19^{ης} προς 20^η Φεβρουαρίου 2012, από άγνωστη αιτία. Ευτυχώς σώθηκε από την φωτιά η εικόνα της Αγίας Αικατερίνης.

Η ανακατασκευή του ξεκίνησε αμέσως με πρωτοβουλία του Πανοσιωτάτου Αρχιμανδρίτου Αγαθονίκου και σύντομα αποδόθηκε στους διερχόμενους πιστούς χριστιανούς.

Άγιοι Ανάργυροι -Παληχώρι

Είναι ένα εξωκλήσι που βρίσκεται λίγο πιο κάτω από το πρατήριο του Στέλιου Θεοδοσίου στο 18^ο χλμ στη δεξιά πλευρά του δρόμου. Χτίστηκε τη δεκαετία του 1990 με οικονομική βοήθεια πολλών συγχωριανών μας. Γιορτάζει την 1η Ιουλίου.

Άγιος Σώζων

Βρίσκεται στο 12^ο χλμ περίπου του δρόμου Λαμίας -Δομοκού, χτισμένο από τον βουλευτή της Καρδίτσας Αναγνωστόπουλο Θεόδωρο, ο οποίος είχε ένα αυτοκινητιστικό ατύχημα, στο σημείο αυτό αρχές δεκαετίας του 1990. Εορτάζει στις 8 Σεπτεμβρίου

4.3 Μοναστήρια της γύρω περιοχής

Ιερά Μονή Παναγίας Αντίνιτσας

Κατά την επικρατούσα άποψη τό προσωνύμιό της έχει σχέση με την αρχαία πόλη Αντινοίτισσα πού ίδρυσε στην Όρθρυ ο Ρωμαίος Αυτοκράτορας Αδριανός τόν Β΄ μ.Χ. αιώνα. Το Μοναστήρι καταστράφηκε ολοσχερώς από τις κατοχικές δυνάμεις το 1944. Το καθολικό πού καταστράφηκε ήταν ένα χάρμα οφθαλμών όπως υποστηρίζεται από τούς μελετητές. Ήταν αθωνικού τύπου, τετρακίονιος σταυροειδής μετά τρούλλου.

Ακουαρέλλα της Μονής 1834 (του Γερμανού Κελενμπέργκερ).

Κατά τήν επανάσταση του 1821 η Μονή έλαβε ενεργό μέρος και απετέλεσε κέντρο αντίστασης καί ορμητήριο των αγωνιστών. Κατά την εθνική ανεξαρτησία η Μονή με βάση το διάταγμα του 1833 του Όθωνος διαλύθηκε και συγχωνεύθηκε με την Μονή Αγάθωνος. Την 17/7/1834 την επισκέφθηκε ο Βασιλιάς Όθων, όπως φαίνεται από την διασωθείσα προσφώνηση του ηγουμένου Αγαθόνικου Καλλίνικου, παραμονούμενου για την απόφαση του Βασιλέα να καταργηθούν κάποιες μονές:

«Κραταιότατε Βασιλεύ!

Ευχαριστώ του Υψίστου Θεού, όστις με ηξίωσε να απολαύσω εις την Μονήν, εις την οποίαν εφησυχάζω, τον Σεβαστόν Μονάρχην και Βασιλέα μου.

Κραταιότατε Βασιλεύ!

Ίδε το γέρας μου! Ίδε το ιερόν τούτο Μοναστήριον και συγκατάνευσον εις το να μην ενοχληθώ, διότι ενοχλούμαι και το Μοναστήριον υπόκειται εις την κατάργησιν κατά το περί Μοναστηρίων εκδοθέν Σεβαστόν Βασιλικόν Διάταγμα, ευδόκησον Βασιλεύ!

Εις τούτον εγώ δε ο ελάχιστος και ταπεινός ικέτης θέλω δέομαι δια βίου υπέρ συντηρήσεων της Αυτού Μεγαλειότητος.

Μένω μ' όλον το δουλικόν Βαθύτατον σέβας

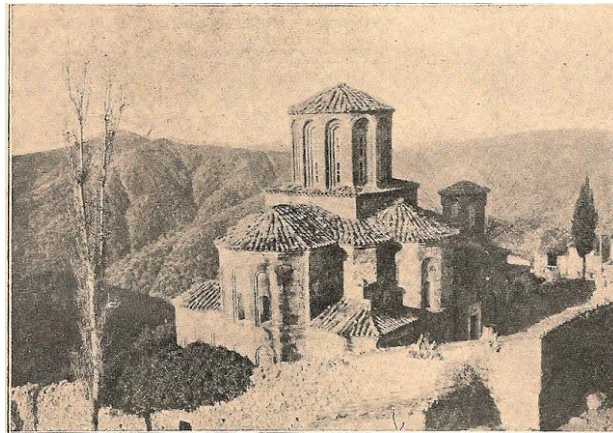
Ο κατά πάντα ταπεινότατα δούλος

Ο της Αντινίτζης Ηγούμενος»

Η Θαυματουργή εικόνα της Μονής.

Στις 5 Οκτωβρίου 1873, **μετά τη συνάντηση στο μεθοριακό σταθμό Δερβέν Φούρκα** των πολιτικών και στρατιωτικών αρχών της Φθιώτιδας με τον Μεχμέτ Αλή πασά, παρατέθηκε στην Αντίνιτσα πλούσιο γεύμα, ως επισφράγιση των συμφωνιών.

Φωτογραφία της Μονής το 1930, στο βάθος φαίνεται πίσω από το καβάκι, αριστερά του τρούλου, η κορυφή τ' Κόια.

Σανατόριο Αντίνιτσας πριν την καταστροφή του.

Η Ιερά Μονή καταστράφηκε από τους Γερμανούς στις 13/6/1944 ημέρα Τρίτη, μαζί με το σανατόριο που υπήρχε στον απέναντι λόφο (μετέπειτα μαντριά τ' Τσεκούρα). Ο Ηγούμενος και ο βοσκός διεσώθησαν γιατί δεν ήταν στη Μονή. Στο σανατόριο υπήρξαν 36 νεκροί. Ευτυχώς η θαυματουργή εικόνα διεσώθη.

Το 1968 από χριστιανούς της περιοχής άρχισε μιά προσπάθεια συγκέντρωσης χρημάτων υπέρ της Μονής. Το 1969 άρχισε η ανοικοδόμησή της. Με την φροντίδα του Ηγουμένου κατασκευάσθηκαν νέες πτέρυγες και κελλιά, τραπεζαρίες, παρεκκλήσια και χώροι για τη φιλοξενία των προσκυνητών. Στή Μονή φυλάσσονται τεμάχια λειψάνων αγίων τα οποία εκτίθενται προς προσκύνηση.

Περί της Μονής Αντινίτσης έγραψαν οι: Σωτηρίου εις τήν χριστιανική Αρχαιολογία του και Ορλάνδος εις τήν επετηρίδα Εταιρεία Βυζαντινων Σπουδων.

*Η Μονή όπως ήταν τη δεκαετία του 1980 πριν την ακακαίνιση από τον
Ηγούμενο Αγαθόνικο.*

Μετά το σεισμό του '80 και μέχρι το τέλος της δεκαετίας μετέφεραν στον περίβολο της Μονής, τα μαρμάρινα κιονόκρανα και τμήματα από κίονες του μητροπολιτικού ναού της Λαμίας. Τη δεκαετία του '90, ο ηγούμενος Αγαθόνικος τα αξιοποίησε, τοποθετώντας τα στις εισόδους της εξωτερικής και εσωτερικής αυλής της μονής, με ικανοποιητικό αισθητικό αποτέλεσμα.

Η μονή Αντίνιτσας αναγεννήθηκε από τις στάχτες της, προσβλέποντας στο μέλλον με αισιοδοξία. Μετά την κατασκευή των άλλων αναγκαίων κτισμάτων, απέμενε η ολοκλήρωση του ονείρου, που λεγόταν Καθολικό της Μονής, ίδιο ακριβώς με το προηγούμενο που κατέστρεψαν οι Γερμανοί. Αυτό θα ταυτιστεί με το έργο ζωής του επόμενου ηγουμένου Αρχιμ. Αγαθόνικου Αναγνωστόπουλου, ο οποίος θα το πραγματοποιήσει και θα πάρει το μοναστήρι τη σημερινή του μορφή.

Τα παλιά χρόνια η Θαυματουργή εικόνα μεταφέρονταν στο χωριό όπου τελούνταν υποδοχή, θεία λειτουργία την επόμενη μέρα το πρωί και αποχαιρετισμός της εικόνας στο παλιό γήπεδο το απόγευμα. Το έθιμο αυτό αναβίωσε και τα τελευταία τρία χρόνια.

Φωτογραφία από τον Αρχιερατικό εσπερινό 7 Σεπτεμβρίου 2017.

Η Μονή εορτάζει την 8η Σεπτεμβρίου κάθε χρόνο. Την παραμονή γίνεται μεγάλος εσπερινός με πολλούς προσκυνητές από το χωριό μας, την γύρω περιοχή αλλά και απ' όλη την Ελλάδα.

Παλαιοντολογικές ανακαλύψεις στην Περιοχή Ιεράς Μονής Αντίνισσας:

Στο φύλλο 1902 της εφημερίδας «Αθηνά» της 22^{ας} Αυγούστου 1852 αναγράφεται:

«-Εκ Λαμίας μας γράφουν, ότι ο Νομάρχης ανεκάλυψε τερατώδεις οδόντας, απολελιθωμένους, εις την κορυφήν υψηλού τινος όρους, Όρθρυς ονομαζόμενου. Οι οδόντες ούτοι μετακομισθέντες εις το Νομαρχιακόν κατάστημα ήδη, ανήκουσι, κατά την ομολογίαν του Νομάρχου, εις αρχαία θηρία, τα οποία οι γεωλόγοι ονομάζουσι παλαιοθηρία ή μαστόδοντα, ως εκ του σχήματος του άκρου των οδόντων. Εις εξ αυτών των οδόντων πρέπει να ζυγίζει πλέον των τεσσάρων οκάδων, επομένως ο όγκος της κεφαλής και του σώματος των θηρίων τούτων, τα οποία έζων εις Φθιώτιδα προ του

κατακλυσμού του Δευκαλίωνος, θα ήτο, τις οίδε, πόσον μέγας. Ιδού ύλη γεωλογικής ερεύνης, άξια της σπουδής των φυσικοϊστορικών.»

Δημοσιεύεται δηλαδή η ανακάλυψη των παλαιοντολογικών ευρημάτων από το νομάρχη και η μεταφορά τους στο κτίριο της Νομαρχίας στη Λαμία.

Στο φύλλο 1292 της εφημερίδας «Αιών» της 13^{ης} Σεπτεμβρίου 1852 δημοσιεύεται η λεπτομερής έκθεση του Νομάρχη Φθιώτιδος και Φωκίδος προς το Υπουργείο Εσωτερικών για την ανακάλυψή του:

«Παλαιοθηρία

ΠΡΟΣ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

Περί ανακαλύψεως παλαιοθηρίων, επί του όρους της Όθρυος

Λαμία τη 11 Αυγούστου 1852

Σπεύδω ν' αναγγείλω εις το Υπουργείον, ότι διευθυνόμενος κατά την 8ην του μεσούντος προς εντάμωσιν του κατά τα μεθόρια αρχηγού των Οθωμανικών στρατευμάτων, ανεκάλυψα τυχαίως δύο τινα αντικείμενα πολλού λόγου άξια, αναγόμενα εις την γεωλογίαν. Το μεν πρώτον συνίσταται εξ απολιθωμένων φυτών και σπανίων οστέων αγνώστων ζώων, εξ ων σύγκεινται οι ακρογωνιαίοι λίθοι του στρατώνος του Λερβέν Φούρκα· το δε δεύτερον εκ μαστοδόντων απολιθωμένων, σχηματιζόντων βράχον ογκώδη και υψημήκη, κείμενον όπισθεν της μονής Αντινίτζης, υπό την βάσιν του οποίου ρέει διαυγέστατον πηγαίον ύδωρ.

Ο Νομάρχης κατά τη μετάβασή του στο μεθοριακό σταθμό της Αντίνισσας ανακάλυψε απολιθωμένα φυτά και ζώα. Μάλιστα τα αγκωνάρια του στρατώνα στο Λερβέν Φούρκα είναι απολιθώματα.

Παραθέτοντας τις απόψεις του για το θέμα, επικαλείται το Γάλλο φυσιοδίφη και ζωολόγο Ζώρζ Κυβιέ (Georges Cuvier) για να τεκμηριώσει τις απόψεις του. Κατά το διάστημα της παρουσίας του στην Αντίνισσα, συνέλεξε και τοποθέτησε σε κιβώτια τεμάχια των απολιθωμάτων. Τα κιβώτια, αφού τα αρίθμησε, τα έστειλε στο υπουργείο, με συνοδεία χωροφύλακα, προς μελέτη. Ακολουθεί η

πλήρης περιγραφή του περιεχομένου των κιβωτίων. Κλείνοντας παρακαλεί το υπουργείο να επιληφθεί του θέματος δίνοντας την απαραίτητη προσοχή.

Οικόσημο που μοιάζει με του Τζουστινιάνι. Βρέθηκε στην Αντίνιτσα εντοιχισμένο σε μία βρύση στο περίβολο της Μονής.

Ιερά Μονή Ελεούσας-Ξυνιάδα Δομοκού

Στό χωριό Ξυνιάδα Δομοκού είναι κτισμένο τό Μοναστήρι της Παναγίας της Ελεούσης. Τό Μοναστήρι κτίσθηκε τό 1962 μέ θαυματουργικό τρόπο. Η εμφάνιση της Παναγίας σέ όραμα υπέδειξε στους κατοίκους του χωριού σέ βάθος 1,50 μ. μέσα στο χωμα την εικόνα της που φέρει την επιγραφή "Μήτηρ Θεού Ελεούσα".

Ιερά Μονή Ελεούσης Ξυνιάδα Δομοκού

Η εικόνα φαίνεται να ανήκει στην εποχή της εικονομαχίας, διατηρείται σε καλή κατάσταση παρά την επί αιώνες παραμονή της στο χώμα και είναι το μεγάλο κειμήλιο της Μονής. Στο σημείο της εύρεσης ανηγέρθη μικρός ναός. Η προσέλευση όμως πολλών προσκυνητών οδήγησε στην θεμελίωση ενός μεγαλυτέρου ναού το 1965 ο οποίος με την συμπαράσταση και την υλική βοήθεια των χριστιανών, αποπερατώθηκε τόν Αύγουστο του 1966. Κοντά στο ναό ανοικοδομήθηκαν κελλιά και τα άλλα απαραίτητα κτίσματα. Το 1972 έγιναν τα εγκαίνια της νέας Μονής, η οποία δεν άργησε να αποκτήσει μεγάλη φήμη.

Εορτάζει την 21^η Ιουνίου την εύρεση της εικόνας και το Δεκαπενταύγουστο την εορτή της Παναγίας και αρκετοί κάτοικοι την επισκέπτονται για να προσκυνήσουν την παραμονή της γιορτής.

5 .ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Σχολείο λειτούργησε για πρώτη φορά μετά τον πόλεμο του 1940-1945. Στην αρχή στεγάζονταν πρόχειρα σε κάποια σπίτια του χωριού. Πρώτο ήταν το σπίτι του Κουκούλη Νίκου (σήμερα του Τσιάκα Γεώργιου στην πλατεία), μετά χρησιμοποιήθηκε η εκκλησία του χωριού, το σπίτι του Φουρκοσπύρου.

Το 1950-51 ξεκίνησε το χτίσιμο του σχολείου με την βοήθεια του Κολλεγίου Αθηνών. Στη θεμελίωση έγινε τραπέζι στους αντιπροσώπους του Κολλεγίου Αθηνών με ενέργειες του δάσκαλου Βαλτινού Χρήστου. Αγοράστηκε κατσίκι από τον Θεοδοσίου Κων του Θεοδ., (το πλήρωσε ο δάσκαλος του σχολείου), το έψησαν και παρέθεσαν γεύμα για να ευχαριστήσουν τους καλεσμένους και χορηγούς.

Κ Α Λ Α Μ Α Κ Ι

Είναι δυο σταθμοί στην Εθνική Δράση των μαθητών του Κολλεγίου που έχουν κάπως μεγαλύτερη σημασία τόσο για τη δράση αυτή καθ' εαυτή, όσο και για την ευνοϊκή διαμόρφωση του τρόπου του σκέπτεσθαι των μαθητών του Κολλεγίου. Πρόκειται για το χτίσιμο των δύο σχολείων, των Καμπίων και του Καλαμακίου. Τά δυο αυτά όνόματα τά ξέρει ο καθένας μας, μέχρι τον πιο μικρό μαθητή του δημοτικού. Είν' αλήθεια όμως πώς ή εκτίμησή τους διαφέρει σημαντικά από μαθητή σε μαθητή. Δυστυχώς δε λείπουν και οι περιπτώσεις όπου το όνομα Καλαμάκι δεν σημαίνει τίποτ' άλλο παρά ένα περιττό έξοδο. "Όπωςδήποτε θα πρέπει όλοι νά ξέρουν πώς το έργο αυτό που αναμφισβήτητα χρειάστηκε πολλά χρήματα και αρκετό κόπο, δεν είναι διόλου εύκαταφρόνητο.

"Όπως είναι γνωστό, τά απολύτως απαραίτητα στοιχεία για ένα οποιοδήποτε ελληνικό χωριό, είναι ο γιατρός, ο παπάς κι ο δάσκαλος. Τό Καλαμάκι είχε την τύχη σ' αντίθεση με πολλά άλλα χωριά, νά έχη δάσκαλο. "Ελειπε τό σχολείο, και τό σχολείο αυτό έρέθηκε χάρις στην προσπάθεια των μαθητών του Κολλεγίου. "Ασφαλώς αυτό τό έργο, της ανορθώσεως ενός πεδίου όπως ή εκπαίδευση σ' ένα χωριό, είναι κάτι σημαντικό, που μπορούμε νάμαστε περήφανοι γι' αυτό.

Απόσπασμα από την εφημερίδα του Κολλεγίου Αθηνών

Το σχολείο λειτούργησε ως Μονοθέσιο Δημ. Σχολείο για πρώτη φορά το 1957. Αποτελούνταν από το κυρίως κτίριο, το μαγειρείο όπου σερβίρονταν πρωινό και μεσημεριανό, και τις τουαλέτες στην δεξιά πίσω γωνία του οικοπέδου (σήμερα δεν υπάρχουν οι εξωτερικές αλλά έχει δημιουργηθεί μια στο εσωτερικό του σχολείου).

Στο μαγειρείο δούλεψαν ως μαγειρίσσες οι Φουρκοβασίλαινα και η Γερο-Σοφία Τσιάκα. Στα παιδιά πρόσφεραν το πρωί σκονόγαλο και πληγούρι.

Ο περίβολος κατασκευάστηκε στα τέλη της δεκαετίας του '60, δημιουργώντας μια πολύ μεγάλη αυλή για ανέμελο παιχνίδι στα διαλλείματα.

Το μαγειρείο σταμάτησε να λειτουργεί το σχολικό έτος 1969-1970 γιατί ο χώρος αυτός λειτούργησε ως δεύτερη αίθουσα διδασκαλίας για 3 χρόνια έως το 1972, λόγω μετατροπής του σχολείου σε διθέσιο.

Παιδιά του κολλεγίου με τους εκπαιδευτικούς τους επισκέφτηκαν τουλάχιστον δύο φορές το σχολείο, τα σχολικά έτη 1969-1970 και 1974-1975, χαρίζοντας στους μαθητές του σχολείου διάφορα δώρα, και πλούσιο εξοπλισμό στο σχολείο (μηχανές προβολής ταινιών, γεωμετρικά όργανα, χάρτες και λοιπό εποπτικό υλικό).

Στην είσοδο του σχολείου μπροστά από τα σκαλιά στήνονταν σκηνή για να γίνουν οι σχολικές γιορτές για το ΟΧΙ, και την Επανάσταση του '21. Στο εσωτερικό του σχολείου την περίοδο της χούντας, γίνονταν προβολή διαφόρων ταινιών από το Υπουργείο Υγείας κτλ..

Διετελέσαντες Δάσκαλοι στο χωριό

- Χρυσόστομος (χωρίς άλλα στοιχεία). Δεκαετία του 1940.
- Τα χρόνια 1947-1949 δεν λειτούργησε το σχολείο γιατί το χωριό είχε αδειάσει, λόγω εμφυλίου.
- Βαλτινός Χρήστος. Τέλη Δεκαετίας του 1940 και δεκαετία του 1950
- Λουκόπουλος Ηλίας: Αρχές δεκαετίας του 1960
- Οικονόμου Στυλιανός :1968-1973
- Καφόρου: 1969-1970
- Αλευρομαγειρώ:σαν δεύτερη δασκάλα 1971-72 γιατί το σχολείο λειτούργουσε σαν διθέσιο .Είχε τις τάξεις Α΄,Β΄Γ΄. Σαν δεύτερη αίθουσα χρησιμοποιήθηκε το Μαγειρείο.

- Ψαρογιάννης Κώστας 1973-1976
- Ντάσσιος 1978-1984
- Σταυρογιάννης Δημήτριος του Θωμά.1976-77
- Λιάγκας Ιωάννης του Στυλιανού την τελευταία χρονιά του το 1985.

Θέα της πλατείας και του σχολείου από τη δεξαμενή 2017

Με το ερχομό των Αλβανών εργατών στο χωριό (1991-1992) το μαγειρείο χρησιμοποιήθηκε ως προσωρινός χώρος διαμονής των. Δυστυχώς κανένας μας δεν φρόντισε να διασωθούν τα παλιά θρανία με αποτέλεσμα να καταλήξουν όλα στην πυρά για να ζεσταθούν οι Αλβανοί εργάτες. Τέλος της δεκαετίας του '90 το μαγειρείο γκρεμίστηκε .

Στη θέση του ο πολιτιστικός σύλλογος του χωριού έφτιαξε ένα ξύλινο κιόσκι, τόπος συνάντησης των παιδιών το καλοκαίρι. Επίσης έχει φτιαχτεί ένα μικρό γήπεδο ποδοσφαίρου στην αυλή για να παίζουν τα παιδιά το καλοκαίρι.

Σήμερα το σχολείο λειτουργεί σαν κοινοτικό γραφείο, αγροτικό ιατρείο, χώρος εκδηλώσεων στην αυλή (γιορτές νεολαίας τέλος καλοκαιριού), χώρος αιμοδοσίας και φυσικά σαν εκλογικό κέντρο.

Ακολουθούν φωτογραφίες από τη σχολική ζωή αρχές δεκαετίας 1960:

Περιποίηση του κήπου στο νεόκτιστο σχολείο

Εκδρομή του σχολείου στη Χαιρώνεια.

6. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΑΛΑΜΑΚΙΟΥ “Η ΑΝΤΙΝΙΤΣΑ”

Ο Πολιτιστικός σύλλογος του χωριού ιδρύθηκε το 1982. Πρώτος πρόεδρος του συλλόγου ήταν ο Φούρκας Ηλίας. Επίσης πρόεδροι υπήρξαν οι: Τσιάκας Πέτρος, Γκαρλαούνης Ανδρέας, Θεοδοσίου Νίκος, Κοσμάς Κώστας και τώρα Τσαγανού-Μπουρούνη Ελένη.

Από τη θεμελίωση του πολιτιστικού κέντρου Δεκεμβριος 2004.

Οι δράσεις του συλλόγου όλα αυτά τα χρόνια ήταν οι εξής:

- Διενέργεια μονοήμερων και πολυήμερων εκδρομών ανά την Ελλάδα (Προυσσός- Καλάβρυτα- Παναγία Σουμελά- Πήλιο- Λίμνη Πλαστήρα- Καστοριά κτλ)
- Κατασκευή Πολιτιστικού Κέντρου στο χώρο της νέας πλατείας του χωριού με τη βοήθεια και αρκετών χορηγών και από το χωριό αλλά και από το χώρο των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στη Φθιώτιδα.

*Από τη θεμελίωση του Πολιτιστικού κέντρου τον Δεκέμβρη του 2004
παρουσία του προέδρου του χωριού Φούρκα Νικολάου , του προέδρου
Πολιτ.συλλόγου Τσιάκα Πέτρου του εφημέριου Παπά- Δημήτρη και
κάποιων συγχωριανών.*

- Δημιουργία Τράπεζας Αίματος και διενέργεια κάθε Μάιο ημέρα εθελοντικής αιμοδοσίας με ταυτόχρονη γιορτή πίττας
- Κατασκευή αποστακτηρίου τσίπουρου δίπλα στην πλατεία το 2006 με πρωτεργάτη τον Τσαγανό Νίκο.

Το εσωτερικό της Τσιπουροπηγής με το καζάνι της

- Γιορτή τσίπουρου κάθε Οκτώβριο για πολλά χρόνια. Το 2010 και 2011 ήταν καλεσμένα τα Χάλκινα της Γουμένισσας με αποτέλεσμα να γίνει μεγάλο γλέντι στην νέα πλατεία. Το τσίπουρο ήταν δωρεάν για τους επισκέπτες, το οποίο παράγονταν επί τόπου από το αποστακτήριο «Τσιπουροπηγή-Άγιος Νικόλαος» που λειτουργούσε ακριβώς δίπλα.

Γιορτή τσίπουρου 2010

- Γιορτή Πίττας κάθε Μάιο, την ημέρα της εθελοντικής Αιμοδοσίας. Οι πίττες φτιάχνονται από τις γυναίκες του χωριού και προσφέρονται δωρεάν στους επισκέπτες. Φυσικά είναι καλεσμένοι οι υπάλληλοι του Νοσοκομείου Λαμίας που διενεργούν την αιμοδοσία.
- Κούλουμα την Καθαρή Δευτέρα στο Πολιτιστικό Κέντρο με πλούσια εδέσματα που ταιριάζουν στη μέρα.
- Γιορτή Πεσόντων τέλος Οκτωβρίου στο προαύλιο της Εκκλησίας του Αγίου Νικολάου με επιμνημόσυνη δέηση και κατάθεση στεφάνου στο μνημείο πεσόντων που υπάρχει εκεί.
- Διοργάνωση μεγάλου πανηγυριού στη νέα πλατεία του χωριού την παραμονή της γιορτής της Αγίας Παρασκευής. Ξεκίνησε για πρώτη φορά μετά την κατασκευή του παρεκκλησίου μέσα δεκαετίας 2000. Στο πανηγύρι ήταν καλεσμένα γνωστά συγκροτήματα δημοτικής μουσικής με αποτέλεσμα το χωριό να γεμίζει από τους ξενιτεμένους Καλαμακιώτες αλλά και επισκέπτες από τις γύρω περιοχές. Το γλέντι αρκετές φορές κράτησε μέχρι το χάραμα.

- Χοροεσπερίδα μετά τα Χριστούγεννα σε μεγάλο κέντρο διασκέδασης της Λαμίας με ζωντανή Δημοτική μουσική και Λαχειοφόρο αγορά. Κάποιες χρονιές έγινε και βράβευση των μαθητών που εισήχθησαν στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση με καταγωγή από το χωριό.
- Κατασκευή πέτρινης βρύσης έξω από το προαύλιο του Δημοτικού σχολείου.
- Διαμόρφωση του προαυλίου χώρου του σχολείου με κιόσκι και παγκάκια
- Ενέργειες για το πλήρη Ηλεκτροφωτισμό στη διασταύρωση στο Δεκάξι.
- Κατασκευή χώρου αναμονής (κιόσκι) για όσους περιμένουν το λεωφορείο για Λαμία.

Φθινόπωρο 2011 Γιορτή Τσίπουρου

7. Η ποδοσφαιρική ομάδα του χωριού

Η ποδοσφαιρική ομάδα του χωριού ιδρύθηκε το 1986. Η ομάδα έπαιξε για πρώτη φορά στο τοπικό πρωτάθλημα Φθιώτιδας στην κατηγορία κατά το έτος 1986-1987. Ως έδρα έχει χρησιμοποιήσει διάφορα γήπεδα, όπως της Αγίας Παρασκευής, του Αμουρίου κ.ά. Στ’

Παλάσκα τ'Αλώνι τώρα έχει κατασκευαστεί ένα χωμάτινο γήπεδο, αλλά δεν έχει χρησιμοποιηθεί ακόμα.

Όρθιοι από αριστερά:

*Ταμπακολόγος- Κουμπάρος Αθ- Χριστοδούλου Νίκος- Καλιώρας
Βασίλης- Σταυρογιάννης Κώστας- Λαμπρογιάννης.*

*Καθιστοί: Λαμπρόπουλος Πάνος- Μακρής- Φωτόπουλος Νίκος-
Φωτόπουλος Γιάννης- Λαμπρόπουλος Σπύρος*

Στην ομάδα έπαιξαν κατά καιρούς οι εξής Καλαμακιώτες:

Θελούρας Γεώργιος του Κων.

Θεοδοσίου Νίκος του Κων.

Καλιώρας Χρήστος του Νικ.

Λαμπρόπουλος Πάνος του Νικ.

Λαμπρόπουλος Σπύρος του Νικ.

Μπακαλιάνος Ιωάννης του Απ.

Μπακαλιάνος Δημήτρης του Απ

Παπανικολάου Αποστόλης του Αθαν.

Σταυρογιάννης Δημήτρης του Χρ.

Σταυρογιάννης Κώστας του Χρήστου

Σταυρογιάννης Νίκος του Χρ.

Στριφτάρας Κωνσταντίνος του Δημ.
Στριφτάρας Γιώργος του Δημ.
Στριφτάρας Αθανάσιος του Δημ.
Τσιάκας Γεώργιος του Δημ.
Τσιάκας Νίκος του Γεωργίου
Τσιάκας Παναγιώτης του Κων.

8. ΓΝΩΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΚΑΛΑΜΑΚΙΟΥ

8.1 Περιήγηση στις περιοχές γύρω από το χωριό.

Θέα του χωριού από τη Μπουμπουτράχη

ΑΓΝΑΝΤΕΥΟΝΤΑΣ (ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΠΟΥΜΠΟΥΝΤΡΑΧΗ)

Αγναντεύοντας την κορμοστασιά της Οίτης

κάτω από την αλαφράδα των σύννεφων.

Την ασπροχιονισμένη βουνοκορφή του Παρνασσού

να μάχεται την περηφάνια της Γκιώνας.

Την χρυσαφένια κορυφή του Ολύμπου

να αιωρείται,

αντανακλώντας τον αποχαιρετισμό του ήλιου.

Το πολύχρωμο χαλί του κάμπου

να υποκλίνεται

στον αργόσυρτο βηματισμό

του Σπερχειού την άνοιξη.

Την αθόρυβη επέλαση της ομίχλης

Να καταπίνει τις πλαγιές

Μαζί και αυτόν

που απλά αγναντεύει.

Θα περιηγηθούμε νοερά στη γύρω περιοχή χρησιμοποιώντας τους αγροτικούς δρόμους που ξεκινούν από το χωριό ή τα μονοπάτια που οδηγούσαν παλιά στις στρούγκες και στα μαντριά.

Πρώτη ωραία διαδρομή είναι αυτή που ξεκινάει από την εκκλησία.

Από την πίσω πλευρά της εκκλησίας ένα μικρό μονοπάτι μας οδηγεί στην αρχικά στην Κοτρώνα ,μια μεγάλη πέτρα που αιωρείται εκατοντάδες μέτρα πάνω από το ρέμα που ξεκινάει από την Περδίκω (βρύση με κρύο νερό κάτω από την εκκλησία και απέναντι από το Φουρκοσπύρο).Από εκεί αγναντεύεις όλη την κοιλάδα του Σπερχειού μέχρι τα Καμένα Βούρλα,καθώς επίσης και προς το Βελούχι

Αν ανεβούμε προς τ' αριστερά βγαίνουμε στη κορυφή της Μπουμπουτράχης με φοβερή θέα σχεδόν 360 μοιρών .

Θέα από την Μπουμπουτ'ραχη προς τα Αμπέλια το φθινόπωρο.

Μπορούμε να δούμε τον Όλυμπο,τονΚίσσαβο,ταΆγραφα,τοΒελούχι,τηνΟίτη,τηνΓκιώνα,Τον Παρνασσό ,Το Καλλίδρομο και τέλος τον Μαλιακό. Συνεχίζοντας από την Κοτρώνα κατηφορικά φτάνουμε στο Αλωνάκι μετά στα Αγελαρέϊκα τα μαντριά και αν περάσουμε απέναντι καταλήγουμε στα Ντριμάρια ,όπου μετά το '40 είχαν τα μαντριά τους οι Μπλετσαίοι(η περιοχή πήρε τ' όνομά της από ένα φυτό το ντρίμερο , που η ρίζα του χρησιμοποιούνταν για την απολύμανση των φυτωρίων καπνού).

Ξεκινώντας από τα Χαλβατζεϊκα μετά από 300 μ. Υπάρχουν τρεις επιλογές :

- Ακολουθώντας τον αριστερό δρόμο συναντάμε αριστερά μας τον βράχο του Γεραποστολιά να δεσπόζει πάνω από τα Σουφλέρια με φοβερή θέα στον κάμπο της Λαμίας αλλά και προς το χωριό.(φωτό που ακολουθεί)

Κατηφορίζοντας πίσω από του Γεραποστολιά το βράχο συναντάμε την Καρατζόλακκα, το Μυαλό και τέλος τα αμπέλια όπου παλαιότερα υπήρχαν όντως αμπέλια λόγω του καλού κλίματος. Υπήρχαν επίσης συκιές, καρυδιές, αχλαδιές (δύο ειδών, οι περίφημες αρμούτες, και οι κοντούλες). Στο

κέντρο της περιοχής αυτής σχηματίζεται το χειμώνα μια ρηχή λίμνη. Πιο κάτω απέναντι από το ρέμα βρίσκονται τα «Ντριμάρια» όπου τελειώνουν τα όρια του χωριού με τη Λυγαριά και τη Στύρφακα

- Αν τώρα από τα Χαλβατζέικα πάμε ευθεία ,δεξιά μας συναντάμε τη «Λαζνιά»(με πανοραμική θέα στο οροπέδιο Δομοκού, τα Άγραφα τον Όλυμπο και την Όσσα)

Θέα του οροπεδίου Δομοκού από τη Λαζνιά

Μετά από περίπου 2 χλμ αριστερά μας βρίσκεται η «Ψ'λόραχη»

Προχωρώντας φτάνουμε στα Δασιά Δέντρα .

Όπου αν πάρουμε τον αριστερό χωματόδρομο φτάνουμε στο παλιό Καλαμάκι ενώ αν πάμε πάμε ευθεία συναντάμε τα ερείπια της εκκλησίας του Αγίου Βασιλείου και καταλήγουμε στη Μοσχοκαρυά

Ράλλυ Ακρόπολις 2005 στη Ψ'λόραχη

- Τρίτη επιλογή από τα Χαλβατζέικα είναι να πάμε δεξιά ακολουθώντας ένα χωματόδρομο που υπάρχει. Μετά από 1 χλμ συναντάμε δεξιά μας τη «Διασέλα» με πανοραμική θέα προς το χωριό ,Οίτη,Γκιώνα,Παρνασσό και Βελούχι.

- Συνεχίζοντας ακολουθεί δεξιά η «Μεγάλη Λάκκα» και μετά αγγαντεύουμε το οροπέδιο Δομοκού σαν να βρισκόμασταν σε αεροπλάνο.

Συνεχίζοντας κατηφορικά συναντάμε τον δρόμο για τα χωράφια στη θέση «Ντούκα τα χωράφια».

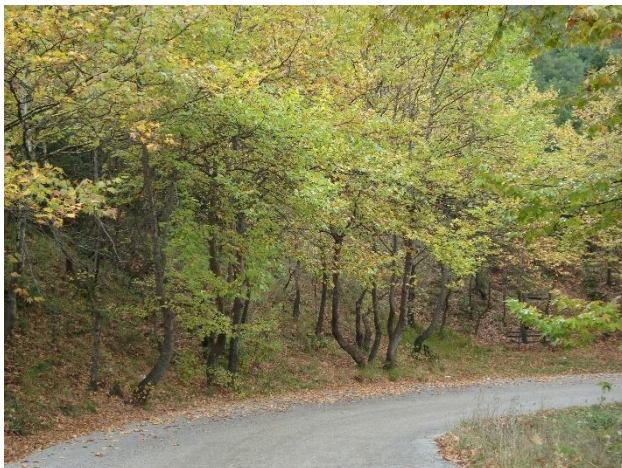
- Ανατολικά του χωριού από την πλατεία(παλιό γήπεδο ή Λάκκα) ξεκινάει ένας ασφαλτοστρωμένος δρόμος για 500 μ.

και μετά χωμάτινος που μας οδηγεί αρχικά στ' Παλάσκα τ' αλώνι ,πηγαίνοντας δεξιά, στ' Μπαρμπα Γιώργου τσ' αγκορτσιές και τα κοντοκλάρια

Συνεχίζοντας βλέπουμε στ' αριστερά μας το νέο εκκλησάκι της Αγίας Παρασκευής και σε 500 μ. φτάνουμε στο παλιό εκκλησάκι της Αγίας παρασκευής.Εκεί υπήρχαν πολύ παλιά λίγα σπίτια γι' αυτό η περιοχή ονομάζεται Παληχώρ'. Αριστερά απέναντι υπήρχε άμπλας (φυσική πηγή), απ' όπου περνάει το παλιό μονοπάτι για Κούμαρο, που κατέληγε στο Μάρκο και τελικά στο κάμπο. Συνεχίζοντας ευθεία τον χωματόδρομο μπροστά από το παλιό εκκλησάκι συναντάμε τη Παλιουγκορτσιά δεξιά , μετά από 500 μέτρα τη «Μίχα» στ' αριστερά μας και τα ταμπούρια στα δεξιά μας , συνεχίζοντας αριστερά το μονοπάτι φτάνουμε στη Φρουτόραχη και καταλήγουμε στο Καρβουνόρεμα Βόρεια της Δραχμάνακας.

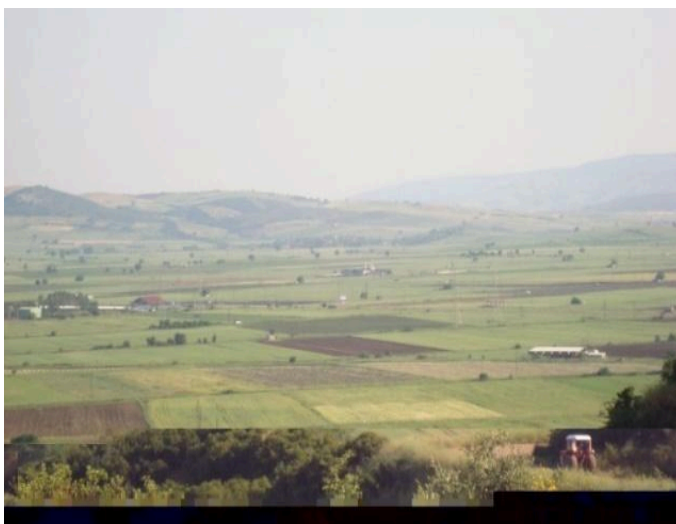
Επίσης απέναντι δεξιά από το παλιό εκκλησάκι της Αγίας Παρασκευής ξεκινάει μονοπάτι που σε βγάζει στη Δραχμάνακα με το εγκαταλειμμένο χάνι του Σακελλάρη με το δημοφιλές εκκλησάκι της Αγίας Αικατερίνης όπου κάθε μέρα σταματούν εκατοντάδες ταξιδιώτες για να προσκυνήσουν.

Βόρεια του χωριού απ' τη «Μότσιου» ξεκινάει ασφαλτοστρωμένος δρόμος για τα χωράφια. Πρώτη στάση η μεγάλη γέφυρα όπου από την κάτω μεριά υπήρχαν φυσικές γούρνες που πήγαιναν παλιά οι γυναίκες κι έπλεναν τα ρούχα.Μετά από 1 χλμ περίπου συναντάμε τ' «Τζαννή τον Άμπλα» , με το δροσερό του νερό , ένα πανέμορφο τοπίο ιδίως το φθινόπωρο.

Τζαννή ο άμπλας-φθινόπωρο

Συνεχίζοντας περνάμε απ' «Τ' Καψ' αλη τα χωράφια, το «Παληχώρι, την «Κ' φόπετρα και καταλήγουμε στ' «Αλώνια» με την «Ασπρόβρυση» (πολύ δροσερό νερό το καλοκαίρι όπου δροσίζονταν άνθρωποι και ζώα).

Θέα του κάμπου από την Κ' φόπετρα

Πηγαίνοντας για Λαμία μόλις σκαπετάμε συναντάμε τον Αλεμάρο ,μετά από 300 μ. ξεκινάει δεξιά μας ο δρόμος που οδηγεί στη

Κληματόραχη,Ντριμάρια και Λυγαριά .Συνεχίζοντας ευθεία μετά από 500 μέτρα φτάνουμε στου Καραδήμα απ' όπου δεξιά ξεκινάει μονοπάτι που οδηγεί στα Γεωργανάτ'κα, το Μαρμαράκι ,Παπαϊαννόλακα,Μπουφόρεμα και καταλήγει στη Σελά (όπου βρίσκονταν τα μαντριά τα' Ταξιάρχη Τσιάκα παλιά και σήμερα του Φούρκα Λάκη.).

Φωτογραφία τραβηγμένη από τη στροφή στις Κόκκινες Ιανουάριος 2019

Συνεχίζοντας από του Καραδήμα για Λαμία μετά από 300 μ. δεξιά μας είναι η Τούμπα, ενώ αριστερά μας βρίσκονται τα Μαυραλ'θάρια.Τέλος φτάνουμε στο Δεκάξι (στάση λεωφορείων) ή στη Δημοσιά όπως έλεγαν παλιά το δρόμο που οδηγεί στη Λαμία.

Από το δεκάξι ξεκίναγε πριν γίνει η καινούργια χάραξη , και ο δρόμος για το Μοναστήρι της Αντίνιτσας και το Ραντάρ του στρατού. Ενώ μετά τη καινούργια χάραξη αρχές δεκαετίας του 2000 για να πας

Αντίνιτσα πρέπει να συνεχίσεις από το 16 χλμ. μέχρι την Πηγή του Αχιλλέα και να στρίψεις αριστερά.

Επίσης από το Δεκάξι αμέσως δεξιά ξεκινάει χωματόδρομος που καταλήγει στη Σελά ,μια μεγάλη λάκκα,τόπο κατασκευής μαντριών(χειμαδιών) από παλιά(Τσιάκας Ταξιάρχης-Φούρκας Βαγγέλης) μέχρι σήμερα(Φούρκας Λάκης).

Φυσικά υπάρχουν κι άλλα μονοπάτια μικρότερα που τα ήξεραν οι παλαιότεροι ενώ σήμερα τα χρησιμοποιούν μόνο οι κυνηγοί γιατί δεν υπάρχει πλέον κτηνοτροφία στο χωριό .Το αποτέλεσμα της μείωσης της κτηνοτροφίας είναι ότι πολλά από τα μονοπάτια αυτά να έχουν κλείσει από τα κλαδιά των δέντρων.

Χειμωνιάτικο ηλιοβασίλεμα από την εκκλησία

8.2 Προέλευση των ονομασιών στις διάφορες περιοχές.

Οι ονομασίες των τοπωνυμίων στο Καλαμάκι Φθιώτιδας είναι επηρεασμένες φυσικά από τη γλώσσα των πρώτων κατοίκων της περιοχής π.χ. το τοπωνύμιο Όθρυς ή των κατακτητών της Ελλάδας πχ. Δερβένι ή την μετακίνηση πληθυσμών από γειτονικές στην Ελλάδα περιοχές όπως οι Βλάχοι πχ. Βλαχόβρυση

Όλες αυτές οι ονομασίες των περιοχών προέρχονται από τα ιδιαίτερα μορφολογικά χαρακτηριστικά τους (τσατάλι από τα τούρκικα που σημαίνει συνάντηση ρεμάτων ,διχάλα) ,ή την χρήση τους παλαιότερα ή από το όνομα του ιδιοκτήτη πχ. Γεραποστολιά ο βράχος ή από κάποιο συμβάν που έγινε εκεί πχ.

Κονιαρόβρυση από τους Κόνιαρους (από το Ικόνιο Τουρκίας) που πιθανόν την χρησιμοποιούσαν

Τσερνόκι πιθανόν από κάποιο μαύρο βράχο που έχει εκεί(τσέρνο στα σλάβικα σημαίνει μαύρο,μην ξεχνάμε την κάθοδο των σλάβων μέχρι την Πελοπόννησο)

Δερβένι από την Τουρκική-πε γλώσσα που σημαίνει πέραςμα.τουρκική **derbent** + **-i** με αποβολή του [t]< **περσική** دربند (darband) που ακριβώς σημαίνει πόρτα

Φούρκα από τα λατινικά που σημαίνει διχάλα ,το βλέπουμε καθαρά στο σχήμα του ξύλου που χρησιμοποιείται για το κούρεμα των ζώων.

Κοτρώνα από την μεγάλη πέτρα που βρίσκεται στο σημείο.

Κούμαρος πιθανόν στην περιοχή παλαιότερα να υπήρχαν εργαστήρια παραγωγής κάρβουνου

(kumaru το κάρβουνο στα τούρκικά).

Τσατάλι από την συνάντηση δύο ρεμάτων που έχει εκεί.(τσατάλ στα τουρκικά σημαίνει διχάλα,από την ίδια ρίζα έχουμε την τσατί-σκεπή και το τσατμά-είδος τοίχου με πλεγμένα ξύλα).

Κρικέσα προέρχεται από τα λατινικά-αρβανίτικα και σημαίνει συνάντηση ρεμάτων

Κεραμοίες λόγω της σύστασης του χώματος των χωραφιών ,αργιλώδες χώμα κατάλληλο για κεραμικά.

Πρώτη περιοχή στα χωράφια που πήρε το όνομά της από τον αναδασμό . Ανήκε στην πρώτη κατηγορία χωραφιών.

Κοΐα ψηλή κορυφή χωρίς βλάστηση(αλβανικά) ,όνομα και πράγμα, στο δρόμο για την Αντίνιτσα.

Πηγάδια περιοχή στα χωράφια που πήρε το όνομά της από τα πηγάδια που υπήρχαν εκεί.

Γκούβντας λόφος πάνω από την Ασπρόβρυση στα χωράφια που πήρε το όνομα του από το σχήμα του ,που μοιάζει με κορμί.(gunđa στα τουρκικά το κορμί-σώμα)

Καλαμάκι πιθανόν λόγω των καλαμιών που υπήρχαν στη θέση του παλιού χωριού.

Κιόσια περιοχή στον χωματόδρομο για Λυγαριά πριν την Κληματοράχη .Πήρε το όνομα της από την έλλειψη βλάστησης εκεί(αλβ)

Καρατζόλακα πιθανόν από την ύπαρξη ζαρκαδιών στη περιοχή (karacan ,ζαρκάδι στα τούρκικα)ή από κάποιον Καρατζά που του ανήκε η λάκα.

Αλώνια βρίσκεται στην είσοδο των χωραφιών και πήρε το όνομά της από την ύπαρξη πολλών αλωνιών στην περιοχή τα παλιά χρόνια.

Αμμούδες περιοχή στα χωράφια αριστερά μετά το 24ο χλμ. ,που πήρε το όνομά της από την σύστασης του χώματος

Ντριμάρια περιοχή απέναντι από τα Αμπέλια που πήρε το όνομά της από ένα φυτό το ντρίμερο που χρησιμοποιούνται παλιότερα για να σκοτώνουν τα σκουλήκια στις φυταρίες των καπνών

Ταμπούρια,περιοχή 500 μ. πριν το 22ο χλμ .,προς τη μεριά του Παλαμά. Πήρε το όνομά της πιθανόν από την ύπαρξη ταμπουριών-θέσης άμυνας κατά τον πόλεμο του 1897.

Ισιώματα περιοχή πριν τα Δασιά δέντρα λόγω της διαμόρφωσης του εδάφους.

Δασιά δέντρα περοχή δυτικά του χωριού με πολύ πυκνό δάσος από δρυς-βελανιδιές ή δέντρα όπως τα λέμε εμείς στο χωριό.

Κοκορέτσα περιοχή που πήρε το όνομά της από την ύπαρξη ενός δένδρου που χρησιμοποιούνταν για την κατασκευή αδραχτιών.

Μπουμπουτράχη ράχη πάνω από την εκκλησία που πήρε το όνομά της από τους Μπουρουναίους επειδή καλλιεργούσαν μια μικρή λάκα που είχε εκεί. (Μπουρούνη ράχη ,εν συντομία στα Καλαμακιώτικα Μπουμπουτράχη)

Κανέλλα βρύση πίσω από το σπίτι του αγροφύλακα (canula στα λατινογενή βλάχικα η βρύση)

Μαυραλιθάρια :περιοχή πριν το Δεκαέξι αριστερά ,πήρε το όνομά της από το χρώμα που έχουν τα πετρώματα.Αναφέρεται σαν σημείο της οριοθετικής γραμμής των πρώτων συνόρων το 1832.

Περδίκω βρύση με κρύο νερό κάτω από τον Πλαταριστείθ', πήρε το όνομά της από την παρουσία εκεί περδικών.

Μότσιου ,βρύση με όχι και τόσο καλό νερό στην αρχή του δρόμου για τα χωράφια αριστερά.Πλέον δεν φαίνεται γιατί με την διαπλάτυνση του δρόμου τη δεκαετία του 1980 την σκέπασαν με χώμα. Πήρε το όνομά της λόγω του βαρκού-πολύ υγρού τόπου που υπήρχε εκεί ,από τη βλάχικη γλώσσα . Βρύσες με το ίδιο όνομα έχει και σε άλλα χωριά της περιοχής π.χ. Καστανιά,Πετρωτό..(Από την ίδια ρίζα έχουμε και το μουσκιό,μούσκεμα)

Μπουφόρεμα ,ρέμα που ξεκινάει από την σημερινή διασταύρωση στο 16ο χλμ και κατηλγεί στο κάμπο της Λαμίας.Πήρε το όνομά του ,πιθανόν από την ύπαρξη εκεί μπουφών (είδος κουκουβάγιας στα βλάχικα).

Λαζνιά περιοχή βόρεια του χωριού προς τα Δασιά δέντρα,που πήρε πιθανόν το όνομά της από την ύπαρξη σε με μεγάλες ποσότητες του φυτού λαβδανιά ή κουνούκλα.

Βλαχόβρυση ,βρύση που βρίσκεται βόρεια της Ψηλοραχης .Πήρε το όνομά της πιθανόν λόγω των βλάχων που περνούσαν από εκεί στο ταξίδι τους από τα Άγραφα προς το κάμπο της Λαμίας και αντίστροφα.

Παληχώρι τοπωνύμιο που το συναντούμε σε τρεις περιοχές .Ένα στο δρόμο για τα χωράφια,ένα δίπλα στο παλιό εκκλησάκι της Αγίας Παρασκευής και ένα πίσω από τα Μαυραλιθάρια εκεί που σήμερα βρίσκεται το πρατήριο καυσίμων του Θεοδοσίου Στέλιου.

Πιθανόν και στις τρεις περιοχές είχαν υπάρξει μικροί οικισμοί πριν τη δημιουργία του σημερινού χωριού.

Δίπλα στο εκκλησάκι της Αγίας Παρασκευής υπάρχουν σύμφωνα με τον πατέρα μου κατάλοιπα λιθοδομής.

Στο πέραςμα Δερβέν Φούρκα -16 ο χλμ., βόρεια από το πρατήριο, υπήρχε σίγουρα προσωρινός οικισμός γιατί αναφέρεται στις απογραφές. ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΛΙΑ ΣΤΑΣΗ ΥΠΗΡΧΕ ΚΑΙ ΣΥΝΟΡΙΑΚΟ ΦΥΛΑΚΙΟ -ΚΑΖΑΡΜΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΟΡΙΟΘΕΤΙΚΗ ΓΡΑΜΜΗ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΣΥΝΟΡΩΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ.

Σελά λάκα στη μέση της ράχης που ξεκινάει από την πηγή Αχιλλέα και καταλήγει στην κοιλάδα του Σπερχειού . Το όνομα αυτό το συναντάμε σε αρκετά χωριά γιατί στα σλαβικά σημαίνει χωριό αλλά και μικρό.

Καρβουνόρεμα περιοχή λίγο πιο κάτω από τη Δραχμάνακα αριστερά .Πήρε το όνομά της πιθανόν από την παραγωγή κάρβουνου που γίνονταν παλαιότερα.

Αρκουδότρυπα περιοχή μετά τον Κούμαρο, κατά μήκος της παλιάς στράτας που οδηγούσε από τον κάμπο στο χωριό.Το από πήρε το όνομά της είναι εμφανές .’

Ανήλιαγα περιοχή που βρίσκεται δυτικά της ράχης που ξεκινάει από την Κοτρώνα και καταλήγει στα στο ρέμα που χωρίζει τα Αμπέλια με τα Ντριμάρια. Πήρε το όνομά της γιατί δεν την βλέπει πολύ ο ήλιος.

Κοδέλες περιοχή του παλιού δρόμου Λαμίας -Δομοκού λίγο πιο μετά από το 16ο χλμ. προς Δομοκό, απέναντι από το Παληχώρι .Πήρε το όνομά της από τις πολλές συνεχόμενες στροφές.

Κόκκινες περιοχή στην αρχή του χωματόδρομου που οδηγεί στην Κληματόραχη-Λυγαριά. Πήρε το όνομά της από το χρώμα των πετρωμάτων της περιοχής.

Γκιρίζια περιοχή μετά την Ασπρόβρυση δεξιά, ανατολικά από την σούδα του αναδασμού.

Η λέξη γκιρίζια στα αρβανίτικα σημαίνει αγωγός-χαντάκι ,άρα πιθανόν να υπήρχε κάποιο είδος αγωγού που οδηγούσε τα νερά από τα βαρκά που είχε εκεί προς τα κάτω.

Άγρος'κιά περιοχή μετα το παλιό εκκλησάκι της Αγίας Παρασκευής ,ανατολικά του χωριού ,λίγο πριν την κορυφή της Μίχας.Πήρε το όνομά της από την ύπαρξη μιας άγριας συκιάς στο σημείο εκείνο.

Άγκορτσόλογγους περιοχή μετά τ' Καψάλη τα χωράφια αριστερά προς το Αγιωργίτικο.Πήρε την ονομασία της από την ύπαρξη λόγγου (πυκνό δάσος) με γκορτσιές (αγριοαχλαδιές στα αρβανίτικα)

Δραχμάνακα περιοχή στο 20ο χλμ. Λαμίας -Δομοκού που πήρε το όνομά της από κάποιον τούρκο διοικητή της περιοχής ονόματι Αβδούλ Ραχμάν Αγά .Αυτό το δύσκολο όνομα στα απλά ρουμελιώτικα Δραχμάνακα ή Δραχμάναγα. Στην περιοχή παλιότερα το χάνι του Σακκελάρη με το φημισμένο του κλέφτικο και το εκκλησάκι της Αγίας Αικατερίνης στο οποίο σταματάνε για ένα κερί πολλοί ταξιδιώτες

Τζαννή ο άμπλας φυσική αναβλύζουσα πηγή στο δρόμο που οδηγεί στα χωράφια ,1 χλμ. από το χωριό. Άμπλας σημαίνει πηγή ,όσο για το Τζαννής πιθανόν είναι το όνομα του ανθρώπου που την διαμόρφωσε ή του ανήκε.

.Πανέμορφο τοπίο με πλατάνια,ιδίως το φθινόπωρο που αλλάζουν χρώμα τα φύλλα.

Ταμπούρια περιοχή λίγο πριν το 22 χλμ δεξιά ,προς τη μεριά του Παλαμά.

8.3 Χλωρίδα και πανίδα της ευρύτερης περιοχής χωριού

Ανθισμένες αγκορτσιές στην Κουφόπετρα

Χλωρίδα της περιοχής

Στα δέντρα κυριαρχούν:

- οι δρυς (δέντρα),
- οι αγκορτσιές (αγριοαχλαδιές),
- αρκετά κέδρα, μέλεγο, γάβρο παλιούρια
- Στα ρέματα πλατάνια, ιτιές και καβάκια (στα τούρκικα είδος λεύκας)

Στους θάμνους κυριαρχούν τα πουρνάρια, τα φιλίκια, αλλά συναντούμε επίσης:

- βατόμουρα,
- τσάπουρνα, κράταιγο (βαμπλιά),

Στα λουλούδια έχουμε :

- το κολχικό (χνοπωρίτσα, μοιάζει με τον κρόκο κοζάνης),
- σπάνια είδη άγριων ορχιδέων την Άνοιξη όπως το τσουλούφι, το παπουτσάκι και το σερνικοβότανο- σαλέπι (μ' αυτά στολίζαμε τα καλάθι τη Μεγάλη Παρασκευή)

Επίσης από αρωματικά φυτά έχουμε :

- φοβερή ρίγανη ,
- λαβδανιές (κουνούκλες)
- άγρια μέντα,
- θυμάρι,
- λαγοκοιμητιά
- χαμομήλι, κ.ά.

Με τις πρώτες βροχές του Φθινοπώρου βρίσκουμε πολλά είδη μανιταριών (κουκουμπέλες).

Από βρώσιμα άγρια χόρτα θα συναντήσουμε:

- παπαρούνες
- λάπατα
- ζοχούς
- καυκαλήθρες
- τσουκνίδες
- πολλά είδη ραδικιών κ.ά.

Να αναφέρουμε εδώ ότι στο 16 χλμ συναντούμε πευκόφυτη περιοχή, αριστερά και δεξιά της Πηγής του Αχιλλέα (κάτι που δεν ταιριάζει με την γύρω πανίδα της περιοχής). Αυτά τα πεύκα φυτεύτηκαν τη δεκαετία του 1960 από το Δασαρχείο Λαμίας. Γι' το σκοπό αυτό δούλεψαν αρκετοί συγχωριανοί μας με το αζημίωτο φυσικά. Επίσης ο λόφος της Μπουμπουτράχης φυτεύτηκε κι αυτός με πεύκα τέλος της δεκαετίας του 1970.

8.4 Βότανα της ευρύτερης περιοχής του χωριού

Είναι γνωστό ότι σε ολόκληρη την οροσειρά της Όρθρυς αυτοφύονται βότανα, σπάνια φυτά που χάρισε η φύση με τόση «γενναιοδωρία», τα οποία χρησιμοποιεί ο άνθρωπος από τα πρώτα βήματά του πάνω στη Γη, είτε ως τροφή είτε ως φάρμακο. Η φύση αποτελεί το μεγαλύτερο φαρμακείο και το μυστικό της υγείας και της ομορφιάς βρίσκεται καλά κρυμμένο στα αυτοφυή φυτά-βότανα. Προσοχή όμως, τα βότανα είναι και πρέπει να αντιμετωπίζονται ως φάρμακα, γι'αυτό πάντοτε να συμβουλευέστε το γιατρό σας πριν από τη λήψη τους.

Σύμφωνα με το λεξικό της Οξφόρδης : «... τα φυτά των οποίων τα άνθη, τα φύλλα, ο βλαστός, ο καρπός, η φλούδα και οι ρίζες τους χρησιμοποιούνται, ως τροφή ή φάρμακο, ή με άλλο τρόπο, λόγω του αρώματος ή της γεύσης τους, ονομάζονται βότανα ...». Συνεπώς, ακόμη και μεγάλα φυτά όπως η καρυδιά, η φλαμουριά (τήλιο), η βελανιδιά, η φρουσκλιά (σαμπούκος), η τσαπουρνιά, το πουρνάρι, ο μέλεγος, η βαμπλιά (κράταιγος) κ.ά, θεωρούνται φυτά- βότανα, διότι οι καρποί τους και τα φύλλα τους χρησιμοποιούνται στη φαρμακευτική.

Ιδιότητες αυτοφύωνων θεραπευτικών φυτών και βοτάνων.

Αγριάδα

Είναι ποώδης πολυετής φυτό, φυτρώνει σε πολλά μέρη και είναι ένα από τα ενοχλητικότερα και πιο δυσεξόντιστα ζιζάνια των αγρών. Θεραπευτική χρήση: Δυσουρία, κυστίτιδα, ουρηθρίτιδα, προστατίτιδα, χολολιθίαση, ψαμμίαση, αρθριτικά. Η αγριάδα είναι ένα από τα πιο χρήσιμα φαρμακευτικά φυτά και συμπεριλαμβάνεται σε πολλούς συνδυασμούς για την θεραπεία του προστάτη.

Αγριομάρουλο ή Πικραλίδα ή Πικραφάκα ή Ταραξάκος

Είναι πλούσιο σε βιταμίνη Α, C, D, σίδηρο, κάλιο, μαγνήσιο, βιταμίνες του συμπλέγματος Β, όπως νιασίνη, ριβοβλαμίνη, θειαμίνη κ.ά. Χρησιμοποιείται όλο το φυτό και κυρίως η ρίζα του η οποία συλλέγεται την άνοιξη. Η ρίζα και ο γαλακτώδης χυμός περιέχουν μια πικρή ουσία που δημιουργεί ένα ερέθισμα στον οργανισμό που διεγείρει τις εκκρίσεις της χολής. Γενικά το ταπεινό αγριοράδιον είναι ένα από τα πιο θαυματοργά βότανα αφού συμβάλλει συνολικά στην καλή λειτουργία του οργανισμού.

Αγριοτριανταφυλλιά

Αγκαθωτός αυτοφυόμενος θάμνος, ύψος 1- 3 μέτρα, με φυλλάρια λεία, πριονωτά (Ο Θεόφραστος την ονομάζει κυνόρροδον). Τα άνθη της, ρόδινα ή λευκά, εμφανίζονται κατά το τέλος της ανοίξεως και τις αρχές του καλοκαιριού. Το αφέψημα θεωρείται ιδανικό, για ραχιτισμό, τονωτικό σε λοιμώξεις του αναπνευστικού συστήματος, στο στομάχι, την ατονία, την ανορεξία, την δυσπεψία κ.λ.π. Έχει στυπτικές ιδιότητες και βοηθά στην καταπολέμηση της διάρροιας και των κολικών των εντέρων. Θεραπευτική Χρήση: Αϋπνία, ραχιτισμό, εντερίτιδα, οφθαλμίτιδα, συνάχι.

Αντράκλα

Είναι ετήσιο φυτό, ύψους 0,10 – 0,30 μ, με φύλλα σαρκώδη και γυαλιστερά. Τα άνθη της είναι κίτρινα. Την συναντάμε σε χέρσους και καλλιεργημένους αγρούς, με τα κοινά ονόματα αντράκλα αδράχλη, γλυστρίδα, χαροβότανο. Ο Ιπποκράτης τη θεωρούσε φάρμακο για πολλά προβλήματα, ιδιαίτερα για την μητροραγία, ο Γαληνός για το μούδιασμα των δοντιών και των ούλων και ο Διοσκουρίδης την περιελάμβανε στα οφθαλμικά φάρμακα. Η αντράκλα περιέχει πολλές βιταμίνες (Α, C, Β και καροτενοειδή καθώς και μαγνήσιο, ασβέστιο, κάλιο και σίδηρο). Επίσης περιέχει τα περισσότερα Ω3 λιπαρά οξέα (λινολεϊκό οξύ), από κάθε άλλο λαχανικό. Η αντράκλα χρησιμοποιείται σαν σαλατικό και συγχρόνως σαν φάρμακο τονωτικό, αφροδισιακό, κατευναστικό και διουρητικό. Επίσης θεωρείται κατάλληλο καθαρτικό του αίματος. Θεραπευτική χρήση: Αμοιβάδωση, κολίτιδα, χολολιθίαση. Στο χωριό χρησιμοποιούνταν το καλοκαίρι για να τáisουμε τις κότες και το γουρούνι.

Άτεκνο

Το άτεκνο ή βασιλομήκτης ή στειροβότανο ή στέρφο είναι ένα σπάνιο και δυσεύρετο βότανο που βρίσκει κανείς στην ελληνική ύπαιθρο. Μαζεύεται από Μάιο μέχρι Σεπτέμβριο, βρίσκεται σε δυτικό ή ανήλιαγο μέρος και ευδοκμεί σε ζερβό παραποτάμιο ή παραθαλάσσιο έδαφος.

Μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μέσο αντισύλληψης. Όποια γυναίκα το μυρίζει δεν κάνει παιδιά για περίπου 7 χρόνια. Αν το φάει γίνεται στείρα για πάντα. Το ίδιο και οι άντρες. Αν το φάνε ζώα σε περίοδο εγκυμοσύνης είναι σίγουρο ότι αποβάλλουν αμέσως. Είναι φυσικός τρόπος στέρωσης. Επίσης, χρησιμοποιείται για ασθένειες, όπως ο καρκίνος.

Θεωρείται άριστο φάρμακο για ορισμένες μορφές όγκων, ενώ έχει ακουστεί ότι συμβάλει στη σταθεροποίηση του καρκίνου και στη διακοπή των μεταστάσεων. Ένας τρόπος χρήσης του είναι ο ασθενής να εισπνέψει ατμό κατά τη διάρκεια του βρασίματός του. Τα μικρά παιδιά και όσοι επιθυμούν να τεκνοποιήσουν στο μέλλον δεν θα πρέπει να είναι παρόντες στην όλη διαδικασία.

Βάτος

Είναι θάμνος κοινός σε όλη την Ελλάδα. Οι καρποί του είναι ερυθροί ή ερυθρομέλανοι, γλυκόξινοι. Όλα τα μέρη του φυτού, κυρίως όμως οι καρποί και τα φύλλα, θεωρούνται φαρμακευτικά. Από τους καρπούς, που συλλέγονται όταν ωριμάσουν, παρασκευάζεται σιρόπι διουρητικό και δροσιστικό. Θεραπευτική χρήση: Αιμοροΐδες, αναιμία, ατονία, άφθες, διαβήτης, διάρροια, καρδιοπάθειες, στηθάγχη.

Καυκαλίθρα

Ετήσιο φυτό, με βλαστό τριχωτό, ύψους 0,30- 0,80 μ., φύλλα πτεροσχιδή και άνθη λευκά, σε "σκιάδιο" και τα οποία έχουν πέντε πέταλα. Ο καρπός του μοιάζει με φασόλι, σκεπασμένο με μικρά αγκάθια που όταν ξεραθούν αγκυλώνουν και εμποδίζουν το θερισμό. Επίσης, κολλούν στα ρούχα και ξεκολλούν με δυσκολία (ένα-ένα). Σε όλα τα μέρη του φυτού και στους καρπούς του υπάρχουν ελαιοφόροι αδένες, που εκκρίνουν αρωματικό αιθέριο έλαιο. Ανήκει στα φυτά της Ελληνικής χλωρίδας και είναι γνωστό σαν "καυκαλίδα και μερουλήθρα". Χρησιμοποιούνταν για αρωματίσουν τις πίτες.

Κράταιγος (ή βαμπλιά)

Είναι πολύ αγκαθωτό μικρό δένδρο ή θάμνος με μικρά ανοιχτοπράσινα φύλλα, λευκά άνθη και κόκκινους καρπούς. Είναι φυτό κατάλληλο για την δημιουργία φρακτών, λόγω των πυκνών αγκαθωτών κλαδιών του. Το ξύλο του Κράταιγου είναι πολύ σκληρό

και χρησιμοποιείται στην ξυλογραφία και την τορνευτική, για την κατασκευή λαβών εργαλείων, μπαστουνιών, πασσάλων κ.ά.

Ο κράταιγος είναι εξαιρετικά πολύτιμο βότανο και θεωρείται από τους βοτανολόγους "τροφή της καρδιάς".

Χρησιμοποιείται για τη θεραπεία της στηθάγχης και των παθήσεων της στεφανιαίας αρτηρίας. Είναι επίσης χρήσιμος για περιπτώσεις καρδιακής ανεπάρκειας ήπιας μορφής, λόγω κυκλοφορικής συμφόρησης και αντικανονικού καρδιακού παλμού.

Από τα άνθη του φυτού παράγεται αφένημα με υποτασικές και καρδιοτονωτικές ιδιότητες. Επίσης, οι κόκκινοι καρποί του Κράταιγου θεωρούνται από τα καλύτερα τονωτικά του κυκλοφορικού και χρησιμοποιούνται για την αντιμετώπιση της υπέρτασης, της αρτηριοσκλήρωσης και της στηθάγχης.

Ο Κράταιγος είναι καλή επιλογή για όσους ταλαιπωρούνται από υπέρταση, κυρίως εξαιτίας προβλημάτων στα αγγεία τους. Έχει την ιδιότητα να εξισορροπεί με ήπιο τρόπο την πίεση του αίματος.

Αφένημα: Ρίχνετε 2 κουταλάκια καρπούς Κράταιγου σε 1 φλιτζάνι τσαγιού με βρασμένο νερό και τους αφήνεται 20 λεπτά και σουρώνετε. Πίνετε 1-2 φορές την ημέρα (πρωί και απόγευμα), μεταξύ των γευμάτων. Επίσης, 2 κουταλιές σούπας άνθη για 1 φλιτζάνι βραστό νερό με δόση 2-3 φλιτζανιών την ημέρα, για ένα μήνα.

Στο χωριό σε περιόδους πείνας έτρωγαν τους ώριμους καρπούς αρχές φθινοπώρου.

Κολχικό ή Χνοπωρίτσα.

Το είδος αυτού του κρόκου είναι ενδημικό της περιοχής και εμφανίζεται το φθινόπωρο (χ'νόπωρο). Τα άνθη του έχουν χρώμα ιώδες-βυσσινί και τα φύλλα του είναι από 2 έως 4.

Είναι ένα από τα πρώτα φυτά που ανθίζουν (πριν καν μπει), το φθινόπωρο. Το κολχικό είναι πολυετές, βολβώδες φυτό, ενδημικό της μεσογείου και δυτικής Ασίας, αλλά πλέον έχει μεταφερθεί σε όλη την Ευρώπη και στη βόρεια Αμερική. Στη Ελλάδα απαντώνται 26 είδη. Αυτό το πανέμορφο αλλά και **πολύ δηλητηριώδες** φυτό μεγαλώνει κυρίως σε υγρά μέρη, σε λιβάδια και ξέφωτα από δάση. Τα άνθη είναι πολύ όμορφα, πολύ μεγάλα και πολύ ρόδινα. Το λουλούδι έχει και αρσενικά αναπαραγωγικά όργανα (6 στήμονες) και θηλυκά (3 ύπερους).

Κολλιτσίδα Τριβόλι (Tribulusterrestis).

Είναι έρπον ζιζάνιο των αγρών που το βρίσκουμε σχεδόν παντού να αναπτύσσεται σαν χαλί στα μέρη που φυτρώνει (χωράφια, στις άκρες των δρόμων κ.λ.π). Ανθίζει κάθε χρόνο από τον Μαΐο μέχρι τον Οκτώβριο. Τα άνθη του είναι μικρά, έχουν χρώμα κίτρινο και ο καρπός του, ο οποίος αναπτύσσεται στη βάση των φύλλων του, είναι αγκαθωτός, επίπεδος, στρογγυλός και αποτελείται από πέντε σπόρους. Ο κάθε σπόρος φέρει τρία άνισα σκληρά αγκάθια απ' όπου και το όνομά του Τρίβολος.

Τα αγκάθια του είναι με τέτοιο τρόπο δομημένα ώστε πάντα κάποιο από αυτά να κοιτάζει προς τα επάνω και έγιναν έμπνευση για τους αρχαίους να κατασκευάσουν ένα ύπουλο όπλο με σιδερένια καρφιά, το οποίο έσπειραν στο δρόμο για την καταστροφή του ιππικού των εχθρών. Το ζιζάνιο αυτό είναι το φυτικό συστατικό για την παραγωγή των σχετικών σκευασμάτων που υποβοηθούν τη σεξουαλικότητα

ανδρών και γυναικών (φυτικό Βιάγκρα). Είναι ένα από τα καλύτερα φυσικά αφροδισιακά, που χρησιμοποιείται εδώ και αιώνες. Επίσης, έχει αντικαταθλιπτικές, αντιυπερτασικές ιδιότητες, καθαρίζει τα νεφρά από πυοσφαίρια και αιμοσφαίρια κ.ά. *Προσοχή ! Πρέπει να αποφεύγεται κατά την διάρκεια της εγκυμοσύνης από τις γυναίκες, καθώς και από άτομα με καρδιακά προβλήματα, με έλκος στομάχου ή ηπατικές διαταραχές.*

Λαδανιά (Κουνουκλιά)

Μικρός φρυγανώδης αυτοφυής θάμνος, ύψους 1 μέτρο περίπου γνωστός ως Κουνούκλα ή Κίστος (Cistusincanus). Ανήκει στην τάξη Βιολώδη, οικογένεια Κιστίδες (Cistaceae). Έχει φύλλα αντίθετα μικρά ωοειδή ή μακρουλά με αραιές τρίχες που μοιάζουν με της φασκομηλιάς. Είναι φυτό αρωματικό γνωστό σαν λάδανος, ήμερη κουνουκλιά, κίστος και είναι είδος γνωστό από τους πανάρχαιους χρόνους. Από τα φύλλα του και τους βλαστούς του λαμβάνεται αρωματική ρητίνη, γνωστή ως «λάδανο» και θεωρείται από τα πιο σπουδαία φάρμακα. Τα φύλλα και οι βλαστοί κατά τον Ιούνιο και Ιούλιο εκκρίνουν μία ρητινώδη ουσία που είναι φαρμακευτική (στυπτική, αντικαταρροϊκή, αντισπασμωδική, αποχρεμπτική, καταπραϋντική). Αφέψημα από τα άνθη του χρησιμοποιούσαν στην αρχαία Ελλάδα κατά της δυσεντερίας, διάρροιας, αϋπνίας, οδοντόπονους, τέτανο και άλλες διαταραχές του οργανισμού. Σήμερα, με νεώτερες έρευνες από το ίδρυμα Leto Ahrensburg, το λάδανο θεωρείται από τα σημαντικότερα βότανα, διότι προστατεύει την καρδιά τέσσερις φορές καλύτερα από το κόκκινο κρασί και είναι

είκοσι φορές ισχυρότερο από τον φρέσκο χυμό λεμονιών. Επίσης αποτοξινώνει τον οργανισμό και είναι πλούσιο σε βιταμίνες E και C. Χρησιμοποιείται και για την φροντίδα του δέρματος (ακμή, φαγούρες, βακτηριακές μολύνσεις κ.ά), με πλύσεις και κομπρέσες.

Λάπαθο (Ρούμεξ).

Είναι φυτό ποώδες, χνουδωτό, με βλαστό όρθιο, φύλλα μεγάλα καρδιοειδή και άνθη πρασινωπά, φερόμενα υπό μορφή σταφυλής και εμφανιζόμενα κατά τις αρχές του καλοκαιριού. Περισσότερο γνωστό είναι με τα ονόματα σιδερολάπαθο, αγριολάπαθο, λάπαθο ή λάπατο.

Οι φαρμακευτικές ιδιότητες του φυτού εντοπίζονται κυρίως στη ρίζα του, η οποία συλλέγεται κατά το φθινόπωρο και χρησιμοποιείται, κατά προτίμηση νωπή. Έχει ιδιότητες στυπτικές, και σε μεγάλες δόσεις καθαρτικές. Είναι επίσης τονωτική και διουρητική. Θεραπευτική χρήση: Γαστρίτιδα, δυσπεψία, έκζεμα, έρπης, καχεξία, ψωρίαση, ακμή. Επίσης είναι καθαρτικό του αίματος, ενώ τα βρασμένα φύλλα του είναι ωφέλιμα στις στις πληγές και την κασίδα. Η ρίζα του συνιστάται στην αρθρίτιδα, τους ρευματισμούς, την αρτηριακή υπέρταση, πνευμονικούς κατάρρους, κυστίτιδα κ.ά. Ως εξωτερικό κατάπλασμα, τα φύλλα του θεωρούνται διαλυτικά και αντισηπτικά των ελκών. Βασικό συστατικό επίσης για τις χορτόπιτες.

Άγρια Μέντα

Η λατινική ονομασία "mentha", προέρχεται από την αρχαιοελληνική λέξη "Μίνθη". Είναι πολυετές φυτό, με όρθιο βλαστό, φύλλα ωοειδή – λογχοειδή, οδοντωτά και άνθη ιώδη, διατεταγμένα κατά στάχυ, που εμφανίζονται τέλος ανοίξεως μέχρι τέλος καλοκαιριού. Το συναντάμε στις προσηλιακές σάρες κάτω από τα Μαυραλ'θάρια. Θεωρείται πολύτιμο σαν φάρμακο λόγω των πολλαπλών ιδιοτήτων του, όπως: Τονωτικό, αντιβακτηριδιακό, αντιπαρασιτικό, διεγερτικό, στομαχικό, χωνευτικό, μαλακτικό, αντισπασμωδικό, αποχρεμπτικό, διουρητικό, εμμηναγωγό, καταπραϋντικό, αντιπυρετικό, κ.ά. Θεραπευτική χρήση : Δηλητηριάσεις, δυσμηνόρροια, ηπατικές παθήσεις, ισχιαλγία, κυστίτιδα, λαρυγγίτιδα, νευραλγία, χολολιθίαση.

Λαγοκοιμηθιά -Τεύκτρο

Ένα απολαυστικό, γευστικό, υγιεινό ρόφημα και αρωματικό ρόφημα με ανεκτίμητες θεραπευτικές δράσεις και θρεπτικές ουσίες. Καταπολεμά κυρίως το ζάχαρο, τον βήχα και είναι χωνευτικό. Έχει τονωτική δράση και χρησιμοποιείται επίσης για την καταρροή των βλενογόννων, την δυσπεψία, αρθρίτιδα και είναι διουρητικό.

Μπορείτε επίσης να κάνετε πλύσεις με αυτό για να καταπολεμήσετε τις αιμορροΐδες, για να ρίξετε την πίεση, για να καταπολεμήσετε ανωμαλίες φλεβικής κυκλοφορίας και προβλήματα περιόδου. Καταναλώνεται ως αφέψημα

Μολόχα

Ήταν γνωστή στους αρχαίους, από τους οποίους χρησιμοποιείτο τόσο ως φαρμακευτικό, όσο και ως λαχανικό. Ο Πυθαγόρας και οι μαθητές του είχαν προσέξει ότι το φυτό αυτό υποβοηθούσε την σκέψη, γιατί ήταν ελαφρό στην πέψη και άφηνε ελεύθερο το πνεύμα. Ο Ιπποκράτης παρασκεύαζε ένα κατάπλασμα με κρασί και μολόχα για να αντιμετωπίσει τα οιδήματα και τις φλεγμονές. Από όλο το φυτό μπορούμε να φτιάχνουμε αφέψημα που χρησιμοποιούμε για πλύσεις, εντριβές και επαλείψεις κατά των διαφόρων μολώπων.

Με τα άνθη φτιάχνουμε τσάϊ που μαλακώνει το βήχα και ευνοεί την γρήγορη ανάρρωση από το κρυολόγημα. Από τις ρίζες του φυτού φτιάχνουμε αφέψημα που είναι εξαιρετικό φάρμακο για όσους πάσχουν από ερεθισμούς του αναπνευστικού συστήματος ή το έλκος του στομάχου. Θεραπευτική χρήση: Βήχας, δερματοπάθειες, έλκος στομάχου- δωδεκαδακτύλου, κάλοι κ.ά.

Φτελιά

Δένδρο ύψους 50 μέτρων περίπου, γνωστό και ως φτελιός, πελιά, βρυσός, караγάτσι (ο Όμηρος την αναφέρει «πελέη»). Ο κορμός του δένδρου είναι ευθύς, πολύκλαδος, και φέρει πολλές παραφυάδες. Έχει φύλλα πλατιά, ωοειδή, ασύμμετρα στη βάση, με χνουδωτό μίσχο. Τα άνθη του είναι ερυθρωπά, κατά δέσμες στις μασχάλες των φύλλων και εμφανίζονται νωρίς την άνοιξη. Όλα τα μέρη του είναι φαρμακευτικά. Ο φλοιός έχει στυπτικές, διουρητικές και τονωτικές ιδιότητες, ενώ τα φύλλα θεωρούνται πολύ καλά καθαρτικά, κατά της αρθρίτιδας, και των ρευματισμών. Χρησιμοποιείται και για τις πεπτικές διαταραχές και μπορεί να προκαλέσει στιγμιαία ανακούφιση στην οξύτητα, την διάρροια και την γαστρεντερίτιδα. Εξωτερικά χρησιμοποιείται για την προστασία του δέρματος και για τη θεραπεία του εκζέματος.

Ραδίκι.

Φυτό αυτοφύομενο, γνωστό με τα ονόματα πικρολίδι, πικραλίδα, αγριοπικραλίδα, παπαδουλιά, πικροράδικο. Ο βλαστός του φθάνει σε

ύψος 1 μέτρο περίπου και είναι όρθιος, πολύκλαδος, τριχωτός, ή χνουδωτός. Έχει φύλλα ποικιλόμορφα και άνθη κυανά (πολύ σπάνια και λευκορόδινα). Οι τονωτικές ορεκτικές και αντιπυρετικές ιδιότητες του ραδικιού αναφέρονται όχι μόνο στα φύλλα και τη ρίζα του, αλλά σ'ολόκληρο το φυτό. Η ρίζα συλλέγεται οποιαδήποτε εποχή. Το ραδίκι ήταν γνωστό στην ανθρωπότητα από τα αρχαία χρόνια. Αναφέρεται σε Αιγυπτιακό πάπυρο που χρονολογείται περίπου το 1550 π.Χ. Ο Γαληνός το συνιστούσε για προβλήματα στο συκώτι και ο Πλίνιος που το χαρακτήριζε αναζωογονητικό, μιλούσε για ένα χυμό από ραδίκια, ροδέλαιο και ξύδι που λειτουργεί ως φάρμακο για τον πονοκέφαλο. Επίσης, ο Διοσκουρίδης το συνιστούσε για στομαχικές διαταραχές και προβλήματα χώνεψης. Θεραπευτική χρήση: Ηπατικές, παθήσεις, λειχήνες προσώπων, πυρετός.

Ρίγανη (Ορίγανος).

Φυτό φρυγανώδες, αρωματικό και φαρμακευτικό. Έχει ύψος 0,30-0,80 μ., βλαστό πολύκλαδο, τριχωτό και φύλλα ωοειδή, τριχωτά στην επιφάνεια. Τα άνθη είναι λευκά, φέρονται στις άκρες των βλαστών και είναι σε πλήρη άνθηση το καλοκαίρι. Το όνομα προέρχεται από τις λέξεις «όρος» = βουνό και «γάνος» = λαμπρότητα, κάλος, ευφροσύνη, δηλαδή αυτό που λάμπει στα βουνά. Στην αρχαιότητα πλέκετο στο στεφάνι των νυμφευόμενων.

Ο Αριστοτέλης αναφέρει ότι οι χελώνες, όταν καταπίνουν ένα φίδι, τρώνε αμέσως ρίγανη για να μην πεθάνουν, επειδή η ρίγανη είναι αντίδοτο στο δηλητήριο. Υπάρχει μία σύγχυση με την ονοματολογία

της ρίγανης. Συγκεκριμένα πολλά φυτά με παρόμοιο άρωμα ονομάζονται ρίγανη, όμως η πραγματική ρίγανη είναι αυτή που αυτοφύεται στις παρυφές των βουνών της Στερεάς Ελλάδας και η οποία χρησιμοποιείται ευρέως στην Μαγειρική (Σαλάτες, ψητά στη σχάρα κ.λ.π). Το αιθέριο έλαιο που περιέχει το φυτό, έχει ιδιότητες στομαχικές, τονωτικές, αποχρεμπτικές, αντισπασμωδικές και εφιδρωτικές. Το φυτό συλλέγεται σε πλήρη άνθηση και αφού γίνει η αποξήρανση, σε σκιερό μέρος, αφαιρούνται οι βλαστοί (κοτσάνια) και τοποθετείται σε δοχείο (βάζο από γυαλί και όχι πλαστικό, διότι η μεγάλη οξύτητα της ρίγανης διαβρώνει το πλαστικό και μεταφέρονται πλαστικές ουσίες στις τροφές.). Θεραπευτική χρήση: Άσθμα, βήχας, βρογχίτιδα, γαστρίτιδα, διάρροια, δυσεντερία, δηλητηριώδη δαγκώματα, οδοντόπονοι, χλώρωση κ.ά. Επίσης, η ρίγανη διευκολύνει την πέψη, καταπολεμά την δυσκοιλιότητα, είναι καλό δυναμωτικό και φίλος για τους πνεύμονες στις χρόνιες βρογχίτιδες. Έχει διεργετικές ιδιότητες και βοηθά άτομα που υποφέρουν από κόπωση.

Σερνικοβότανο ή Όρχις.

Πολυετές φυτό που απαντάται σε ορεινούς χλοώδεις και υγρούς τόπους σε 35 περίπου είδη (Ορισμένα είδη καλλιεργούνται ως καλλωπιστικά). Έχει ύψος 0,10- 0,50 μέτρα και φύλλα λογχοειδή, με καστανέρυθρες κηλίδες. Τα άνθη του είναι ερυθρωπά ή λευκά και φέρονται πολλά μαζί, κατά τις αρχές του καλοκαιριού. Οι ριζοκόνδυλοι του φυτού που μοιάζουν με μικρά αμύγδαλα περιέχουν

θρεπτικό άμυλο, συσκομίζονται στα μέσα του καλοκαιριού και λαμβάνεται καλής ποιότητας «σαλέπι» που έχει ευρεία εφαρμογή στη Φαρμακευτική και τη Ζαχαροπλαστική. Επίσης, παρασκευάζεται εύγευστο "θαυματουργό" ρόφημα που μαλακώνει το λαιμό, ανακουφίζει το στομάχι και είναι όπλο κατά των ιώσεων. Είναι ιδανικό για όσους πάσχουν από άσθμα, όπως επίσης μπορεί να χρησιμοποιηθεί πριν από τον ύπνο - σαν ηρεμιστικό - γιατί δεν περιέχει τείνη ή καφεΐνη. Το σαλέπι είναι πλούσιο σε άμυλο και πολύτιμα μεταλλικά άλατα, όπως φωσφόρο, ασβέστιο, αλλά και σε θρεπτικούς πολυσακχαρίτες, γλυκομανάνες κ.ά, γι' αυτό και χρησιμοποιείται για την τόνωση των ασθενών κατά την διάρκεια της ανάρρωσής τους. Περιέχει μια κολλώδη ουσία, την "βασσαρίνη", που όταν βράσει με νερό, δίνει αυτό το άριστο μαλακτικό κατά του βήχα και άλλων παθήσεων του θώρακα, αλλά και του στομάχου και των εντέρων. Ο πρώτος που κατέγραψε το φυτό αυτό ήταν ο Θεόφραστος και του έδωσε την ονομασία "όρχις", λόγω του σχήματος των δύο βολβών του (αρσενικό φυτό = σερνικοβότανο).

Σίλυβο (Silybum) ή Γαϊδουράγκαθο.

Διετές φυτό γνωστό σαν γαϊδουράγκαθο, όμως οι αρχαίοι το ονόμαζαν «Σίλυβο». Έχει ύψος 0,50– 1,50 μέτρα και βλαστό όρθιο διακλαδισμένο. Τα φύλλα του είναι μεγάλα, με λευκές κηλίδες στην επάνω επιφάνεια. Τα πορφυρώδη άνθη του φέρονται στο άκρο του βλαστού και εμφανίζονται στις αρχές του καλοκαιριού. Τα τρυφερά φύλλα του φυτού τρώγονται είτε ωμά είτε μαγειρεμένα. Τα κεφάλια από τα άνθη του τρώγονται βραστά την άνοιξη πριν ανθίσουν όπως οι αγκινάρες και βοηθούν στην τόνωση του οργανισμού, το καθάρισμα του αίματος, την αποτοξίνωση, αλλά και την αύξηση της παραγωγής γάλακτος των γυναικών. Οι ρίζες του φυτού και οι σπόροι του έχουν πολύτιμες θεραπευτικές ιδιότητες εφιδρωτικές, αιμοστατικές, καταπραυντικές κ.λ.π. Η ρίζες συλλέγονται κατά τα μέσα του φθινοπώρου και οι σπόροι κατά τα μέσα του καλοκαιριού. Θεραπευτική χρήση: Το γαϊδουράγκαθο θεωρείται εξαιρετικό βότανο για το συκώτι και το πάγκρεας, είναι το κύριο γιατρικό που

χρησιμοποιείται για την προστασία του συκωτιού από λοιμώξεις, κατανάλωση αλκοόλ ή χημειοθεραπείες. Μπορεί να βοηθήσει στο να περιοριστούν οι βλάβες στο συκώτι αλλά και στην ανανέωση των κυττάρων του (κλινικές μελέτες έχουν δείξει ότι το γάλα από γαϊδουράγκαθο μπορεί να ανατρέψει μεγάλο μέρος ηπατικής βλάβης που έχει προέλθει από κατάχρηση αλκοόλ. Επίσης, χρησιμοποιείται σαν δυναμωτικό του εγκεφάλου και της μνήμης, σαν καταπραϋντικό για την καταρροή, την πλευρίτιδα, την ψωρίαση, την δυσεντερία κ.ά. Πρόσφατα ανακαλύφθηκε και η αντικαρκινική, η νευροπροστατευτική αλλά και η καρδιοπροστατευτική του δράση λόγω της μείωσης της χοληστερόλης που προκαλεί (Φάρμακο SILIMARIN κατά της χοληστερίνης). Δοσολογία: Σε ένα φλιτζάνι βραστό νερό 1 κουταλάκι ξηρούς σπόρους 3 φορές την ημέρα.

Σινάπι (Βρούβες).

Είναι ετήσια αυτοφυή ποώδη φυτά, ύψους 0,30- 0,80 μ. Ο βλαστός τους φέρει αραιές τρίχες και τα φύλλα είναι οδοντωτά, μετρίου μεγέθους που εναλλάσσονται.. Υπάρχουν δύο είδη σιναπιού, το λευκό και το μαύρο και είναι γνωστά με τα κοινά ονόματα αγριόβρουβες, βρούβες, λαψάνες.

Τα είδη αυτά αναφέρονται από τον Θεόφραστο και τον Διοσκουρίδη, με το όνομα Σινάπι ή Νάπι. Το σινάπι έχει πάρα πολλές θεραπευτικές ιδιότητες, που αναφέρονται κυρίως στους σπόρους και το αιθέριο έλαιο (Σκορβούτο κ.ά)

Σκάρφη (Ελλεοβόρος ο κυκλόφυλλος)

Οι αρχαίοι Έλληνες, όταν έβλεπαν κάποιον ατίθασο και νευρικό άνθρωπο, χρησιμοποιούσαν την παροιμιώδη έκφραση «ελλεοβόρουδεΐται», δηλαδή πρέπει να πάρει ελλεόβορο (σκάρφη), διότι έχει ανάγκη ηρεμίας και ύπνου.

Τα ζώα δεν τρώνε τη σκάρφη, επειδή η ουσία ελλεβορίνη είναι δηλητηριώδης. Λόγω αυτής της θανατηφόρας ιδιότητάς της, οι μνησικάκοι χωρικοί της παλαιάς εποχής "σκάρφιζαν" (δηλητηρίαζαν) με τη ρίζα και το απόσταγμα του εν λόγω φυτού τα δέντρα των εχθρών τους. Συγκεκριμένα τοποθετούσαν μέσα σε σχισμές των «μισητών» δέντρων ρίζες σκάρφης, που τα ξέραιναν αμέσως. Χρησιμοποιούνταν με πολύ προσοχή και στη θεραπεία του πονόδοντου γιατί καταστρέφει τα δόντια.

Σπαθόχορτο ή Βαλσαμόχορτο ή Νυχάκι στο χωριό

Έχει ύψος 0,20- 0,80 μέτρα. Ο βλαστός του είναι όρθιος, ισχυρός, με φύλλα ωοειδή (τα φύλλα θρυμματισμένα αναδύουν μυρωδιά όμοια με θυμίαμα). Τα φαρμακευτικά μέρη συλλέγονται κατά τα μέσα καλοκαιριού, αποξηραίνονται, τοποθετούνται σε βάζο και αποθηκεύονται σε σκοτεινό ξηρό μέρος. Για την παρασκευή βαλσαμέλαιου συλλέγουμε τις καρποφόρες ανθισμένες κορυφές του φυτού, τις τοποθετούμε σε φιάλη με ελαιόλαδο (120g από ανθισμένες κορυφές για κάθε μισό λίτρο ελαιόλαδο), το αφήνουμε 3 μήνες περίπου στον ήλιο και το λάδι αυτό (βαλσαμέλαιο), το χρησιμοποιούμε εξωτερικά για νευραλγίες, ισχιαλγίες, τραύματα, κισσούς, έλκη, ηλιακά εγκαύματα κ.ά, αλλά και εσωτερικά για παθήσεις συκωτιού, στομαχικές και εντερικές παθήσεις, χρόνια κόπωση, θρομβώσεις κ.ά.

Τσουκνίδα

Πολυετές φυτό αυτοφυόμενο, με βλαστό βαθυπράσινο, ισχυρό, ύψους μέχρι ένα μέτρο. Έχει μεγάλα ωοειδή και οδοντωτά φύλλα. Όλα τα μέρη του φυτού φέρουν κοίλες τρίχες που περιέχουν οξύ.

Σ' αυτό το οξύ οφείλεται ο κνησμός, που αισθάνεται κανείς όταν ακουμπήσει τσουκνίδα. Ο χυμός από τα φύλλα και τα σπέρματα του φυτού έχουν πολύτιμες φαρμακευτικές ιδιότητες, κυρίως αιματοστατικές, αντισπασμωδικές, αντιρευματικές, διεργετικές, διουρητικές, υποτασικές, κ.λ.π. Το αφέψημα από φύλλα τσουκνίδας συνιστάται ως διουρητικό και καθαρτικό. Χρησιμοποιούνταν πολύ στις χορτόπιτες.

Φλαμουριά (Τίλιο)

Πρόκειται για δένδρο ύψους 40 μέτρων περίπου και είναι γνωστό σαν τίλιο, φιλύρα, φιλουρία κ.ά. Τα άνθη του φυτού και τα φύλλα του έχουν διουρητικές, αντισπασμωδικές, αποχρεμπτικές, καταπραϋντικές, μαλακτικές ιδιότητες και χρησιμοποιούνται ευρύτατα στη φαρμακοποιία. Επίσης, το τίλιο θεωρείται ότι προλαμβάνει την υπέρταση και αρτηριοσλήρωση. Το τίλιο μπορεί να συνδυασθεί και με κράταιγο (Τσαπουρνιά). Θεραπευτική χρήση: Γαστραλγία, αρτηριοσκλήρωση, γρίπη, γαστρίτιδα, ισχιαλγία, τέτανος, υποχονδρία, υστερία, ένταση, υπέρταση κ.ά. Τα τελευταία χρόνια έχουν φυτευτεί αρκετά στο χωριό.

Μέλεγος

Πρόκειται για δένδρο (θάμνο), που φθάνει τα 10 μέτρα περίπου και είναι γνωστός σαν μέλεγος, φράξος, μελιά, μελιός κ.ά. Είναι γνωστός

από την αρχαιότητα με το όνομα «μελία ή μελίη», όπως το αναφέρει ο Όμηρος. Η χρήση του στη φαρμακευτική είναι γνωστή από την εποχή του Διοσκουρίδη, ο οποίος αναφέρει τις θεραπευτικές ιδιότητες των φύλλων και του φλοιού του. Ο φλοιός και τα φύλλα του φυτού χρησιμοποιούνται στη φαρμακευτική. Ιδιαίτερα χρήσιμος είναι ο φλοιός του, απ' όπου λαμβάνεται το «θαυματουργό» φαρμακευτικό υγρό, το οποίο χρησιμοποιείται σαν καθαρτικό. Θεραπευτική χρήση: βήχας. Στο χωριό χρησιμοποιούσαν το φλοιό μέσα στο νερό που έπιναν οι κότες σαν φάρμακο.

Αφροξυλιά- Φρουσκλιά (Σαμπούκος).

Θάμνος αυτοφυόμενος, φυλλοβόλος και γνωστός με τα ονόματα κουφοξυλιά ή φρουσκλιά. Το ύψος του φθάνει τα 8-9 μέτρα, οι βλαστοί του είναι γκριζωποί και τα φύλλα του σύνθετα, βαθυπράσινα. Έχει άνθη λευκά, αρωματικά και καρπούς μελανούς. Τα άνθη της Φροξυλιάς (Σαμπούκου) χρησιμοποιούνται ευρύτατα στην φαρμακοποιία καθώς αρωματίζουν διάφορα οινοπνευματώδη ποτά. Τα φρέσκα άνθη είναι άριστα εμετοκαθαρτικά, ενώ όταν ξεραθούν αποκτούν εφιδρωτικές ιδιότητες.

Χαμομήλι

Φυτό κοινότατο στην Ελλάδα με τα γνωστά ονόματα χαμόμηλο, μαρτολούλουδο, λουλούδι του Αγίου Γεωργίου κ.ά (Ο Γαληνός το αναφέρει χαμαίμηλον). Είναι φυτό ετήσιο με το χαρακτηριστικό λεπτό άρωμα. Ο βλαστός του είναι πολύκλαδος και τα φύλλα πτεροσχιδή. Τα άνθη του είναι κιτρινόλευκα και εμφανίζονται κατά τα μέσα της ανοίξεως. Είναι φυτό «θαύμα» με πλούσιες φαρμακευτικές ιδιότητες, αντισπασμωδικές, στομαχικές, απολυμαντικές, καταπραϋντικές, διουρητικές, αντιπυρετικές κ.λ.π.

Πανίδα της ευρύτερης περιοχής

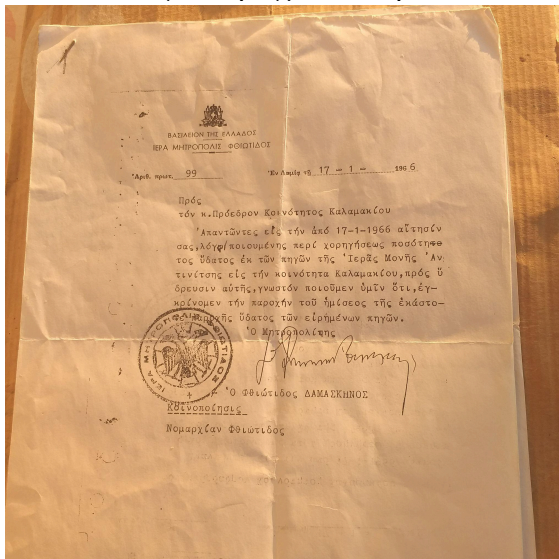
Στην γύρω περιοχή του χωριού συναντούμε σήμερα:

- πολλά αγριογούρουνα, (τα τελευταία χρόνια αποτελούν μάλιστα γιατί προκαλούν καταστροφές στα γιούρτια των κατοίκων και στις καλλιέργειες).
- λαγούς,
- αλεπούδες,
- πέρδικες, τρυγόνια, σαΐνια, κορατζάδες, πολλά σπουργίτια, τρυποφράκτες, χελιδόνια και κούκους την άνοιξη,
- λύκους, ασβούς,
- φίδια (γκοστέρνες, οχιές, δεντρογαλιές, αστρίτες),
- χελώνες, σκορπιούς
- και τώρα τελευταία λίγα ζαρκάδια πίσω από τη Διασέλα και τη Λαζινιά κ.ά.

9. Ο ΕΚΣΥΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

9.1 Η υδροδότηση και η αποχέτευση του χωριού

Αρχές της δεκαετίας του 1960 (το 1962 με βάση τα πρακτικά της κοινότητας) ξεκινάει η διαδικασία της κατασκευής αγωγού από την Αντίνιτσα έως το χωριό. Βέβαια το έργο προχώρησε κατόπιν ενεργειών του βουλευτή Φθιώτιδας της Ε.Κ. Τάκη Κωστή και του τότε προέδρου Θωμά Τσιάκα. Το κόστος του έργου ήταν 1.500.000 δραχμές και τα μεροκάματα της προσωπικής εργασίας των κατοίκων περίπου 40.000 δραχμές. Το 1966-67 φτιάχτηκε η πέτρινη δεξαμενή (με πέτρες από την διάνοιξη, με φουρνέλα, του δρόμου για τα χωράφια) και μετά κατασκευάστηκε το εσωτερικό δίκτυο με σωλήνες αμιάντου. Η υδροδότηση του χωριού με νερό από την Αντίνιτσα έγινε πραγματικότητα σε κάθε σπίτι την άνοιξη του 1968..

Τη δεκαετία του 2000 αλλάχτηκαν οι σωλήνες αμιάντου που υπήρχαν μέσα στο χωριό με πλαστικούς επί προεδρίας Φούρκα Νικολάου. Τα τελευταία χρόνια προστέθηκε και μια γεώτρηση δίπλα στη δεξαμενή του χωριού για να μην υπάρχει πρόβλημα. Πριν απ' όλα αυτά η προμήθεια νερού γινόταν από τα πηγάδια που υπήρχαν σε διάφορα σπίτια αλλά και από τις βρύσες (φυσικές πηγές) που υπήρχαν σε διάφορα σημεία. Η μεταφορά του νερού στα σπίτια γίνονταν με τις φτσέλες, τα παγουρια, τα λαήνια ή αργότερα με τους γαλατοντενεκέδες.

Βρύσες του Χωριού:

- Πρώτη βρύση του χωριού ήταν η Κανέλλα πίσω από το σπίτι του αγροφύλακα
- Περδίκω (το καλύτερο νερό) κάτω από τα Πλατέικα,

Ό,τι απέμεινε από τη Περδίκω.

- Μότσιου στην αρχή του δρόμου για τα χωράφια (δεν υπάρχει πια, είναι καλυμμένη από το δρόμο)
- Τσιακουθωμά (ανατολικά του σχολείου, στο ρέμα)
- Μπαμπάλω, απέναντι από τη Περδίκω, κάτω από τα Φουρκέικα
- Βρύση για πότισμα ζώων λίγο πιο κάτω από τη Μότσιου

- Φουρκονίκου, αριστερά της εισόδου στην καινούργια πλατεία του χωριού (την έφτιαξε μόνος του την τετραετία που ήταν πρόεδρος του χωριού, ακολουθεί φωτογραφία)

Τα τελευταία χρόνια έγινε και μεγάλη πετρόχτιστη βρύση με τρεις γούρνες έξω από το προαύλιο του σχολείου κατόπιν ενεργειών του προεδρείου του Πολιτιστικού Συλλόγου του χωριού (ακολουθεί φωτογραφία).

Βρύσες έξω από το χωριό(φτιάχτηκαν το 1962 με βάση τα πρακτικά της κοινότητας)

- Βραχόβρυση
- Παπαγιάννη
- Ασπρόβρυση

- Τζαννή ο άμπλας
- Βρύση στο παλιό Καλαμάκι

Πηγάδια του Χωριού

- Τολιέϊκο
- Βαλτινού (Στριφταρουμήτρου)
- Μπουρουνέικο
- Καγαλοστέλιου
- Γκαρλαούνη Αντρέα
- Σταυρογιάννη Χρήστου του Βασιλείου
- Αγελαρέικο
- Μπλετσουμήτσου
- Κουμπάρου Αποστόλη
- Καρκατσέλου Αποστόλη
- Σταυρογιάννη Χρήστου του Νικ.
- Μπλετσουθωμά
- Βακούφι-κατοικία του Παπά
- Μπλέτσα Βαγγέλη του Κων.

- Χαμπιπέικο

Με την υδροδότηση του χωριού από την Αντίνιτσα άρχισε και η μετατροπή των πηγαδιών δυστυχώς σε βόθρους. Ενώ οι πέτρινες βρύσες εγκαταλείφθηκαν και μόνο όταν αρχές του '90, που υπήρξε πρόβλημα με το νερό λόγω ξηρασίας, καταλάβαμε την αξία τους.

9.2 Η ηλεκτροδότηση του χωριού

Η ηλεκτροδότηση των σπιτιών του χωριού έγινε το 1968 και την τοποθέτηση των εγκαταστάσεων σε κάθε σπίτι την έκανε ο Λαμπρόπουλος Γεώργιος του Σπυρ. Μέχρι τότε ο φωτισμός των σπιτιών το βράδυ γινόταν με καντήλια που λειτουργούσαν με λάδι ή λάμπες πετρελαίου. Στα μαγαζιά χρησιμοποιούσαν λάμπες ασετυλίνης, όπως και στα πανηγύρια. Το μαγείρεμα δε, γινόταν στη σόμπα ή στο τζάκι το χειμώνα και ανάβοντας φωτιά το καλοκαίρι ή με πετρογάζι.

9.3 Η τηλεφωνική σύνδεση του χωριού

Το πρώτο τηλέφωνο τοποθετήθηκε στο Χαμπιπέικο μαγαζί αρχές δεκαετίας του 1960 και μεταφέρθηκε στο Τολιέικο μαγαζί γύρω στο 1968 . Παρέμεινε το μοναδικό μέχρι το 1988- 1989 που τοποθετήθηκαν τηλέφωνα σε πολλά σπίτια του χωριού.

9.4 Τα μπακάλικά του χωριού

Το πιο παλιό καφενείο του χωριού υπήρξε του Πλατή Ιωάννη(Πλατόγιαννου) πίσω από το Χαμπιπέικο μαγαζί.

Ακολούθησε το καφενείο στο πατρικό των Φουρκαίων (κάτω από το σπίτι του Βαγγελάκη Φούρκα ,σήμερα είναι μαντρί για γίδια) από τον Φούρκα Γιώργο.Το 1954 έγινε το Χαμπιπέικο το μαγαζί (το άνοιξε ο Χαμπιπουνίκος) που λειτούργησε και σαν μπακάλικο,χασάπικο (το κρέας πουλιόταν σε όσους είχαν δηλώσει),ψησταριά κάθε Σάββατο (με φοβερό κοκορέτσι και σπληνάντερο),και την περίοδο της χούντας σαν κινηματογράφος (τα Σάββατα ερχόταν ένας πλανόδιος

κινηματογραφιστής ,έβαζε ένα πανί μπροστά από τα ράφια με τα ψώνια για οθόνη και άρχιζε η προβολή).

Από Αριστερά: Στριφταρουμήτρος,Τσιακουγιώργος ο μεγάλος και Θεοδοσίου Κώστας του Θ. κάθονται και συζητούν δίπλα στη ξυλόσομπα. Ιανουάριος 2012

Μετά το Θάνατο του Χαμπιπουνίκου το 1974 (από καρδιά μέσα στο καφενείο) το λειτούργησε για λίγα χρόνια ο Τσιάκας Γεώργιος του Αθανασίου.Το 1985 το μαγαζί το παίρνει ο Χαμπίτης Θόδωρος μέχρι το θάνατό του το 1990 .Μετάπειτα το λειτούργησε η Βασίλω Χαμπίτη μέχρι το Θάνατό της το 2014(για κάποια χρόνια στο τέλος το είχε νοικιάσει στο αλβανό τον Πέτρο).

Το 1956 άνοιξε το καφενείο-μπακάλικο του Μπάρμπα Τόλια (Παπανικολάου Απόστολος),όπου υπήρχε από το 1965 έως το 1988 το μοναδικό τηλέφωνο του χωριού . Τότε τοποθετήθηκαν τηλέφωνα σε όλα σχεδόν τα σπίτια του χωριού. Το μαγαζί λειτούργησε μέχρι το τέλος του 1998.

Το 1957 άνοιξε το μαγαζί του Γκαρλαούνη Ανδρέα που λειτούργησε μέχρι το θάνατό του το 1985

Στο Πολιτιστικό κέντρο παίζοντας δηλωτή ,έκλεισε η παρτίδα με τρεις ξερές υπέρ του διδύμου Κώστα και Γιάννη

Μετά το θάνατο της Βασίλως λειτούργησε σαν καφενείο το πολιτιστικό κέντρο του χωριού στη νέα πλατεία νοικιασμένο από την οικογένεια του Ξαρχά του Γιώργου(γαμπρός Πλατέικος από το Παλαμά)μεχρι το 2017.

Πέρυσι ξαναλειτούργησε για λίγους μήνες το Χαμπιπέικο μαγαζί μετά την αγορά και ανακαίνισή του από τον Σταυρογιάννη Κώστα του Χρ.

9.5 Πλανόδιοι επαγγελματίες που περνούσαν από το χωριό.

- Ο Σωτήρης με το φορτηγάκι του περνούσε κάθε βδομάδα πουλώντας είδη ρουχισμού και λευκά είδη.
- Ο Ρίζος κάθε Δευτέρα πρωί πουλώντας φρέσκα ψάρια
- Ο Παπής φέρνοντας χύμα ούζο,κονιάκ και κρασί στα μαγαζιά του χωριού.
- Ο Αλέκος ο ξυλάς κάθε φθινόπωρο μ' ένα περίεργο αυτοκινούμενο όχημα,ερχόταν στο χωριό για να κόψει τα ξύλα των κατοίκων.

- Ο Μήτσος από το Δομοκό και ο Τσελίκας Βαγγέλης από το Μακρολίβαδο Καλαντζήδες-γανωτήδες κάθε χρόνο για να γανώσουν τα χάλκινα οικιακά σκεύη.Διάλεξαν μια αποθήκη όπου έφτιαχναν το αυτοσχέδιο εργαστήρι τους για όσο είχε δουλειά.
- Ο Χρήστος Σαμαράς ήταν Αλμπάντης ερχόταν στο χωριό για να καλιγώσει τα άλογα , τα γαϊδούρια, και να φτιάσει τα σαμάρια τους.
- Ο Μυλωνάς ,πλανόδιος πωλητής παγωτού, που ερχόταν το καλοκαίρι στο χωριό αλλά και στα χωράφια.
- Ο Κοσμάς ως πλανόδιος φωτογράφος

9.6 Η οδική σύνδεση του χωριού με τη Λαμία

Ο δρόμος για τη Λαμία κατασκευάστηκε αρχικά με χειρωνακτική εργασία των Καλαμακιωτών αρχές της δεκαετίας του 1950 επί προεδρίας του Τσιακοθωμά.

Το 1954 το κοινοτικό συμβούλιο αποφασίζει τη διάνοιξη της οδού από το χωριό μέχρι το Δεκάξι δια μπουλντόζας (όπως αναφέρει το πρακτικό του κοινοτικού συμβουλίου),ως χωματόδρομος.

Η διαδρομή ξεκινούσε από την Λάκα,ανέβαινε στην δεξαμενή,συνέχιζε δεξιά για ΤσιακοΓιώργο ,μετά έστριβε αριστερά για Αλεμάρο, πάνω από τις Κόκκινες,Καραδήμα ,στην Τούμπα ανέβαινε στα Μαυραλιθάρια από την δυτική πλευρά πλέον και κατέληγε στο Δεκάξι Στην ανατολική πλευρά ,στα Μαυραλιθάρια φαίνονται ακόμα τα χνάρια του παλιού καρόδρομου.

Αργότερα έγινε η νεότερη χάραξη από Αλεμάρο μέχρι την δεξαμενή.Η παλιά χάραξη υπάρχει και οδηγεί πίσω από την εκκλησία του χωριού.

Για να γίνει ο δρόμος το 1954 χρειάστηκε να απαλλοτριωθούν οι κάτωθι ιδιοκτησίες στην είσοδο του χωριού , το κομμάτι ανατολικά από τα Σταυρογιαννέικα , κάτω από την δεξαμενή (όπως φαίνεται από τα πρακτικά της κοινότητας) .

- Κληρονόμων Σταυρογιάννη Λεωνίδα
- Δήμητρας χήρας Χρίστου Σταυρογιάννη και υιών αυτής Γεωργίου και Χρίστου
- Νικολάου Σταυρογιάννη του Λεωνίδα
- Γκαρλαούνη Μέλτη
- Παπανικολάου Μελπομένης του Αθανασίου και του υιού αυτής Αποστόλου Παπανικολάου

Ασφαλτοστρώθηκε τέλη δεκαετίας του '80 και αρχές δεκαετίας του 1990 επί προεδρίας Τσιάκα Γεωργίου του Αθ. και Θεοδοσίου Στυλιανού.

Μέσα δεκαετίας του 1990 λόγω της αλλαγής στη χάραξη του δρόμου Λαμίας -Δομοκού,άλλαξε και η χάραξη του δρόμου που οδηγεί στο χωριό από το Δεκάξι και περνάει πλέον χαμηλότερα στα Μαυραλιθάρια.

9.7 Κατασκευή του δρόμου για τα χωράφια

Ο δρόμος για τα χωράφια κατασκευάστηκε τέλη δεκαετίας 1950 με αρχές δεκαετίας του 1960 ,επί προεδρίας του Τσιάκα Θωμά, αντικαθιστώντας τα παλιά μονοπάτια και κάνοντας την πρόσβαση για τον κάμπο πιο εύκολη και πιο γρήγορη.

Η διαδρομή ξεκινάει από τη Μότσιο(παλιά πέτρινη βρύση,τώρα είναι χωμένη) και συνεχίζει περνώντας από το Τζανή τον άμπλα,Ντούκα τα χωράφια,Καψάλη τα χωράφια,Παληχωράκι, Κουφόπετρα,Αλώνια.

Ενώ η προηγούμενη διαδρομή ήταν:Μότσιο, μετα στα στα ριζά της Διασέλας (ακολουθώντας μια λιανόστρατα),συνέχιζε ακολουθώντας την αριστερή πλευρά από το Κυριακόρεμα ,Τ' Τσιάκα τη σούδα και μετά ανέβαινε αριστερά πάνω και έβγαινε στο Παληχωράκι. Μετά συνέχιζε για Κ'φόπετρα και τελείωνε στα Αλώνια

Οι παλιές στράτες που χρησιμοποιούσαν οι συγχωριανοί μας , αλλά και οι ταξιδευτές από τα βόρεια του χωριού για να έρθουν στο χωριό ή να κατέβουν στον κάμπο της Λαμίας ήταν οι εξής:

- Παλιοντέρβενο(πάνω από τον Άη Γιώργη)-Παλιοκκλήσι-Παπαγιάννη η βρύση-Ψηλόραχη -Καλτσόραχο-Βένος-Φουκαλιά-Ντρημάρια-Ξηρόβρυση-Ξηριάς-Λυγαριά
- 22 χλμ Λαμίας
Δομοκού-Ευριτού-Γελαδόγρεκο-Μάρκος-Κυριακόραχη-Αρκο υδότρυπα-Κούμαρος-Παληχωράκι-Κοντοκλάρια-Αλεμάρος-Κ όκκινες-Κιόσσια-Κληματόραχη—Δυο στράτες-Λυγαριά
- 22 χλμ Λαμίας
Δομοκού-Δραχμάνακα-Παληχώρι-Δεκάξι-Κονιαρόβρυση(Πηγ ή Αχιλλέα)-Σταύρακα-Παληκούλια-Γαλανέικα-Λαμία

9.8 Η εκμηχάνιση της γεωργίας

Το πρώτο τρακτέρ ήταν αλυσιδοφόρο και το έφερε στο χωριό αρχές δεκαετίας του 1950 ο Λάμπρος Κουμπάρος.

Ακολούθησαν οι Καλιωραίοι με λαστιχοφόρο, οι Γκαρλαουναίοι με αλυσιδοφόρο και ο Δημήτρης Φούρκας λαστιχοφόρο ανταμικό με τον Πάνο Πλατή. Στα μέσα της δεκαετία του 1960 αγοράζουν ανταμ'κά μια κομπίνα θερισμού ο Δημήτρης Φούρκας του Νικ. με τον Τσιάκα Ταξιάρχη.

Το πρώτο αγροτικό αυτοκίνητο έφεραν στο χωριό οι Γκαρλαουναίοι (Χρήστος και Νίκος), μάρκας OPEL. Ακολούθησε ο Θεοδοσίου Γιώργος με ένα MAZDA.

Τέλη δεκαετίας 1960 και αρχές δεκαετίας 1970 γίνεται μαζική αγορά αγροτικών αυτοκινήτων και τρακτέρ και μέχρι το τέλος της δεκαετίας σχεδόν όλα τα σπίτια έχουν από ένα αγροτικό μηχανήμα, και τα παρελκόμενά του (καρότσες ,αλέτρι, σπαρτικές μηχανές, σβάρνες, καλλιεργητές κτλ.). Αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν να ανέβει κατακόρυφα το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων του χωριού. Έτσι σιγά σιγά τα σπίτια του χωριού αποκτούν ανέσεις όπως ψυγεία, τηλεοράσεις κ.ά.

Από τη στιγμή που μπήκαν στη ζωή των αγροτών τα αγροτικά μηχανήματα δεν έλειψαν τα ατυχήματα με μικρές σωματικές βλάβες τα περισσότερα, εκτός από τρία που είχαμε την απώλεια τριών συγχωριανών μας. Τα περισσότερα οφείλονταν σε ανθρώπινα λάθη που είχαν σαν βάση την απειρία των οδηγών, το δύσβατο της περιοχής και την αντάρα. Οι κάτοικοι του χωριού πίστευαν και πιστεύουν ότι τους περισσότερους τους προστάτευσε ο Άη –Νικόλας. Παρακάτω θα αναφέρουμε τα σημαντικότερα:

- *Σταυρογιάννης Γιώργος*, με το τρακτέρ του χωρίς κάτι το ιδιαίτερο.
- *Μπλέτσας Νικηφόρος (Λάκης)*, αναποδογύρισε το τρακτέρ στην Κουφόπετρα και τον πλάκωσε, αλλά σώθηκε. Στη θέση του ατυχήματος τοποθέτησε εκκλησάκι αφιερωμένο στην Αγία Κυριακή.
- *Τσιάκας Γεώργιος (Τσακανίκας)*, με το τρακτέρ φορτωμένο κόσμο το 1967 τουμπάρισε στ' Ντούκα τα χωράφια αλλά δεν έπαθε κανένας τίποτα. Υπάρχει εκκλησάκι στη θέση του ατυχήματος για να μας το θυμίζει.

- *Φούρκας Σπύρος*, είχε ένα απίστευτο ατύχημα 1000 μέτρα από το χωριό ερχόμενος από το κάμπο φορτωμένος στην καρότσα τριφύλλι. Οδηγώντας το τρακτέρ έφυγε αριστερά και κατέβηκε μία σάρα με σπασμένες πέτρες από την διάνοιξη του δρόμου χωρίς να πάθει απολύτως τίποτα.
- *Παπακωνσταντίνος Βασίλης (γραμματέας)*, είχε πολλά ατυχήματα. Στ' Τζαννη τον άμπλα έπεσε μέσα στα πλατάνια, στη Μότσιο απογειώθηκε με το αγροτικό αυτοκίνητο και έπεσε μέσα στο βαρκό χωρίς να πάθουν κάτι σοβαρό και οι επιβαίνοντες (η γυναίκα του, η Φουρκοσπύρainer και η κόρη τους). Τελικά ο γραμματέας πέθανε σε αυτοκινητιστικό δυστύχημα στην κάτω στροφή της Παληκούλιας.
- *Λαπρόπουλος Νίκος*, το 1975 με το αγροτικό του αυτοκίνητο, φορτωμένος με συγχωριανούς πήγαιναν στην Αντίνιτσα για την γιορτή του Μοναστηριού το Σεπτέμβριο. Διακόσια μέτρα πριν το Δεκαέξι λόγω αντάρας, έχασε το προσανατολισμό του και έπεσε αριστερά εκτός δρόμου. Το αμάξι αναποδογύρισε και προκάλεσε το θανάσιμο τραυματισμό της Φύλλως Καψάλη σύζυγος του Καφαλοστέλιου. Παρ' ολίγον να είχαμε κι άλλα θύματα στο ίδιο σημείο γιατί ακολουθούσε με το δικό του αμάξι ο Ταξιάρχης Τσιάκας, ο οποίος κατεβαίνοντας να δει τι είχε γίνει ξέχασε να βάλει χειρόφρενο. Ευτυχώς κάποιος το έκανε και σώθηκαν
- *Χαλβαντζής Ηλίας*, οδηγώντας το τρακτέρ του ένα Σάββατο πρωί, τέλη Σεπτεμβρίου του 1995, στην περιοχή της Ασπρόβρυσης αναποδογύρισε το τρακτέρ και τραυματίστηκε θανάσιμα.

Εκτός από αυτά υπήρξαν κι άλλα μικροατυχήματα που δεν μπόρεσα να βρω πληροφορίες.

9.9 Η πρώτη τηλεόραση στο χωριό

Η πρώτη τηλεόραση στο χωριό τοποθετήθηκε στο μαγαζί του Χαμπιπονίκου την άνοιξη του 1968. Την επόμενη χρονιά έβαλε τηλεόραση και το απέναντι μαγαζί του Μάρμπα Τόλια και ακολούθησαν και κάποιοι συγχωριανοί μας όπως ο Λάκης ο

Μπλέτσας και ο Κουμπάρος ο Κώστας. Εκεί μαζευνόμασταν για να δουμε την Αθλητική Κυριακή με τον Διακογιάννη, τον Άγνωστο Πόλεμο ή καμία παιδική σειρά όπως Μπόλεκ και Λόλεκ.

Χειμώνας τέλη δεκαετίας 2000

10. ΤΟ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

10.1 Τσιφλίκια

Μεγάλες ιδιοκτησίες γης στην Οθωμανική αυτοκρατορία που ανήκαν σε ένα πρόσωπο. Περιλάμβαναν χωριά και καλλιεργήσιμες γαίες, τις οποίες καλλιεργούσαν υποχρεωτικά προς όφελος του ιδιοκτήτη αγρότες που κατοικούσαν στην περιοχή των τσιφλικιών. Αυτοί ονομάζονταν κολίγοι, δεν μπορούσαν να εγκαταλείψουν τη γενέθλια γη, είχαν την υποχρέωση να δίνουν στον ιδιοκτήτη ένα ποσοστό από τα προϊόντα που παρήγαγαν και να του παρέχουν διάφορες υπηρεσίες χωρίς πληρωμή.

Η συρροή των προσφύγων το 1922 επιτάχυνε την πορεία της απαλλοτρίωσης και της αναδιανομής της μεγάλης γαιοκτησίας, μιας διαδικασίας που είχε αναγγελθεί από το Βενιζέλο τη δεκαετία του

1920. Έτσι αν και η αγροτική μεταρρύθμιση, δηλαδή η απαλλοτρίωση των μεγάλων αγροκτημάτων υπέρ των ακτημόνων καλλιεργητών, αναγγέλθηκε από την επαναστατική κυβέρνηση Βενιζέλου το 1917, εντούτοις το 1929 δεν είχαν διανεμηθεί πολλά τσιφλίκια. Όμως η κρίσιμη κατάσταση που διαμορφώθηκε τη συρροή των προσφύγων επέφερε την επιτάχυνση των διαδικασιών για την απαλλοτρίωση και τη διανομή του 1932.

Στην διανομή της γης το 1932 απαλλοτριώθηκε και το κτήμα «ΝΤΑΟΥΚΛΗ» και διανεμήθηκε σε ακτήμονες αγρότες των γύρω χωριών.

Στην γύρω περιοχή από το χωριό τσιφλικάδες ήταν: ο Σ. Βελέντζας, και ο Αγαθοκλής.

.Το κράτος επί Πλαστήρα γύρω στο 1932 απαλλοτρίωσε το τσιφλίκι του Αγαθοκλή που περιελάμβανε τις περιοχές :Δραχμάνακα,Αη Θανάση,Παληχώρια,Κολτσιδιάς,

Μίχα,Ταμπούρια,Σταφλόράχη,Κούμαρο,Μάρκο,Αγροσκιές,

Καρβουνόρεμα-Κυριακόραχη,Τσιάκα τη σούδα-Κυριακόρεμα και κατέληγε στο κεντρικό δρόμο του χωριού.

Από το ψηλότερο σημείο στα Ισιώματα κατεβαίνει μέχρι στην αρχή από τα Δασιά Δέντρα και από εκεί στρίβει ανατολικά, ακολουθώντας την οριοθετική γραμμή των πρώτων συνόρων του Ελληνικού κράτους(σημερινός δρόμος από το χωριό για Δασιά δέντρα) φθάνει ξανά στην αρχή του Κυριακορέματος.

Η έκταση του αγορασθέντος κτήματος είναι περίπου 3200 στρέμματα και το τίμημα 500.000 δρχ.

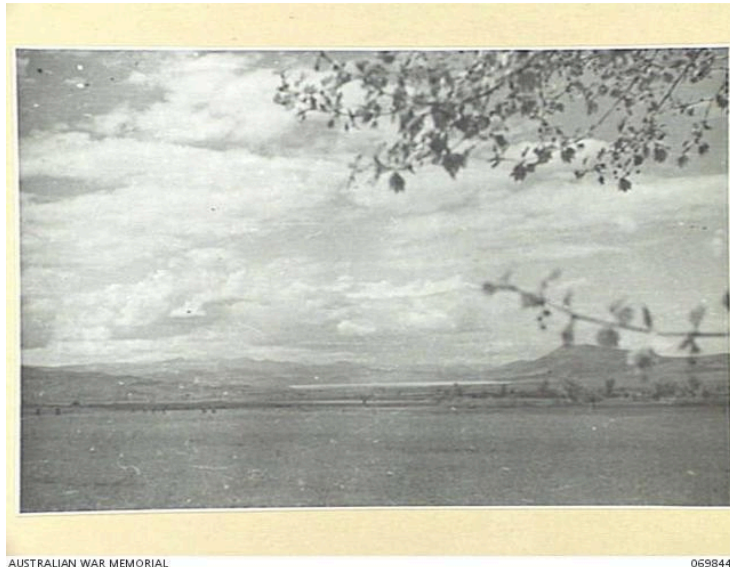
Το συμβόλαιο είναι υπογεγραμμένο από τους παρακάτω

Σταυρογιάννης Δημήτριος του Ν.-Τσιάκας Θωμάς του Δ.-Χαμπίτης
Χρήστος του Κων.-Παπακωνσταντίνου Στυλ.του Γεωρ.-Τσιάκας
Δημήτριος του Κων.-Σταυρογιάννης Δημήτριος του Νικ-Κουμπάρος
Νικόλαος του Ευαγγ.-Λιάγκας Στυλιανός του Γεωρ.-Κουκούλης
Γεώργιος του Γεωρ-Τσιάκας Νικόλαος του Χρ.-Ευσταθίου
Ιωάννης-Τσιάκας Παναγιώτης του Κ-Φούρκας Νικόλαος του
Σπ-Τσιάκας Γεώργιος του Κων.-Γκαρλαούνης Στυλιανός του
Χρ.Παπακωνσταντίνου Στυλιανός του Χρ'-Τσιάκας Δημήτριος του
Κων- Πλατής Βασίλης του Ιωαν.-Πλατής Χρήστος του
Ιωανν.-Κουκούλης Γεώργιος του Ιωάνν.-Καλιώρας Χρήστος του
Νικολ.-Χριστοδούλου Νικόλαος του Δημ.-Πλατής Αθανάσιος του
Ιωάννου-Γκαρλαούνης Αλέξανδρος του Χρ.-Ευσταθίου Βασίλειος του
Κων-Μπουρούνης Βασίλειος του Ευαγγέλου-Τσιάκας Ιωάννης του
Ανδρ.-Μπακογιάννης Νικόλαος του Ιωάννου-Τσιάκας Δημήτριος του
Ιωάννη-Σταυρογιάννης Γεώργιος του Χρίστου-Μπλέτσας Ευάγγελος
του Κων-Μπλέτσας Γεώργιος του Κων.-Πλατής Γεώργιος του
Δημ.-Τσιάκας Παύλος του Αθαν.-Μπουρούνης Αθανάσιος του
Κων-Καρκατσέλος Σπύρος του Χρ.-Φούρκας Νικόλαος του
Δημ.-Μπλέτσας Δημήτριος του Νικ-Παπανικολάου Απόστολος του
Αθ.-Αποστόλου Παναγιώτης του Δημ.-Σταυρογιάννης Χρήστος του
Λεωνίδα-Θελούρας Κωνσταντίνος του Γεωργ.-Κουμπάρος Αθανάσιος
του Νικολ.-Χαμπίτης Νικόλαος του Κων.Μπλέτσας Θωμάς του
Κων.-Θεοδοσίου Γεώργιος του Νικολ'-Σταυρογιάννης Χρήστος του
Χρήστου-Κουμπάρος Λάμπρος του Ιωάννου-Ευσταθίου
Κωνσταντίνος του Ευσταθίου-Λαμπρόπουλος Σπύρος του
ΒασιλΚαρκατσέλος Απόστολος του Χρίστου-Χριστοδούλου
Επαμεινώνδας του Παναγ.-Καψάλης Στυλιανός του
Αθαν.-Γκαρλαούνης Ανδρέας του Νικ.-Τσιάκας Αθανάσιος του
Ανδρέα.-Σταυρογιάννης Κωνσταντίνος του Δημητρίου-Στριφτάρας
Σπύρος του Γεωργ.-Βαλτινός Χρήστος του Στυλιανού-Φούρκας
Απόστολος του Σπ.-Καλιώρας Δημήτριος του Νικολάου-Δάφνη

Μαργαρίτη χήρα Θεοδοσίου Θεόδωρου του Κων.-Παναγιώτα χήρα Βασιλείου Φούρκα το γένος Νικολάου Σίμου-Ουρανία χήρα Νικολάου Μπλέτσα το γένος Αθανασίου Φέκα-Στυλιανή σύζυγος Κωνσταντίνου Καλιώρα το γένος Γεωργίου Γκουλένα-Μαρία ,χήρα Αθανασίου Χαλβατζή το γένος Κωνσταντίνου Κοκκινόπουλου-Κωνσταντία χήρα Δημητρίου Φουρκα το γένος Πέτρου Καραδήμα-Κωνσταντία χήρα Δημητρίου Κουκούλη το γένος Αθανασίου Θεοδώρου-Λεμονιά χήρα Κωνσταντίνου Τσιάκα το γένος Κωνσταντίνου Καψάλα-Βασιλική χήρα Ιωάννου Χαμπίπη το γένος Ιωάννου Ζέρβα-Φωτεινή χήρα Ηλία Θεοδοσίου το γένος Δημητρίου Καραγιάννη-Γκαρλαούνης Χρήστος του Κωνσταντίνου-Γκαρλαούνης Νικόλαος του Κωνσταντίνου-Μιλτιάδης ή Μιχαήλ Γκαρλαούνης του Χρήστου-Μπουρούνης Ιωάννης του Ευαγγ.-Πλατής Απόστολος του Δημ.-Πλατής Αριστείδης του Δημ.-Κουκούλης Σπύρος του Κων.-Φούρκας Νικόλαος του Σπύρου-Στριφτάρας Δημήτριος του Σπύρου-Χαλβατζής Παναγιώτης του Αθανασίου

Το ευτράπελο της εξαγοράς αυτής ήταν ότι κάποιοι από αυτούς που συμμετείχαν στην αγορά του κτήματος πούλησαν τα ζώα τους για να βρουν τα λεφτά. Έτσι ναι μεν είχαν δικαίωμα βοσκής ,αλλά δεν είχαν ζώα να βοσκήσουν.

10.2 Η λίμνη Ξυνιάδας, η αποξήρανσή της & η διανομή κλήρων σε κατοίκους του Καλαμακίου

AUSTRALIAN WAR MEMORIAL

069844

Άποψη της Λίμνης Ξυνιάδος τον Απρίλη του 1941 πριν την αποξήρανσή της.

Μετά την σύσταση του πρώτου ελληνικού κράτους το 1832 που έφθανε μέχρι την Όθρυ έγιναν σκέψεις για την αποξήρανση λιμνών και ελών για την αύξηση των καλλιεργήσιμων εκτάσεων. Το 1852 έγινε νόμος για την αποξήρανση της λίμνης Κωπαΐδας και το 1887 έγινε η πρώτη μελέτη από Γάλλο αρχιμηχανικό για την αποξήρανση της λίμνης Ξυνιάδος. Τελικά το 1917 ανατέθηκε στον μηχανικό Κλεώνυμο Στυλιανίδη μελέτη για την αποξήρανση. Οι λόγοι της αποξήρανσης ήταν η αύξηση των καλλιεργήσιμων εδαφών με νέα εύφορα εδάφη, η προστασία από τις πλημμύρες καλλιεργήσιμων χωραφιών στην Θεσσαλία και η απαλλαγή της περιοχής από την μάστιγα της ελονοσίας. Με την απόφαση αυτή είχε συμφωνήσει τότε και η πλειονότητα των κατοίκων.

Ο Στυλιανίδης πρότεινε τον συνδυασμό αποξήρανση με δημιουργία υδροηλεκτρικού έργου στην Αγόριανη (Εκκάρη). Η μελέτη

προέβλεπε αποξήρανση κατά τα 2/3 και δημιουργία στο υπόλοιπο 1/3 υπαίθριας δεξαμενής στο δυτικό άκρο που θα τροφοδοτούσε το υδροηλεκτρικό εργοστάσιο που θα γινόταν στην Εκκάρα

Τελικά στις 24 Δεκεμβρίου 1925 επικυρώθηκε με προεδρικό διάταγμα η σύμβαση που υπογράφηκε για την αποξήρανση της λίμνης, μεταξύ της ελληνικής Κυβέρνησης και της εταιρίας Κανζούχ.

Η σύμβαση αυτή δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ Τ. Α. φύλλο 6 της 08-01-1926. Η σύμβαση προέβλεπε ότι θα χορηγηθεί στην ανάδοχο εταιρία η απόλυτη κυριότητα, νομή και κατοχή του 85% της έκτασης που θα αποξηρανόταν και το 15% θα περιέρχονταν στο Δημόσιο. Επιπλέον στον ανάδοχο παραχωρούνταν η χρήση των υδάτων προς άρδευση και χρησιμοποίηση υδραυλικών πτώσεων κ.λπ. Ο ανάδοχος ήταν υποχρεωμένος σ' ένα χρόνο να εκπονήσει σύμβαση εκτέλεσης έργων που θα πρόβλεπε αποπεράτωση σε 3 χρόνια από την έγκριση της μελέτης.

Μετά από πολλές τροποποιήσεις και βελτιώσεις υπέρ του Δημοσίου, το 85% μειώθηκε στο μισό και από 31.000 στέμματα παραχωρήθηκαν στον ανάδοχο 14.250 στρέμματα. Καταργήθηκαν επίσης και άλλα προνόμια και ο ανάδοχος ήταν υποχρεωμένος να κατασκευάσει μία ή περισσότερες τεχνικές δεξαμενές έκτασης 9.350 στρεμμάτων, που δεν κατασκεύασε βεβαίως ποτέ. Στις τροποποιήσεις προβλεπόταν και η αποζημίωση των επαγγελματιών αλιέων μέχρι 20 στρέμματα ανά αλιέα. Το νομοσχέδιο 4194 ψηφίστηκε στην Γερουσία και δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 229 της 12-07-1929. Αμέσως μετά, ιδρύθηκε η ετερόρρυθμος εταιρία «Λ. Κανζούχ και ΣΙΑ Επιχειρήσεις Ξυνιάδος» και της μεταβιβάστηκαν όλα τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις και η εταιρία αναζητούσε χρηματοδότες.

Πρώτη η Εθνική Τράπεζα προσέφερε δάνειο και στις 14-6-1931 ορίστηκε η τελετή εγκαινίων στο τόπο που τα μηχανήματα θα έκαναν τα σκαψίματα κοντά στην σιδηροδρομική γραμμή. Ειδικό τραίνο με επισήμους τον υπουργό Εθνικής Οικονομίας και τον υφυπουργό Οικονομικών ναυλώθηκε από το Λιανοκλάδι. Στην τελετή παρέστησαν και οι βουλευτές της περιοχής Μαλαμίδας και Δροσόπουλος καθώς και ο Δήμαρχος Λαμίας Πλατής. Μετά τον αγιασμό παρατέθηκε γεύμα στην περιοχή Παναγιάς.

Επειδή η εταιρία ούτε τα κεφάλαια ούτε τις τεχνικές γνώσεις διέθετε για να ολοκληρώσει το έργο, κηρύχθηκε έκπτωτη. Μετά από διαπραγματεύσεις με την ΕΤΕ της χορηγήθηκε δάνειο με υποθήκη τα κτήματα που θα έπαιρνε μετά την αποξήρανση. Τελικά το Φθινόπωρο του 1936 ξεκίνησαν οι εργασίες, αφού έγιναν οι αναγκαίες εγκαταστάσεις κοντά στον σταθμό Αγγείων στα λεγόμενα «έργα» και προσλήφθηκε το αναγκαίο προσωπικό, γύρω στα 200 άτομα.

Οι εργασίες προχωρούσαν αργά λόγω έλλειψης μηχανημάτων και μη έγκαιρης χρηματοδότησης. Τελικά κατασκευάστηκε βυθοκόρος (φαγάνα) στον Πειραιά, η οποία είχε την δυνατότητα να σκάβει μέχρι 9 μέτρα μέσα στο νερό και πήρε το όνομα «Ξυνιάς». Τον Ιούλιο του 1939 η βυθοκόρος άρχισε το σκάψιμο έξω από την λίμνη κοντά στην γέφυρα του Ντεκωβίλ και προχωρούσε προς την λίμνη με γοργούς ρυθμούς. Εν τω μεταξύ ιδρύθηκε νέα γεωργική εταιρία «Ξυνιάς ΑΕ» με κύριο μέτοχο την Εθνική Τράπεζα και διευθυντή τον Ευαγ. Λυκούρη. Οι εργασίες διακόπηκαν τον Οκτώβριο του 1940 λόγω κήρυξης του πολέμου με την Ιταλία και στράτευσης μέρους του προσωπικού της.

Αμέσως μετά την λήξη του πολέμου και στην διάρκεια της κατοχής, συνεχίστηκαν οι εργασίες, οι οποίες αποπερατώθηκαν στο τέλος του καλοκαιριού του 1942 οπότε, σιγά-σιγά αποτραβήχτηκαν τα νερά από την τάφρο αποχέτευσης, που εν τω μεταξύ είχε δημιουργηθεί, προς τον Πεντεμύλη.

Η εταιρία Κανζούχ και ΣΙΑ καλλιεργούσε από το 1942 όσα κτήματα είχαν αποστραγγιστεί από τα νερά. Προσωρινή διανομή των κτημάτων έγινε το 1953 και οριστικά το 1958. Τελικά στην Ομβριακή παραχωρήθηκαν 4000 στρέμματα. Η διανομή δεν περιλάμβανε μόνο τα παραλίμνια χωριά, παρά 14 κοινότητες της επαρχίας Δομοκού, 11 Επαρχίας Φθιώτιδας (Ασβέστης, Γιαννιτσού, Λιτόσιλο, Ροβολιάρη, Καλαμάκι κ.λπ.) 2 του νομού Καρδίτσας (Μακρυρράχη και Κτημένη) και 1 της Ευρυτανίας (Μαυρόλογγος). Στους ακτήμονες παραχωρήθηκαν από 4 στρέμματα και άνω ανάλογα με τον αριθμό των μελών, στους αλιείς 10 στρέμματα και στους κिरατζήδες 3 στρέμματα. Οι περισσότεροι ακτήμονες των ορεινών χωριών,

ασυνήθιστοι από τις συνθήκες εργασίες στον κάμπο, γρήγορα πούλησαν τα κτήματα τους στους παραλίμνιους κατοίκους. Ακολουθεί πίνακας κατανομής Αγροκτήματος ΣΑΑΚ ΚΑΛΑΜΑΚΙΟΥ ανά οικογένεια

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	13
ΓΚΑΡΛΑΟΥΝΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ	5,053
ΓΚΑΡΛΑΟΥΝΗΣ ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟΥ	21,504
ΓΚΑΡΛΑΟΥΝΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟΥ	17,894
ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΟΥ ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ	5,999
ΘΕΛΟΥΡΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ	6,498
ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΔΑΦΝΗ ΚΑΙ ΤΕΚΝΑ ΚΩΝ/ΝΟΣ-ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ	15,227
ΚΑΛΛΙΩΡΑΣ ΣΠΥΡΟΣ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ	17,984
ΚΑΛΛΙΩΡΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟΥ	19,986
ΚΑΨΑΛΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ	14,002
ΚΟΥΚΟΥΛΗΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ	11,5
ΚΟΥΜΠΑΡΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ	4,998
ΜΠΛΕΤΣΑΣ ΘΩΜΑΣ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ	14,002
ΜΠΛΕΤΣΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ	14,002
ΠΛΑΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	2,999
ΠΛΑΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	6,498
ΠΛΑΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	3
ΠΛΑΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	6,5
ΣΤΡΙΦΤΑΡΑΣ ΣΠΥΡΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	16
ΣΤΡΙΦΤΑΡΑ ΜΑΡΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΕΤΑ ΥΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	16
ΤΣΙΑΚΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ	6
ΤΣΙΑΚΑΣ ΠΑΥΛΟΣ ΤΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ	11,5
ΤΣΙΑΚΑΣ ΘΩΜΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	3
ΦΟΥΡΚΑΣ ΗΛΙΑΣ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ	11
ΦΟΥΡΚΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ	5
ΦΟΥΡΚΑΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΠΥΡΟΥ	15,001
ΧΑΛΒΑΤΖΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ	17,998
ΔΙΑΘΕΣΙΜΟΝ	19,438
ΔΙΑΘΕΣΙΜΟΝ	17,187

Τα κτήματα αυτά καλλιεργούνταν από τους ίδιους αλλά και νοικιάζονταν κυρίως σε Ομβριακίτες. Στα χωράφια αυτά καλλιεργούσαν σιτάρι- βιομηχανική ντομάτα και ζαχαρότευτλα ανά 4

χρόνια. Από τα 338,8 στρέμματα που πήρε αρχικά το χωριό τα περισσότερα έχουν πωληθεί σε διπλανούς ιδιοκτήτες. Πωλήθηκαν για διάφορους λόγους όπως:

- γιατί ήταν μακριά από το χωριό,
- κάποιои τα πούλησαν γιατί έφυγαν για Αθήνα και δεν μπορούσαν να τα εκμεταλλευτούν κ.ά.

Την δεκαετία του '80 είχαν πιάσει την μεγαλύτερη τιμή περίπου 400.000 δρχ (1200 ευρώ) το στρέμμα.

10.3 Αναδασμός του κάμπου

Μετά το πόλεμο το Ελληνικό Κράτος αποφασίζει να εφαρμόσει το θεσμό του Αναδασμού για να αξιοποιήσει τις ιδιοκτησίες των αγροτών, κατργώντας τις μικρές ιδιοκτησίες γιατί αποτελούσαν εμπόδιο στην ανάπτυξη της γεωργίας.

Γι' αυτό ξαναμοιράζει ένα μεγάλο τμήμα των χωραφιών αλλά σε μεγαλύτερα αγροτεμάχια. Επίσης κάνοντας εγχειοβελτιωτικά έργα (αγροτικούς δρομους, σούδες για την απορροή των υδάτων) τα χωράφια αποδίδουν περισσότερο.

Στο Καλαμάκι ο Αναδασμός έγινε το 1966 σε μια έκταση 3.100 στρεμμάτων επί συνόλου 5800 στρεμμάτων που είχε το χωριό στο κάμπο (οροπέδιο Δομοκού).

Το αποτέλεσμα ήταν, από 538 μικροϊδιοκτησίες που υπήρχαν πριν τον αναδασμό να έχουμε 181 αγροτεμάχια μετά.

Με την πάροδο του χρόνου κάποιες σούδες έκλεισαν αλλά το πιο σημαντικό είναι ότι δεν υπάρχει πλέον ζωή στο κάμπο. Ελάχιστοι πλέον κάτοικοι του χωριού ασχολούνται με τη γεωργία.

Τα χωράφια χωρίζονταν σε περιοχές (τα ονόματα τους είναι γραμμένα όπως τα συναντάμε πηγαίνοντας από το χωριό προς τα κάτω):

- Αριστερά Καψάλη τα Χωράφια-Δεξιά Τσιάκα η Σούδα-Μάρκος
- Αριστερά Αγκορτσόλογγος-Παληχώρι
- Κ'φόπετρα
- Δεξιά Μητουλίνα, Ταμπούρια.
- Αριστερά Κρικέσα, Τσατάλι, Αλώνια, Κεραμεία, Δεξιά η Ασπρόβρυση, Γκούβντας, 22° χλμ
- Πρώτη

- 24° χλμ
- Αμμούδες,

10.4 Αναδασμός της έκτασης γύρω από το χωριό

Ο αναδασμός των οικοπέδων που χρησιμοποιούσαν οι κάτοικοι του χωριού για τους μπαχτσέδες τους, για τις λιάστρες του αλλά και για άλλες χρήσεις, έγινε το 1974 ,από τη Δασική Υπηρεσία ,δίνοντας στους σε κάθε ιδιοκτήτη προσωρινό τίτλο ιδιοκτησίας.. Έτσι κόπηκαν οικοπέδα και χαράχτηκαν δρόμοι ανάμεσά τους για πιο εύκολη πρόσβαση των αγροτικών οχημάτων που άρχισαν να αγοράζουν οι κάτοικοι του χωριού.

10.5 Τα αμπέλια

Τ' αμπέλια βρίσκονται δυτικά του χωριού απέναντι από τα Ντριμάρια. Το υψόμετρο της περιοχής αλλά και ο νότιος προσανατολισμός της προσφέρονταν για την καλλιέργεια αμπελιών, εξού και το όνομα της περιοχής.

Αποτελούνται από μικρα αγροτεμάχια που χρησιμοποιούνταν από τους κατοίκους του χωριού μέχρι τη δεκαετία του 1970. Σ' αυτά τα κτήματα έσπερναν δημητριακά και φύτευαν καπνό.Επίσης υπήρχαν καρυδιές, συκιές, κοντούλες (οι φημισμένες αρμούτες) και μικρά αμπέλια.

Για να πάει κάποιος μέχρι εκεί, υπήρχε ένα μονοπάτι που ξεκίναγε από τα Καληωρέικα, συνέχιζε στα Σουφλέρια, τη Καρατζόλακα, το Μυαλό και κατέληγε στ' Αμπέλια. Τη δεκαετία του '80 κατασκευάστηκε χωμάτινος δρόμος που ξεκινάει 100 μέτρα ,μετά τα Χαλβατζέϊκα ,περνάει πίσω από τ'Γεραποστολιά το βράχο και καταλήγει στ' Αμπέλια. Τη δεκαετία του '90 κατασκευάστηκε και δεύτερος που ξεκινάει λίγο πριν τη Ψηλόραχη αριστερά ,και είναι πιο βατός.

10.6 Διατελέσαντες αγροφύλακες

Ο θεσμός του Αγροφύλακα άρχισε στο χωριό μετά τον πόλεμο του '40. Οι αρμοδιότητες του αγροφύλακα ήταν η πρόληψη και καταστολή αγροτικών αδικημάτων, η φύλαξη των αγροτικών κτημάτων, η επιστασία στη διανομή των υδάτων καθώς και διάφοροι διακανονισμοί βοσκών κτλ.

Ήταν μια δύσκολη δουλειά γιατί τότε υπήρχε πολλή κτηνοτροφία στο χωριό με αποτέλεσμα να τυχαίνουν πολλές καταγγελίες και πολλές ζημιές. Η αντιμισθία τους γινόνταν για κάποιο διάστημα σε είδος, αποφασιζόμενη τακτικά από την κοινότητα Καλαμακίου. Παράδειγμα, για το καλοκαίρι του 1952 επί προεδρίας Τσιάκα Θωμά η αντιμισθία των αγροφυλάκων ορίζεται στις 100 οκάδες σιτάρι και 50 οκάδες αραπόσιτο. Ενώ από 1/11/52 έως 30/6/53 στις 100 οκάδες σιτάρι και 70 οκάδες αραπόσιτο.

Αργότερα μισθοδοτούνταν από το Ελληνικό Κράτος, μέχρι που καταργήθηκε ο θεσμός το 2011.

Λίστα με τους κατά καιρούς Αγροφύλακες:

- Τσιάκας Αθανάσιος του Γεωργίου από το 1947
- Φούρκας Αποστόλης του Ηλία (χαρακτηριστικό του το μεγάλο καπέλλο)
- Λαμπρόπουλος Σπύρος του Νικολάου
- Τσιάκας Γεώργιος του Κωνσταντίνου
- Θελούρας Κώστας του Γεωργίου
- Φούρκας Αλέκος του Γεωργίου
- Φούρκας Ηλίας του Αποστόλη
- Χαλβατζής Στέλιος του Αθανασίου
- Πλατής Δημήτριος του Παναγιώτη 1964-1999 (ο επονομαζόμενος και Μητσάρας, χαρακτηριστική μορφή του χωριού με τη στολή του Αγροφύλακα.

11.ΓΕΩΡΓΙΑ ΚΑΙ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟΥ

11.1 Καλλιέργεια δημητριακών

Εδώ θα δούμε βήμα-βήμα όλη τη διαδικασία που ακολουθούνταν κάποτε από τη στιγμή που ο γεωργός έσπερνε τους σπόρους του σιταριού στη γη μέχρι που έφτανε το ψωμί στο τραπέζι.

Βέβαια, ακόμα και σήμερα η διαδικασία είναι η ίδια, μόνο που η τεχνολογία τα κάνει πια όλα πιο εύκολα και πιο γρήγορα για τον αγρότη, το μυλωνά και τη νοικοκυρά.

Σε κάθε περίπτωση καλό είναι να ξέρουμε πως τόσο παλιά όσο και σήμερα για να φτάσει το ψωμί στο τραπέζι μας απαιτείται χρόνος, μόχθος και πολλή φροντίδα.

Άλλωστε, ακόμα και στις μέρες μας, στην Ελλάδα αλλά και σε άλλες μεριές του πλανήτη οι αγροτικές εργασίες γίνονται ακόμα με τον παραδοσιακό τρόπο όπως θα διαβάσετε και παρακάτω.

Η τεχνολογία μπορεί να ανακούφισε τον κόπο των ανθρώπων αλλά πήρε μαζί της τα τραγούδια του κάμπου, τις γλυκές παραδόσεις και το μεγαλείο της ομορφιάς των παλιών χρόνων.

Σπορά

Η σπορά ξεκινούσε τον Οκτώβριο και τελείωνε τον Δεκέμβριο. Ήταν καλοτυχία για τους αγρότες να βρέξει πρώιμα, να μαλακώσει η γη και ν' αρχίσει η σπορά. Στις 21 Νοεμβρίου (Εισόδια της Θεοτόκου) θα έπρεπε ο καλός αγρότης να έχει σπείρει τα μισά χωράφια (Παναγία Μ'σοσπορίτισσα). Μάλιστα, στις 21 Νοεμβρίου οι αγροτικές οικογένειες συνήθιζαν να τρώνε πολυσπόρια (σιτάρι με καλαμπόκι βρασμένα και από πάνω ζάχαρη).

Ένα δεύτερο εργαλείο για τη σπορά ήταν ο ζυγός με τις ζεύγλες, ο οποίος ακουμπούσε στον τράχηλο των υποζυγίων, εφόσον το όργωμα γινόταν από δύο ζώα, συνήθως άλογα ή αγελάδες. Ο ζυγός ήταν ένα μακρόστενο πλατανένιο ξύλο πελεκημένο, με μία εγκοπή στη μέση, απ' όπου περνούσε η αλυσίδα του αλετριού. Στις δύο άκρες είχε από δύο τρύπες, απ' όπου περνούσε η ζεύγλα σε σχήμα U και η οποία αγκάλιαζε το λαιμό της αγελάδας.

Αντί της ζεύγλας, στα μουλάρια και στα άλογα, που όργωναν μόνα τους, έμπαινε στο λαιμό η λαιμαριά ή κουλούρα, η οποία ήταν από δέρμα και εσωτερικά είχε χόρτο (ψαθί), για να είναι μαλακιά και να μην πληγώνεται το ζώο με το τράβηγμα.

Ο γεωργός φόρτωνε τα ζυγάλετρά του στο γαϊδούρι ή στο μουλάρι κι ό,τι άλλο του χρειαζότανε και ξεκινούσε πρωί-πρωί για το χωράφι. Με την ανατολή του ήλιου έπρεπε να είναι έτοιμος για το όργωμα. Στην αρχή άνοιγε με το αλέτρι μια αυλακιά γύρω, με την οποία όριζε την έκταση, που θα έσπερνε και θα όργωνε. Ύστερα έπαιρνε το σποροσάκουλο με το σπόρο και πετούσε τον καρπό ομοιόμορφα και με τέχνη. Αν ήταν δύο ή περισσότεροι, πατέρας και γιος ή παππούς ή θείος, αυτή τη δουλειά την έκανε ο μεγαλύτερος, που θεωρούνταν ο πιο έμπειρος. Στη συνέχεια ο ζευγάς σβάρνιζε το χωράφι έτσι ο

σπόρος σκεπαζόταν, για να φυτρώσει ύστερα από λίγες μέρες, χωρίς να τον φάνε τα πουλιά.

Νύχτα επέστρεφε στο σπίτι του ο ζευγάς, κατάκοπος, με λίγη ξηρή τροφή το μεσημέρι (ψωμί –τυρί –κρεμμύδι), αφού πρώτα περνούσε από τη βρύση του χωριού να ποτίσει τα ζωντανά του και να τα παχνίσει μετά στον στάβλο. Την άλλη μέρα θα σηκωνότανε πάλι νύχτα, για να συνεχίσει την ίδια δουλειά.

Όταν τελείωνε η σπορά του χωραφιού, ο γεωργός το περνούσε με τη σβάρνα, για να σπάσουν οι βόλοι και να ισιώσει το χωράφι, ώστε να μην λιμνάζουν τα νερά στις γούβες και να γίνεται ο θερισμός πιο εύκολος.

Η σβάρνα (σβολοκόπος) ήταν ένα μακρόστενο ξύλινο εργαλείο και φαρδύ, που το έφτιαχνε ο αγρότης με ξύλα και βέργες λυγαριάς. Για να έχει αποτέλεσμα το σβάρνισμα, ανέβαινε ο ίδιος επάνω στη σβάρνα ή τοποθετούσε μία – δύο βαριές πέτρες. Το σβάρνισμα ήταν πιο εύκολο από το όργωμα και τελείωνε γρήγορα, γιατί η σβάρνα με το φάρδος της κάλυπτε 4-5 αλετριάς.

Πάντως, πολλά σπαρμένα έμεναν ασβάρνιστα, είτε γιατί το σβάρνισμα το θεωρούσαν περιττό είτε γιατί είχανε προτεραιότητα άλλες δουλειές και οι αγρότες δεν είχανε χρόνο. Οι αγρότες έσπερναν κυρίως σιτάρι και κριθάρι, βίκο και ρόβι.

Οι ζευγάδες

Στα χωριά, όπου ο πληθυσμός ήταν αγροτικός, κάθε νοικοκυριό είχε ένα ή δύο άλογα ή μουλάρια. Με τα ζώα αυτά όργωναν τα χωράφια τους κι έσπερναν.

Ένα καλό άλογο ή ένα καλό μουλάρι μπορούσε να τραβήξει μόνο του το άροτρο και να οργώσει. Καμιά φορά συνεργάζονταν δύο αγροτόσπιτα, που διέθεταν από ένα άλογο ή ένα μουλάρι, και τα έκαναν ζευγάρι.

Ο ζευγάς όργωνε το χωράφι και το άφηνε λίγες μέρες να το δει ο ήλιος. Στη συνέχεια το έσπερνε και το σβάρνιζε την ίδια μέρα, για να σκεπαστεί ο σπόρος, να μην τον φάνε τα πουλιά.

Όπως θυμούνται οι πιο ηλικιωμένοι, στον κάμπο έζευαν δύο άλογα και στα ορεινά και ημιορεινά δύο μουλάρια. Γενικά, το μουλάρι θεωρούνταν πιο σκληρό και πιο ανθεκτικό ζώο. Σπάνια έζευαν δύο αγελάδες, ιδίως στις ορεινές περιοχές.

Θερισμός

Το θέρος γινότανε τον Ιούνιο, τον θεριστή μήνα, όταν πια είχανε ξεραθεί τα στάχυα κι είχε ωριμάσει ο καρπός. Το έμπειρο μάτι του αγρότη δεν ξεγελιόταν, αν και ορισμένοι ήθελαν να δοκιμάζουν, βάζοντας σπόρο στο στόμα τους και μασουλώντας τον, για να δουν αν

είχε μεστώσει. Αλλά ενώ στη σπορά ο ζευγολάτης δούλευε μόνος, βοηθώντας τον καμιά φορά η γυναίκα του, στο θέρος επιστρατεύονταν όλα τα μέλη της οικογένειας. Οι οικογένειες τότε ήταν κατά κανόνα πολύτεκνες Έπαιρναν μαζί τους τα μωρά και τα κοιμίζουν στην ανάποδη του σαμαριού...

Χαράματα έπιαναν δουλειά να προκάμουν, προτού πιάσει η δυνατή ζέστη. Όλη τη μέρα οι γυναίκες, σκυφτές, με τα μαντίλια και τα τσεμπέρια στο κεφάλι και με το δρεπάνι στο δεξί, θέριζαν τον ευλογημένο καρπό και συναγωνίζονταν ποια θα βγει πρώτη στην άλλη άκρη. Απλώνονταν σε απόσταση δύο σχεδόν μέτρων μεταξύ τους και τραβούσαν καθεμιά τη δική της αράδα. Με το αριστερό χέρι μάτσωναν όσα στάχυα μπορούσαν, τα έκοβαν με το γυριστό δρεπάνι, φούχτωναν άλλα τόσα, τα έκοβαν κι αυτά και τ' ακουμπούσαν χάμω. Και συνέχιζαν. Στο κατόπι διάλεγαν 3 – 4 στάχυα από τα θερισμένα, τα πιο μεγάλα, και με αυτά έδεναν τα υπόλοιπα κι έφτιαχναν το πρώτο τους χερόβολο.

Φωτογραφία του Κώστα Μπαλάφα που φανερώνει τις δυσκολίες εκείνης της εποχής. (το παιδί ζαλικά και σερνάμενα το ζώο).

Ύστερα περνούσε ο δέτης. Αν δεν ήταν εύκολο να βρεθούνε βούρλα, δένανε τα δεμάτια με βρίζα που τη βρίσκανε στις άκρες και στις παρυφές του χωραφιού.

Ένας ακόμη άνδρας, ο κουβαλητής, φόρτωνε τα δέματα στο γάιδαρο και στη φοράδα, για να τα μεταφέρει δίπλα στο αλώνι, όπου τα ξεφόρτωνε κι έκανε τη θημωνιά. Τα πρώτα δεμάτια τα τοποθετούσε όρθια και τα υπόλοιπα πλαγιαστά, χτίζοντας τα γύρω-γύρω και με τον καρπό προς τα μέσα, που να μη φαίνεται, για να μην τον τρώνε τα σπουργίτια, που μαζεύονταν χιλιάδες στις θημωνιές.

Εργασία θερισμού

Συνήθως στο θέρος δυο και τρεις οικογένειες αλληλοβοηθούνταν και μαζεύονταν πολλοί στο δύσκολο αγώνα. Θέριζαν κι άνδρες. Συνήθως οι γυναίκες, που ήτανε πιο ευλύγιστες και επιδέξιες, τους ξεπερνούσαν και τους κορόιδευαν. Όταν, όμως, δούλευαν πολλοί μαζί, έκαναν κέφι, τραγουδούσαν καμιά φορά ή λέγανε πολλά αστεία και μοραπάδες. Έτσι ξεγελούσαν το λιοπύρι και την κούραση. Το μεσημέρι τρώγανε στη σκιά κάποιου κοντινού δένδρου (γκορτσιάς ή πλάτανου). Και περίμεναν μετά το φαγητό κάμποση ώρα, να καταλαγιάσει η δυνατή ζέστη, για να συνεχίσουν μέχρι αργά το βράδυ.

Αλώνισμα με τα ζώα

Τα αλώνια τα έφτιαχναν κυκλικά με ακτίνα 3-4 μέτρα, συνήθως το δάπεδο το έστρωναν με αργιλώδες χώμα. Έκαναν παχιά λάσπη και την άπλωναν σε όλα τα σημεία. Όταν η λάσπη ξεραινόταν, το δάπεδο γινότανε πολύ σκληρό. Στη μέση είχαν ένα ξύλο που δένονταν τά ζώα ,το στρίερο.

Όταν τελείωνε το θέρος κι είχανε κουβαληθεί τα γεννήματα έξω από το αλώνι σε χωριστές θημωνιές για κάθε δημητριακό (σιτάρι, κριθάρι, βρώμη), άρχιζε το αλώνισμα. Ήταν η εποχή του αλωνάρη μήνα, του Ιούλη. Οι αλωνάρηδες έλυναν τα δεμάτια της θημωνιάς, πετούσαν μακριά τα βιτσοδέματα και σκορπούσαν τα στάχια σ' όλη την κυκλική επιφάνεια του αλωνιού.

Τα ζώα– αγελάδες, άλογα,γαϊδούρια– ζεμένα ερχόντουσαν γύρω-γύρω πέντε- έξι ώρες, από τις 10 το πρωί μέχρι τις 4 το απόγευμα, στη φούρια της ζέστης- Ιούλης μήνας- για να ποδοπατήσουν τα γεννήματα. Συνήθως έζευαν δύο ζώα και σπανιότερα τρία.

Κατά διαστήματα τα ζώα έπρεπε να αλλάζουν φορά, για να μη ζαλίζονται και πέσουν χάμω, δηλαδή το δεξιόστροφο γύρισμα με την αλλαγή γινότανε αριστερόστροφο και το αντίθετο.

Ένας άλλος αλωνάρης, πάλι, ανακάτευε με το λιχνιστήρι τα γεννήματα, ώστε να έρχονται τα επάνω κάτω ή έριχνε κι άλλα από τη θημωνιά. Όταν είχε γίνει το αλώνισμα, δηλαδή όταν τα στάχυα είχανε γίνει άχυρο, ξέζευαν τα ζώα και τα οδηγούσαν για νερό και για βοσκή. Ήταν πολύ κουραστική αυτή η δουλειά για τους ανθρώπους αλλά πιο πολύ για τα ζώα. Οι αλωνάρηδες είχαν τη δυνατότητα να αλλάζουν μεταξύ τους, να ξεκουράζονται στον ίσκιο της διπλανής γκορτσιάς ή πλάτανου, να λαγοκοιμούνται λίγο, να πίνουν κρύο νερό από ρέμα ή από το παγούρι . Και στον ήλιο φορούσαν το καπέλο τους. Τα ζώα, όμως, δεν είχανε άλλη επιλογή από εκείνη της άχαρης γυρ'βολιάς.

Λίχνισμα

Ύστερα άρχιζε η διαδικασία του λιχνίσματος. Όλο το αλώνι το στοίβαζαν στο βορινό ημικύκλιο του αλωνιού. Ύστερα τέντωναν ένα σκοινί εκεί όπου τελείωνε το στοιβαγμένο αλώνι, πλακώνοντάς το στις άκρες με δύο πέτρες, για να μην παρασυρθεί από κάποια αδέξια κίνηση. Στη συνέχεια με το δικριάνι πετούσαν ψηλά το περιεχόμενο του αλωνιού, ο αέρας έπαιρνε το ελαφρύ άχυρο και το πήγαινε από την άλλη μεριά του σκοινιού, ενώ ο καρπός σωριαζόταν στα πόδια των λιχνιστάδων. Οι λιχνιστάδες ήταν δύο, που ξεκινούσαν από τις δύο άκρες και προχωρώντας αντάμωναν στη μέση. Η διαδικασία του λιχνίσματος κρατούσε αρκετή ώρα, ανάλογα κι από την ένταση του αέρα. Αν υπήρχε πλήρης άπνοια, περιμένανε και τη νύχτα. Δε γινότανε να εγκαταλείψουν τη δουλειά στη μέση. Ύστερα κοσκίνιζαν τον καρπό, για να φύγουν τα σκύβαλα, δηλαδή οι κόνδυλοι των σταχυών που δεν τους έπαιρνε ο αέρας και όλα τα χοντράδια ή τυχόν πετρούλες και κόπρανα των ζώων. Για τη δουλειά αυτή χρησιμοποιούσαν ένα μεγάλο κόσκινο με διάμετρο ένα μέτρο περίπου ή κόσκινο μικρότερο. Με το κοσκίνισμα ο καρπός έπεφτε χάμω σ' ένα πανί, ενώ τα άχρηστα αντικείμενα τα πετούσαν μακριά.

Τελευταία δουλειά ήταν το σάκιασμα του καρπού και η μεταφορά του στο σπίτι με τη φοράδα ή το άλογο. Φυσικά, θα έπρεπε μετά ο καρπός να μεταφερθεί στο μύλο, να αλεστεί και να γίνει αλεύρι. Γι' αυτό, μετά τη μεταφορά του από το αλώνι, ή τον άφηγαν προσωρινά στα τσουβάλια ή τον έριχναν στο αμπάρι.

Την επόμενη μέρα, πρωί- πρωί, έπρεπε να μαζέψουν τα άχυρα, για να τα μεταφέρουν στον αχυρώνα, ώστε να ελευθερωθεί το αλώνι για την επόμενη αλωνισιά. Χρησιμοποιούσαν τα βριζόνια για να μαζέψουν τα

άχυρα. Τα άχυρα ήταν τροφή των ζώων το χειμώνα. Η δουλειά αυτή, αν και φαίνεται εύκολη, ήταν και δύσκολη και μπελαλίδικη, γιατί οι αυτοί που μάζευαν τα άχυρα αναπνέανε τη σκόνη του άχυρου και πνιγόντουσαν.

Καβάλλα στο ζώο τον πήρε ο ύπνος. Φωτογραφία του Κώστα Μπαλάφα στην Ήπειρο, αλλά κάτι αντίστοιχο γίνονταν και στο χωριό μας.

Αλώνισμα με μηχανές

Τέλος από τη δεκαετία του 1960 το αλώνισμα γινόταν με πατόζες στην αρχή και με αυτοκινούμενες αλωνιστικές μηχανές αργότερα.

Η αλωνιστική μηχανή- πατόζα στην αρχή δεν ήταν αυτοκινούμενη. Όταν εργαζόταν, σε μικρή απόσταση από αυτήν υπήρχε ένα τρακτέρ, το οποίο της έδινε κίνηση με έναν φαρδύ ιμάντα. Όταν βελτιώθηκε το οδικό δίκτυο, οι αλωνιστικές μηχανές απάλλαξαν τους αγρότες από το βασανιστικό αλώνισμα τουλάχιστον. Τώρα πια οι μηχανές αυτές έχουν αποσυρθεί, γιατί η τεχνολογία μας προσέφερε τις θεριζοαλωνιστικές, οι οποίες απάλλαξαν τους αγρότες και από το θέρος. Όπου δεν έχει πρόσβαση η θεριζοαλωνιστική, οι άνθρωποι έπαψαν πια να σπέρνουν και να βασανίζονται. Αργότερα το αλώνισμα στο κάμπο γίνονταν επί τόπου με αυτοκινούμενες αλωνιστικές. Μία τέτοια είχε ο Φούρκας Δημήτρης ή Μητσουρήνης και πληρωνόταν με ποσοστό επί ποσότητας του σιταριού που έπαιρνε ο ιδιοκτήτης του χωραφιού από το αλώνισμα. Διέθετε και τρακτέρ Mackormic με μεγάλη καρότσα για να μεταφέρει τα γεννήματα στο χωριό.

Ακολουθούσε και το τριέρισμα δηλαδή το καθάρισμα των σιτηρών από τα σκύβαλλα (ακαθαρσίες). Μια τέτοια μηχανή στο χωριό είχε ο Τσιακογιώργος ο μεγάλος.

Τριέρι-μηχανή διαλογής των σιτηρών.

Άλεση

Οι άνθρωποι από τότε που ανακάλυψαν το σιτάρι και τα άλλα δημητριακά, βρέθηκαν στην ανάγκη να το αλευροποιήσουν για να κάνουν το ψωμί και τα γλυκά τους.

Ο πρώτος μύλος ήταν 2 επιφάνειες, που χτυπιούνταν μεταξύ τους, π.χ. 2 πέτρες (εάν στη μέση βάλουμε σπόρους, αυτοί, με πολλά χτυπήματα γίνονται σκόνη). Μετά βρέθηκε ο τρόπος της τριβής και τέλος της περιστροφής, με τις γνωστές μυλόπετρες. Η κάτω πέτρα ήταν σταθερή κι η πάνω περιστρεφόταν. Η περιστροφή σε μικρό μύλο γινόταν με το χέρι και με δύναμη ζώου, αέρα ή νερού.

Οι νερόμυλοι ήταν σε χαμηλά μέρη, όπου περνούσε νερό (Κολιφαίοι και Θεοδώρου στο Παλαμά Δομοκού). Εκεί, περνούσε το νερό μέσα από το βαγένι, που ήταν φαρδύ στο πάνω μέρος και στενό κάτω και κατευθυνόταν στις ακτίνες της φτερωτής. Τούτο ήταν ξύλινο, σαν βαρέλι, ή σιδερένιο ή τσιμεντένιο. Τα λιθάρια γύριζαν και δέχονταν το

σιτάρι, που έπεφτε στο κέντρο απ' τη χούρχουρη, που γέμιζε απ' το σιτάρι που έριχνε ο μυλωνάς.

Το σιτάρι έβγαινε ψιλοκομμένο, φαρίνα, χοντροκομμένο ή πλιγούρι για τραχανάδες, ανάλογα με τη θέληση του μυλωνά. Με ειδικό μοχλό μετακινούσε το πάνω λιθάρι και έτσι μίκραινε ή μεγάλωνε το άνοιγμα μεταξύ τους. Ο μυλωνάς, για αμοιβή, έπαιρνε μερικές οκάδες (1 οκά= 1282 γραμμάρια, ίσχυε μέχρι 31/3/1959) ή κιλά αλεύρι, κατά το έθιμο. Τούτο ήταν το λεγόμενο Ξάι 10%. Αν οι πελάτες μπορούσαν να πληρώσουν με χρήματα, έπαιρναν όλο το αλεύρι τους.

Μετά το πόλεμο φτιάχτηκαν ηλεκτροκίνητοι μύλοι. Αυτοί ήταν του Μπρουτζάλα στο Δομοκό και του Τσεκούρα στη Λαμία. Έτσι οι κάτοικοι του χωριού έδινε μια ποσότητα σιτηρών στο μύλο για να τους φέρει αυτός στο χωριό αλεύρι για το ψωμί και πίτουρα για τα ζώα. Ο μυλωνάς πληρώνονταν σε είδος κρατώντας μια ποσότητα από το σιτάρι.

11.2 Η καπνοκαλλιέργεια στο χωριό

Τα κύρια αγροτικά προϊόντα που καταγράφονται στην περιοχή του χωριού μας ήταν το σιτάρι, βιομηχανική ντομάτα, η επιτραπέζια ντομάτα, το κριθάρι, ο καπνός και το καλαμπόκι. Ιδιαίτερα στην περιοχή μας ο καπνός αποτέλεσε την κύρια πρόσοδο και οικονομική πηγή κάθε αγροτικής οικογένειας μαζί με την ντομάτα και την κτηνοτροφία. Οι κύριες ποικιλίες που καλλιεργούνταν ήταν:

- η αρωματική ανατολικού τύπου (τα εξαγώγιμα)
- τα μαύρα
- τα τσεμπέλια αγρινίου, πολλά κιλά ανά στρέμμα

και τέλος το αρχές δεκαετίας 1990 ήρθαν στο χωριό τα βιρτζίνια και οι φούρνοι. Αυτό κράτησε μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 2000, όπου και σταμάτησε η καλλιέργεια των καπνών στο χωριό. Η καπνοκαλλιέργεια ήταν μια εργασία πολύ απαιτητική σε χρόνο, σε κόπο αλλά και σε εργατικά χέρια.

Προετοιμασία Καπνόφυτων

Η διαδικασία της προετοιμασίας άρχιζε από τον χειμώνα, από το τέλος του Φλεβάρη ξεκινούσε η προετοιμασία του χωραφιού.

Ο σπόρος συνήθως είχε μαζευτεί από επιλεγμένο χωράφι το καλοκαίρι από «τρανά φυτά» τα οποία αφού στέγνωναν στον ήλιο έβγαζαν τον μικροσκοπικό τους σπόρο. Όλα ήταν έτοιμα γύρω στα τέλη του Μάρτη για την σπορά των καπνόφυτων. Ανακάτευαν τον μικροσκοπικό σπόρο με στάχτη και τον σκόρπιζαν στις φυταριές με πολλή τέχνη για να έχουν ομοιόμορφη κατανομή στις φυταριές. Πατούσαν ομοιόμορφα το σπαρμένο έδαφος με τα πόδια ή τον «γκίλιντρο» για να ενσωματωθεί ο σπόρος με το χώμα και τον σκέπαζαν με καλοχωνεμένη κοπριά.

Από εδώ και πέρα άρχιζαν τα συχνά ποτίσματα μέχρι να φυτρώσουν τα φυτά. Κάθε μέρα στις φυταριές, να σκεπάσουν- να ξεσκεπάσουν τις τσαλατίνες των φυταριών, να ποτίσουν, να ξεβοτανίσουν από τα αγριόχορτα, να λιπάνουν κ.ά.. Παράλληλα με την προετοιμασία των φυτών γινόταν και η προετοιμασία των χωραφιών. Τα καπνοχώραφα από το φθινόπωρο ακόμα έπρεπε να προετοιμάζονται με κατάλληλες εργασίες ανάλογα με το τι είχαν καλλιεργηθεί πριν για να είναι έτοιμα να φυτευτεί ο καπνός.

Στα παλαιότερα χρόνια η καλλιέργεια γινόταν με τη βοήθεια κυρίως των βοδιών. Κάθε οικογένεια είχε τουλάχιστον δυο βόδια. Τα παλιότερα χρόνια χρησιμοποιούσαν το ξύλινο αλέτρι με σιδερένιο υνί, ενώ αργότερα επικράτησαν οι γεωργικές μηχανές και τα τρακτέρ.

Η εποχή φυτεύματος καπνού

Προς το τέλος Απριλίου- αρχές Μαΐου, τα καπνοφυτά ήταν έτοιμα για μεταφύτευση. Ήταν ο καιρός του φυτέματος και τα πάντα ήταν έτοιμα. Ολόκληρη η οικογένεια σε επιστράτευση, δεν περίσσευε κανένας. Τα ζώα είχαν πεταλωθεί, Τα κοφίνια για τα καπνοφυτά, τα σκαλιστήρια φουσκωμένα στο νερό για να μη ξεσφίγγουν. Τα γκιούμια έτοιμα με τα μπουτσάνια, και ο «τουρβάς» γεμάτος με όλα τα καλούδια. Και τι δεν είχε μέσα, ψωμί, ελιές, σκόρδα, κρεμμύδια, αλάτι, ξύδι. Όλα ορεκτικά και δροσερά όταν τα τρως νηστικός,

κουρασμένος και κάτω από τον καυτό ήλιο στο χωράφι. Μερικοί για να το «απολαύσουν» το τραγουδούσαν.

Το φύτεμα του καπνού στο χωράφι.
(Η πρώτη σύνθεση από το έργο του Τάσσου.)

Από πολύ πρωί όλη η οικογένεια και συγγενείς είναι στις φυταριές. Ποτίζουν, βγάζουν τα φυτά και τα τοποθετούν στα κοφίνια για να τα μεταφέρουν νωρίς στο χωράφι και να ξεκινήσουν το φύτεμα. Από βραδύς όμως έπρεπε να έχουν μεταφέρει στο χωράφι νερό και να είναι γεμάτα τα βαρέλια για το πότισμα των φυτών. Κάθε άτομο είχε το πόστο του. Ένας μετέφερε με τα ζώα νεροτενεκέδια, άλλος άνοιγε αυλάκια με το σκαλιστήρι, άλλοι φύτευαν και άλλοι πότιζαν, δηλαδή πήγαιναν και ερχόντουσαν όλη την ημέρα, κουβαλώντας το νερό από κάποια πηγή ή στέρνα ή ρέμα. Έπρεπε να φυτευτούν και να ποτιστούν όλα τα φυτά που είχαν βγάλει και μετά να φύγουν από το χωράφι.

Αυτό γινόταν κάθε μέρα μέχρι τέλος περίπου Μάιου που τελείωνε το φύτεμα. Αργά τα απογεύματα γέμιζαν όλοι οι δρόμοι του χωριού με ζώα, ανθρώπους, μηχανήματα που επέστρεφαν από τα χωράφια. Η κούραση και η ταλαιπωρία ήταν χαραγμένα στα πρόσωπα και στο σώμα τους. Το φύτεμα του καπνού στο χωράφι ήταν μια διαδικασία που απαιτούσε πολύ κόπο και πολλά εργατικά χέρια, γι' αυτό συνεργάζονταν πολλές οικογένειες μαζί.

Φύτεμα καπνού με το χέρι στη Μητούλινα από Λαμπροπουλαίους και Ευσταθίου και άλλους

Μέσα δεκαετίας του 1970 εμφανίζονται οι πρώτες συρόμενες από τρακτέρ μηχανές φυτέματος καπνού. Αυτό διευκόλυνε πολύ την όλη διαδικασία και αύξησε την ποσότητα των στρεμμάτων που μπορούσαν να φυτευτούν μέσα σε μια μέρα.

Φύτεμα καπνού με μηχανή

Φροντίδα των φυτών- «Σκάλισμα»

Τώρα για μερικές ημέρες ξεκουράζονταν τα σκαλιστήρια και τα ζώα, γιατί οι άνθρωποι που τέτοια πολυτέλεια. Όλες τις δουλειές του σπιτιού έπρεπε να τις προλάβουν. Σε λίγες ημέρες και πάλι πρωί-πρωί με τα σκαλιστήρια στον ώμο, και τον τουρβά παραμάσχαλα ολόκληρη η οικογένεια, αν μπορούσε, στο χωράφι για σκάλισμα. Ό,τι αγριόχορτο ή ζιζάνιο είχε φυτρώσει ανάμεσα στα καπνόφυτα έπρεπε να κοπεί. Τελειώνοντας το σκάλισμα, σε μερικές ημέρες έπρεπε να ξαναγυρίσουν στα καπνοχώραφα και τώρα τραβώντας το χώμα από τα αυλάκια προς τα φυτά να τα γεμίζουν γύρω- γύρω για να είναι καλύτερα στερεωμένα στο έδαφος καθώς θα αναπτύσσονται και πιο γρήγορα. Από τα τέλη Ιουνίου άρχιζαν και τα αλώνια. Τα σπαρτά ήταν έτοιμα για θέρισμα και αλώνισμα. Ξανά όλο το χωριό ξεχύνονταν στον κάμπο και κάτω από τον καυτό ήλιο έδινε την μάχη τις επιβίωσης. Όπως έλεγαν τότε «δεν είχες χρόνο ούτε για να κατ'ρήσεις».

Προετοιμασία για τη συγκομιδή των φύλλων καπνού- «Σπάσιμο»

Μέχρι τέλος του μήνα τελείωναν και τα αλώνια και σε μια δυο εβδομάδες ανάλογα και με τον καιρό τα καπνά ήταν έτοιμα για την επόμενο στάδιο που ήταν η συγκομιδή τους, ή καλύτερα ο καιρός του

«σπάσιμου». Στο διάστημα αυτό έπρεπε να ετοιμασθούν τα κοφίνια ή τα τσουβάλια αργότερα, να καθαρίσουν την αυλή, να ετοιμάσουν το τσαρδάκι στην αυλή με κλαδιά από δέντρο (δρυς). Μετά να φέρουν τις βελόνες, το σπάγγο για το αρμάθιασμα, να γίνουν οι λιάστρες και να αγοραστούν καινούργιες τσαλατίνες.

Μάζεμα καπνών

Φορούσαν μακριά ρούχα με μανίκια για προστασία όλου του σώματος από την ενοχλητική, σαν πίσσα σαριά του καπνού, επάνω στα ρούχα και στα χέρια. Κάθε λίγο τα δάχτυλα γέμιζαν από την λέρα αυτή και τα έτριβαν με χώμα για να ξεκολλήσουν. Τα φύλλα καπνού που έπρεπε να σπάσουμε έπρεπε να είναι μόνο τα γινωμένα. Συνήθως τέσσερα– πέντε φύλλα ξεκινώντας από τη ρίζα (τα πατόφλα) προς τα πάνω (κορφάδια) και τα ονόμαζαν χέρια. Αυτά ξεχώριζαν από το πιο απαλό πρασινοκίτρινο χρώμα τους.

Ξεκινώντας από την άκρη της αυλακιάς, σκυμμένοι μέσα στις καπνόρζες σπάζουν τα πρώτα φύλλα του καπνού, και τα συγκεντρώνουν μέσα στα κοφίνια τα οποία μέχρι να γεμίσουν καλά. Γεμίζουν το πρώτο, δεύτερο, τρίτο, τέταρτο κοφίνι και βάλει μέχρι να μαζευτεί η ποσότητα που είχαν αποφασίσει για κάθε μέρα. Όταν τελείωναν φόρτωναν τα κοφίνια στα ζώα ή στις πλατφόρμες και έπαιρναν τον δρόμο της επιστροφής.

Αφού τα μετέφεραν, τα ξεφόρτωναν στον ίσκιο κάτω απ' το τσαρδάκι. Πρώτο μέλημα ήταν το καθάρισμα των χεριών από το στρώμα σαριάς που είχαν.

Πολλές φορές επειδή ο καπνός μαραίνονταν από τον ήλιο, έβρεχαν με νερό το χώμα κάτω από το τσαρδάκι για να διατηρούνται τα φύλλα δροσερά και φρέσκα. Αμέσως άρχιζαν το «αρμάθιασμα» ή βελόνιασμα των φύλλων καπνού. Στρώνοντας τα «στρωσίδια» κατά γης αρχίζουν την δουλειά. Φύλλο– φύλλο, τα τρυπάνε με τις μεγάλες σιδερένιες βελόνες, προσεκτικά για να μην τρυπηθούν .

Μετά τα σπρώχνουν προ το τέλος της κλωστής για να γίνει μία αρμάθα. Ώρες ατελείωτες χωρίς να σηκωθούν αρμαθιάζουν ασταμάτητα και με σβελτάδα μέχρι να τελειώσουν τα χιλιάδες φύλλα καπνού που μάζεψαν. Η εξέλιξη όμως κάποτε έφερε τις καπνομηχανές (καρτέλ, ταμπάκο) και όσοι τις προμηθεύτηκαν απαλλάχτηκαν από τα προβλήματα αυτά. Αφού τελείωνε το αρμάθιασμα, οι αρμάθες μεταφέρονταν στις λιάστρες και ξηραίνονταν κάτω από τον καυτό ήλιο.

Μετά την αρχική ξήρανση στις λιάστρες, μετέφεραν τις αρμάθες στο χώμα, σκεπάζοντάς τες το βράδυ με τσαλατίνες. Σε 5 με 10 ημέρες (ανάλογα με το καιρό) ήταν έτοιμα να μαζευτούν τα ξερά καπνά και να γίνουν τα βαντιά και να μεταφερθούν στην αποθήκη για να διατηρηθούν μέχρι το πάτημα. Μέχρι να τελειώσει αυτή η διαδικασία, είχαν κάθε μέρα την έννοια τους, να μην πιάσει καμιά μπόρα και μουσκευτούν τα καπνά ή να περάσει κανένας ανεμοστρόβιλος και σ'κώσει τις αρμάθες.

Τον Οκτώβρη άρχιζε το πάτημα των καπνών με την μένη (πρέσσα) γιατί ο καιρός ήταν υγρός και αυτό βοηθούσε να μη σπάνε τα φύλλα. Τα δέματα στοιβάζονταν στην αποθήκη μέχρι το πούλημα στον έμπορο συνήθως την Άνοιξη.

Το Καλαμάκι φημίζονταν για τα καλά «μαξούλια» και τις καλές τιμές που έπιανε στην καπνοπούληση. Όλοι ήθελαν να αγοράσουν τα καλύτερα μαξούλια με την φθηνότερη τιμή. Αν κάποιο δέμα δεν ήταν καλό, ο παραγωγός το πήγαινε πέρα στη λάκα και το έκαιγε. Οι καπνοπαραγωγοί όμως «καίγονταν» να τα πουλήσουν για να αδειάσει το σπίτι, να ξενοιαστούν και να πληρωθούν, για να καλύψουν τις υποχρεώσεις μιας ολόκληρης χρονιάς.

11.3 Κτηνοτροφικές ασχολίες των κατοίκων

Οι ασχολίες των κτηνοτρόφων είχαν να κάνουν με την κατασκευή ή συντήρηση των μαντριών και της στρούγγας, με την βόσκηση των ζώων, το πότισμα τους, το άρμεγμα, το στάλισμα, το κούρεμα αρχές καλοκαιριού, το σημάδεμα των μικρών ζώων στ' αυτιά και φυσικά με την επεξεργασία του γάλακτος για την παραγωγή τυροκομικών προϊόντων. Όπως έλεγαν τα ζώα σε θέλουν όλη μέρα δίπλα τους, αν θέλει να έχεις «διάφορο».

Η προστασία των ζώων ιδίως το χειμώνα ήταν ένα από τα μεγάλα προβλήματα που αντιμετώπιζε ο παλιός τσέλιγκας ή τσομπάνης. Το χειμώνα για τα γίδια τα μαντριά γινόταν σε μέρη απάνεμα. Ένα μέρος του μαντριού ήταν σκεπασμένο και κλειστό γύρω- γύρω. Αυτό χρησιμοποιούνταν για τα μικρά ζώα και τις νεογέννητες μάνες. Το υπόλοιπο μέρος, το στερφομάντρι, ήταν μόνο με περίφραξη από σάλωμα (καλάμια βρύζας), με κλίση για να δημιουργεί χώρο που δεν θα έπιανε χιόνι.

Εκεί περνούσαν τα γίδια τις μπόρες και τις βροχές, τα χιόνια και τις κρύες νύχτες του χειμώνα. Δίπλα από το μαντρί, βρισκόταν η καλύβα του τσομπάνη. Αυτή είχε σχήμα κώνου. Η βάση της ήταν περίπου με ακτίνα 5 μέτρων. Στη μέση βρισκόταν η εστία. Η εστία ήταν ελαφρά σκαμμένη και γύρω της είχε πλάκες, για να προστατεύει την καλύβα από πιθανή φωτιά. Δεξιά και αριστερά ήταν τα κρεβάτια. Τα κρεβάτια ήταν ξύλινα, με στρώμα από άχυρο. Για σκέπασμα χρησιμοποιούσαν την κάπα, σε πολύ λίγες καλύβες μπορούσε να βρεις και τσέργκες, σκεπάσματα από γ'δόμαλο (μαλλί γίδας). Μέσα στην καλύβα

διέκρινες το καντήλι, το δερμάτι με το τυρί, τη φτσέλα για το νερό και άλλα.

Το χειμώνα κύριο πρωινό του τσοπάνη ήταν η κουλιάστρα (από γάλα νεογέννητης γίδας) ή η τριψάνα (γάλα με τριμμένο ψωμί). Μαζί του έπαιρνε τυρί και ψωμί ενώ μετά τα χριστούγεννα έτρωγε και πασπαλά, τσιγαρήθρες και τρεμούλα. Για στήριγμα μαζί τους είχαν πάντα γκλίτσα ή μαγκούρα

Τέλος της άνοιξης οι κτηνοτρόφοι με τα γίδια άφηναν τα μαντριά και ανέβαιναν σε μεγαλύτερο υψόμετρο στις στρούγκες, ενώ αυτοί που είχαν πρόβατα κατέβαιναν από το χωριό προς το κάμπο. Νωρίς το πρωί ο τσοπάνης τα άρμεγε αν είχαν γάλα και κινούσε για το σκάρο-βόσκημα. Το μεσημέρι τα γίδια στάλιζαν κάτω από τα πλατάνια σε κάποιο ρέμα ενώ τα πρόβατα επέστρεφαν για στάλο στο τσαρδάκι. Εκεί έμεναν την ώρα του μεσημεριού. Το απόγευμα σκάριζαν για βόσκημα και τα γίδια επέστρεφαν σουρουπώνοντας στη στρούγκα για το βραδινό άρμεγμα αν είχαν γάλα ενώ τα πρόβατα συνέχιζαν το βόσκημα. Τα πρόβατα επέστρεφαν στο τσαρδάκι αργά το βράδυ για ξεκούραση. Το άρμεγμά τους γίνονταν νωρίς το πρωί. Η στρούγκα και ο στάλος ήταν συνήθως μαζί για τα πρόβατα.

Τσελιγκάδες του χωριού τη δεκαετία 1940 και τοποθεσία μαντριών

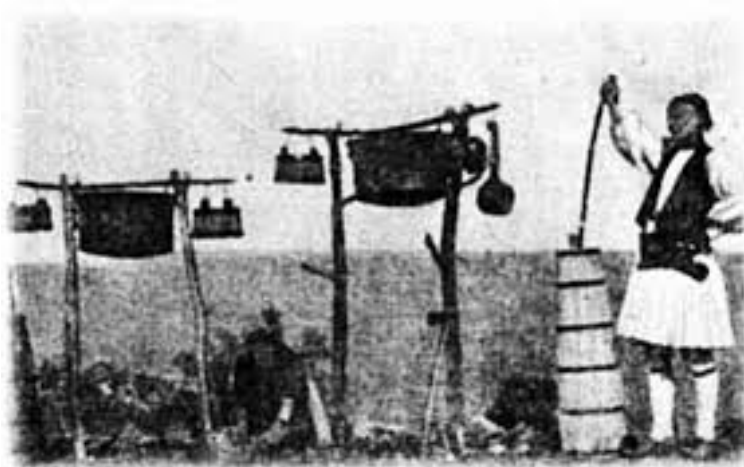
- Μπακογιανναίοι απέναντι από τον Άγιο Σώζο
- Μπλετσαίοι στα Ντριμάρια
- Φουρκαίοι πιο κάτω από τη Σελά
- Θεοδοσαίοι κάτω από Κληματόραχη
- Κουκλαίοι, Χαλβατζαίοι, Τσιάκας Ταξιάρχης στις πλαγιές της Κληματόραχης
- Καλιωραίοι στα Κιόσια
- Πλαταίοι πάνω από τη Λυγαριά
- Σταυρογιανναίοι στα Κλήματα πάνω από τη Λυγαριά
- Κουκλαίοι στη Κληματόραχη.

Παρατηρούμε ότι σχεδόν όλοι οι τσελιγκάδες της εποχής διάλεξαν για χειμαδιά τη περιοχή γύρω από την Κληματόραχη γιατί υπήρχε παλιός καρόδρομος για την περιοχή αυτή. Ο καρόδρομος αυτός ξεκινούσε από την Ευριτού κοντά στο 22ο χλμ της οδού Λαμίας– Δομοκού και συνέχιζε στο: Μάρκο, Αρκουδότρυπα, Παληχωράκι, Κοντοκλάρια, Αλεμάρο, Κόκκινες, Κιόσια, Κληματόραχη, Δυό στράτες, Ασπρόλακκα- Λυγαριά. Τα απομεινάρια του δρόμου αυτού είναι εμφανή σε κάποια σημεία ακόμα και σήμερα. Στη κορυφή της Κληματόταχης τα χρόνια της τουρκοκρατίας αλλά και αργότερα υπήρχε στρατιωτικό φυλάκιο.

Λεξιλόγιο των κτηνοτρόφων

- Παγούρι: για το πόσιμο νερό
- Μαντρί: αχυρένια κατασκευή για το ξεχειμώνιασμα των ζώων
- Στειρομάντρι: ανοιχτό μαντρί για τα στείρα ζώα
- Καλύβα: κατασκευή για να διαμένει και να κοιμάται ο τσομπάνης
- Τσιαρδάκι: μεσημβρινό σκεπασμένο κατάλυμα
- Γρέκι: νυχτερινό κατάλυμα
- Στρούγκα: περιφραγμένο μέρος για το καλοκαιρινό άρμεγμα
- Κάπα: μάλλινο πανωφόρι (από μαλλί γίδας), χωρίς μανίκια
- Τσέργα: μάλλινο σκέπασμα, κατασκευασμένο από μαλλί γίδας

- Φούρκα: ξύλο σε σχήμα V στην κορυφή
- Δερμάτι: μέσα στο δερμάτι έβαζαν το ξυνόγαλο

Οι κάτοικοι του χωριού, όπως και όλης της περιοχής, για να ξεχωρίζουν τα ζώα τους από τα άλλα κοπάδια έκαναν σημάδια στα αυτιά όταν ήταν μικρά. Επίσης για να τα ξεχωρίζουν από τα άλλα ζώα τους και να τα φωνάζουν χρησιμοποιούσαν διάφορα ονόματα. Τα ονόματα τα έδιναν κυρίως από το χρώμα τους και τα κέρατά τους ανάλογα με το είδος των ζώων. Άλλα ονόματα είχαν για τα γίδια, άλλα για τα πρόβατα, άλλα για τα βόδια και τις αγελάδες.

Πιο πλούσια σε ονόματα ήταν τα γίδια. Τα μεγάλα κοπάδια τα χώριζαν σε δύο μικρότερα. Τα στέρφα - αυτά που δεν είχαν γεννήσει μαζί με τα βητούλια και τα τραϊά. Τα γαλάρια - όσα είχαν γεννήσει και τώρα τα άρμεγαν.

Σημάδεμα

Κάθε νοικοκύρης για να ξεχωρίζει τα ζώα του έκανε έναν συνδυασμό από σημάδια στα αυτιά, που ήταν ο μοναδικός. Όλοι ξέρανε, όταν έβρισκαν ένα χαμένο ζώο, ποιανού ήτανε. Τα σημάδια μπαίνανε στο ίδιο ή σε διαφορετικά αυτιά. Τα σημάδια αυτά ήταν, τα εξής:

- Κόκα, τοξωτό κόψιμο
- Ξουραφιά, λοξό κόψιμο

- Σκίζα, σχίσιμο
- Φούρκα, διχαλωτό κόψιμο

Ονόματα για τα γίδια με βάση το χρώμα

Η ονομασία των ζώων με βάση το χρώμα ήταν κοινή για όλους. έτσι όλοι λέγανε:

- Φλώρα, η άσπρη
- Γκόρμπα, η μαύρη
- Ρούσα, η κόκκινη
- Κανούτα, η καφεκόκκινη
- Γκιοσοκάν'τα, την κανούτα με καφε-μαύρο
- Ασπροκάνουτα, την κανούτα με καφέ-άσπρο
- Ψαριά, τη γκριζα
- Μπάλια, είχε ένα άσπρο στο μέτωπο
- Παρδαλή, η πολύχρωμη
- Γκιόσα, αυτή που είχε στο πρόσωπο και πάνω στα φρύδια καφέ- κόκκινο χρώμα
- Μούσκρια, με μουτζουρωμένο πρόσωπο από σημάδια ή μαύρο πρόσωπο με άσπρα αυτιά.
- Μπάρτζα, με καφέ-κόκκινα μάγουλα
- Μαρτζελάτη, αυτή που είχε μαρτζέλια. Μαρτζέλια είναι τα φυσικές προεξοχές σαν σκουλαρίκια που κρέμονται στις γίδες από το κάτω σιαγόني.

Ονόματα για τα γίδια με βάση τα κέρατα

- Σιούτα, χωρίς κέρατα
- Πισωκέρα, με τα κέρατα πίσω

Ονόματα για τα πρόβατα με βάση το χρώμα

- Μπέλα, η άσπρη
- Λάια, η μαύρη
- Λιάρρα, η ασπρόμαυρη

Ονόματα για τα γίδια ανάλογα με την ηλικία

- Κατσίκι, το νεογέννητο
- Βητούλι, το κατσίκι μετά το εξάμηνο
- Μπλιόρι, το ζώο του ενός έτους
- στερφό'ιδα, αυτή που έχασε το μικρό της στη γέννα
- Γίδι, το θηλυκό ενήλικο, μετά την τρίτη γέννα
- Τρα(γ)ί, το αρσενικό ενήλικο
- Γκισέμι, το τρα(γ)ί που το τσιουκάν'σαν (στείρωσαν) για να οδηγεί το κοπάδι

Ονόματα για τα πρόβατα ανάλογα με την ηλικία

- Αρνί, το νεογέννητο
- Σγούρι, το ζώο του ενός εξαμήνου
- Μπλιόρι/ μπλιόρα, το αρσενικό και το θηλυκό αντίστοιχα των δύο χρόνων
- Προβατίνα, το θηλυκό ενήλικο, μετά την τρίτη γέννα
- Κριάρι, το αρσενικό ενήλικο

Ονόματα για τις γίδες ανάλογα με τα μαστάρια (βυζιά) και το πόσο εύκολα αρμέγονταν:

- Τσιπροβύζα, αυτή που δύσκολα αρμέγονταν (είχε μικρή ρόγα)
- Καλαμοβύζα, αυτή που εύκολα αρμέγονταν (είχε μεγάλη ρόγα)
- Τσαγκάδα, αυτή που δεν είχε δικό της κατσίκι

Τα κουδούνια -Τα ονόματά τους και ο ρόλος τους

Για να ακούν τα ζώα τους από μακριά, αλλά και για να ακολουθούν το κοπάδι τα υπόλοιπα ζώα χρησιμοποιούσαν κουδούνια. Τα κουδούνια τα κρεμούσαν στο λαιμό των ζώων με ξύλινα στεφάνια, τα οποία κατασκεύαζαν οι ίδιοι. Στο ξύλινο στεφάνι στηριζόταν το κουδούνι με την κλάπα. Κάθε κοπάδι είχε τους δικούς του συνδυασμούς ήχων. Για κάθε είδος ζώων χρησιμοποιούσαν διαφορετικά κουδούνια.

- Το Οκάρκο, το μεγάλο κουδούνι το οποίο κρεμούσαν στο γκισέμι (τραγί τσιουγκανισμένο)

- Το Μισοκάρκο,το κρεμούσαν σε άλλα γκισέμια ή τραγιά
- Το Διπλοκύπρι και την κλάγκσα τα κρεμούσαν σε στείρα γίδα
- Το Κυπρί, και το γαλαροκύπρι τα κρεμούσαν σε γαλάρα γίδα
- Το Κυπρούλι το κρεμούσαν στα μπλιόρια, στα βετούλια και στα κατσίκια

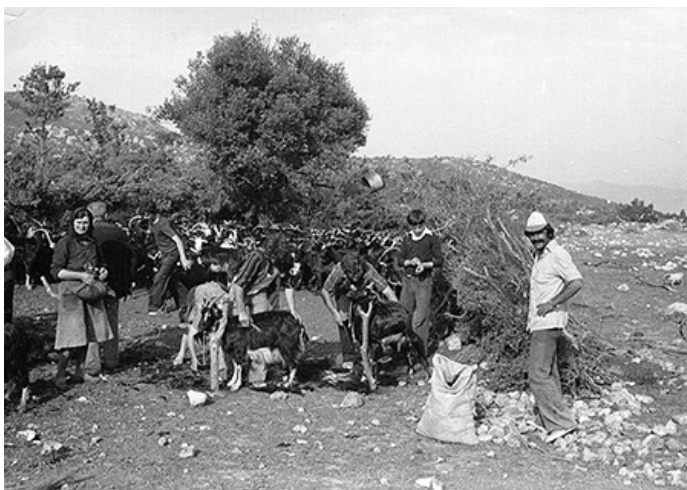
Για τα πρόβατα τα κουδούνια ήταν λιγότερα

- Το Κουδούνι το έβαζαν σε πολύ γερή προβατίνα που έπαιζε και το ρόλο της γυναίκας ηγέτη του κοπαδιού
- Το Τσιουκάνι στις γερές προβατίνες
- Το Τσιουκανούλι το έβαζαν στα ζ'γούρια και στα αρνιά.

Ο Κούρος

Το κούρεμα, ήταν γιορτή για τους κτηνοτρόφους και γίνονταν συνήθως τέλος Ιουνίου. Από μέρες άρχιζε η προετοιμασία. Πρώτα έπρεπε να ειδοποιηθούν όσοι θα βοηθήσουν στο κούρεμα. Όλοι όσοι δεχόταν το κάλεσμα πήγαιναν. Μετά έπρεπε η νοικοκυρά να φροντίσει για τις πίτες, τα φαγητά, τα γλυκά, αλλά και να φροντίσει για την αποθήκευση του μαλλιού.

Ο νοικοκύρης έπρεπε να κάνει το πρόγραμμα. Ποιο τρα(γ)ί θα τσουκάνησει (θα κάνει στείρο), ποια τραγιά θα κάνει ειδικό κούρεμα με χαίτη ή αράδες. Σε ποια τραγιά και γίδια θα κρεμάσει φέτος τα κουδούνια, τι κουδούνια και τι ήχους θα έχει το κοπάδι. Σε ποιο μέρος θα γίνει το κούρεμα.

Οι καλεσμένοι χωρίζονταν σε δυο ομάδες, ανάλογα με τη δυνατότητα για γρήγορο και καλό κούρεμα. Οι νεότεροι συνήθως αναλάμβαναν να πιάνουν και να μεταφέρουν τα ζώα. Οι πιο έμπειροι αναλάμβαναν το κούρεμα. Καθένας θα φρόντιζε για το τρόχισμα των ψαλιδιών. Οι γυναίκες αναλάμβαναν τη συγκέντρωση του μαλλιού. Για το γκισέμι υπήρχε ειδικό, όμορφο κούρεμα με αράδες. Η επιλογή ήταν του κτηνοτρόφου. Στο γκισέμι θα κρεμούσαν και το πιο μεγάλο κυπρί, το οκάρκο. Έπρεπε ο ήχος του κοπαδιού να είναι ξεχωριστός, ευχάριστος και να τον γνωρίζει από μακριά. Μετά αφού έτρωγαν όλοι μαζί, οι άνδρες διάβαζαν τις πλάτες από τα ψητά, τραγουδούσαν και έλεγαν τις ιστορίες τους από άλλες εποχές.

Τέλος άφηναν το κοπάδι να φύγει. Το γιδόμαλλο, το έπαιρναν, όπως είπαμε οι γυναίκες για να το πουλήσουν σε πλανόδιους με αντάλλαγμα πλάκες πράσινου σαπουνιού ή να φτάξουν κάπες και τσέργες. Ενώ το μαλλί του προβάτου το έπαιρναν να το πλύνουν, να το κάνουν νήμα, ύφασμα ή βελέντζες, να φτιάξουν τα σκ(ου)τιά, να ράψουν ρούχα. Επίσης, να το γνέσουν με τη ρόκα, για να κάνουν το μαλλί νήμα, για πλέξιμο με τις βελόνες, ή να υφάνουν στον αργαλειό τις βελέντζες.

Επεξεργασία του γάλακτος

Το γάλα από θρεπτικής άποψης είναι μια πλήρης και άριστη τροφή. Αρκεί να αναλογιστεί κανείς ότι είναι η μοναδική τροφή για αρκετούς μήνες της ζωής όλων των θηλαστικών.

Μόλις γεννήσει η γίδα ή η προβατίνα και σπάσει το γάλα, βγάζει το χοντρόγαλα, που το λένε «κολάστρα» (κουλάστρα) και από αυτό πίνει το αρνί ή το κατσίκι. Είναι σαν ένα είδος καθάρσιου που χρησιμεύει για να καθαρίσει το έντερο του νεογέννητου από τις ακαθαρσίες που μαζεύτηκαν πριν γεννηθεί. Η κολάστρα έχει λιγότερο λίπος, πολλά οξέα και μερικές άλλες ουσίες και γι' αυτό πήζει όταν τη ζεσταίνουμε. Το γάλα αυτό το έτρωγαν μερικές φορές οι κτηνοτρόφοι από ανάγκη.

Παρασκευή παραδοσιακού τυριού

Το γάλα, μετά το άρμεγμα, σουρώνονταν με τη τσαντήλα για να καθαρίσει εντελώς. Η καθαριότητα σε συνδυασμό με την θερμοκρασία του γάλακτος ήταν και είναι απαραίτητες προϋποθέσεις για την επιτυχία της παρασκευής του τυριού. Το γάλα επειδή είναι ευαίσθητο, επιβάλλεται να είναι πεντακάθαρο και η ιδανική του θερμοκρασία πρέπει να είναι γύρω στους 25-35° C. Έτσι φρόντιζαν το γάλα να είναι σε αυτήν την θερμοκρασία και το πύτιαζαν με τη βοήθεια της πυτιάς/μαγιάς. Η μαγιά είναι ένζυμο που φτιάχνονταν από στομάχι κατσικιού ή αρνιού, το οποίο τρέφονταν μόνο με γάλα από τη μάνα του και δεν είχε φάει ακόμη χορτάρι. Το στέγνωναν στον αέρα, έβαζαν αλάτι, κατόπιν το έτριβαν και το έκαναν σκόνη. Για να το χρησιμοποιήσουν, το αραίωναν με νερό.

Μπορούσαν επίσης να το διατηρήσουν σε υγρή ή ξηρή μορφή για μεταγενέστερες χρήσεις. Έτσι με αυτή την διαδικασία σε μιάμιση ώρα (σήμερα σε 45 λεπτά) το τυρί έδενε, δηλαδή έπηζε. Αυτό το τυροκομικό υλικό έμπαινε σε βαμβακερές τσαντίλες για αρκετές ώρες, για να φύγουν τα υγρά. Το υγρό που έμενε ήταν το τ(υ)ρόγαλο που χρησιμοποιούνταν για να γίνει η μυζήθρα ή ανακατεύονταν με πίτουρα και δίνονταν στο γουρούνι που είχε ο καθένας.

Μετά το στράγγισμα, το έκοβαν σε κομμάτια, τα αλάτιζαν με χοντρό αλάτι και τα έβαζαν στα δοχεία/τενεκέδες μέχρι να ωριμάσει περίπου 2 μήνες. Μετά από αυτή την διαδικασία ήταν έτοιμο για κατανάλωση. Πολλές φορές όμως χρησιμοποιούσαν το φρέσκο τυρί, που το έλεγαν χλωρό, για πίττες αλλά και για να το τηγανίσουν. Πιο παλιά οι κτηνοτρόφοι διατηρούσαν το τυρί σε δερμάτινα ασκιά (τουλούμια) και λέγονταν τουλούμισιο τυρί.

Η φέτα άντεχε στο βουνό, λόγω του υψομέτρου και της διατήρησής της στα υπόγεια και στα χαγιάτια, όπου η θερμοκρασία ήταν σχετικά χαμηλή.

Παρασκευή Βούτυρου

Αφού το γάλα αρμέγονταν, από την καρδάρα το έβαζαν σε ρηχά δοχεία, το άφηναν εκεί να κρυώσει, να ξινίσει να γίνει χοντρό. Μετά το χτυπούσαν απευθείας μέσα στη κοπανόκαδη με το ειδικό ξύλινο έμβολο. Το κτύπημα αυτό να διαρκούσε πολύ χρόνο για να βγει το βούτυρο σαν μικρά μπαλλάκια. Για να ξεχωρίσει καλύτερα έριχναν στο τέλος κρύο νερό. Αφού έβγαине το βούτυρο έμενε μέσα στη κοπανόκαδη το ξ'νόγαλο (φάρμακο για το έντερο), από το οποίο μπορούσαν να φτιάξουν το κλωτσοτύρι.

Κοπανόκαδη για το βούτυρο

Παρασκευή μυζήθρας

Ξαναστραγγίζουμε το τυρόγαλο, το ξαναζεσταίνουμε αυτή τη φορά στους 70° C και ρίχνουμε λίγο γάλα (γύρω στο 10% της όλης ποσότητας τυρόγαλου) που έχουμε κρατήσει από πριν («πρόσγαλο»), ενώ το ανακατεύουμε αδιάκοπα, αλλά σιγά-σιγά. Συνεχίζουμε το ζέσταμα μέχρι τους 90° C και όταν τα μικρά τρίμματα τυριού ανέβουν ψηλά, σταματάμε το ανακάτεμα. Αφού βγάλουμε τον αφρό που έχει σκάσει, παίρνουμε την μυζήθρα, την σουρώνουμε και την βάζουμε σε τσαντίλα να στραγγίσει. Αυτή είναι η νωπή μυζήθρα. Όταν την θέλουμε ξηρή, την αλατίζουμε και την τοποθετούμε σε σκιερό αλλά καλά αεριζόμενο προστατευμένο μέρος, μέχρι να στραγγίσει και να μην βγάζει άλλα υγρά.

Κλωτσοτύρι

Με γάλα που μένει μετά την εξαγωγή βουτύρου, προσθέτεται λίγο φρέσκο γάλα στο αποβουτυρωμένο, κόβεται με λίγη πιτιά σε θερμοκρασία δωματίου και σουρώνεται. Πρωτόγονη τυροκόμηση που γίνεται μόνο σε σπίτια. Με αυτό γίνεται η περίφημη κλωτσοτυρόπιτα.

Γιαούρτι

Το γιαούρτι είναι ένα από τα σπουδαιότερα προϊόντα του γάλακτος. Συνήθως καλύτερο και πιο εύγευστο γίνεται από το πρόβειο γάλα, χωρίς να αποκλείονται και άλλα γάλατα (γίδινο, αγελαδινό). Το γάλα πρέπει να είναι είτε αγνό (αβάρετο). Βράζουμε λοιπόν το φρέσκο και καθαρό γάλα στους 95° C μέχρι να φουσκώσει. Την ώρα που το ζεσταίνουμε πρέπει να το ανακατώνουμε για να μην τσικνίσει. Μετά το τραβούμε από την φωτιά, το αφήνουμε να κρυώσει, ώσπου να φτάσει στους 45° C, και κατόπιν προσθέτουμε λίγη μαγιά (1/100 έτοιμο γιαούρτι τρίτης ημέρας, για να είναι λίγο ξινισμένο) αραιωμένη σε λίγο νερό και λίγο γάλα. Το σκεπάζουμε για να διατηρηθεί η θερμοκρασία των 45 βαθμών, για 2μιση με 3 ώρες, οπότε αυτό πήζει. Το γιαούρτι είναι έτοιμο και η κατανάλωσή του συνιστάται να γίνει την επόμενη ημέρα.

12. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ ΣΤΟ ΚΑΛΑΜΑΚΙ

12.1 Καθημερινές οικιακές ασχολίες

Οι ασχολίες των κατοίκων ήταν ποικίλες και δεν σταματούσαν ποτέ. Αυτές είχαν σχέση με την καθημερινή ζωή στο χωριό, με την καλλιέργεια των χωραφιών και με την φροντίδα των ζώων που είχε ο καθένας.

Οι γυναίκες ασχολούνταν με τη φροντίδα του σπιτιού, των παιδιών, το μαγείρεμα, το πλέξιμο, την επεξεργασία του μαλλιού και τον αργαλείο για να φτιάξουν τα προικιά. Ενώ, οι άντρες κυρίως με δουλειές/ασχολίες εκτός σπιτιού και στον ελεύθερο χρόνο πήγαιναν στο μαγαζί για κουβέντα ή για καμιά κολτσίνα, πρέφα ή δηλωτή. Βέβαια αν έπιαναν τα χέρια τους φρόντιζαν για τις μικροεπισκευές της στέγης πχ να σύρουν τα κεραμίδια ή να επισκευάσουν την περίφραξη του σπιτιού και του κήπου.

Το Ζύμωμα

Υπάρχει κάτι χαλαρωτικό όταν το ζυμάρι ζυμώνεται με τα χέρια. Ένα αίσθημα ηρεμίας και ικανοποίησης, καθώς τα χέρια κάνουν την πιο ουσιαστική καθημερινή εργασία, ταυτόχρονα επιτελείται σχεδόν μια μυστικιστική επικοινωνία με τον πρωτόγονο άνθρωπο, ο οποίος για χιλιάδες χρόνια ζύμωνε με τα χέρια το πιο σημαντικό προϊόν για την επιβίωσή του, το ψωμί. Τι είναι λοιπόν το ζύμωμα;

Το ζύμωμα ενός ζυμαριού είναι από τα πιο σημαντικά στάδια στην παραγωγή του ψωμιού. Η λέξη που χρησιμοποιείται, δεν είναι ικανή να περιγράψει με ακρίβεια την διαδικασία που επιτελείται.

Όλα τα ζυμάρια όμως ξεκινάνε με το ανακάτεμα των υλικών τους. Το ανακάτεμα, δηλαδή η αργή ανάμειξη των υλικών μιας συνταγής, είναι η ενέργεια που σηματοδοτεί την αρχή της δημιουργίας κάθε ζυμαριού. Είναι το στάδιο στο οποίο τα υλικά συνδυάζονται σε μια ομοιόμορφη μάζα και το ζυμάρι προετοιμάζεται για τις επεξεργασίες που θα ακολουθήσουν. Βασικός στόχος είναι η ομοιόμορφη κατανομή των υλικών στο μείγμα.

Το ζύμωμα πρέπει γίνεται και με τα δύο χέρια, πρέπει να γίνεται με σταθερό ρυθμό και η ζύμη χρειάζεται να τραβιέται, να απλώνεται και να αναποδογυρίζει πολλές φορές ώστε να γίνει σωστή οξυγόνωση. Τα παλιά χρόνια οι νοικοκυρές για να κρατάνε σταθερό ρυθμό στο ζύμωμα τραγουδούσανε κάποιο σκοπό ή τραγούδι.

Ανάλογα δε με την περίπτωση για την οποία προορίζονταν το ψωμί (γάμος, γιορτή κ.ο.κ) έλεγαν και τα αντίστοιχα τραγούδια. Η αξιολόγηση της ωρίμανσης του ζυμαριού γίνεται αγγίζοντας το ζυμάρι κατά την διάρκεια του ζυμώματος. Αυτή η τεχνική απαιτεί αρκετή εμπειρία. Η ολοκλήρωση του ζυμώματος γινότανε εμπειρικά ελέγχοντας το πόσο εύκολα σκιζόταν το ζυμάρι, ή πόσο ελαστικό ήταν, οπότε η νοικοκυρά μπορούσε να κρίνει αν χρειαζότανε περισσότερο ζύμωμα ή ξεκούραση. Σημαντικά για την επιτυχία του ζυμώματος είναι τρία βασικά πράγματα. Το προζύμι, η καθαριότητα και η θερμοκρασία.

Το προζύμι

Το προζύμι είναι πολύ πιο χρονοβόρα διαδικασία από αυτή της παρασκευής του ίδιου του ψωμιού. Παρόλα αυτά, είναι αυτό που δίνει στο ψωμί τον όγκο, το άρωμα και τη γεύση.

Η προετοιμασία του προζυμιού κρατάει μέρες και θέλει συνεχή ενασχόληση. Το προζύμι ουσιαστικά, είναι μαζί με το αλεύρι και το νερό, βασική πρώτη ύλη για την παρασκευή όλων των αρτοσκευασμάτων του σπιτιού .

Σύμφωνα με τη θρησκευτική μας παράδοση η διαδικασία παρασκευής του προζυμιού έχει τελετουργικό χαρακτήρα, συνδέεται με πάρα πολλές προλήψεις και δεισιδαιμονίες και γίνεται δύο φορές το χρόνο. Στη γιορτή του Σταυρού στις 14 του Σεπτέμβρη με το βασιλικό που παίρνανε από το χέρι του παπά, και την Μεγάλη Εβδομάδα. Συγκεκριμένα, η νοικοκυρά έπαιρνε τον ευλογημένο βασιλικό, και σχημάτιζε το σταυρό στο νερό με το οποίο θα ετοίμαζε το προζύμι. Αφού έφτιαχνε τον πηχτό χυλό σχημάτιζε ένα σταυρό με τα κλωνιά του βασιλικού πάνω του, το σκέπαζε και περίμενε να φουσκώσει. Σε άλλα μέρη πάλι, χρησιμοποιούσαν το ίδιο το αγιασμένο νερό μέσα στο προζύμι καθώς λένε ότι το νερό αυτό βοηθούσε να ξινίσει το ζυμάρι.

Σημαντικό είναι να αναφέρουμε ότι καθ' όλη τη διαδικασία παρασκευής του προζυμιού η νοικοκυρά σιγομουρμούρα αδιάκοπα προσευχές και επικλήσεις.

Καθαριότητα

Το δεύτερο και επίσης σημαντικό στη τελετουργία του ζυμώματος είναι η καθαριότητα. Τόσο η καθαριότητα της επιφάνειας του ζυμώματος όσο και της νοικοκυράς της ίδιας, έπαιζαν καθοριστικό ρόλο στη διαδικασία της προετοιμασίας του ψωμιού.. Τα παλιά χρόνια οι νοικοκυρές βάζανε ένα μαντήλι στο κεφάλι για να μην πέσει καμία τρίχα στο ζυμάρι και έπλεναν καλά τα χέρια τους. Στη συνέχεια έβαζαν μια καθαρή ποδιά και είχαν έτοιμες καθαρές, λινές πετσέτες για να σκεπάσουν το ψωμί μετά το ζύωμα.

Θερμοκρασία

Τέλος, η θερμοκρασία του ζυμαριού και του περιβάλλοντος χώρου κατά τη διαδικασία παρασκευής του ψωμιού παίζει πολύ σημαντικό ρόλο. Η θερμοκρασία του ζυμαριού θα πρέπει να είναι από 20 έως 25 βαθμούς Κελσίου. Γι αυτό το καλοκαίρι το ψωμί ζυμώνεται με κρύο νερό ενώ κατά τους χειμερινούς μήνες με χλιαρό.

Το ζυμάρι συνεχίζει να ωριμάζει σκεπασμένο σε ζεστό μέρος μέχρι να φουσκώσει, συνήθως μέσα σε καθαρή λεκάνη ή τα παλιότερα χρόνια μέσα στις πινακωτές. Συνήθως το σκεπάζανε με πετσέτες και πολλές φορές με κουβέρτες. Αυτό το λένε «ξεκούραση». Κατά τη διάρκεια της ξεκούρασης με τη βοήθεια της ζέστης οι ζυμομύκητες αναπτύσσονται κάνοντας το ζυμάρι να φουσκώνει.

Σύμφωνα με τη παράδοση ακόμα και η μέρα που επιλεγότανε για να ζυμώσουν οι νοικοκυρές είχε το ρόλο της. Συνήθως καλή μέρα για να ζυμώσεις ήταν το Σάββατο ενώ αποφεύγανε να ζυμώνουνε τις Τετάρτες και τις Παρασκευές που ήτανε ημέρες νηστείας.

Επεξεργασία πρόβειου μαλλιού

Η επεξεργασία του μαλλιού, ήταν δουλειά που πέρναγε αποκλειστικά από γυναικεία χέρια. Η συμβολή του άνδρα εδώ περιοριζόταν μόνο στο κούρεμα των ζώων. Η σημασία του απόλυτα καθοριστική για την ένδυση της οικογένειας, τα στρωσίδια του σπιτιού, αλλά για τις αγροτικές εργασίες.

Προς το τέλος της άνοιξης, που ζεσταίνει καλά ο καιρός, γίνεται το πρώτο κούρεμα των προβάτων, το κωλοκούρεμα. Αυτό ανακουφίζει τα ζώα από τη ζέστη και βοηθάει να γίνει ευκολότερα το ζευγάρωμα. Επειδή τα κωλοκούρια* είναι κοντά και βρώμικα μαλλιά, θεωρούνται δεύτερης ποιότητας και χρησιμοποιούνται αποκλειστικά σχεδόν για το γέμισμα μαξιλαριών.

Το κυρίως κούρεμα σε πρόβατα και σε γίδια γίνεται κατά τα μέσα Ιουλίου και παίρνει πάντα πανηγυρικό χαρακτήρα. Τότε έχει σταθεροποιηθεί και ο καιρός και δεν κινδυνεύουν τα ζώα από κρυολόγημα. Τα κουροψάλιδα έχουν τροχιστεί από μέρες πριν με το

ακόνη και κουρεύουν μόνο αυτοί που ξέρουν καλά την τέχνη, ενώ οι υπόλοιποι έχουν βοηθητικό ρόλο.

Στάδια Επεξεργασίας

Αρχίζει με το πλύσιμο και ξεμάτισμα του μαλλιού στους λάκκους ή τα καζάνια αργότερα. Συνέχιζε με το ξάσιμο του μαλλιού στο χέρι ή το λανάρισμα με συρμάτινο λανάρι (συρματόβουρτσα).

Μετά ακολουθούσε το γνέσιμο με τη ρόκα, το μάζεμα σε μασούρια και μετά σε τυλιγάδια με την ανέμη και την τσιγκρίκα. Η ρόκα ήταν μια διχαλωτή βέργα όπου έβαζαν τις τούφες από το μαλλί από όπου τραβούσαν σιγά- σιγά για να γνέσουν την κλωστή που τυλίγονταν στο αδράχτι.

Το αδράχτι ήταν ένα κυλινδρικό ξύλο που στη μέση ήταν πιο χοντρό και στις άκρες ήταν στην κάτω μυτερό για να μπορεί να γυρίζει και στην πάνω είχε ένα αυλάκι σαν βίδα για να μπορεί να κατευθύνει την κλωστή να τυλίγεται. Στο κάτω μέρος το αδράχτι είχε το “σφοντίλι”. Το έβαζαν για να γυρνάει καλύτερα το αδράχτι. Έβαζαν μια κλωστή και στην άκρη της τύλιγαν λίγο μαλλί. Στη συνέχεια, γύριζαν δυνατά το αδράχτι όπως γυρίζουμε τη σβούρα και έτσι λίγο- λίγο το μαλλί περιστρέφονταν και γίνονταν κλωστή.

Όταν γέμιζε το αδράχτι έπρεπε να βγάλουν την κλωστή για να μπορέσουν να γνέσουν κι άλλο. Γι’ αυτό είχαν το τυλιγάδι για να τυλίγουν την κλωστή κουλούρα.

Ακολουθούσε η βαφή με φυτικές κυρίως βαφές με πατροπαράδοτες συνταγές από τα φύλλα, τη ρίζα, τον καρπό ή τη φλούδα δένδρων και φυτών. Με διαφορετικές συνταγές από το ίδιο υλικό έπαιρναν διαφορετικές αποχρώσεις. Μεγάλο ρόλο έπαιζε η τοπική χλωρίδα και η σύσταση του νερού. Η προεργασία συνεχιζόταν με το βάψιμο του νήματος σε καζάνι. Τα μυστικά της βαφής τα γνώριζαν οι ηλικιωμένες γυναίκες, οι οποίες και τα μετέδιδαν στις νεώτερές τους. Μετά το βάψιμο έπαιρναν έβαζαν το τυλιγάδι στην ανέμη και με τη τσιγκρίκα τύλιγαν την κλωστή στα μασούρια για να την υφάνουν στον αργαλειό.

Ακολουθούσε το καλάμισμα, το διάσιμο, το παραμάτημα. Η ύφανση στον αργαλειό ήταν το τελευταίο και το πιο δύσκολο μέρος αυτής της μακράς διαδικασίας

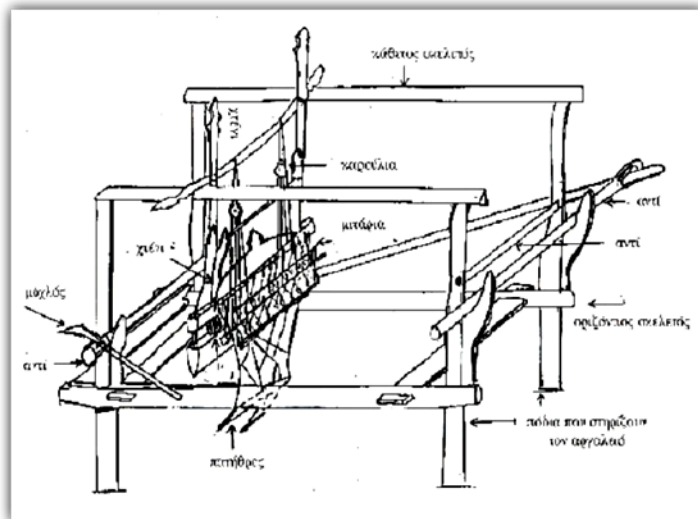
Ύφανση με αργαλειό

Το πιο απαραίτητο και το πιο πολύτιμο εργαλείο για την κάθε νοικοκυρά ήταν ο αργαλειός. Έχοντας αργαλειό στο σπίτι της, στο πιο ευάερο και πιο ευήλιο δωμάτιο, κάθε αγροτική οικογένεια, ήταν σαν να είχε στη δούλεψή της ένα ατομικό υφαντουργικό εργαστήριο, που κάλυπτε όλες τις ανάγκες σε είδη ρουχισμού και κλινοστρωμνής.

Το στήσιμο του αργαλειού δεν ήταν και τόσο εύκολη υπόθεση. Ήθελε σταθερότητα και ζύγισμα, για να μη μετατοπίζεται με τα τραντάγματα από τις κινήσεις που έκανε η νοικοκυρά. Στα περισσότερα σπίτια του χωριού ο αργαλειός ήταν μόνιμα στημένος, κάτω από χαγιάτια (μπαλκόνια), στο κατώι δίπλα πάντα από παράθυρο και προσωρινά πολλές φορές στην άκρη τουωματίου στο σπίτι

Ο αργαλειός φτιαχνόταν από τέσσερα ισομεγέθη γερά και βαριά όρθια ξύλα δέντρου, που συνδέονταν και με άλλα ξύλα, με ειδικούς αρμούς και είχε τα έξης εξαρτήματα:

Ας ξεκινήσουμε από το βασικό αντί, που είχε το νήμα. Αυτό τοποθετείται απέναντι από την υφάντρα. Το νήμα αυτό χωρισμένο από τον γκάρδιο (σιδερένια βέργα), σχηματίζει 2 επιφάνειες, οι οποίες πέρναγαν μέσα από τα μιτάρια και τα χτένια και κατέληγαν στο αντί, που ήταν μπροστά στην υφάντρα και λεγόταν σχιστάνι. Τούτο το έλεγαν έτσι, γιατί φέρει σχίσιμο στη μέση ώστε να περνάει τούφασμα. Τα μιτάρια ήταν δικτυωτά πλέγματα νημάτων, σε σχήμα 8. Ήταν στερεωμένα τα νήματα σε δυο λεπτές σανίδες, που είχαν σταθερή θέση. Λέγονται μιτάρια, γιατί το νήμα λέγεται και μίτος (βλ. Μίτος της Αριάδνης, Θησέας, Λαβύρινθος - από τη μυθολογία).

Από εκεί οι κλωστές πήγαιναν στα καρούλια ή καρέλια, στην οροφή του αργαλειού. Αυτά κρέμονταν κι είχαν την ικανότητα με τις πατήθρες ή ποδαρίτσες, που κρέμονται απ' αυτά, να μετακινούνται οι κύκλοι του 8, τότε πάνω και τότε κάτω. Οι πατήθρες πατιούνταν όταν ήθελε η υφάντρα να μετακινήσει τις δυο επιφάνειες των νημάτων. Στη συνέχεια οι κλωστές περνάνε μάζα από τα χτένια. Και αυτά ήταν φτιαγμένα από μικρά τεμάχια καλαμιού ή σύρματος, που ήταν στερεωμένα σε 2 παράλληλα τεμάχια σανιδιών. Το άνοιγμα που αφήνουν τα καλαμάκια χαρακτήριζε τα χτένια σε:

- Δασόχτενα (δασιά υφάσματα- πουκάμισα και σκουτιά)
- Ρασόχτενα (για τα ράσα των παπάδων) και
- Πανόχτενα (βελέντζες, κιλίμια, κάπες) και λοιπά

Το χτένι μπαίνει σε μια θήκη, που το στερέωνε κι έτσι η υφάντρα το κτύπαγε με όση δύναμη χρειαζόταν για να σφίξει το νήμα. Η θήκη αυτή κρέμεται από την οροφή τ'αργαλειού. Ανάμεσα λοιπόν στις 2 επιφάνειες των τεντωμένων νημάτων, που ανεβοκατεβαίνουν, χορεύει η σαΐτα, που είναι μακρόστενο ρομβοειδές εργαλείο, με κοιλιά στη μέση, για να μπαίνουν τα μασούρια και τα κουλούκια. Τα μασούρια

και τα κουλούκια ήταν μικρά σωληνάκια, που πάνω τους τυλιγόταν το υφάδι.

Φτάσαμε έτσι κοντά στα χέρια της υφάντρας. Μπροστά της έχει στερεωμένο το σχιστάνι. Με σφήνες το περιστρέφει κάθε τόσο και λιγάκι, για να χοντρύνει το βιλάρι.

Οι γυναίκες έφτιαχναν μ' αυτόν φουστάνια, μεσοφόρια, ποδιές, φανέλες, γιορντάνια και μπούστα, για τον εαυτό τους. Για τους άνδρες έφτιαχναν παντελόνια, πουκάμισα, βράκες, φανέλες, κάπες και καπότες με τις κουκούλες.

Ο άλλος, εξίσου σημαντικός, τομέας προσφοράς του αργαλειού ήταν τα κλινοσκεπάσματα της οικογένειας. Πολύχρωμες μπατανίες, χράμια, βελέντζες, σαλίσματα, κιλίμια, κουρελούδες, και τσαντίλες. Απ' αυτά τα είδη, οι βελέντζες και τα σαλίσματα είχανε και μια επιπρόσθετη επεξεργασία. Τα πηγαίνουν υποχρεωτικά στη νεροτριβή (σ' αυτή έστριβε το νερό ο μυλωνάς, όταν δεν είχε άλεσμα). Τα βάζανε σε μια μεγάλη φυσική (συνήθως) γούρνα κι έπεφτε από ψηλά τρεχούμενο νερό. Αυτό συνεχιζότανε για μια βδομάδα περίπου. Είχε σαν αποτέλεσμα, με το συνεχές κτύπημα του νερού, να φουσκώνουν, να βγάζουν χνούδι κι έτσι γίνονταν πιο απαλά στη χρήση τους.

Κύρια πρώτη ύλη το μαλλί. Προϊόν που το έβρισκαν σχετικά εύκολα, κι αυτό βέβαια γιατί ήταν κτηνοτρόφοι. Χρειάζονταν όμως και βαφικές ύλες για να δώσουν χρώμα στις πρώτες ύλες. Ως τα τέλη του 19^{ου} αι., μοναδική ύλη βαφής ήταν τα φυτικά χρώματα, που έμεναν αναλλοίωτα στο ηλιακό φως και στο πλύσιμο και έδιναν λαμπερούς χρωματισμούς. Οι φλούδες των φρέσκων καρυδιών δίνουν το μαύρο, κτλ. Το νήμα πλέον είναι έτοιμο να μπει στον αργαλειό να αρχίσει η ύφανση. Ο αργαλειός κυριάρχησε στο ελληνικό νοικοκυριό πάνω από 3 χιλιετίες.

12.2 Παραδοσιακή κουζίνα του χωριού και της Κεντρικής Ελλάδος γενικότερα.

Η κουζίνα του χωριού διακατέχονταν από χαρακτηριστικά όπως η λιτότητα- η απλότητα και η αγνότητα των προϊόντων που χρησιμοποιούσε. Μπορούσε να δημιουργήσει φαγητό για μια πολυμελή οικογένεια, ιδίως τις δύσκολες εποχές από το τίποτα (πχ με λίγο αλεύρι και τη λίπα έφτιαχναν τα ρεντ'στά) .

Εννοείται ότι δεν πετούσαν τίποτα σε αντίθεση με το σήμερα, που εμείς οι «μοντέρνοι» πετάμε υπερβολική τροφή.

Η κουζίνα του χωριού έχει ενσωματώσει στοιχεία από την κουζίνα όλων όσων πέρασαν απ' το χωριό, Βλάχοι, Σαρακατσάνοι, Ηπειρώτες και φυσικά από τους κατακτητές που έμειναν για 400 χρόνια.

Αυτό έγινε, γιατί το χωριό μας ήταν ένα από τα βασικά περάσματα (δερβένια) από την Βόρεια Ελλάδα προς την Νότια Ελλάδα. Στ' ότι ήταν σημαντικό πέρασμα οφείλει και το παλιό όνομά του Δερβέν Φούρκα.

Για να μαγειρέψουν οι γυναίκες άναβαν φωτιά στο τζάκι ή έξω ή στο φούρνο που είχαν όλα τα σπίτια. Όσο για ξύλα υπήρχαν άφθονα γύρω από το χωριό αλλά χρησιμοποιούσαν τις ξερές κλάρες που είχαν κόψει για να ταΐσουν τα ζώα. Αργότερα ήρθε το γκάζι σε μπουκάλες, όπου αγόραζε ο καθένας από τα μαγαζιά και τέλος το ηλεκτρικό ρεύμα

Τα σκεύη που χρησιμοποιούσαν ήταν κυρίως χάλκινα (κατσαρόλες-ταψιά), και κάθε χρόνο περνούσε ο γανωτής- καλαιττής και τα γάνωνε.

Τα κύρια φαγητά της Καλαμακιώτικης κουζίνας ήταν:

- πίτες (χορτόπιτα, μπαμπανέτσα, στριφτόπιτα, κλωτσοτ'ρόπιτα, μπλαστός, μαμαλίγκα, γαλατόπιτα και άλλες)
- τα όσπρια, τα οποία παρήγαγαν μόνοι τους στα μικρά γιούρτια (μπαχτσέδες) που είχε ο καθένας γύρω από το χωριό.

- Τα χειροποίητα ζυμαρικά όπως οι χυλοπίτες, ρεντ'στά και ο τραχανάς που έφτιαχναν οι γυναίκες κάθε καλοκαίρι, χρησιμοποιώντας αγνές πρώτες ύλες (γάλα, αυγά, πληγούρι, αλεύρι). Το στέγνωμα γινόταν σε κάποιο δωμάτιο του σπιτιού πάνω σε κρεβάτια με καθαρά σεντόνια. Η μυρωδιά που υπήρχε στο δωμάτιο κατά την στέγνωμα ,είναι κάτι που δεν ξεχνιέται.
- Τα τυροκομικά προϊόντα που παρήγαγαν οι ίδιοι όπως, κολλάστρα ή νιόγαλα ή κοκοφρίκι, είναι το γάλα που βγάζουν τα φρεσκογεννημένα ζώα (το έπιναν από ανάγκη οι τσοπάνηδες), φρέσκο γάλα, γιαούρτι, χλωρό τυρί, τυρί γίδινο ή πρόβειο, μυζήθρα (βράζοντας το τυρόγαλο που προέκυπτε μετά την τυροκόμηση), χοντρό γάλα, βούτυρο (χτυπώντας για πολλές ώρες το χοντρό γάλα στην κοπανόκαδη), ξυνόγαλο, κλωτσοτύρι για τις κλωτσοτ'ρόπιτες (φτιάχνεται με το βράσιμο του ξυνόγαλου)

Αξίζει να αναφέρουμε ότι παλιά χρησιμοποιούσαν για να πήξουν το τυρί, πυτιά από το στομάχι των νεογέννητων ζώων που πέθαιναν. Το δέρμα (τουλούμι) των κατσικιών επίσης χρησιμοποιούνταν για να συντηρήσουν το τυρί, το γνωστό τουλουμοτύρι.

- Το κρέας από τα ζώα που είχε ο καθένας, κόττες με τ' αυγά τους, αιγοπρόβατα, το γουρούνι (που τάιζε το κάθε σπίτι με τα αποφάγια και τα κατάλοιπα της τυροκόμησης και της άλεσης) για τα Χριστούγεννα, και οι λαγοί που αφθονούσαν άλλοτε.

Μέσα από το σφάξιμο του γουρουνιού η κάθε οικογένεια εξασφάλιζε το κρέας για όλο το χειμώνα φτιάχνοντας διάφορα φαγητά όπως: τη λίπα απαραίτητη για τις πίτες, τα λουκάνικα, τα μπουμπάρια, το πασπαλά, το πατσά (τρεμούλα), τις τσιγαρίδες, την τηγανιά, τις μπριζόλες.

- Τα διάφορα γλυκά για το τρατάρισμα του επισκέπτη, αλλά και για δικιά τους χρήση. Τέτοια ήταν τα γλυκά του κουταλιού-κυδώνι- σταφύλι- κεράσι- βύσσινο- νεροκολοκύθα- καρυδάκι και φυσικά τα ριτσέλια και η μουσταλευριά.

Δεν υπάρχει όμως πλήρης κουζίνα χωρίς ένα καλό κρασί ή ένα τσίπουρο για τον επισκέπτη. Έτσι και στο χωριό μας παράγονταν κρασί και τσίπουρο.

Κρασί τα πρώτα χρόνια έφτιαχναν λίγοι (όσοι είχαν αμπέλια στη ομώνυμη περιοχή του χωριού), με την πάροδο όμως του χρόνου έγιναν περισσότεροι, αγοράζοντας σταφύλια από άλλες περιοχές. Όσοι πάταγαν σταφύλια κράταγαν τα στέμφυλα ερμητικά κλειστά για 40 μέρες σε δοχεία, και αποστάζοντάς τα έβγαζαν το τσίπουρο. Αυτό πολύ παλιά γινόταν κρυφά από το κράτος μες τα ρέματα πιο κάτω από το χωριό. Αργότερα έφτιαξε ένα καζάνι ο πολυμήχανος Νίκος Κουμπάρος του Ευαγγέλου ή Κατσαμάκας ή Σιδεράς. Τα τελευταία χρόνια δίπλα στην νέα πλατεία υπάρχει σύγχρονο αποστακτήριο, με το όνομα «Τσιπουροπηγή-Άγιος Νικόλαος».

Το αποστακτήριο ανήκει στο βακούφι δηλαδή στην Εκκλησία του χωριού. Για το αποστακτήριο αυτό πρόσφεραν εργασία αρκετοί με πρωτομάστορα τον Νίκο Τσαγανό, ο οποίος ενώ δεν κατάγεται από το χωριό μας το νιώθει για δικό του

13. Τα παιχνίδια μιας άλλης εποχής

Τα παλιά χρόνια που δεν υπήρχε η τηλεόραση, τα βιντεοπαιχνίδια, ο υπολογιστής και το κινητό τα παιδιά περνούσαν χαρούμενα τον ελεύθερο χρόνο τους παίζοντας απλά παιχνίδια στον καθαρό αέρα, ερχόμενα σε επαφή μεταξύ τους αλλά και με τη φύση. Μερικά από τα παιχνίδια αυτά θα αναλύσουμε παρακάτω.

Το κουτσό

Παιζόταν από δύο ή περισσότερα άτομα αγόρια ή κορίτσια. Το πρώτο παιδί που άρχιζε, έριχνε μια στρογγυλή πέτρα στην αρχή του σχεδίου. Έπρεπε στηριγμένο στο ένα πόδι να σπρώξει μ' αυτό την πέτρα ώστε να βγει έξω από το σχέδιο στην αρχή.

Στη συνέχεια έριχνε την πέτρα στο δεύτερο τετράγωνο κι έμπαινε με το ένα πόδι στο σχέδιο και τετράγωνο- τετράγωνο έφτανε σ' εκείνο που βρισκόταν η πέτρα. Πάλι χτυπώντας την με το πόδι με το οποίο πατούσε στο έδαφος προσπαθούσε τετράγωνο- τετράγωνο να τη βγάλει έξω από το σχέδιο στην αρχή του.

Αυτή η διαδικασία συνεχιζόταν με το τρίτο, το τέταρτο και το πέμπτο τετράγωνο. Δεν έπρεπε ούτε η πέτρα ούτε το πόδι να ακουμπήσει στις γραμμές του σχεδίου. Αν ακουμπούσε στη γραμμή έβγαινε από το παιχνίδι και ξεκινούσε το άλλο παιδί.

Στάκαμαν

Τα ο παιχνίδι «στάκαμαν», ήταν περίπου ίδιο με αυτό που παίζανε «κλέφτες κι αστυνόμοι» κι άρχισε να παίζεται κυρίως τα μεταπολεμικά χρόνια.

Μόνο που εδώ τα παιδιά είχανε στα χέρια τους ψεύτικα όπλα, πλαστικά ή ξύλινα. Μαζευόντουσαν σε κάποιο ανοιχτό χώρο στις

άκρες του χωριού, με το φόβο του δάσκαλου όταν αυτός έμενε στο χωριό, και χωριζόντουσαν σε ομάδες με αρχηγό και στρατιώτες.

Μετά σκορπιζόμασταν πίσω από πουρνάρια, κοτρώνες, δέντρα. Κατόπιν οι αρχηγοί και οι στρατιώτες βγαίνανε έξω να «πολεμήσουνε». Ήτανε μια παράσταση πολεμική, παρμένη από τον ελληνογερμανικό πόλεμο και την Κατοχή και «σκότωνε» ο ένας τον άλλο, όταν τον έβλεπε πρώτος ή βρισκόταν στη γωνία ενός σπιτιού κι έπιανε τον άλλο να κοιτάει αλλού. Τότε του πρότεινε το ψεύτικο πιστόλι ή αν δεν είχε τέτοιο, σχημάτιζε με τα χέρια του, πιάνοντας το μεγάλο δάχτυλο του αριστερού χεριού με το δείκτη του δεξιού και πρότεινε το δείκτη του αριστερού χεριού του σαν κάννη του όπλου και του φώναζε «στάκαμαν, σε σκότωσα Στέλιου», «στάκαμαν, σε σκότωσα Λάκη».

Το παιδί που «σκοτωνόταν», τελείωνε από τη «μάχη» και πήγαινε στην άκρη. Για να μπορέσει να πιάσει το παιδί στον ύπνο τον αντίπαλο, χρειαζόταν στρατηγική και πονηριά και φυσικά να ξέρει καλά την περιοχή, τα μονοπάτια, τις κρυψώνες να μπορεί να τρέχει στις σάρες! Νικούσε όποια ομάδα «σκότωνε» τα μέλη της άλλης.

Στεφάνι από βαρέλι κρασιού– Κύλα

Παιχνίδι με 2 παίκτες και άνω. Ο κάθε παίκτης είχε ένα στεφάνι μεταλλικό (στεφάνι βαρελιού ή κάτι παρόμοιο) και ένα ραβδί. Το ένα άκρο του ραβδιού ήταν κατάλληλα διαμορφωμένο σε σχήμα ύψιλον, ώστε να μπορεί να στηρίζεται εκεί το στεφάνι. Στόχος των παικτών ήταν να μεταφέρουν το στεφάνι κυλώντας το με την βοήθεια του ραβδιού. Πιο δύσκολος γινόταν ο χειρισμός όταν ο δρόμος ήταν ανώμαλος, ή αν ήταν στενό όπως ο κάτω τοίχος του παλιού γηπέδου απέναντι από το σχολείο.

Γουρούνα

Παιχνίδι που εκτός από ευστοχία απαιτούσε και αντανakλαστικά. Παιζόταν με ματσούκια, που κρατούσαν οι παίκτες και ένα τενεκάκι, που βαρούσε ο τιμωρημένος (γρουνάς). Οι παίκτες βρίσκονταν στην περίμετρο ενός κύκλου και ο καθένας ακουμπούσε το ματσούκι του

σε μια γούρνα (μικρό λάκκο). Ο τιμωρημένος(γρουνάς) προσπαθούσε να φέρει το τενεκεδάκι κοντά στους παίκτες και να τους πετύχει. Όποιον πετύχαινε, έπαιρνε τη θέση του. Οι παίκτες με τη σειρά τους προσπαθούσαν να αποφύγουν το χτύπημα του τιμωρημένου και να διώξουν το τενεκάκι μακριά χωρίς να προλάβει ο τιμωρημένος να βάλει το ματσούκι του στη γούρνα του παίκτη.

Αλάτι χονδρό-Αλάτι ψιλό

Το παιχνίδι αυτό παίζεται από πολλά παιδιά που συγκεντρώνονται και βγάζουν με κλήρο τη "μάννα". Ύστερα κάνουν όλα μαζί ένα κύκλο και κάθονται κάτω σταυροπόδι με τα χέρια πίσω, με τις παλάμες ανοιχτές. Η μάννα στέκεται έξω από τον κύκλο και βαστάει ένα μαντήλι. Κάνει μια βόλτα γύρω από τον κύκλο τραγουδώντας:

Αλάτι ψιλό, Αλάτι χοντρό, έχασα τη μάννα μου και πάω να τη βρω
παπούτσια δεν μου πήρε να πάω στο χορό

Την ώρα που τραγουδάει γύρω από τον κύκλο, πετάει το μαντίλι πίσω από ένα παιδί και συνεχίζει μέχρι να καταλάβουν ότι δεν κρατάει πια το μαντήλι. Το παιδί που πήρε το μαντήλι σηκώνεται και αρχίζει να κυνηγάει τη μάννα. Όταν την πιάσει η μάννα κάθεται στη θέση του μαζί με τα άλλα παιδιά. Το παιδί που πήρε το μαντήλι γίνεται μάννα και αρχίζει να κυνηγάει. Το παιχνίδι συνεχίζεται έτσι μέχρι να το βαρεθούν.

Αμπάριζα

Σ' αυτό το παιχνίδι, τα παιδιά χωρίζονται σε δύο ομάδες. Κάθε ομάδα έχει ένα σημείο εκκίνησης, συνήθως κολόνα ή δέντρο. Στην αρχή ένα παιδί από τη μια ομάδα (δεν έχει σημασία ποια), "παίρνει αμπάριζα και βγαίνει" για να προκαλέσει τους παίκτες της άλλης ομάδας να τον κυνηγήσουν. Τότε κάποιος απ' την αντίπαλη ομάδα "παίρνει αμπάριζα και βγαίνει" και τον κυνηγάει. Έτσι βγαίνουν και τ' άλλα παιδιά κυνηγούν. Κάθε παιδί έχει το δικαίωμα να κυνηγήσει τα παιδιά που έχουν βγει πριν απ' αυτόν, αλλά όχι τα παιδιά που έχουν βγει μετά. Επίσης κάθε παίκτης μπορεί να γυρίσει στην κολόνα του και να βγει

όσες φορές θέλει. Όταν κάποιο παιδί πιάσει ένα παίκτη της αντίπαλης ομάδας, τον πάει στη φυλακή, που είναι συνήθως κοντά στην κολώνα του. Οι παίκτες της ομάδας του παιδιού που είναι φυλακισμένο, πρέπει να το ακουμπήσουν για να ελευθερωθεί. Σκοπός του παιχνιδιού είναι ν' ακουμπήσει ένας παίκτης την κολώνα της αντίπαλης ομάδας.

Τα μήλα

Παίζεται σε εξωτερικό χώρο. Δύο παιδιά χωρίζονται και αποτελούν τα "τέρματα". Χαράζονται δύο γραμμές σε απόσταση δέκα περίπου βήματα η μια από την άλλη. Οι δυο αυτές γραμμές είναι τα τέρματα και πίσω από αυτές τις γραμμές στέκονται οι δυο παίκτες. Αριστερά από τις γραμμές χαράζεται μια άλλη που από πίσω της πηγαίνουν και στέκονται τα υπόλοιπα παιδιά. Με κλήρο ορίζουν ποιός από τα τέρματα θα ρίξει πρώτος την μπάλα για να χτυπήσει ένα από τα παιδιά που βρίσκονται στο κέντρο. Αυτά τα παιδιά πρέπει όλη την ώρα να τρέχουν από την μια άκρη στην άλλη για να μην χτυπηθούν. Αν αυτός που θα ρίξει την μπάλα δεν πετύχει κανένα, τότε βγαίνει και στέκεται πίσω από την αριστερή γραμμή. Με τη σειρά του ρίχνει την μπάλα ο άλλος. Όταν μείνει μονάχα ένα παιδί στο κέντρο τότε παίζονται τα μήλα, δηλαδή θα χτυπηθούν δώδεκα μπαλιές, έξι από κάθε τέρμα. Πρώτα ρίχνει ο ένας λέγοντας "Ένα μήλο", έπειτα ο άλλος "Δύο μήλα!" κ.λ.π. Το παιδί που είναι στη μέση τρέχει και κάνει κάθε είδους κινήσεις ώστε να αποφύγει την μπάλα. Αν χτυπηθεί τότε χάνει και το παιχνίδι ξαναρχίζει με νέα τέρματα, αν τα καταφέρει να μην χτυπηθεί έχει το δικαίωμα να ξανακαλέσει όλους του παίκτες και να αρχίσει το παιχνίδι με τα ίδια τέρματα.

Εφτάπετρο

Μία μπάλα, μια στοίβα από επτά πέτρες τοποθετημένες η μία πάνω στην άλλη και δυο ομάδες παικτών (3-6 άτομα ανα ομάδα). Η μια ομάδα έριχνε την μπάλα προς την πλευρά που ήταν στημένες οι επτά πέτρες με σκοπό να τις ρίξει. Αν τις έριχνε, προσπαθούσε να τις ξαναστήσει χωρίς οι παίκτες της άλλης ομάδας να μπορέσουν να τους κάψουν (δηλ. να τους πετύχουν με την μπάλα). Αν το κατάφερναν,

έπαιρναν ένα πόντο και ξανάπαιζαν. Αν όχι , οι ομάδες άλλαζαν ρόλους.

Κρυφό

Μετά από κλήρο , ένας παίκτης τα "φυλούσε" (δηλ. μετρούσε μέχρι ένα αριθμό με κλειστά μάτια). Σ' αυτό το χρονικό διάστημα, οι άλλοι παίκτες κρυβόντουσαν στα σοκάκια του χωριού συνήθως, στα γιούρτια ή στα αυλές των σπιτιών. Αυτός που τα φύλαγε είχε σκοπό να βρεί έναν παίκτη. Μόλις τον έβρισκε, τα φύλαγε αυτός.

Το πατίνι

Το πατίνι είναι ένα τετράτροχο χειροποίητο όχημα με ένα μικρό κάθισμα, στο οποίο ο οδηγός καθιστός τοποθετεί τα πόδια στον πεπλατυσμένο άξονα που ενώνει τους δύο τροχούς. Η εκκίνηση γινόταν από την κάτω από την δεξαμενή του χωριού και με την βοήθεια της μεγάλης κλίσης επιτάχυνε διαρκώς. Το φρενάρισμα γινόταν τοποθετώντας τα πόδια στον χωματόδρομο. Η διαδρομή τελείωνε λίγο πιο κάτω από τη Μότσιο (παλιά βρύση). Δεν έλειπαν βέβαια τα μικροατυχήματα μετά από ανατροπή του πατινιού.

Εγώ δεν έφτιαξα πατίνι γιατί ο πατέρας μου βρήκε πεταμένο στο Δεκάξι ένα παιδικό καροτσάκι με μεγάλες ρόδες το οποίο διπλωμένο ήταν σαν μικρό αυτοκινητάκι. Μπαίναμε μέσα έως τρία άτομα και κάναμε την ίδια διαδρομή ,έως που μια μέρα με βρήκε στο τέλος της διαδρομής, στη γέφυρα, ο μπάρμπας μου ο Χρήστος, γυρίζοντας από τα χωράφια. Μου το πήρε επιτόπου, το πήγε σπίτι του και το κατέστρεψε.

Σφεντόνα ή Λάστιχο

Εκείνη την εποχή, τ' αγόρια είχαν απαραίτητα μαζί τους και από μία ξύλινη σφεντόνα (φούρκα) για το κυνήγι των πουλιών και για το σημάδι διαφόρων στόχων π χ. Τα κεραμίδια κάποιου σπιτιού. Η φούρκα φτιάχνονταν με τη βοήθεια των μεγαλύτερων, ενώ το λάστιχο τετραγωνικής διατομής αγοράζονταν από τα μπακάλικά του χωριού.

Περνά-περνά η μέλισσα

Τα παιδιά, από 6 και πάνω, διαλέγουν από τα πιο μεγάλα, δυο μάνες και η κάθε μια παίρνει με λάχνισμα τον ήλιο ή το φεγγάρι. Οι 2 μάνες σχηματίζουν με τα χέρια τους μια καμάρα και στέκονται όρθιες στη μέση. Τα υπόλοιπα παιδιά σχηματίζουν μια γραμμή, το ένα πίσω απ' το άλλο, κρατημένα απ' τη μέση ή απ' τη ζώνη τους. Όπως έχουν σχηματίσει τη σειρά προχωρούν προς την καμάρα τραγουδώντας:

- ☐ Περνά, περνά η μέλισσα
- ☐ Με τα μελισσόπουλα
- ☐ Και με τα παιδόπουλα!

Όταν φτάσουν μπρος την καμάρα οι 2 μάνες τα ρωτούν:

- ☐ -Από πού ερχόσαστε;
- ☐ -Από την Λαμία (π.χ.)
- ☐ -Και τι έχετε φορτωμένα;
- ☐ -Σύκα και σταφύλια (π.χ.)
- ☐ -Περάστε μέσα.

Σηκώνουν λοιπόν τα χέρια τους και τα παιδιά περνούν κάτω από την καμάρα, βουίζοντας σαν τις μέλισσες. Την ώρα που είναι να περάσει το τελευταίο, οι 2 μανάδες κατεβάζουν τα χέρια τους και το κρατούν κι ύστερα το ρωτούν σιγά, ώστε να μην ακούσουν τα άλλα:

- ☐ -Τι θέλεις, τον ήλιο ή το φεγγάρι;

Το παιδί θα πει τον ήλιο ή το φεγγάρι και τότε θα πάει πίσω απ' αυτή που πήρε τούτο το όνομα και θα πιαστεί απ' τη μέση της. Το παιχνίδι συνεχίζεται κατά τον ίδιο τρόπο, μόνο που κάθε φορά, τα παιδιά λένε ότι έρχονται από άλλο μέρος και φέρνουν διαφορετικά πράγματα, μέχρις ότου μοιραστούν όλες. Την τελευταία τη ρωτούν πια φανερά, αν θέλει τον ήλιο ή το φεγγάρι κι όταν διαλέξει πιάνεται, πίσω απ' όλα τα άλλα παιδιά. Τότε η μια μάννα βγάζει τη ζώνη της και την απλώνει στην άλλη και η κάθε μια τους κρατάει από μίαν άκρη και με τα παιδιά από πίσω της την τραβάει προς το μέρος της.

Δεν περνάς κυρά -Μαρία

Πιάνονται απ' το χέρι και σχηματίζουν κύκλο, ενώ ένα κορίτσι απ' τα μεγαλύτερα, η κυρά-Μαρία, στέκεται στη μέση. Αρχίζουν να γυρίζουν γύρω γύρω και τραγουδούν, ενώ η κυρά-Μαρία προσπαθεί να περάσει ανάμεσά τους.

- Που θα πας κυρά-Μαρία, δεν περνάς δεν περνάς,
Που θα πας κυρά-Μαρία, δεν περνάς, περνάς!
- -Θε να πάω εις τους κήπους δεν περνώ, δεν περνώ.
Θε να πάω εις τους κήπους δεν περνώ, περνώ!
- -Τι θα κάνεις εις τους κήπους δεν περνάς, δεν περνάς
Τι θα κάνεις εις τους κήπους δεν περνάς, περνάς!
- -Θα μαζέψω 2 βιολέτες δεν περνώ, δεν περνώ
Θα μαζέψω 2 βιολέτες δεν περνώ, περνώ!
- -Τι θα κάνεις τις βιολέτες δεν περνάς, δεν περνάς
Τι θα κάνεις τις βιολέτες δεν περνάς, περνάς!
- -Θα τις δώσω της καλής μου δεν περνώ, δεν περνώ
Θα τις δώσω της καλής μου δεν περνώ, περνώ!
- -Και ποια είναι η καλή σου δεν περνάς, δεν περνάς
Και ποια είναι η καλή σου δεν περνάς, περνάς!
- -Η καλή μου είν' (η Ελένη π.χ.) δεν περνώ, δεν περνώ
Η καλή μου είν' (η Ελένη π.χ.) δεν περνώ, περνώ!

Μόλις ακούσει τ' όνομά του το κορίτσι που ανέφερε η κυρα-Μαρία, φεύγει απ' τον κύκλο και μπαίνει στη μέση και τότε είτε γίνεται αυτό κυρα-Μαρία και το παιχνίδι συνεχίζεται έτσι είτε στέκεται στο πλάι της κυρα-Μαρίας, που συνεχίζει ν' αναφέρει σε κάθε επανάληψη του τραγουδιού κι από μια φιλενάδα της, ώσπου δε μένουν πια αρκετά κορίτσια, για να σχηματίσουν κύκλο κι έτσι το παιχνίδι τελειώνει.

Λύκε –λύκε είσαι εδώ:

Ένα από τα μεγαλύτερα παιδιά κάνει τον λύκο, που πάει και κρύβεται πίσω από ένα θάμνο ή ένα δέντρο. Τα άλλα παιδιά, με επικεφαλής ένα

απ' τα μεγαλύτερα, που θα είναι η «μάννα», πιάνονται στη σειρά, το ένα πίσω απ' το άλλο και πλησιάζουν το κρησφύγετο του λύκου, απαγγέλλοντας ρυθμικά:

«Πήγε ο λύκος στο βουνό,εις στο δάσος το πυκνό. Τριγυρνά και τραγουδά: Λύκε, λύκε είσαι δώ;»

Ο λύκος απαντάει: -Εδώ είμαι!

Τα παιδιά ρωτούν: -Και τι κάνεις;

Ο λύκος: -Βάζω το πουκάμισό μου! Ή

Τώρα σηκώνομαι απ' το κρεβάτι μου!

Τα παιδιά απομακρύνονται, κάνουν ένα νέο γύρο, πάντα πιασμένα το ένα πίσω απ' το άλλο και σταματούν πάλι έξω απ' το κρησφύγετο του λύκου, λέγοντας το ίδιο τραγουδάκι. Ο λύκος εξακολουθεί να ντύνεται και τους απαντάει πάντα: «Βάζω το παντελόνι μου» ή «φοράω τα παπούτσια μου» ή δίνει άλλες αστείες απαντήσεις, όπως: «Ξυρίζω τα μουστάκια μου», ανάλογα με την ηλικία του και με την ετοιμότητά του. Στο τέλος λέει: «Βάζω το καπέλο μου» ή «παίρνω το μπαστούνι μου και σας κυνηγώ» και τότε τα παιδιά σκορπίζονται φωνάζοντας:

«Λύκε, λύκε φτάσε με, σαν μπορείς και πιάσε με!»

Ο Λύκος τρέχει από πίσω τους και τα κυνηγάει. Όποιο παιδί φτάσει, βγαίνει από το παιχνίδι. Αυτό γίνεται ώσπου να τα πιάσει όλα ή ώσπου να κουραστούν τα παιδιά.

Γύρω -γύρω όλοι

Τα παιδάκια σχηματίζουν έναν κύκλο και βάζουν το πιο μικρό στη μέση. Ύστερα πιάνονται από τα χέρια και γυρίζουν τραγουδώντας:

Γύρω-γύρω όλοι

Στη μέση ο Μανόλης,

Χέρια, πόδια στη γραμμή

Όλοι κάθονται στη γη!

-Κάθισε, Μανολάκη!

Με το: «όλοι κάθονται στη γη!», όλα τα παιδάκια κάθονται χάμω και τεντώνουν τα πόδια τους προς το κέντρο. Το ίδιο πρέπει να κάνει και ο «Μανόλης».

Η μικρή Ελένη

Τα κοριτσάκια σχηματίζουν έναν κύκλο, που κοιτάζει προς τα μέσα. Στο κέντρο κάθεται ένα κοριτσάκι, που κάνει τάχα ότι κλαίει. Τα άλλα γυρίζουν γύρω-γύρω και τραγουδούν:

Η μικρή Ελένη

κάθεται και κλαίει

γιατί δεν την παίζουν οι φιλενάδες της.

Σήκω απάνω, πλύνε τα μάτια,

Κοίταξε τον ήλιο κι αποχαιρέτησε!

Το κοριτσάκι, τότε, που κάνει την Ελένη, πλένει δήθεν τα μάτια της και κοιτάζει τον ήλιο κι ύστερα σηκώνεται ξαφνικά και πιάνει μια απ' τις άλλες, που γίνεται εκείνη Ελένη με τη σειρά της.

Τάκα – Τάκα

Τι παιχνίδι και αυτό, η δεκαετία του '70! Δυο μεγάλες κοκάλινες μπάλες, σε διάφορους χρωματισμούς, η κάθε μια κρεμόταν με λεπτό γερό σκοινάκια, από ένα σιδερένιο κρίκο, που μπορούσε ο καθένας να το προσαρμόσει στο δάκτυλό τους. Συνήθως στο μεσαίο. Η επιτυχία ήταν να χτυπάς τις μπάλες όσο χρόνο περισσότερο μπορούσες, κουνώντας το χέρι πάνω κάτω. Ο θόρυβος που έκανε ήταν τόσο εκνευριστικός που γρήγορα κατατάχτηκε στα απαγορευμένα

παιχνίδια. Πολλές φορές, οι μπάλες ξέφευγαν και χτυπούσαν τον παίχτη καθιστώντας έτσι ακόμα πιο επικίνδυνο.

Τσιλίκι

Παιζόταν από δυο παίκτες. Ο κάθε παίκτης κρατούσε μια βέργα, περίπου μισό μέτρο, την τσιλ'κόβεργα. Το τσιλίκι ήταν ένα μικρότερο κομμάτι ξύλου περίπου 25 εκατοστών. Το τσιλίκι ήταν πελεκημένο στις άκρες έτσι ώστε να είναι μυτερό και να εκτινάσσεται προς τα πάνω όταν το χτυπούσαν με την τσιλ'κόβεργα στις άκρες.

Κάθε παίκτης έπαιζε με τη σειρά του. Στο παίξιμό του έμοιαζε με το αμερικάνικο παιχνίδι “μπέιζμπολ”. Ζωγράφιζαν ένα κύκλο μέσα από τον οποίο το παιδί που έπαιζε πρώτο προσπαθούσε να διώξει όσο μπορούσε μακρύτερα το “τσιλίκι” που κρατούσε με το ένα του χέρι χτυπώντας το με την τσιλ'κόβεργα που είχε στο άλλο.

Αν το άλλο παιδί κατάφερνε να πιάσει το τσιλίκι στον αέρα τότε έχανε το πρώτο κι άλλαζαν ρόλους. Αν δεν τα κατάφερνε τότε είχε μια ακόμα ευκαιρία να “κάψει” τον αντίπαλό του αν πετύχαινε με το τσιλίκι που πετούσε από το σημείο στο οποίο είχε καταλήξει τον πρώτο παίκτη που καθόταν μέσα στον κύκλο.

Ο πρώτος παίκτης τώρα δεν καθόταν να δεχτεί μοιρολατρικά το χτύπημα του αντίπαλου. Με την τσιλικόβεργα προσπαθούσε να χτυπήσει το τσιλίκι και να το επιστρέψει πίσω και μάλιστα όσο πιο μακριά γινόταν. Κι αυτό γιατί στη συνέχεια μετρούσαν πόσα βήματα μακριά από τον κύκλο είχε καταλήξει το τσιλίκι και για κάθε βήμα έπαιρνε πόντους. Νικητής ήταν αυτός που συγκέντρωνε τους περισσότερους πόντους.

Τυφλόμυγα

Έδεναν τα μάτια ενός παιδιού με μαντίλι που γινόταν τυφλόμυγα. Τα υπόλοιπα παιδιά στεκόταν γύρω του σε κύκλο. Η τυφλόμυγα προσπαθούσε να πιάσει ένα παιδί και ψηλαφώντας το να βρει ποιο

είναι. Αν το έβρισκε γινόταν αυτό τυφλόμυγα και το πρώτο παιδί έμπαινε στον κύκλο μαζί με τα άλλα παιδιά.

Σ'μάδα

Παίζονταν από 3-4 άτομα τα οποία έβρισκαν τη δικά τους σ'μάδα ο καθένας(μια επίπεδη γυαλιστερή πέτρα). Παίζονταν πάνω στο τοίχιο του παλιού γηπέδου ,πλάτους 50 εκατοστών.Ο κάθε παίχτης έριχνε τρεις φορές τη σ'μάδα του όσο μακρύτερα μπορούσε,χωρίς να πέσει όμως κάτω από το τοίχο γιατί ξανάρχιζε από την αρχή πάλι.

Ο επόμενος παίχτης προσπαθούσε να το περάσει ή να τον ρίξει κάτω για να πάει από την αρχή. Ο παιχνίδι τελείωνε όταν κάποιος παίχτης έφθανε στο τέλος του τοίχου και γύριζε πίσω στην αρχή. Ήταν από τα αγαπημένα απογευματινά παιχνίδια και ιδίως γι' αυτούς που δεν έπαιζαν μπάλλα

Μπάλα

Παίζονταν στο παλιό γήπεδο του χωριού που έφτιαξε τη δεκαετία του '60 ο τότε πρόεδρος Τσιάκας Θωμάς. Το καλοκαίρι παίζαμε το απόγευμα μετά το κρέμασμα του καπνού στις λιάστρες. Το χειμώνα επειδή το γήπεδο κράταγε μερικές φορές νερό , πηγαίναμε σε μια λάκα κατηφορική ανατολικά του χωριού που λεγόταν «Στ' Παάσκα τα' αλών». Στη δεκαετία του '80 πηγαίναμε σε διπλανά χωριά και παίζαμε φιλικά παιχνίδια

Βέβαια υπήρχαν εκτός από τα παιχνίδια που αναλύσαμε, υπήρχαν κι άλλα παιχνίδια όπως οι βώλο αλλά με βελανίδια στην αρχή, τοκ'τσαλωνάκι το σχοινάκι κ.ά.

14. Έθιμα του χωριού ανά χρονική περίοδο

Μπορεί το χωριό μας να μην είχε πολλά έθιμα, αλλά έστω και αυτά τα λίγα αξίζει να τα περιγράψουμε για να τα θυμηθούν οι γεροντότεροι και να μαθαίνουν οι νεότεροι για να μην χαθούν.

Την πρωτοχρονιά

Κάλαντα

Την παραμονή της πρωτοχρονιάς τα αγόρια γυρνούσαν τα σπίτια του χωριού και τραγουδούσαν τα κάλαντα για τον Άη-Βασίλη

Αρχιμηνιά κι Αρχιχρονιά
ψηλή μου δεντρολιβανιά
κι αρχή καλός μας χρόνος
εκκλησιά με τ' άγιο θρόνος.
Αρχή που βγήκε ο Χριστός
άγιος και Πνευματικός,
στη γη να περπατήσει
και να μας καλοκαρδίσει.
Άγιος Βασίλης έρχεται,
και δεν μας καταδέχεται,
από την Καισαρεία,
συ' σαι αρχόντισσα κυρία.
Βαστά εικόνα και χαρτί
ζαχαροκάρνο, ζυμωτή
χαρτί και καλαμάρι
δες και με-δες και με το παλικάρι.
Το καλαμάρι έγραφε,
τη μοίρα του την έλεγε
και το χαρτί-και το χαρτί ομίλει

Άγιε μου-άγιε μου καλέ Βασίλη.

Μπαγκλαβάς

Οι γυναίκες έφτιαχναν τον μπαγκλαβά για να πιάσουν τόπο τα πολλά καρύδια που είχαν. Όλο το χωριό μοσχομύριζε από την κανέλλα και το μοσχοκάρφι.

Σπούρνια

Ανήμερα την πρωτοχρονιά τα κορίτσια του χωριού μ'ένα κλαδί από πουρνάρι πήγαιναν στα συγγενικά τους σπίτια. Έβαζαν το κλαδί στη φωτιά και έλεγαν ευχές για το σπιτικό, όπως σπούρνια αυγά, σπούρνια κατσίκια, σπούρνια αρνιά κ.ά. Στο τέλος η νοικοκυρά φίλευε το κορίτσι με ό,τι είχε π.χ. μπαγκλαβά που είχε φτιάξει η ίδια την παραμονή της πρωτοχρονιάς.

Τα Φώτα

Αγιασμός των σπιτιών

Παραμονή των φώτων ο παπά-Γιώργης (αλλά και οι άλλοι παπάδες) κρατώντας στα χέρια το σταυρό, το βασιλικό και ένα μπακράτσι με αγιασμένο νερό πήγαινε σε όλα τα σπίτια του χωριού και τ'αγίαζε ψάλλοντας το «Εν Ιορδάνη ποταμό...». Η νοικοκυρά έριχνε ό,τι είχε από χρήμα στο μπακράτσι. Ο παπά-Γιώργης έδινε βάση να υπάρχουν τα λουκάνικα ,να τα ευλογήσει να φύγουν οι καλικαντζαροι.

Κάλλαντα

Επίσης την παραμονή των φώτων τα αγόρια του χωριού τραγουδούσαν τα κάλλαντα των Φώτων γυρίζοντας τα σπίτια του χωριού:

Σήμερα τα φώτα κι ο φωτισμός

η χαρά μεγάλη κι ο αγιασμός.

Κάτω στον Ιορδάνη τον ποταμό

κάθετ' η κυρά μας η Παναγιά.

Όργανο βαστάει, κερί κρατεί

και τον Αϊ-Γιάννη παρακαλεί.

Αϊ-Γιάννη αφέντη και βαπτιστή

βάπτισε κι εμένα Θεού παιδί.

Ν' ανεβώ επάνω στον ουρανό

να μαζέψω ρόδα και λίβανο.

Καλημέρα, καλημέρα,

Καλή σου μέρα αφέντη με την κυρά.

Απόκριες -Καθαρή Δευτέρα

Ανήμερα τις απόκριες παρέες ανδρών μασκαρεύονταν με παλιά ρούχα και γύριζαν τα σπίτια του χωριού. Το αποκριάτικο φαγητό ήταν κότα βραστή ή ό,τι είχε ο καθένας.

Την καθαρή Δευτέρα τα παιδιά του χωριού πετούσαν τους χαρταετούς που είχαν φτιάξει τα ίδια. Μπορώ να πω ότι η κατασκευή του χαρταετού εκείνα τα χρόνια ήταν ιεροτελεστία κανονική.

Ο σκελετός των χαρταετών φτιάχνονταν από καλάμι που βρίσκαμε στα γύρω ρέματα. Στην μέση του καλαμιού βάζαμε μία πρόκα και τις άκρες του καλαμένιου σκελετού την δέναμε με σπάγκο σε ίση απόσταση το ένα καλάμι στο άλλο. Για να βγάλουμε τις ίσες αποστάσεις ανάμεσα στα καλάμια μετράγαμε με το σπάγκο από την

άκρη του καλαμιού έως το κέντρο του σκελετού που ήταν η πρόκα. Αυτή ήταν η σωστή απόσταση για να δεθούν τα καλάμια μεταξύ τους.

Οι χαρταετοί παλαιότερα φτιάχνονταν με εφημερίδες, λαδόκολλες και αργότερα με χρωματιστές κόλλες. Αφού φτιάχναμε τον σκελετό έπειτα κολλάγαμε μεταξύ τους τις κόλμες με την κόλλα ,τις απλώναμε στο πάτωμα και από πάνω βάζαμε τον σκελετό. Έπειτα κόβαμε με το ψαλίδι τις κόλμες δύο πόντους πιο μακριά αλλά παράλληλα με τον σπάγκο του σκελετού. Αφού κολλάγαμε τις κόλλες πάνω στον σκελετό, έπρεπε να φτιάξουμε την ουρά του αετού με τις φούντες και τα κρόσσια. Οι φούντες δένονταν στις άκρες της ουράς του χαρταετού, που έπρεπε να είναι ζυγισμένη για πετάει καλά. Για σπάγγο χρησιμοποιούσαμε το σχοινί που ράβαμε τις αρμάθες του καπνού. Τους χαρταετούς για να τους πετάξουμε πηγαίναμε στο παλιό γήπεδο, στην Μπουμπουτράχη και αλλού.

Τα φαγητά της Καθαράς Δευτέρας ήταν λιτά όπως τουρσί, ελιές, φασόλια και χαλβάς από το μαγαζί. Τα τελευταία χρόνια ο πολιτιστικός σύλλογος του χωριού διοργανώνει με επιτυχία τα κούλουμα στον χώρο του πολιτιστικού κέντρου, στο παλιό γήπεδο

Έθιμα του Πάσχα

Τα λαμπριάτικα έθιμα ξεκινούσαν από το Σάββατο του Λαζάρου.

Καλαντα του Λαζάρου

Παραμονή του Λαζάρου τα κορίτσια του χωριού έχοντας καλάθια στολισμένα με λουλούδια πήγαιναν από σπίτι σε σπίτι τραγουδώντας το Λάζαρο. Η κάθε νοικοκυρά τις φίλευε ότι είχε όπως αυγά, γλυκά, λεφτά, κ.ά. Το τραγούδι έλεγε:

Ήρθε ο Λάζαρος, ήρθαν τα Βάγια,

ήρθε των Βαγιών η εβδομάδα.

Ξύπνα Λάζαρε και μην κοιμάσαι,

ήρθε η μέρα σου και η χαρά σου.

Πού ήσουν Λάζαρε; Πού ήσουν κρυμμένος;

Κάτω στους νεκρούς, σαν πεθαμένος.

Δε μου φέρνετε, λίγο νεράκι,

που 'ν' το στόμα μου πικρό φαρμάκι.....

Την μεγάλη Πέμπτη γίνονταν λειτουργία το πρωί και όσοι είχαν πεθαμένους, πήγαιναν στην εκκλησία κοφίνια με ψ'χούδια για να συγχωρεθούν. Τα ψ'χούδια μοιράζονταν στο τέλος της λειτουργίας στην αυλή της εκκλησίας

Μεγάλη Παρασκευή

Τη Μεγάλη Παρασκευή σε αντίθεση με το Σάββατο του Λαζάρου τραγουδούσαν μόνο τα αγόρια το από σπίτι σε σπίτι, κρατώντας ένα στολισμένο σταυρό (με άγριες ορχιδέες όπως τσουλούφια και παπ'τσακια) και ένα καλάθι για τα αυγά που θα τους έδιναν οι νοικοκυρές. Το τραγούδι ήταν εμπνευσμένο από τα πάθη του Χριστού:

Σήμερα μαύρος ουρανός, σήμερα μαύρη μέρα

σήμερα όλοι θλίνονται και τα βουνά λυπούνται,

σήμερα έβαλαν βουλή οι άνομοι Εβραίοι,

οι άνομοι και τα σκυλιά και οι τρισκαταραμένοι,

για να σταυρώσουν τον Χριστό, τον πάντων βασιλέα.

Ο Κύριος ηθέλησε να μπει σε περιβόλι

να λάβει δείπνο μυστικό, να μην το λάβουν όλοι.

Η Παναγιά η Δέσποινα καθόταν μοναχή της,

τας προσευχάς της έκανε για το Μονογενή της.

Φωνή εξήλθ' εξ ουρανού υπ' αρχαγγέλου στόμα

σώνουν Κυρά μου οι προσευχές, σώνουν και οι μετάνοιες

και τον Υιό Σου πιάσανε και στον φονιά τον πάνε., κτλ.

Το απόγευμα γίνονταν η Αποκαθήλωση και τα κορίτσια του χωριού στόλιζαν το επιτάφιο με άγρια λουλούδια από την γύρω περιοχή (τσουλούφια, παπουτσάκια, απρίλη κ.ά.). Το βράδυ γινόταν η περιφορά του Επιταφίου γύρω από την Εκκλησία.

Μέγα Σάββατο

Το Μεγάλο Σάββατο οι άντρες της κάθε γειτονιάς πήγαιναν στο βουνό για να κόψουν ξύλα για το ψήσιμο του αρνιού. Έσφαζαν ότι είχε ο καθένας αρνί-κατσίκι και οι γυναίκες αναλάμβαναν να καθαρίσουν τη σκωταριά και τα άντερα για να φτιάξουν τα γιομίδια, τα γαρδουμπάκια ή το κοκορέτσι. Οι άντρες του σπιτιού αλλά και οι γυναίκες σούβλιζαν το σφάγιο σε ξύλινο σουβλί, του έβαζαν τα μυρωδικά του και το έραβαν για να είναι έτοιμο για ψήσιμο.

Γυρίζοντας το βράδυ από την εκκλησία, έκαναν το σταυρό με την λαμπάδα στα πάνω μέρος της πόρτας, άναβαν με το Άγιο Φως το καντήλι και καθόταν στο τραπέζι για να τσουγκρίσουν τ' αυγά, να ευχηθούν και να φάνε τα γιομίδια.

Ανήμερα το Πάσχα

Το πρωί του Πάσχα άναβαν φωτιά σε λάκους στις αυλές ή άναβαν το φούρνο για να ψήσουν το σφάγιο. Όταν τελειώσει το ψήσιμο όλων των τωvσφάγιων, συνεχίζονταν το γλέντι στον ίδιο χώρο. ή μετέφεραν το σφαχτό στο σπίτι τους. Το απόγευμα της Κυριακής του Πάσχα ανηφόριζαν στον Άη Νικόλα, τον πολιούχο του χωριού, για τη Λειτουργία της «Αγάπης». Παλαιότερα μετά την λειτουργία της αγάπης στην αυλή της εκκλησίας ή στο περίβολο του σχολείου σχηματιζόταν χορός και γλέντι .

Πανηγύρι του χωριού του Αγίου Κωνσταντίνου

Το πανηγύρι του χωριού παλιά γινόταν παραμονή κυρίως αλλά και ανήμερα του Αγίου Κωνσταντίνου. Τα τρία μαγαζιά του χωριού (Χαμπίπη Νίκου- Γέρου Τόλια Παπανικολάου- Γκαρλαούνη Αντρέα) έφερναν τις καλές εποχές κομπανίες και μόλις σουρούπωνε άρχιζε το γλέντι με μουσική,ψητά κατσίκια ή αρνιά , κοκορέτσι και σπληνάντερο. Για το πανυγήρι έρχονταν και οι ξενιτεμένοι οπότε το χωριό γέμιζε. Τα πιτσιρίκια του χωριού βοηθούσαν στο στήσιμο των καθισμάτων ,των τραπεζιών και οι μεγαλύτεροι για να φτιάξουν την τέντα ,με τα πανιά του καπνού, και το πάλκο. Το γλέντι κρατούσε μέχρι το πρωί, όσοι βέβαια δεν μπορούσαν να πληρώσουν παρακολουθούσαν από μακριά.

*Παρέα συγχωριανών μας δεκαετία 1960. Διακρίνονται από αριστερά:
Θεοδώρου, Σταυρόπουλος Γιώργος, Λιάγκας Στέλιος, Τσιάκας Δημ.
(Τάκας), Γκαρλαούνης Χρ, Χαλβατζής Τσιάκας Θωμάς, Χαμπίπης Νικ.,
Θεοδοσίου Κ. του Ηλία*

Το πανηγύρι ατόνησε στα τέλη της δεκαετίας του '80 και το μόνο μαγαζί που συνέχισε ήταν του Τσιακουγιώργου (μετά τον θάνατο του Χαμπίπη). Μετά το 1990 το πανηγύρι το διατήρησε η γυναίκα του Χαμπίπη η Βασίλω φέρνοντας μερικές φορές μια κομπανία Ρομά από τις Σοφάδες με κλαρίνο τον Μπάμπη.

Το πανηγύρι ζωντάνεψε ξανά σε νέα ημερομηνία με το που φτιάχτηκε το εκκλησάκι της Αγίας Παρασκευής. Έτσι το πανηγύρι του χωριού πλέον γίνεται παραμονές της Αγίας Παρασκευής στη νέα πλατεία του χωριού, υπό την αιγίδα του πολιτιστικού συλλόγου του χωριού, περιλαμβάνει ζωντανή μουσική, πλούσια εδέσματα και φυσικά πολύ χορό.

Το έθιμο της Βερβερίτσας

Σε περιόδους ξηρασίας η οποίες ήταν συνήθως Απρίλιο ή Μάιο που οι βροχές ήταν απαραίτητες και καθοριστικές για να πάει καλά η σοδειά υπήρχε το έθιμο της βερβερίτσας.

Βερβερίτσα ντυνόταν ένας άνδρας μικρής η και μεγάλης ηλικίας. Φορούσε μαντίλα στο πρόσωπο ώστε να μην είναι αναγνωρίσιμος. Πάνω στο κεφάλι έφερε μια κατσαρόλα ανάποδα. Πάνω από τα ρούχα του φορούσε νάιλον η κάπα, την πιο παλιά εποχή, ώστε να μην περνά το νερό μέσα. Γύρω από την κάπα και σε όλο το σώμα έπρεπε να είχε δεμένα χόρτα. Χρησιμοποιούσαν κυρίως φρουσκλιές. Οι φρουσκλιές ήταν μικροί πράσινοι θάμνοι που υπήρχαν στο χωριό, είναι το φυτοσαμπούλος. Γύρω από τη μέση η βερβερίτσα ήταν δεμένη με τριχιά από όπου την τραβούσε και την οδηγούσε ο οδηγός της

Ο οδηγός της βερβερίτσας φορούσε και αυτός κάπα η αλλά ρούχα και είχε μαντίλα στο κεφάλι. Σε όλο του δε το σώμα έπρεπε και αυτός να έχει δεμένα χόρτα γύρω του. Γύριζαν από σπίτι σε σπίτι και τραγουδούσαν το τραγούδι.

Βερβερίτσα περιπατεί

τον θεό παρακαλεί

για να ρίξει μια βροχή

μια βροχή δροσερή

για να γίνουν τα σταράκια

τα κριθαράκια

του θεού τα πραματάκια.

Του Αη Γιάννη του ριγανά- Κλήδονας

Η 24^η Ιουνίου είναι από τις μεγαλύτερες καλοκαιρινές γιορτές της ελληνικής παράδοσης, αφού η γιορτή του Αϊ Γιάννη του Κλήδονα (ή

Ριγανά) συνοδεύεται από το παραδοσιακό έθιμο με το πέρασμα πάνω από τις φωτιές.

Το προσωνύμιο «Κλήδονας» προέρχεται από την αρχαία ελληνική λέξη «κλήδων» που σημαίνει προγνωστικός ήχος και χρησιμοποιούνταν για να περιγράψει τον συνδυασμό των τυχαίων και ασυνάρτητων λέξεων κατά τη διάρκεια μαντικής τελετής.

Ουσιαστικά ο «Κλήδονας» σχετίζεται με μια λαϊκή μαντική διαδικασία, η οποία λέγεται ότι αποκαλύπτει στις άγαμες κοπέλες την ταυτότητα του μελλοντικού τους συζύγου.

Σύμφωνα με το έθιμο, την παραμονή του Αϊ-Γιαννιού, οι ανύπαντρες κοπέλες μαζεύονται σε ένα από τα σπίτια του χωριού και μία από αυτές πηγαίνει στο πηγάδι να φέρει το «αμίλητο νερό» και στη διαδρομή μέχρι το σπίτι δεν πρέπει να μιλήσει σε κανέναν.

Στο σπίτι το νερό μπαίνει σε πήλινο δοχείο, στο οποίο η κάθε κοπέλα ρίχνει ένα προσωπικό της αντικείμενο, και στη συνέχεια σκεπάζουν το δοχείο με κόκκινο ύφασμα και το δένουν ενώ παράλληλα προσεύχονται στον Αϊ Γιάννη και τοποθετούν το δοχείο σε ανοιχτό χώρο, όπου μένει όλη νύχτα. Την ίδια εκείνη νύχτα λέγεται ότι τα κορίτσια θα δουν στα όνειρά τους το μελλοντικό τους σύζυγο.

Παράλληλα, την παραμονή της γιορτής του Αϊ Γιάννη, αναβιώνει και το γνωστό έθιμο με τις φωτιές: Σε κάποιο σημείο του χωριού ανάβαν φωτιά πάνω από την οποία πηδούσαν όσοι ήθελαν. Σύμφωνα με την παράδοση, η φωτιά, επιφέρει την κάθαρση και οι άνθρωποι απαλλάσσονται από το κακό. Επίσης, ο Αϊ Γιάννης αποκαλείται και Ριγανάς, επειδή την ημέρα αυτή έβγαιναν και μάζευαν ρίγανη, η οποία έπρεπε να συλλεχθεί πρωί πρωί, πριν από την ανατολή του ηλίου, αφού πίστευαν, ότι έτσι είχε μαγική δύναμη.

Μερομήνια

Τις πρώτες 13 μέρες του Αυγούστου οι μεγαλύτεροι κοίταγαν τι καιρό κάνει και προέβλεπαν το καιρό για όλο το χρόνο. Μερικοί κοίταγαν και τις υπόλοιπες 13 μέρες γιατί πίστευαν ότι με το παλιό ημερολόγιο γίνεται καλύτερη πρόβλεψη.

Μισοσπορίτισσα

Η Παναγία η Μισοσπορίτισσα, που γιορτάζει στις 21 Νοεμβρίου (τα Εισόδια της Θεοτόκου). Κατά την ημερομηνία αυτή έχει τελειώσει η μισή φθινοπωρινή σπορά και τη γιορτάζουν όλοι οι γεωργοί. Εκείνη την ημέρα όλοι οι γεωργοί του χωριού έβραζαν τα λεγόμενα πολυσπόρια. Μια γευστικότατη ποικιλία δημητριακών και οσπρίων: καλαμπόκι, σιτάρι κλπ. μαγειρεύονταν όλα μαζί και σερβίροντας στο πιάτο ρίχνοντας από πάνω ζάχαρη.

Από τη μέρα που έσπερναν και μέχρι να φυτρώσουν τα σπαρτά δεν έφτιαχναν καψάλες στις σόμπες ή στα τζάκια γιατί θα καιγόταν τα σπαρτά απ' το πάγο.

Χριστούγεννα

Η κάθε οικογένεια χωριό έτρεφε ένα γουρούνι (με τα αποφάγια , τυρόγαλο, πίτουρα και ακατάλληλα αγροτικά προϊόντα) με σκοπό να το σφάζει τα Χριστούγεννα ώστε με το κρέας και το κυρίως το λίπος να περάσουν μέχρι τις Απόκριες που άρχιζε η νηστεία.

Την παραμονή των Χριστουγέννων τα παιδιά έψελναν τα κάλαντα από σπίτι σε σπίτι και οι άνδρες του χωριού συνεργάζονταν στο σφάξιμο των γουρουνιών. Μετά κρεμούσαν το σφαγμένο ζώο και έβγαζαν τα εντόσθια το άφηναν να «στεγνώσει». Τα παιδιά περιμέναν με ανυπομονησία το σφάξιμο του γουρουνιού γιατί έπαιρναν την ουροδόχο κύστη, τη φούσκωναν και την έκαναν μπαλόνι. Οι γυναίκες ξεκινούσαν τη δύσκολη δουλειά του καθαρισμού των έντερων και της συκωταριάς.

Ανήμερα τα Χριστούγεννα μετά την εκκλησία όλα τα σπίτια έφτιαχναν την περίφημη σούβλα και μοσχομύριζε όλο το χωριό.

Το βράδυ έφτιαχναν τα λουκάνικα, κόβοντας το κρέας με τη χατζάρα σε πολύ μικρά κομμάτια, προσθέτοντας πράσσο, ξύσμα πορτοκαλιού και αλατοπίπερο. Τελειώνοντας τα κρέμαγαν σ' ένα ξύλο στο ταβάνι, περιμένοντας τον παπά τα Φώτα, να τα ευλογήσει να φύγουν οι καλικάντζαροι και μετά να τα φάνε. Την άλλη μέρα χώριζαν το κρέας σε κομμάτια και ξεχώριζαν το λίπος. Το λίπος το έλιωναν και έφτιαχναν τη λίπα που τη χρησιμοποιούσαν όλο το χρόνο στα φαγητά τους. Από το υπόλοιπο του λίπους γίνονταν οι τσιγαρίθρες τις οποίες ανακάτευαν με πράσα και έφτιαχναν ένα είδος παστού που το χρησιμοποιούσαν όλο το χρόνο τον πασπαλά (τρώγονταν σκέτος ή τηγανητός με αυγά). Έφτιαχναν επίσης με το κεφάλι και τα πόδια του ζώου πηχτή- τρεμούλα. Δεν υπήρχαν ψυγεία και το κρέας έπρεπε να τακτοποιηθεί άμεσα για να μη χαλάσει. Δεν πήγαινε τίποτα χαμένο.

Έθιμα του γάμου

Το λαμπρότερο γεγονός του χωριού. Οι γάμοι κατά το πλείστον γίνονταν με προξενιό. Οι προξενητές και οι προξενήτρες διαπραγματεύονταν την προίκα με τους προστάτες ή κηδεμόνες της νύφης. Πολλές φορές το υποψήφιο ζευγάρι δεν είχε καν συναντηθεί.

Ο γάμος γινόταν πάντα Κυριακή. Η διαδικασία όμως είχαν ξεκινήσει από την προηγούμενη Τετάρτη στο σπίτι της νύφης, όπου πιάνονταν τα προζύμια. Από νωρίς, δύο κοπέλες πήγαιναν από σπίτι σε σπίτι και έδιναν από ένα λουλούδι στους νέους του χωριού καλώντας τους στο ανάπιασμα των προζυμιών.

Όταν το βράδυ άρχιζαν να μαζεύονται οι νέοι, διασκεδάζαν με τραγούδια και κρασί ενώ δύο κοπέλες, που έπρεπε να έχουν μάνα και πατέρα εν ζωή, κοσκίνιζαν το αλεύρι και «έπιαναν» το προζύμι με το οποίο θα ζύμωναν τη προβέντα, μια γλυκιά ζαχαρωτή κουλούρα. Το ζυμάρι το έπιαναν με βασιλικό και ρεβύθια, δηλαδή εφτάζυμο.

Μετά τα προζύμια, την Παρασκευή το βράδυ, στο σπίτι της νύφης, γινόταν τα «προικιά» δηλαδή η έκθεση της προίκας. Το κάλεσμα για τα προικιά γινόταν με την προσφορά λουλουδιών. Οι κοπέλες είχαν στολίσει ένα δωμάτιο με το ρουχισμό της νύφης, τα κολλαριστά σεμεδάκια που είχε φτάξει η ίδια και φυσικά σε μια γωνία υπήρχε ο λεγόμενος «γίκος» με τα στρωσίδια, που ήταν καλοδοσούμενος με τέχνη, γούστο και μεράκι. Κάθε καλεσμένος έβαζε στις δίπλες του

«γιούκου» ένα χαρτονόμισμα ευχόμενος υγεία, ευτυχία και χαρά. Δεν έλειπε, βέβαια, το καθιερωμένο κέρασμα και το γλέντι, με κλαρίνα και νταούλια, για όσους είχαν τον τρόπο τους. Για το γάμο το κάλεσμα γινόταν από ένα παιδί το οποίο έδινε πολύχρωμα κουφέτα τυλιγμένα στο χαρτί κι έναν μεγαλύτερο που κέρναγε κρασί κάθε καλεσμένο.

Την Κυριακή το πρωί άρχιζαν τα τραγούδια του γάμου στο σπίτι του γαμπρού, όπου τον ξύριζαν και τον έντυναν. Ανάλογο γλέντι γινόταν και στο σπίτι της νύφης με μουσική και τραγούδια.

Όταν ο γαμπρός έφευγε με την παρέα του, με τους συγγενείς, τους φίλους και όλο το συμπεθεριό για το σπίτι της νύφης, μπροστά πήγαιναν τα όργανα.

Μπροστά από την πομπή και το γαμπρό προχωρούσαν «οι βλάμηδες» καβάλα στ' άλογά τους τρέχοντας να μεταφέρουν το μήνυμα στο σπίτι της νύφης ότι ο γαμπρός έρχεται. Η νύφη τους κέρναγε κόκκινο κρασί και τους καρφίτσωνε και ένα μαντίλι στο πέτο. Και εκείνοι καλπάζοντας με τ' άλογά τους επέστρεφαν και στη συνέχεια ακολουθούσαν το συμπεθεριό του γαμπρού. Όταν ο γαμπρός και όλη η πομπή έφταναν στο σπίτι της νύφης και αντάμωναν τα δύο συμπεθεριά, τότε γινόταν ο εναγκαλισμός των μελλονύμφων μέσα σε τουφεκιές και μεγάλο σαματά. Ευχές, συμβουλές και πααινέματα για την καινούργια ζωή τους.

Τα στοιβαγμένα από πριν προικιά φορτώνονταν στα υποζύγια του γαμπρού για να τα μεταφέρουν στο σπίτι όπου θα έμενε το νιόπαντρο ζευγάρι. Σύμφωνα με το έθιμο, τα προικιά δεν τα παρέδιδαν εάν δεν έπαιρνε καλό χαρτζιλίκι κάποιος νεαρός συγγενής της νύφης ο οποίος ήταν καθισμένος επάνω στο γίκο(στοίβα) τους. Αφού του έταζαν-του έταζαν, και ικανοποιούσαν την επιθυμία του, άρχιζαν να τα φορτώνουν τραγουδώντας:

«Φορτώστε τα προικιά καλά

θα παν στον πέρα μαχαλά.

Να μην πέσουν στα νερά

Και θα μαλώνει η πεθερά».

Στη συνέχεια τα δύο συμπεθεριά σχηματίζοντας μια τεράστια γαμήλια πομπή κατευθύνονταν στην εκκλησιά με τη συνοδεία των λαϊκών οργάνων. Τα τραγούδια του γάμου τα τραγουδούσαν πρώτα οι συμπεθέροι και τα επαναλάμβαναν τα λαϊκά όργανα:

«Μια Παρασκευή κι ένα Σαββάτο βράδυ

η μάνα μ' μ' έδιωχνε από το σπιτικό μου

κι ο πατέρας μου, κι αυτός μου λέει φεύγα.

Φεύγω κλαίγοντας και φεύγω παραπονιώντας ...»

Μετά τα στέφανα έφευγε η νύφη καβάλα σε άσπρο, συνήθως, άλογο, με συνοδεία οργάνων, ενώ ακολουθούσε ο γαμπρός και όλο το συμπεθεριό τραγουδώντας. Φτάνοντας στην εξώπορτα του σπιτιού του γαμπρού τους υποδεχόταν η πεθερά. Τότε η νύφη μπροστά στην είσοδο του σπιτιού, κι ενώ βρισκόταν ακόμα καβάλα στ' άλογο, έσπαζε πάνω στο κεφάλι της τη ζαχαρωτή κουλούρα «προβέντα» του γάμου και πέταγε τα κομμάτια της στα αγαπημένα γύρω πρόσωπα. Πάντα με τη συνοδεία των οργάνων τραγουδούσαν οι κοπέλες:

«Πέτα μήλο, πέτα ρόιδι, πέτα κόκκινο σταφύλι»

Η νύφη πετούσε στα συγγενικά της πρόσωπα ρόδια και μήλα που επάνω τους ήταν καρφωμένα διάφορα νομίσματα. Το μήλο συμβολίζει την αγάπη και το ρόδι τη γονιμότητα.

Όταν ο γαμπρός την κατέβαζε από το άλογο, η πεθερά της προσέφερε μέλι με καρύδι για μια γλυκιά και χαρούμενη ζωή. Κατόπιν η νύφη πατούσε πάνω σε ένα σίδερο που ήταν τοποθετημένο στην πόρτα, για να είναι σιδεροκέφαλη και να της φέρνει γούρι και έριχνε στο εσωτερικό του ένα ρόδι.

Πολλά δώρα χάριζε η νύφη στην πεθερά της, στους συγγενείς του γαμπρού και των φίλους όπως κάλτσες και μαντίλια δηλαδή τους «μαντήλωνε».

Στη συνέχεια μια ομάδα από συμπεθέρους πήγαινε με τα λαλούμενα στο σπίτι του κουμπάρου να τον προσκαλέσουν στο τραπέζι του γάμου. Σ' όλους τους δρόμους έβγαιναν οι γείτονες κρατώντας μια κανάτα με κρασί και τους κερνούσαν: «Να ζήσουν σαν τα ψηλά

βουνά οι νιόπαντροι, και στα δικά σας οι ανύπαντροι», ήταν ευχές που ακουγόntonταν παντού.

Ο κουμπάρος περίμενε στο σπίτι του. Έφταναν οι συμπέθεροι με κεράσματα και με τραγούδια και πήγαιναν όλοι μαζί στο σπίτι του γαμπρού. Σύμφωνα με το έθιμο, ο κουμπάρος έφερνε πάντα το δικό του φαγητό στο γαμήλιο τραπέζι, που συνήθως ήταν στιφάδο, και καλό κρασί, ενώ ακούγονται τραγούδια του γάμου όπως:

«Κέρνα μας μαυρομάτα

Όλνους με την αράδα...»

και

«απόψε μαυρομάτα μου θα κοιμηθούμε αντάμα βάλε στρώματα
φαρδιά, διπλά τα μαξιλάρια ...»

Συνήθως το γλέντι κράταγε μέχρι το χάραμα της επομένης μέρας. Τότε χάλευαν από τη νύφη ν' ανοίξει φύλλο και να φτιάξει πίτα. Μόλις η νύφη άνοιγε το φύλλο, οι βλάμηδες τόσκιζαν. Σιγά σιγά το γλέντι σχόλαγε και περίμεναν τον επόμενο για ένα καλό γλέντι.

Έθιμο της βάφτισης

Κατά τη διάρκεια της βάφτισης, μόλις ο κουμπάρος έλεγε το όνομα του παιδιού στην εκκλησία τα πιτσιρίκια έτρεχαν να πάνε να πουν τα σ'χαρίκια (να αναγγείλουν το όνομα) στη μάνα που περίμενε στο σπίτι για να τους φιλέψει.

16 .Γιατροσόφια

Την παλιά εποχή μη έχοντας ιατρική περίθαλψη οι κάτοικοι των απομακρυσμένων χωριών, στρέφονταν για την θεραπεία τους σε διάφορα γιατροσόφια.

- Άτεκνο για την κακιά αρρώστια
- Γάλα γαϊδούρας για κοκκίτη.
- Για τον κοκκίτη-καρκατσελιά χρησιμοποιούσαν αίμα νεροχελώνας.
- Για τον πονόδοντο ρίζα σκάρφης με πολύ προσοχή γιατί κατέστρεφε τα δόντια.
- Ελατορέτινο για τα κακά σπυριά-λουθνάρια
- Ελιές θρούμπες ζεσταμένες στη σόμπα ,τοποθετούνταν στις σκασμένες φτέρνες.
- Κατράμι για τις πληγές ζώων μετά από δαγκώματα λύκων.
- Κατράμι πάνω σε λαδόκολλες για τις παραμαγουλά
- Κεραμίδα ζεστή για το κρύωμα.
- Κέρμα πάνω στο καρούμπαλο για να μη μεγαλώσει πολύ.
- Μπασκή-μαξιλάρι με πίτουρα γεμάτο ,ζεσταίνονταν στο μπουρί της σόμπας,και τοποθετούνταν κάτω από τα ρούχα ,για να περάσει το κρύωμα. Τα πίτουρα μπορούσαν να ζεσταθούν και στο τηγάνι.
- Το ξύδι χρησιμοποιούνταν για τσιμπήματα εντόμων.
- Ποτήρια και ξυραφιές στην πλάτη για το κρύωμα
- Σερνικοβάτανο για να κάνουν οι έγκυες γυναίκες σιρκά, έδινε η Γεροστριφτάρινα.
- Σταύρωμα των τσιμπημάτων εντόμων (σφέκες-μέλισσες) με μαχαίρι και σύρσιμο του μαχαριού πάνω στο τσίμπημα για να περάσει ο πόνος.
- Στουμπισμένο κρεμμύδι για τα στραμπουλίσματα και τις μυϊκές κακώσεις
- Τα ούρα για απολύμανση πληγών

- Το σπαθόλαδο για τις δερματικές πληγές ανθρώπων και ζώων.
- Τοποθέτηση κέρματος πάνω σε καρούμεπαλο για φύγει το πρήξιμο
- Χαμομήλι για ερεθισμένα μάτια και άλλα.
- Και φυσικά βασιλιάς όλων το ξεμάτιασμα

17.Πρακτικοί γιατροί

Η μαμμή που βοηθούσε να ξεγεννήσουν οι γυναίκες του χωριού ήταν η Σταυρογιάνναινα, η Δημητρούλα (του Σταυρογιαννοχρήστου η μάνα). Για τα στραμπουλίγματα των άκρων ήταν η Μπουρνουβασίλαινα με το ζεστό νερο και το πράσινο σαπούνι έφερνε το πόδι ή το χέρι στη θέση του. Μετά για να το στερεώσει χρησιμοποιούσε κτυπημένα ασπράδια αυγών και λωρίδες από ύφασμα.

18. Δημοτικά Τραγούδια- Ποιήματα

Δημοτικά τραγούδια που μου χάρισε η αξέχαστη φυσιογνωμία του χωριού Στριφτάρας Δημήτριος.

Για την Λευτεριά-Στριφτάρας Μήτρους

Εδώ τα λένε τα πουλιά
Γλυκολαλούν τ' αηδόνια
Το λέν' κι οι πετροπέρδικες
Η κοντιλογραμμένες.

Γλυκά το λέει κι ο κότσιφας
Στα κλέφτικα λιμέρια
Στου Κατσαντόνι το λιμέρι

Πουλιά δεν κελαηδάνε.

Του πιάσαν τον Αντόνι μας
στα Γιάννενα τον πάνε.
Μες στο μπουντρούμι του Πασά
εκεί τον τιρανάνε.

Κλέη, θρηνιέτε η μάνα του
κλέη κουτσομαδιότι,
κλέη για τον Αντόνι της
κλέη για το παιδί της.
Δε στούλεγα Αντόνι μου
Δε στούλεγα παιδί μου.
Τη χάλεβες,τιγίρεβες,
Να βγης στ' αρματολίκη;

Δεν μπόρεσα ρε,
Μάνα μου
Εγώ σκλάβος να ζήσο.
Κιον τον άτιμο Πασιά,
Κιον θα τον πολεμίσω.
Να δή η Ελλάδα λεφτεριά,
Ηπιρος,Θεσσαλία.

Αγάλια,αγάλια μάνα μου
Θράκη Μακεδονία.

Η Βλαχοπούλα

Εγώ παιδιά, εγώ δε πίστεβα
Να πάρω βλαχοπούλα
Πούχε το νου στα πρόβατα
Κε το μεράκι στα γίδια.

Μα είχε μάνα μερακλού
Την έμαθε να υφένη

Τη έμαθε τη διάταζε
Ξέρι κι από διασίδια.

Έχει πατέρα τσέλιγγα
Στον κόζμο ξακουσμένος
Έχει χιλιάδες πρόβατα
Κε έχει χιλιάδες γίδια.

Μα έχει κιάλογο καλό
Κι όμορφο στολιζμένο
Βγαίνει καβάλα στα βουνά
Στα γλεντηρά λιβάδια.

Εκί που βόσκουν πρόβατα
Εκειγλεντουν τα γίδια,
Και βγένη ο αρχιτσέλιγγας
Για να τα καμαρώσει.

Και λέη διατάζει τα παιδιά
Εδώ λαλούνε τα πουλιά
Γλυκολαλούν τ' αηδόνια
Εδώ το λεν κι πέρδικες, οι κοντιλογραμένες.

Γλυκά το λέη κι ο κότσιφας
Στα κλέφτικα λημέργια
Στου Κατσαντόνι το λεμέρ',
Πουλιά δεν κελαδούνε.

Τον πιάσαν τον Αντόνι μας
Στα Γιάνενα τον πάνε
Μεσ στο μπουντρούμι του πασά
Εκεί τον τιρανάνε

Αφιερωμένο στο Θεόδωρα τον Θεοδοσίου από τον παππού Δημήτρη

**Ποίημα για τα χωριό
Το χωριό Καλαμάκι (Σωτηρία Ρίζου -Παπαδοπούλου)**

Σε γραφικό μικρό χωριό
σταμάτησα μια μέρα
να απολαύσω τη δροσιά
τον καθαρό αέρα

Αντίκρυ στην Αντίνιτσα
είναι το χωριουδάκι
χτισμένο μες στο πράσινο
το λένε Καλαμάκι

Οι κάτοικοί του λιγοστοί
έμεινα στο χωριό τους
για να 'ναι πάντα άρχοντες
μέσα στο σπιτικό τους
Χαρούμενοι κι ευχάριστοι
ξένους καλοσωρίζουν
αγάπη απεριόριστη
αυθόρμητη χαρίζουν.

Της εκκλησιάς τους όνομα
η χάρη του Άη Νικόλα
τον έχουνε θαυματουργό
τους προστατεύει σε όλα.

Κάθε γιορτή και Κυριακή
καμπάνα θα ηχήσει
η εκκλησιούλα στη πλαγιά
μ' ανθρώπους θα γεμίσει

Στο όμορφο αυτό χωριό
συχνά θ' ανηφορήσω
να δω τους φίλους που αγαπώ
τη φύση του να ζήσω.

Εσείς παιδιά που φύγατε
όπου κι αν κατοικείται
είναι δικό σας το χωριό

μην το απαρνηθείτε.

Φτιάξτε μ' αγάπη φυλακτό
βάλτε το στη καρδιά σας
και την αγάπη σας γι' αυτό
να' χουν και τα παιδιά σας.

19.ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΤΟΥ ΚΑΛΑΜΑΚΙΟΥ

19.1 Μια ποιήτρια με καταγωγή από το χωριό μας

Η Αυγή Παπάκου- Λάγου γεννήθηκε στο Καλαμάκι Φθιώτιδας, το 1922. Από την ηλικία των 4 χρόνων έζησε, μεγάλωσε και μορφώθηκε στη Λαμία, κοντά στους θετούς της γονείς, που την είχαν βαπτιστήρα. Ήταν και οι δυο τους εκπαιδευτικοί. Σπούδασε στην Παιδαγωγική Ακαδημία Λαμίας. Εργάστηκε στο Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων της ίδιας πόλης και ύστερα από εργασία 7 χρόνων παραιτήθηκε για λόγους οικογενειακούς. Το 1948 παντρεύτηκε το γεωπόνο Βασίλη Παπάκο. Απέκτησε μαζί του δυο γιους, που σήμερα είναι επιστήμονες, εργάζονται κι έχουν δικές τους οικογένειες. Πρώτη της παρουσία στην παιδική λογοτεχνία έγινε το 1962, με τα παραμύθια της “Η Νεραϊδογέννητη κι άλλα παραμύθια”. Το βιβλίο της αυτό έγινε δεκτό με πολύ ενθουσιασμό. Σήμερα τα βιβλία της έχουν φθάσει τα 45 και πολλά απ’ αυτά έχουν εκδοθεί επανειλημμένα. Έργα της έχουν επαινεθεί και βραβευτεί από τον “Κύκλο του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου” και τη “Λογοτεχνική Συντροφιά”. Στις 2 Απριλίου 1995 της απονεμήθηκε από τον “Κύκλο του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου” το βραβείο “Πηνελόπης Δέλτα” για την πολύχρονη, ουσιαστική προσφορά της στην ελληνική παιδική λογοτεχνία. Διηγήματα και παραμύθια της έχουν συμπεριληφθεί σε ανθολογίες του “Κύκλου του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου”, της Ρένας Καρθαίου- Κατερίνας Πασσά 1986, του Χάρη Σακελλαρίου, του Αντώνη Δελώνη, της Επιτροπής Λογοτεχνών το 1968, της Γιούνισεφ κλπ. Συνεργάζεται με

περιοδικά και εφημερίδες, με άρθρα για την παιδική λογοτεχνία, διηγήματα, παραμύθια και με άρθρα παιδαγωγικού περιεχομένου. Πήρε μέρος σε πολλά συνέδρια και σε σεμινάρια, με ομιλίες γύρω από την παιδική λογοτεχνία και το περιβάλλον.

Συνεργάστηκε με το πρώτο πρόγραμμα της Ε.Ρ.Τ. από το 1976-1985. Θεατρικά σκετς της με θέματα λαογραφικά παρουσιάστηκαν από την τηλεόραση. Έχει συνεχή συνεργασία με συλλόγους γονέων και κηδεμόνων, πολιτιστικούς, γυναικείους κλπ, πραγματοποιώντας ομιλίες μέσα κι έξω από την Αθήνα. Είναι ιδρυτικό μέλος της “Ομάδας Πρωτοβουλίας” και μέλος της Συντακτικής Επιτροπής της ετήσιας έκδοσης έρευνας και μελέτης “Επιθεώρηση Παιδικής Λογοτεχνίας”.

Είναι μέλος του Κύκλου του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου, της Εταιρίας Ελλήνων Λογοτεχνών, της Πανελλήνιας Πολιτιστικής Κίνησης, της Επιτροπής Ειρήνης Λογοτεχνών, της Ένωσης Μητέρων Ελλάδας, της Ομάδας Λογοτεχνών- Συγγραφέων Φθιώτιδας και της Γιούνισεφ, και υπήρξε αντιπρόεδρος της Ένωσης Συγγραφέων-Εικονογράφων Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου (για δυο χρόνια).

Επίσης, είναι μέλος και της Ελληνικής Λαογραφικής Εταιρίας. Υπήρξε ιδρυτικό μέλος της Βιβλιοθήκης “Εθνική Αντίσταση” και γ. γραμματέας για τέσσερα χρόνια. Είναι μέλος του “Ιωνικού Συνδέσμου”. Κάποια από τα παραμύθια της είναι:

• Η ΝΕΡΑΪΔΟΓΕΝΝΗΤΗ κι άλλα παραμύθια, Α' Έκδοση 1962, 3η έκδοση 1979, Αθήνα.

• Ο ΜΙΚΡΟΣ ΑΡΧΙΜΟΥΣΙΚΟΣ κι άλλα παραμύθια, 1979, Εκδ.: «ΤΟΥΡΠΙΟΣ», Αθήνα.

19.2 Αυτοδίδακτοι οργανοπαίχτες του χωριού υπήρξαν οι κάτωθι:

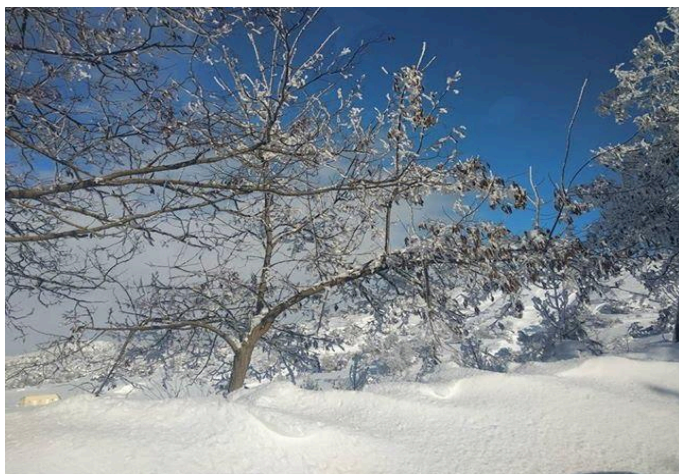
- Μπακογιάννης Στέλιος -βιολί
- Μπακογιάννης Νκος -κιθάρα
- Καρέλλης Νίκος -Λαούτο
- Χαλβατζής Θανάσης του Παν. –Κλαρίνο
- Φούρκας Βαγγέλης -Φλογέρα

19.3 Διετελέσαντες και διετελούντες Δημόσιοι υπάλληλοι από το 1960 και μετά

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΙΔΙΟΤΗΤΑ
ΓΚΑΡΛΑΟΥΝΗ ΔΗΜΗΤΡΑ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ	ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΦΥΣΙΚΟΣ
ΓΚΑΡΛΑΟΥΝΗ ΓΕΩΡΓΙΑ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ	ΔΕΗ
ΓΚΑΡΛΑΟΥΝΗΣ ΗΛΙΑΣ ΤΟΥ ΚΩΝ/ΝΟΥ	ΥΠ.ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΛΑΜΙΑ
ΓΚΑΡΛΑΟΥΝΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ	ΠΥΡΟΣΒΕΣΤΙΚΗ
ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΤΟΥ ΚΩΝ/ΝΟΥ	ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ
ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ	ΔΑΣΚΑΛΟΣ
ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ	ΔΑΣΚΑΛΟΣ
ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΤΟΥ ΚΩΝ/ΝΟΥ	ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΟΣ-ΔΑΣΚΑΛΟΣ
ΚΑΛΙΩΡΑΣ ΣΤΕΛΙΟΣ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ	ΠΥΡΟΣΒΕΣΤΙΚΗ
ΚΑΛΙΩΡΑΣ ΛΑΜΠΡΟΣ ΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟΥ	ΥΠ.ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
ΚΑΨΑΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΤΟΥ ΣΤΕΛΙΟΥ	ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ
ΚΟΥΚΟΥΛΗΣ ΤΑΣΟΣ \ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ	ΔΑΣΚΑΛΟΣ
ΚΟΥΚΟΥΛΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΟΥ ΤΑΣΟΥ	ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΚΟΥΜΠΑΡΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΤΟΥ ΚΩΝ/ΝΟΥ	ΔΕΗ
ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ	ΟΑΕΔ ΛΑΜΙΑΣ
ΛΙΑΓΚΑ ΔΗΜΗΤΡΑ ΤΟΥ ΣΤΕΛΙΟΥ	ΔΑΣΚΑΛΑ
ΛΙΑΓΚΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΟΥ ΣΤΕΛΙΟΥ	ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ
ΛΙΑΓΚΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΟΥ ΣΤΕΛΙΟΥ	ΔΑΣΚΑΛΟΣ
ΛΙΑΓΚΑΣ ΚΩΣΤΑΣ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ	ΠΥΡΟΣΒΕΣΤΙΚΗ

ΜΠΛΕΤΣΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΤΟΥ ΘΩΜΑ	ΔΕΗ
ΜΠΛΕΤΣΑΣ ΚΩΣΤΑΣ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ	ΔΕΗ
ΜΠΛΕΤΣΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΟΥ ΚΩΝ/ΝΟΥ	ΤΕΙ ΠΕΙΡΑΙΑ
ΜΠΛΕΤΣΑΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΤΟΥ ΚΩΝ/ΝΟΥ	ΥΠ.ΓΕΩΡΓΙΑΣ-ΛΑΜΙΑ
ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΗ	ΔΕΗ
ΠΛΑΤΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΗ	ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΣ
ΠΛΑΤΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ	ΑΓΡΟΦΥΛΑΚΑΣ
ΠΛΑΤΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	ΧΩΡΟΦΥΛΑΚΑΣ
ΣΤΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗ ΜΑΡΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	ΔΑΣΚΑΛΑ
ΣΤΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗ ΔΗΜΗΤΡΑ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΣΤΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ ΑΛΕΚΟΣ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ	ΟΣΕ-ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ
ΣΤΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟΥ	ΠΥΡΟΣΒΕΣΤΙΚΗ
ΣΤΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟΥ	ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ
ΣΤΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ	ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ
ΣΤΡΙΦΤΑΡΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	ΟΣΕ
ΣΤΡΙΦΤΑΡΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	ΔΕΗ
ΣΤΡΙΦΤΑΡΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ	ΟΣΕ
ΤΣΙΑΚΑ ΑΘΗΝΑ ΤΟΥ ΤΑΞΙΑΡΧΗ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΤΣΙΑΚΑ ΓΕΩΡΓΙΑ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ	ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΛΑΜΙΑΣ-ΤΕΙ ΛΑΜΙΑΣ
ΤΣΙΑΚΑ ΧΡΥΣΟΥΛΑ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ	
ΤΣΙΑΚΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ
ΤΣΙΑΚΑΣ ΑΝΔΡΕΑΣ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ	ΔΑΣΚΑΛΟΣ

ΤΣΙΑΚΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ
ΤΣΙΑΚΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ	ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ
ΤΣΙΑΚΑΣ ΝΤΙΝΟΣ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ	ΔΕΗ
ΤΣΙΑΚΑΣ ΠΕΤΡΟΣ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓ.	ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ
ΦΟΥΡΚΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ	ΙΚΑ ΛΑΜΙΑΣ
ΦΟΥΡΚΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ	ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΣ
ΦΟΥΡΚΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΗ	ΟΤΕ
ΧΑΛΒΑΤΖΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΟΥ ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ	ΔΑΣΚΑΛΟΣ
ΧΑΛΒΑΤΖΗΣ ΚΩΣΤΑΣ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ	ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ
ΧΑΜΠΠΗ ΔΗΜΗΤΡΑ-ΡΟΥΛΑ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΗ	ΙΚΑ ΛΑΜΙΑΣ
ΧΑΜΠΠΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΗ	ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ
ΧΑΜΠΠΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟΥ	ΠΥΡΟΣΒΕΣΤΙΚΗ
ΧΑΜΠΠΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ	ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ

19.4 Ελεύθεροι επαγγελματίες με καταγωγή από το χωριό.

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΕΙΔΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ	ΕΔΡΑ
ΓΚΑΡΛΑΟΥΝΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ	ΓΕΩΠΟΝΙΚΑ ΕΙΔΗ	ΛΑΜΙΑ
ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΝΙΚΟΣ ΤΟΥ ΚΩΝ/ΝΟΥ	ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΕΦΟΔΙΑ	ΔΟΜΟΚΟΣ
ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ	ΠΡΑΤΗΡΙΟ ΚΑΥΣΙΜΩΝ-ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟ	17° ΧΛΜ-ΛΑΜΙΑΣ ΔΟΜΟΚΟΥ
ΚΑΛΙΩΡΑΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ	ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ ΤΑΞΙ	ΛΑΜΙΑ
ΚΟΣΜΑΣ ΘΩΜΑΣ ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ	ΧΡΥΣΟΧΟΕΙΟ	ΛΑΜΙΑ
ΚΟΥΚΟΥΛΗΣ ΚΩΣΤΑΣ ΤΟΥ ΣΠΥΡΙΔΩΝΑ	ΦΥΤΩΡΙΟ ΚΗΠΕΥΤΙΚΩΝ-ΛΟΥΛΟΥΔΙΩΝ	ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΥΣΗ
ΚΟΥΚΟΥΛΗΣ ΝΙΚΟΣ ΤΟΥ ΣΠΥΡΙΔΩΝΑ	ΚΑΜΠΙΝΓΚ	ΣΤΥΛΙΔΑ
ΚΟΥΚΟΥΛΗΣ ΤΑΣΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	ΕΜΠΟΡΙΑ ΕΣΩΡΟΥΧΩΝ ΚΑΛΤΣΩΝ	ΛΑΜΙΑ
ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΣ ΝΙΚΟΣ ΤΟΥ ΣΠΥΡΙΔΩΝΑ	ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΤΕΨΥΓΜΕΝΩΝ	ΛΑΜΙΑ
ΣΤΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟΥ	ΤΕΧΝΙΚΟ-ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ	ΛΑΜΙΑ
ΣΤΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ ΦΩΤΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑ NISSAN ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	ΛΑΜΙΑ
ΣΤΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	ΕΜΠΟΡΙΑ ΠΟΤΩΝ	ΛΑΜΙΑ
ΤΣΑΓΑΝΟΣ ΚΩΣΤΑΣ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ	ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ ΤΑΞΙ	ΛΑΜΙΑ
ΤΣΙΑΚΑ ΑΘΗΝΑ ΤΟΥ ΤΑΞΙΑΡΧΗ	ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ	ΛΑΜΙΑ
ΤΣΙΑΚΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΟΥ ΚΩΝ/ΝΟΥ	ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΑ	ΚΑΜΠΟΣ ΛΑΜΙΑΣ
ΦΟΥΡΚΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ	ΕΙΔΗ ΠΥΡΟΣΒΕΣΗΣ	ΛΑΜΙΑ

ΤΟΥ ΣΠΥΡΙΔΩΝΑ		
ΚΟΥΜΠΑΡΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΤΟΥ ΛΑΜΠΡΟΥ	ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΟΣ	ΛΑΜΙΑ
ΚΟΥΜΠΑΡΟΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ	ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ	ΛΑΜΙΑ

19.5 Πολιτικά πρόσωπα με καταγωγή από το χωριό

Σταυρογιάννης Νικόλαος του Δημητρίου

Γεννήθηκε το 1962 στη Λαμία και διαμένει μόνιμα στη Λαμία. Αποφοίτησε από το 1ο Λύκειο Λαμίας. Σπούδασε στο Τμήμα Πολιτικών & Οικονομικών Επιστημών του Παντείου Πανεπιστημίου Αθηνών, καθώς και στο τμήμα Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Ο Δήμαρχος Λαμιέων Σταυρογιάννης Νικόλαος με τον Πρόεδρο του χωριού Λαμπρόπουλο Σπύρο.

Έχει εργαστεί ως Σύμβουλος Επιχειρήσεων σε θέματα Οικονομικής Στρατηγικής & Διοίκησης, ενώ διετέλεσε Πρόεδρος & Διευθύνων Σύμβουλος σε επενδυτική εταιρεία. Έχει διδάξει Οργάνωση & Διοίκηση Επιχειρήσεων, Δημόσιες Σχέσεις και Λογιστική.

Διετέλεσε μέλος της Κεντρικής Επιτροπής και Πρόεδρος της Νομαρχιακής Διοικούσας Επιτροπής (ΝΟΔΕ) Φθιώτιδας της Νέας Δημοκρατίας. Διετέλεσε Αντιπρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου των Νέων Ευρωπαίων Φεντεραλιστών, στη Φθιώτιδα.

Εξελέγη για πρώτη φορά Βουλευτής του Νομού Φθιώτιδας με το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας το 2004 και επανεξελέγη στις εκλογές του 2007 και του 2012. Υπήρξε ιδρυτικό στέλεχος του πολιτικού σχηματισμού «Νέα Μέρα» (Νέα Μεταρρυθμιστική Ριζοσπαστική Ανασυγκρότηση). Μαζί με άλλους ανεξάρτητους βουλευτές συγκρότησαν την 7η Κοινοβουλευτική Ομάδα, στην οποία διετέλεσε και Πρόεδρος.

Κατά τη διάρκεια της Κοινοβουλευτικής του θητείας, συμμετείχε στην Διακομματική Κοινοβουλευτική Επιτροπή της Βουλής για τη διεκδίκηση των Γερμανικών Οφειλών και Αποζημιώσεων, στη Διαρκή Επιτροπή Παραγωγής και Εμπορίου, όπως επίσης και στην Ειδική Μόνιμη Επιτροπή των Περιφερειών.

Ο Νίκος Σταυρογιάννης επίσης διετέλεσε Δήμαρχος Λαμιέων, μετά τις αυτοδιοικητικές εκλογές το Μάιο του 2014 έως το 2019.

Διετέλεσε Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου του Φορέα Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων Στερεάς Ελλάδος «Φο.Δ.Σ.Α. ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΕ», Πρόεδρος της Δημοτικής Επιχείρησης Ύδρευσης- Αποχέτευσης Λαμίας (Δ.Ε.Υ.Α.Λ.), Πρόεδρος του Δημοτικού Περιφερειακού Θεάτρου Ρούμελης (ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ.Ρ.) και μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Ένωσης των Δ.Ε.Υ.Α.

Επίσης Πρόεδρος της Επιτροπής Παιδείας, Θρησκευμάτων και Νεολαίας της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδος (Κ.Ε.Δ.Ε), μέλος την Επιτροπής Επιχειρηματικότητας της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδος και Αντιπρόεδρος του Δικτύου Ιαματικών Πόλεων Περιφερειών Στερεάς Ελλάδας & Θεσσαλίας (ΔΙΑΜ).

19.6 Σύνθεση οικογενειών του χωριού 1935-1950

(για τυχόν μικρά λάθη ζητάω την επιείκειά σας, οι πληροφορίες για κάθε οικογένεια προέρχονται από τον αείμνηστο πατέρα μου. Αν υπάρχουν λάθη επικοινωνήστε μαζί μου για να διορθωθούν)

ΕΠΙΘΕΤΟ	ΟΝΟΜΑ	ΟΝΟΜ Α ΣΥΖΥ Γ.	ΟΝΟΜΑΤΑ ΠΑΙΔΙΩΝ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ	ΠΑΝΑΓΙ ΩΤΗΣ	ΑΝΔΡΙ Α-ΝΗ	ΔΗΜΗΤΡΑ, ΒΑΣΙΛΗΣ , ΚΟΥΛΑ
ΓΚΑΡΛΑΟΥΝΗΣ	ΚΩΣΤΑΣ	ΓΙΤΣΑ	ΝΙΚΟΣ,ΧΡ ΗΣΤΟΣ, ΗΛΙΑΣ
ΓΚΑΡΛΑΟΥΝΗΣ	ΜΕΛΤΗΣ	ΓΕΩΡΓ ΙΑ	ΧΡΗΣΤΟΣ, ΜΑΡΙΑ,ΛΕ ΝΗ, ΝΙΤΣΑ

ΓΚΑΡΛΑΟΥΝΗΣ	ΝΙΚΟΣ	ΕΛΕΝ Η	ΑΝΔΡΕΑΣ, ΚΩΣΤΑΣ, ΜΗΤΣΟΣ, ΣΠΥΡΟΣ, 1 ΚΟΡΙΤΣΙ ΣΤΗΝ ΣΤΥΡΦΑΚ Α
ΓΚΑΡΛΑΟΥΝΗΣ	ΑΛΕΚΟΣ		ΚΩΣΤΑΝΤ Ω
ΓΚΑΡΛΑΟΥΝΗΣ	ΣΤΕΛΙΟ Σ	ΒΑΓΓ ΕΛΗ	ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΩΣΤΑΝΤ Ω, ΜΑΡΙΑ,ΣΟ ΦΙΑ
ΓΚΑΡΛΑΟΥΝΗΣ(ΣΚ ΟΤΩΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΓΕΡΜΑΝΟΥΣ	ΜΗΤΣΟΣ	ΑΝΔΡΙ ΑΝΗ	ΓΙΩΡΓΟΣ, ΣΤΑΘΟΥ, ΕΛΕΝΗ
ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ	ΕΥΣΤΑ- ΘΙΟΣ	ΣΤΑΘ ΟΥ	ΚΩΣΤΑΣ, ΓΙΑΝΝΗΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ
ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ	ΘΟΔΩΡΟ Σ	ΔΑΦΝ Η	ΕΥΑΓΓΕΛΙ Α ,ΒΑΣΙΛΩ, ΚΩΣΤΑΣ

ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ	ΗΛΙΑΣ	ΦΩΤΕΙ ΝΗ	ΚΩΣΤΑΣ , ΕΛΕΝΗ ,ΒΑΣΙΛΩ, ΔΕΣΠΩ, ΕΛΕΥΘΕΡΙ Α ,ΔΗΜΗΤΡΑ
ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ	ΝΙΚΟΣ	ΒΑΣΙΛ ΙΚΗ	ΓΙΩΡΓΟΣ ,ΕΛΕΝΗ, ΒΟΥΛΑ
ΚΑΛΙΩΡΑΣ	ΧΡΗΣΤΟ Σ	ΑΓΛΑΪ Α	ΝΙΚΟΣ, ΚΩΣΤΑΝΤΙ Α ΦΩΤΟΥ,ΛΑ ΜΠΡΟΣ
ΚΑΛΙΩΡΑΣ	ΚΩΣΤΑΣ	ΣΤΕΛ ΛΑ	ΧΡΗΣΤΟΣ ,ΛΑΜΠΡΟ Σ, ΦΑΝΗΣ ,ΒΑΣΙΛΩ, ΜΥΓΔΑΛΩ
ΚΑΛΙΩΡΑΣ	ΔΗΜΗ-Τ ΡΗΣ	ΣΤΕΛ ΛΑ	ΧΡΥΣΟΥΛ Α, ΑΛΕΞΑΝΔ ΡΑ,

			ΝΙΚΟΣ(ΚΟ ΥΡΕΑΣ)
ΚΑΛΙΩΡΑΣ	ΣΠΥΡΟΣ	ΚΟΥΛ Α	ΝΙΚΟΣ, ΚΩΣΤΑΝΤΙ Α;
ΚΑΡΚΑΤΣΕΛΟΣ	ΧΡΗΣΤΟ Σ	ΒΑΣΙΛ Ι-ΚΗ	ΣΠΥΡΟΣ, ΑΠΟΣΤΟΛ ΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΗ Σ ,ΘΥΜΙΟΣ,Ε ΛΕΝΗ ,ΟΥΡΑΝΙΑ
ΚΑΨΑΛΗΣ	ΑΘΑΝΑ- ΣΙΟΣ	2 ΓΥΝΑΙ ΚΕΣ	ΣΤΕΛΙΟΣ, ΝΙΚΟΣ(ΧΑ ΘΗΚΕ ΣΤΟ ΓΡΑΜΜΟ), ΒΑΓΓΕΛΙΩ
ΚΑΨΑΛΗΣ	ΓΙΩΡΓΟΣ	ΠΑΡΑ- ΣΚΕΥ Η	ΚΩΣΤΑΣ, ΧΙΑ ΔΗΜΗΤΡΗ Σ ,ΧΡΥΣΟΥΛ Α,

ΚΟΥΚΟΥΛΗΣ	ΣΠΥΡΟΣ	ΚΩΣΤ ΑΝΤΙΑ	ΚΩΣΤΑΣ, ΝΙΚΟΣ ΒΑΓΓΕΛΙΩ , ΒΑΣΙΛΩ
ΚΟΥΚΟΥΛΗΣ	ΔΗΜΗΤ ΡΗΣ	ΚΩΣΤ ΑΝΤΙΑ	ΤΑΣΟΣ,ΚΩ ΣΤΑΣ, ΠΑΝΑΓΙΩ ΤΗΣ, ΣΠΥΡΟΣ,Κ ΙΚΗ, ΜΑΡΙΑ ,ΑΘΑΝΑΣΙ Α, ΘΑΝΑΣΗΣ, ΤΑΣΙΑ, ΛΕΝΙΩ
ΚΟΥΜΠΑΡΟΣ	ΙΩΑΝΝΗ Σ	ΒΑΣΙΛ ΙΚΗ	ΛΑΜΠΡΟΣ , ΘΑΝΑΣΗΣ ,Ι ΚΟΡΙΤΣΙ
ΚΟΥΜΠΙΑ-ΡΟΣ	ΒΑΓΓΕ- ΛΗΣ	ΒΑΓΓ Ε-ΛΙΩ, ΠΑΝΑ -ΓΙΟΥ	ΝΙΚΟΣ,ΜΗ ΤΣΟΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ, ΒΑΓΓΕΛΙΩ

ΚΟΥΜΠΑΡΟΣ	ΑΘΑΝΑ- ΣΙΟΣ	ΖΩΗ	ΧΡΥΣΟΥΛ Α ,ΧΑΡΙΚΛΕΙ Α, ΔΗΜΗΤΡΗ Σ, ΘΩΜΑΣ-Μ ΑΚΟΣ, ΚΩΣΤΑΣ, ΜΑΡΙΑ, ΣΟΦΙΑ
ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΣ	ΣΠΥΡΟΣ	ΠΑΝΑ -ΓΙΟΥ	ΝΙΚΟΣ, ΚΩΣΤΑΝΤΙ Α, ΓΙΩΡΓΟΣ ,ΔΗΜΗΤΡΑ , ΘΩΜΑΗ
ΛΙΑΓΚΑΣ	ΣΤΕΛΙΟ Σ	ΑΓΓΕ ΛΩ	ΝΙΚΟΣ,ΓΙΑ ΝΝΗΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ, ΔΗΜΗΤΡΑ, ΒΑΣΙΛΙΚΗ

ΜΠΑΚΟΓΙΑΝΝΗΣ	ΓΙΩΡΓΟΣ	ΜΑΪΤΣ Α	ΛΕΝΗ, ΣΤΑΥΡΟΥΛ Α, ΑΝΤΡΕΓΟ Υ ,ΚΩΣΤΑΝΤ ΙΑ, ΤΑΣΙΑ, ΣΠΥΡΟΥΛ Α, ΧΡΥΣΟΥΛ Α
ΜΠΑΚΟΓΙΑΝΝΗΣ	ΧΡΗΣΤΟ Σ	ΧΡΗΣ ΤΑΙΝΑ	ΣΠΥΡΟΣ, ΒΑΓΓΕΛΙΩ , ΜΑΡΙΑ ,ΣΤΥΛΙΑΝ Η
ΜΠΑΚΟΓΙΑΝΝΗΣ	ΓΙΑΝΝΗ Σ	ΛΕΝΗ	ΣΤΕΛΙΟΣ, ΝΙΚΟΣ, ΜΗΤΡΟΣ, ΚΩΣΤΑΣ, ΓΕΩΡΓΙΑΔ Α, ΒΑΣΙΛΙΚΗ

ΜΠΛΕΤΣΑΣ	ΘΩΜΑΣ	ΤΑΣΙΑ	ΚΩΣΤΑΣ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ, ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
ΜΠΛΕΤΣΑΣ	ΝΙΚΟΣ	ΜΑΡΙΑ(1 ^η γυναίκα από Παλαμά)	ΔΗΜΗΤΡΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ, ΒΑΣΩ, ΦΩΤΕΙΝΗ
ΜΠΛΕΤΣΑΣ	ΝΙΚΟΣ	ΟΥΡΑΝΙΑ(2 ^η γυναίκα από Κυριακώρι)	ΞΑΝΘΗΣ, ΧΡΗΣΤΟΣ, ΝΤΙΝΑ, ΕΙΡΗΝΗ
ΜΠΛΕΤΣΑΣ	ΒΑΓΓΕΛΗΣ	ΒΑΓΓΕΛΙΩ	ΚΩΣΤΑΣ, ΒΑΣΙΛΙΚΗ
ΜΠΛΕΤΣΑΣ	ΓΙΩΡΓΟΣ	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ	ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ (ΛΑΚΗΣ) ,ΚΩΣΤΑΣ
ΜΠΟΥΡΑΣ(ΠΑΠ-ΠΑΣ ΑΠΟ ΚΑΡΑΤΖΑΛΙ)	ΓΙΩΡΓΗΣ	ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ	ΝΙΚΟΣ, ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, ΟΥΡΑΝΙΑ

ΜΠΟΥΡΟΥΝΗΣ	ΓΙΑΝΝΗΣ	ΧΑΡΙ-ΚΛΕΙΑ	ΚΩΣΤΑΝΤΩ, ΕΛΕΝΗ, ΒΑΓΓΕΛΗΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ
ΜΠΟΥΡΟΥΝΗΣ	ΒΑΣΙΛΗΣ	ΜΑΡΙΑ	ΓΙΑΝΝΗΣ, ΒΑΓΓΕΛΗΣ (ΠΝΙΓΗΚΕ ΜΙΚΡΟΣ ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΝΕΡΟΠΟΝΤΗ ΣΤΟΡΕΜΑ ΤΗΣ ΑΝΑΓΝΟΥΣ), ΕΛΕΝΗ, ΒΑΓΓΕΛΙΩ
ΜΠΟΥΡΟΥΝΗΣ	ΘΑΝΑΣΗΣ	ΖΩΗ	ΛΕΝΗ,ΒΟΥΛΑ
ΜΠΟΥΡΟΥ-ΝΗΣ	ΚΩΣΤΑΣ	ΑΝΤΙΓΟΝΗ	ΒΑΣΙΛΗΣ ,ΧΡΗΣΤΟΣ, ΒΟΥΛΑ

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙ ΝΟΥ	ΓΙΩΡΓΟΣ		ΧΑΡΑΛΑΜ ΠΟΣ ΘΟΔΩΡΟΣ,
ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑ- ΝΤΙΝΟΥ	ΣΤΕΛΙΟ Σ	ΚΑΙΤΟ ΥΛΑ	ΒΑΣΙΛΗΣ, ΕΛΕΝΗ
ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑ- ΝΤΙΝΟΥ	ΣΤΕΛΙΟ Σ	ΑΝΘΩ Υ-ΛΑ	ΚΩΣΤΑΣ, ΒΟΥΛΑ ΑΙΚΑΤΕΡΙ ΝΗ, ΒΑΣΙΛΙΚΗ, ΕΛΕΝΗ, ΔΗΜΗΤΡΑ
ΠΑΠΑΝΙΚΟ- ΛΑΟΥ	ΑΠΟΣΤΟ ΛΗΣ	ΑΘΑΝ ΑΣΙΑ	ΘΑΝΑΣΗΣ, ΜΗΛΙΤΣΑ, ΚΩΣΤΑΣ, ΚΩΣΤΑΝΤ Ω, ΧΡΥΣΟΥΛ Α

ΠΛΑΤΗΣ	ΔΗΜΗΤΡΗΣ	ΒΑΣΙΛΙΚΗ	ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ, ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ, ΝΙΚΟΣ,ΓΙΩΡΓΟΣ, ΠΑΝΟΣ ,ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΑ, ΤΑΣΙΑ, ΖΑΧΑΡΟΥΛΑ
ΠΛΑΤΗΣ	ΒΑΣΙΛΗΣ	ΕΛΕΝΗ	ΔΗΜΗΤΡΑ, ΒΑΣΙΛΙΚΗ
ΠΛΑΤΗΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ		ΧΡΗΣΤΟΣ, ΘΑΝΑΣΗΣ ,ΚΩΣΤΑΣ, ΒΑΣΙΛΗΣ
ΣΤΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ	ΧΡΗΣΤΟΣ	ΔΗΜΗΤΡΑ	ΧΡΗΣΤΟΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ ,ΒΑΣΙΛΩ(ΘΕΛΟΥ- ΡΑΙΝΑ)
ΣΤΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ	ΛΕΩΝΙΔΑΣ	ΔΗΜΗΤΡΑ	ΧΡΗΣΤΟΣ, ΚΩΣΤΑΣ,ΓΙ ΑΝΝΗΣ,

			ΓΙΩΡΓΟΣ,Β ΑΣΙΑΗΣ
ΣΤΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ	ΝΙΚΟΣ	ΜΑΡΙΑ Α	ΔΗΜΗΤΡΗΣ, ΠΑΝΑΓΙΩ ΤΗΣ, ΑΙΚΑΤΕΡΙ ΝΗ, ΧΡΥΣΟΥΛ Α, ΒΑΣΙΛΙΚΗ
ΣΤΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ	ΔΗΜΗΤ ΡΗΣ	ΒΑΣΙΑ ΙΚΗ	ΦΩΤΗΣ, ΘΟΔΩΡΟΣ, ΝΙΚΟΣ, ΧΡΗΣΤΟΣ, ΒΑΓΓΕΛΙΩ
ΣΤΡΙΦΤΑΡΑΣ	ΓΙΩΡΓΟΣ	ΜΑΡΙΑ Α	ΔΗΜΗΤΡΗΣ Σ ΣΠΥΡΟΣ, ΚΩΣΤΑΣ, ΒΑΣΙΛΩ, ΠΑΝΑΓΙΟ Υ, ΘΟΔΩΡΑ

ΤΣΙΑΚΑΣ	ΑΘΑΝΑΣ ΙΟΣ	ΚΩΣΤ Α-ΝΤΩ	ΓΙΩΡΓΟΣ, ΔΗΜΗΤΡΑ
ΤΣΙΑΚΑΣ	ΠΑΝΑΓΙ ΩΤΗΣ	ΠΑΝΑ -ΓΙΟΥ	ΚΩΣΤΑΣ, ΜΑΡΙΑ, ΠΕΤΡΟΣ,Ν ΙΚΑ
ΤΣΙΑΚΑΣ	ΘΩΜΑΣ	ΣΤΑΥΡ ΟΥΛΑ	
ΤΣΙΑΚΑΣ	ΚΩΣΤΑΣ	ΛΕΜΟ - ΝΙΑ	ΑΡΙΣΤΕΙΔ ΗΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ, ΔΗΜΗΤΡΗ Σ- ΤΑΚΑΣ, ΧΑΡΑΛΑΜ ΠΟΣ, ΕΛΕΝΗ, ΠΑΝΑΓΙΟ Υ, ΔΗΜΗΤΡΟ ΥΛΑ, ΑΓΛΑΪΑ

ΤΣΙΑΚΑΣ	ΝΙΚΟΣ	ΠΑΡΑ- ΣΚΕΥ Η	ΧΡΗΣΤΟΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ, ΚΩΣΤΑΣ, ΘΑΝΑΣΗΣ ,ΦΙΛΛΙΤΣΑ ,
ΤΣΙΑΚΑΣ	ΑΝΔΡΕΑ Σ	ΓΙΩΡΓ Η	ΓΙΑΝΝΗΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ (ΣΚΟΤΩΘΗ ΚΕ ΣΤΑ ΜΕΤΑΛΛΕ ΙΑ), ΑΘΑΝΑΣΙ ΟΣ, ΛΕΛΟΥΔΑ
ΤΣΙΑΚΑΣ	ΙΩΑΝΝΗ Σ	ΒΑΪΑ	ΔΗΜΗΤΡΗ Σ
ΦΟΥΡΚΑΣ	ΑΠΟΣΤΟ ΛΗΣ	ΔΕΣΠ Ω	ΣΠΥΡΟΣ, ΘΑΝΑΣΗΣ, ΗΛΙΑΣ, ΝΙΚΗ,ΒΑΣΙ ΛΗΣ (ΠΙΝΙΓΗΚΕ ΤΟ 1966 ΣΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ)

ΦΟΥΡΚΑΣ	ΒΑΣΙΛΗΣ	ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ	ΣΠΥΡΟΣ, ΝΙΚΟΣ, ΚΩΣΤΑΝΤΩ
ΦΟΥΡΚΑΣ	ΝΙΚΟΣ	ΜΑΡΙΩ	ΠΑΝΟΣ, ΒΑΓΓΕΛΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ, ΗΛΙΑΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ, ΑΝΤΩΝΗΣ, ΒΑΣΙΛΙΚΗ (ΤΑΞΙΑΡΧΑΙΝΑ)
ΦΟΥΡΚΑΣ	ΔΗΜΗΤΡΗΣ	ΑΠΟ ΤΗ ΚΑΡΥΔΗ ΠΡΩΤΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑ Η ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ	ΒΑΣΙΛΗΣ, ΠΕΤΡΟΣ, ΣΠΥΡΟΣ, ΜΑΡΙΑ, ΕΙΡΗΝΗ, ΒΑΣΙΛΩ

ΧΑΛΒΑΤΖΗΣ	ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ	ΜΑΡΙΑ	ΣΤΕΛΙΟΣ, ΗΛΙΑΣ, ΠΑΝΟΣ ,ΧΡΗΣΤΟΣ, ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ, ΓΙΩΡΓΟΣ (ΨΥΧΟΛΟΓΟΣ)
ΧΑΜΠΙΠΗΣ	ΓΙΑΝΝΗΣ	ΒΑΣΙΛΙΚΗ	ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ, ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ,ΒΑΣΙΛΙΚΗ
ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ	ΝΙΚΟΣ	ΕΥΔΟΚΙΑ	ΠΑΝΟΣ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ, ΓΙΑΝΝΗΣ, ΛΕΛΟΥΔΑ
ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ	ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ	ΕΛΕΝΗ	ΝΩΝΤΑΣ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ

ΧΑΜΠΠΗΣ	ΧΡΗΣΤΟ Σ	ΜΑΡΙ Α	ΚΩΣΤΑΣ , ΤΑΣΙΑ , ΙΩΑΝΝΗΣ
---------	-------------	-----------	--------------------------------

19.7 .Σύνθεση οικογενειών του χωριού 1950-1980

ΕΠΙΘΕΤΟ	ΟΝΟΜΑ	ΟΝΟΜΑ ΣΥΖΥΓΟΥ	ΟΝΟΜΑΤΑ ΠΑΙΔΙΩΝ
ΓΚΑΡΛΑΟΥΝΗΣ	ΑΝΔΡΕΑΣ	ΜΑΡΙΑ	ΓΙΩΡΓΟΣ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ, ΞΑΝΘΗ ΕΛΕΝΗ
ΓΚΑΡΛΑΟΥΝΗΣ	ΧΡΗΣΤΟΣ	ΛΕΛΟΥΔΑ	
ΓΚΑΡΛΑΟΥΝΗΣ	ΝΙΚΟΣ	ΑΘΑΝΑΣΙΑ (ΣΙΑ)	ΓΕΩΡΓΙΑ, ΔΗΜΗΤΡΑ

ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ	ΚΩΣΤΑΣ	ΒΑΣΙΛΩ	ΒΑΣΙΛΗΣ, ΕΛΕΝΗ
ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ	ΓΙΩΡΓΟΣ	ΒΑΜΠΟΥΛΩ Μακρολείβαδο	ΒΑΣΙΛΗΣ, ΣΤΑΘΗΣ
ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ	ΓΙΑΝΝΗΣ	ΘΩΜΑΗ	ΓΙΩΡΓΗ, ΣΟΥΛΑ, ΓΙΩΤΑ
ΘΕΛΟΥΡΑΣ	ΚΩΣΤΑΣ	ΒΑΣΙΛΩ	ΓΙΩΡΓΟΣ, ΔΗΜΗΤΡΑ ,ΜΑΙΡΗ
ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ	ΓΙΩΡΓΟΣ	ΕΛΕΝΗ	ΝΙΚΟΣ, ΣΤΕΛΙΟΣ
ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ	ΚΩΣΤΑΣ ΤΟΥ ΗΛΙΑ	ΕΙΡΗΝΗ Παλαμά	ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ, ΦΩΤΕΙΝΗ, ΗΛΙΑΣ
ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ	ΚΩΣΤΑΣ ΤΟΥ ΘΕΟΔ.	ΞΑΝΘΗ	ΘΟΔΩΡΟΣ, ΝΙΚΟΣ

ΚΑΛΙΩΡΑΣ	ΝΙΚΟΣ	ΑΘΑΝΑΣΙΑ Μακρολείβαδο	ΣΤΕΛΙΟΣ ,ΒΑΣΙΛΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ
ΚΑΛΙΩΡΑΣ	ΝΙΚΑΣ	ΔΗΜΗΤΡΑ	ΛΙΤΣΑ, ΧΡΗΣΤΟΣ, ΝΤΙΝΑ
ΚΑΛΙΩΡΑΣ (ΑΘΗΝΑ)	ΧΡΗΣΤΟΣ	ΚΟΥΛΑ	ΚΩΣΤΑΣ, ΣΤΕΛΛΑ, ΑΝΔΡΙΑΝΗ
ΚΑΛΙΩΡΑΣ (ΑΘΗΝΑ)	ΛΑΜΠΡΟΣ	ΜΑΡΙΑ	
ΚΑΛΙΩΡΑΣ (ΑΘΗΝΑ)	ΦΑΝΗΣ	ΕΙΡΗΝΗ	ΣΤΕΛΛΑ, ΓΕΩΡΓΙΑ
ΚΑΡΚΑΤΣΕΛΟΣ	ΣΠΥΡΟΣ	ΠΟΛΥΞΕΝΗ Καραντζάλι	ΔΗΜΗΤΡΗΣ
ΚΑΡΚΑΤΣΕΛΟΣ	ΑΠΟΣΤΟΛ ΗΣ	ΕΥΘΥΜΙΑ Μοσχοκαρυά	ΒΑΣΙΛΙΚΗ
ΚΑΨΑΛΗΣ	ΣΤΕΛΙΟΣ	ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛ ΙΑ Δίβρη	ΝΙΚΟΣ, ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

ΚΑΨΑΛΗΣ	ΜΗΤΣΟΣ	ΓΙΩΤΑ Δίβρη	ΝΙΚΟΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ
ΚΟΥΚΟΥΛΗΣ	ΠΑΝΑΓΙΩ ΤΗΣ	ΦΩΤΟΥ	ΚΩΣΤΑΝΤΙΑ, ΛΙΤΣΑ
ΚΟΥΚΟΥΛΗΣ	ΚΩΣΤΑΣ	ΝΙΚΗ Δίβρη	ΣΠΥΡΟΣ,ΝΤΙΝΑ
ΚΟΥΚΟΥΛΗΣ (ΨΥΧΟΓΙΟΣ)	ΓΙΩΡΓΟΣ	ΜΑΡΙΑ	ΤΑΣΟΣ, ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ
ΚΟΥΜΠΑΡΟΣ	ΒΑΓΓΕΛΗΣ	ΝΙΤΣΑ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ ,ΔΗΜΗΤΡΗΣ
ΚΟΥΜΠΑΡΟΣ	ΛΑΜΠΡΟΣ	ΛΕΝΗ	ΒΑΣΙΛΙΚΗ- ΓΕΩΡΓΙΑ
ΚΟΥΜΠΑΡΟΣ	ΚΩΣΤΑΣ	ΑΡΓΥΡΩ Χίλιαδού	ΘΑΝΑΣΗΣ ,ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ
ΛΑΜΠΡΟΠΟΥ- ΛΟΣ	ΝΙΚΟΣ	ΒΑΣΙΛΩ	ΣΠΥΡΟΣ, ΠΑΝΟΣ

ΛΙΑΓΚΑΣ	ΓΙΑΝΝΗΣ	ΛΙΤΣΑ Φαρκαδώνα	ΘΑΛΕΙΑ, ΑΓΓΕΛΙΚΗ
ΛΙΑΓΚΑΣ	ΝΙΚΟΣ	ΔΗΜΗΤΡΑ-Δίβρη	ΣΤΕΛΙΟΣ, ΚΩΣΤΑΣ
ΜΠΛΕΤΣΑΣ	ΚΩΣΤΑΣ	ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ Βελεσιώτες	ΒΑΓΓΕΛΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ
ΜΠΛΕΤΣΑΣ	ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ	ΚΑΤΙΝΑ Δίβρη	ΝΤΙΝΑ, ΓΕΩΡΓΙΑ
ΜΠΛΕΤΣΑΣ	ΧΡΗΣΤΟΣ	ΒΑΣΙΛΩ Πολυδένδρι	ΝΙΚΟΣ, ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
ΜΠΛΕΤΣΑΣ	ΚΩΣΤΑΣ	ΣΤΕΛΛΑ Σπερχειάδα	ΘΩΜΑΣ, ΤΑΣΙΑ
ΜΠΛΕΤΣΑΣ	ΔΗΜΗΤΡΗΣ	ΑΝΝΑ- Σέρρες	ΘΩΜΑΣ, ΤΑΣΙΑ
ΜΠΛΕΤΣΑΣ	ΔΗΜΗΤΡΗΣ	Αικατερίνη	ΜΑΡΙΑ, ΝΙΚΗ
ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ (ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ)	ΒΑΣΙΛΗΣ	ΝΙΚΗ	ΚΑΙΤΗ, ΣΤΕΛΙΟΣ

ΠΑΠΑΚΩΣΤΑ- ΝΤΙΝΟΥ (ΠΑΠΑΖΩΝΗΣ)	ΚΩΣΤΑΣ	ΒΟΥΛΑ	ΣΤΕΛΛΑ, ΑΝΘΟΥΛΑ
ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑ-ΟΥ	ΘΑΝΑΣΗΣ	ΚΩΣΤΑΝΤΩ	ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ, ΑΘΑΝΑΣΙΑ(ΣΙΑ)
ΠΛΑΤΗΣ	ΑΠΟΣΤΟΛ ΗΣ	ΛΕΝΗ	ΔΗΜΗΤΡΗΣ, ΒΑΣΙΛΙΚΗ
ΠΛΑΤΗΣ	ΓΙΩΡΓΟΣ	ΚΙΚΗ	ΔΗΜΗΤΡΑ, ΝΤΙΝΑ ,ΧΑΡΙΚΛΕΙΑ, ΚΟΥΛΑ
ΠΛΑΤΗΣ	ΑΡΙΣΤΕΙΔΗ Σ	ΑΓΑΘΗ Μακρολείβαδο	ΒΑΓΓΕΛΗΣ, ΜΗΤΣΟΣ ,ΝΤΙΝΑ, ΚΟΥΛΑ
ΠΛΑΤΗΣ	ΝΙΚΟΣ	ΧΡΥΣΟΥΛΑ	ΔΗΜΗΤΡΗΣ

ΠΛΑΤΗΣ	ΔΗΜΗΤΡΗΣ	ΦΙΛΙΤΣΑ Χωριά της Υπάτης	ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ, ΘΕΟΔΩΡΑ
ΣΤΑΥΡΟΓΙΑΝ- ΝΗΣ	ΠΑΝΟΣ	ΚΩΣΤΑΝΤΩ	ΑΛΕΚΟΣ, ΝΙΚΟΣ
ΣΤΑΥΡΟΓΙΑΝ- ΝΗΣ	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	ΒΑΣΙΛΩ	ΝΙΚΟΣ, ΜΑΡΙΑ
ΣΤΑΥΡΟΓΙΑΝ- ΝΗΣ	ΧΡΗΣΤΟΣ	ΒΑΓΓΕΛΗ Παλαμά	ΒΑΣΙΛΗΣ, ΛΕΩΝΙΔΑΣ
ΣΤΑΥΡΟΓΙΑΝ- ΝΗΣ	ΓΙΩΡΓΟΣ	ΧΡΥΣΟΥΛΑ	ΔΗΜΗΤΡΑ, ΧΡΗΣΤΟΣ
ΣΤΑΥΡΟΓΙΑΝ- ΝΗΣ	ΚΩΣΤΑΣ	ΑΓΛΑΪΑ ΣΤΑΥΡΟΣ	ΒΑΣΙΛΙΚΗ, ΑΡΤΑ, ΓΙΩΤΑ
ΣΤΑΥΡΟΓΙΑΝ- ΝΗΣ	ΧΡΗΣΤΟΣ	ΠΑΝΑΓΙΟΥ	ΝΙΚΟΣ, ΚΩΣΤΑΣ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ

ΣΤΡΙΦΤΑΡΑΣ	ΔΗΜΗΤΡΗΣ	ΕΛΕΝΗ	ΓΙΩΡΓΟΣ ΘΑΝΑΣΗΣ ΚΩΣΤΑΣ
ΣΤΡΙΦΤΑΡΑΣ	ΣΠΥΡΟΣ	ΚΑΤΙΝΑ Δίβρη	ΜΑΙΡΗ
ΤΣΙΑΚΑΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ	ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ	ΝΤΙΝΟΣ
ΤΣΙΑΚΑΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ	ΒΑΓΓΕΛΙΩ Μακρολειβαδο	ΝΙΚΟΣ, ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, ΧΡΙΣΤΙΝΑ
ΤΣΙΑΚΑΣ	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ (ΤΑΚΑΣ)	ΣΠΥΡΟΥΛΑ	ΘΩΜΑΗ(ΜΑΪΤΣΑ), ΓΙΩΡΓΟΣ
ΤΣΙΑΚΑΣ	ΘΑΝΑΣΗΣ	ΚΩΣΤΑΝΤΩ	ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑ
ΤΣΙΑΚΑΣ	ΓΙΑΝΝΗΣ	ΕΛΕΝΗ	ΑΝΔΡΕΑΣ, ΓΕΩΡΓΙΑ, ΧΡΥΣΟΥΛΑ

ΤΣΙΑΚΑΣ	ΘΩΜΑΣ	ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ	
ΤΣΙΑΚΑΣ	ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ	ΘΩΜΑΗ Παλαμά	ΛΕΜΟΝΙΑ, ΝΤΙΝΑ
ΤΣΙΑΚΑΣ	ΠΕΤΡΟΣ	ΚΥΡΙΑΚΗ Μακεδονία	ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, ΦΩΤΕΙΝΗ
ΤΣΙΑΚΑΣ	ΚΩΣΤΑΣ	ΜΑΧΗ Χωριά της Σπερχειάδας	ΠΑΝΟΣ, ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ, ΙΩΑΝΝΑ
ΤΣΙΑΚΑΣ	ΚΩΣΤΑΣ	ΒΑΣΙΛΩ	ΘΩΜΑΣ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ, ΕΥΑΝΘΙΑ ,ΜΑΡΙΑ
ΦΟΥΡΚΑΣ	ΝΙΚΟΣ	ΚΩΣΤΑΝΤΩ	ΒΑΣΙΛΗΣ, ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ
ΦΟΥΡΚΑΣ	ΗΛΙΑΣ	ΛΕΛΟΥΔΑ Παλαμά	ΔΕΣΠΟΙΝΑ, ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ

ΦΟΥΡΚΑΣ	ΣΠΥΡΟΣ	ΓΕΩΡΓΙΑ Μοσχοκαρυά	ΒΑΣΙΛΗΣ, ΘΑΝΑΣΗΣ, ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ
ΦΟΥΡΚΑΣ	ΒΑΓΓΕΛΗΣ	ΑΓΑΘΗ Μακρολείβαδο	
ΦΟΥΡΚΑΣ	ΠΑΝΟΣ	ΣΟΦΙΑ Γαρδίκι	ΓΙΩΡΓΟΣ
ΦΟΥΡΚΑΣ	ΒΑΣΙΛΗΣ	ΒΑΣΙΛΙΚΗ Μακρολείβαδο	ΔΗΜΗΤΡΗΣ, ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΑ
ΧΑΛΒΑΤΖΗΣ	ΠΑΝΟΣ	ΛΕΝΗ Κυριακακοχώρι	ΚΩΣΤΑΣ, ΘΑΝΑΣΗΣ
ΧΑΛΒΑΤΖΗΣ	ΣΤΕΛΙΟΣ	ΜΑΡΙΑ Δίβρη	ΘΑΝΑΣΗΣ ,ΔΗΜΗΤΡΗΣ
ΧΑΛΒΑΤΖΗΣ	ΗΛΙΑΣ	ΘΟΔΩΡΑ Δίβρη	ΒΑΣΙΛΙΚΗ, ΘΑΝΑΣΗΣ
ΧΑΜΠΠΗΣ	ΑΠΟΣΤΟΛ ΗΣ	ΧΡΥΣΟΥΛΑ	ΓΙΑΝΝΗΣ, ΒΑΣΙΛΙΚΗ ,ΔΗΜΗΤΡΑ(ΡΟΥ ΛΑ)

ΧΑΜΠΠΗΣ	ΝΙΚΟΣ	ΒΑΣΙΛΩ	ΓΙΑΝΝΗΣ, ΒΟΥΛΑ, ΘΟΔΩΡΟΣ
ΧΡΙΣΤΟΔΟΥ- ΛΟΥ	ΝΩΝΤΑΣ	ΔΗΜΗΤΡΟΥΛΑ -ΤΟΥΛΑ	ΕΛΕΝΗ
ΧΡΙΣΤΟΔΟΥ- ΛΟΥ	ΠΑΝΟΣ	ΞΑΝΘΗ	ΝΙΚΟΣ, ΕΥΔΟΚΙΑ

21. Η ΝΤΟΠΙΟΛΑΛΙΑ ΤΟΥ ΚΑΛΑΜΑΚΙΟΥ

21.1 Παροιμίες -Γνωμικά

Η μεγαλοφυΐα, η διάνοια και η ψυχή ενός έθνους καθρεφτίζεται στις παροιμίες και τα γνωμικά του λαού μας μας αναφέρει ο Λ. Μάλαμας. «Είναι βγαλμένες από τη ζωή» λένε οι απλοί άνθρωποι της υπαίθρου.

Θα συμπληρώναμε ειδικά για παροιμίες που αναφέρονται στην γεωργία- κτηνοτροφία πως παραδίδουν λιτούς, ευκολομνημόνευτους και ξεκάθαρους κανόνες που ενσωματώνουν και διαιωνίζουν την τοπική γνώση της δύσκολης ζωής που περνούν οι κάτοικοι της υπαίθρου.

Ακολουθούν οι πιο γνωστές που λέγονταν και λέγονται ακόμα και σήμερα από τους γεροντότερους στο χωριό:

- Νηστικό αρκούδι, δεν χορεύει.

- Είπ' ο γάιδαρος τον πετεινό κεφάλαι.
- Αγάλι- αγάλι γίνεται η αγουρίδα μέλι.
- Άλλα τα μάτια του λαγού κι άλλα της κουκουβάγιας.
- Άλλοι προγκάνε το λαγό κι άλλοι τον μαγειρεύουν.
- Αλλού τα κακαρίσματα κι αλλού γεννάνε οι κότες.
- Άμα γείρει η χούφτα έφκε η γυναίκα
- Αν δεν περ' σέψει , δεν φτάνει
- Αν βρέξει ο Μάρτης δυο νερά κι ο Απρίλης άλλο ένα, τότε χαρά σε εκείνον το ζευγά που έχει πολλά σπαρτά.
- Από Μάρτη καλοκαίρι κι από Αύγουστο χειμώνα.
- Από την αναβροχιά καλό είναι και το χαλάζι.
- Αυτά είναι όλα τς μαλλίνας (ψέμματα)
- Βασιλικός κι αν μαραθεί τη μυρωδιά την έχει.
- Βγάζει κι απ' τη μύγα ζύγκι.
- Βοηθάτε θείοι και ξένοι, πάντα φτώχεια η καημένη
- Γελάει το παρδαλό κατσίκι.
- Γι' αυτό το καπνίζω μοναχή μου και δεν έχω ανάγκη κανέναν.
- Γέρικο άλογο καινούργια περπατησιά δε βάνει.
- Αγόρασε γουρούνι στο σακί.
- Δεν ξέρει να μοιράσει δυο γαιδουριών άχυρο.
- Δυο γαιδάροι εμάλωναν σε ξένο αχυρώνα.
- Έβαλαν το λύκο να φυλάει τα πρόβατα.
- Έβγαλε ήλιο και φεγγάρι (όταν ο καιρός δεν είναι καλός)
- Έδεσε το γάιδαρό του.
- Έκαψα την καλύβα μου να μη με τρων' οι ψύλλοι.
- Εκεί που μας χρωστούσανε μας πήραν και το βόδι.
- Εκεί που μας χρωστούσανε, μας πήραν και το βόδι.
- Εκεί που τρώει το σκυλί, εκεί και θα γαβγίσει.
- Η γριά η κότα έχει το ζουμί.
- Η καλή μέρα απ' το πρωί φαίνεται.
- Η' παπάς παπάς ή ζευγάς ζευγάς.
- Η σκύλα απ' τη βιάση της, γεννά στραβά κουτάβια.
- Ήλιος και βροχή παντρεύονται οι φτωχοί,
- Ήλιος και φεγγάρι παντρεύονται οι γαιδάροι.
- Κάθε εμπόδιο για καλό.
- Κακό σκυλί ψόφο δεν έχει.

- Κάλλιο πέντε και στο χέρι παρά δέκα και καρτέρι.
- Κάνε με σοφό, να σε κάνω πλούσιο.
- Κάποιου χαρίζανε γάιδαρο και αυτός τον κοιτάζε στα δόντια.
- Κατά μάνα κατά κύρη κατά γιο και θυγατέρα.
- Κατά το ζώο και το φόρτωμα.
- Κόρακας κοράκου μάτι δε βγάζει.
- Μ' ένα σμπάρο δυο τρυγόνια.
- Μάθε τέχνη κι άστηνε κι άμα πεινάσεις πιάστην.
- Μάρτης γδάρτης και κακός παλουκοκαύτης.
- Με το στανιό ο σκύλος μαντρί δε φ'λάει.
- Μ'έκανε σουργούνι (με ντρόπιασε)
- Μην φυτρώνεις εκεί που δεν σε σπέρνουν.
- Μπάτε σκύλοι, αλέστε κι' αλεστικά μη δίνετε.
- Να είναι Χριστούγεννα στεγνά, τα Φώτα χιονισμένα και τα Λαμπριά βρεχούμενα, αμπάρια γιομισμένα.
- Ξένο ζώο έξεψες μσοστρατής θα σ' αφήσει
- Ο παπάς είν' αμπάρ', θέλει να φάει και να άρ'
- Ο Θεός αγαπάει τον κλέφτη, αλλά αγαπάει και τον νοικοκύρη.
- Ο καιρός αλλάζει με τη π'θαμή.
- Ο καθένας στη δουλειά του και ο τσέλιγκας στα τυριά του .
- Ο λύκος κι αν εγέρασε κι άσπρισε το μαλλί του, μήτε τη γνώμη άλλαξε μήτε την κεφαλή του.
- Ο ύπνος θρέφει τα μωρά κι ο ήλιος τα μοσχάρια.
- Ο φόβος φυλάει τα έρμα.
- Οι πολλοί παίρνουν την πόλη,ο ένας τίποτα.
- Όλα τα γουρούνια μία μύτη έχουνε.
- Όποιος δεν emίλησε,ποτέ δε το μετάνιωσε.
- Όποιος ανακατεύεται με τα πίτουρα τον τρώνε οι κότες.
- Όπου λαλούν πολλοί κοκόροι, αργεί να ξημερώσει.
- Ο σεβντάς δεν είναι τσορβάς.
- Ούτε ψύλλος στον κόρφο του.
- Πέσε πίτα να σε φάω.
- Πιάστηκε σαν τον ποντικό στη φάκα.
- Πίνει η κότα το νερό, κοιτάει και τον ουρανό.
- Περασμένη βροχή κάπα δεν χρειάζεται.
- Ποιον έχουμε καλά τον Γιάννη ,του σπασμένου

- Σ' άλογο ξένο αν ανεβείς, μ' σοστρατής πεζεύεις.
- Σκόρπισαν σαν του λαγού τα τέκνα.
- Σκυλί που γαβγίζει μην το φοβάσαι..
- Στερνή μου γνώση να σ' είχα πρώτα.
- Στη πλατάνα και στη καζάνα
- Στο σπιτάκι μου ο καημένος ,κάθουμι αναπαυμένος
- Τα ζώα μου αργά.
- Τα αδέρφια γειτόνοι γίνονται.
- Τα λεφτά τα εξοικονομάς ,όταν τα έχεις.
- Τα στερνά νικούν τα πρώτα.
- Τα'ανταμ'κό του γμάρ' το τρώει ου λύκους.
- Της νύχτας τα καμώματα τα βλέπει η μέρα και γελάει.
- Τι γυρεύει η αλεπού στο παζάρι.
- Τι είναι ο κάβουρας, τι είναι το ζουμί του.
- Τι κάνεις Γιάννη; Κουκιά σπέρνω.
- Το πρόβατο που φεύγει απ' το μαντρί το τρώει ο λύκος.
- Το αγωγή ξυπνάει τον αγωγιάτη.
- Το γουρούνι κι αν τη μούρη του κόψεις, πάλι θα σκάβει.
- Του 'φαγε η γαϊδάρα το ψωμί(ντροπιάστηκε)
- Το έξυπνο πουλί από τη μύτη πιάνεται..
- Το καλό πράγμα αργεί να γίνει.
- Το καλό το αρνί, από δυο μάνες βυζαίνει.
- Το ήμερο αρνί βυζαίνει από δυό μανάδες,το άγριο ούτε από τη δική του
- Το κρύο μπαίνει με το σακί και βγαίνει με το βελόνι.
- Το λέω στον σκύλο μου κι ο σκύλος στην ουρά του.
- Το μήλο κάτω απ' τη μηλιά θα πέσει.
- Το μισιακό το βόδι το τρώει ο λύκος .
- Το μυρμήγκι σαν είναι να χαθεί βγάζει φτερά.
- Το φτηνό το κρέας τα σκυλιά το τρώνε.
- Το ψάρι από το κεφάλι βρωμάει.
- Τότε λάλαγε ο κούκος,τώρα δε λαλάει, ούτε μπούφος
- Του κυνηγού και του ψαρά το πιάτο, δέκα φορές είναι αδειανό και μια φορά γεμάτο.
- Του 'ταξε λαγούς με πετραχήλια.
- Φάγαμε όλο το γαϊδούρι και μας έμεινε η ουρά.
- Ψάχνει ψύλλους στ' άχυρα.

21.2 Παροιμιώδεις εκφράσεις της καθημερινότητας

- Αν έκαναν όλες οι μέλισσες μέλι, θα έτρωγαν κι οι γύφτ' με του κ'τάλι
- Αυτά, όσο τα σγαρλάς, τόσο μυρίζουν
- Αυτός την έχει κρεμάσει την κάπα τ'.
- Βάρα όπου σταλίζει η ψείρα.
- Βρήκε η φακή το αδερφό της.
- Γι' αυτό το καπνίζω μοναχή και δεν έχω ανάγκη κανέναν.
- Δε κάλιασσε να έρθω.
- Δε καλοσκέρ'σα ούτε μια χαψιά.
- Δε μ' είχαν στο παχύ τ' (δεν ήμουν κοντά τους).
- Δεν είχα που να χώσω την στάχτη (όταν δε μ' ενδιαφέρει η άφιξη κάποιου).
- Δεν πήραν χαμπέρ'.
- Δεν ανοίγω προζύμι (δεν μαρτυρώ).
- Έχεσε μαλλί από λύκο.
- Η δουλειά δεν αργεί να σκορπίσ'.
- Κάποτε θα φουσκώσει το νταούλι (θα αντιδράσει ο άλλος)
- Κλείσ' τη πόρτα μη μπει κανένας και μας κάνει νοικοκύρ'δες.
- Μονός καβγάς δε γίνεται.
- Να πιαστείς απ' τη κρικέλα(να μπεις στο δημόσιο)
- Να'σαι καλά, σαν τα ψηλά βουνά.
- Ντύσ' γλήγορα για νυφοδιάλεμα σε πάμι.
- Ο γέρος είναι γλυκός σα το μέλι και βαρύς σαν τ' αλάτ'.
- Όλοι αντάμα κι ο ψωριάρης χώρα.
- Σαν το μπόι μου βρήκα ,σα το χούι μ' δεν ήβρα
- Σβάρνα κλάρα πάει το ποδάρ' τ'.
- Σπίτια από δυο πόρτες ανοιγμένα.
- Στο δίνει η ζωή αυτό που θα δώσεις και στον φτωχό
- Στο σπιτάκι μου ο καημένος,κάθομαι αναπαμένος
- Τα ξένα παίνεψέ τα και μη τα περπατείς.
- Το καλύτερου φαγητό είν' η όρεξη.
- Το νερό άμα περάσει από σαράντα χαλίκια πίνεται.
- Το φίδι άμα τ' αφήσεις το χειμώνα, θα σε δαγκώσει το καλοκαίρι.

Χαρακτήρες ανθρώπων μέσω παροιμιών

- Έχεσε μαλλί από λύκο (φοβισιάρης)
- Αυτή δεν βλέπει με τα μάτια,θα δει με τα φρύδια (ανίκανη)
- Αυτή το λιάζει και το τρώει(οικονομολόγος)
- Κάνει τον ψόφιο κοριό (πονηρός)
- Σαν την καλαμιά στον κάμπο (ορφανός)
- Βόιδι πήγε, μοσχάρι γύρισε (ανεπίδεκτος μαθήσεως)
- Αυτός είναι το φύλλο τα ελιάς (παλιοχαρακτήρας-διπρόσωπος)
- Δεν έχει ανάγκη το σκλί απ' τ'αγκόρτσα (για τον παντός καιρού άνθρωπο)
- Κάθε οχτώ κι ανάλλαγος (απεριποίητος)
- Κλότσαγε τον ουρανό σαν τ'άλογο (είναι μανιασμένος)
- Πέρασε και δεν κόλλ'σε (για τον ψωροπερήφανο)
- Τον έφτ'σε η μύγα (όταν κάποιος δεν είναι καλά)
- Τον ήξεραν και τα κ'τσάσκ'λιά (για τον πασίγνωστο)
- Έχει κόψει καπίστρ'(χαζός)
- Γυρίζει από ρήμ' σε λαγκάδι (περιπλανώμενος)
- Τους έχει πάρει το νερό απ' τον κώλο (για τους χρεωκοπημένους)
- Πού σ' είχα στουν έργου; (γι' αυτόν που κουράζεται εύκολα)

21.3 Λεξιλόγιο ντοπιολαλιάς

Η γλώσσα του χωριού είναι μια ανάμειξη πολλών στοιχείων με ιδιαίτερη προφορά .Σήμερα σιγά σιγά χάνεται, όσο μειώνεται ο πληθυσμός του χωριού. Οι ξενόφερτες λέξεις είναι πολλές και μαρτυρούν την ιστορία περασμένων εποχών και τις περιπέτειες του λαού κάτω από κατακτήσεις, σκλαβιά, έλλειψη παιδείας και απουσία πνευματικής καλλιέργειας. Οι ξενικές αυτές λέξεις αφομοιώθηκαν γραμματικά και συντακτικά με την ελληνική γλώσσα και κάλυψαν

κάποιους τομείς της αγροτικής ζωής με αποτέλεσμα ήμερα να αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της ντοπιολαλιάς του κάθε τόπου. Έτσι έγινε πιο πλούσιο και εκφραστικό το λεξιλόγιο όπως πάντα συμβαίνει, χωρίς όμως ν' αλλοιωθεί ο ελληνικός γλωσσικός τύπος. Μάρτυρες παλιά και σήμερα είναι το Δημοτικό Τραγούδι, οι αφηγήσεις των γεροντότερων, οι μοραπίες, τα παραμύθια, οι συζητήσεις των γεροντότερων στα καφενεία, σ' αυτή την φτωχή, αλλά και πανέμορφη περιοχή.

Με τη βιολογική φθορά των ανθρώπων μεγάλης ηλικίας, που ήταν φορείς τοπικών ιδιοματισμών, επικρατεί κι εδώ ο τύπος της νεοελληνικής και μόνο όταν οι νεότεροι βρεθούν με τους ηλικιωμένους βγαίνουν ασυναίσθητα από το στόμα των νεότερων ήχοι αλλιώτικοι και αυτό είναι ένα σημάδι συνέχειας. Παρατηρώντας όμως στις λεπτομέρειες και σε βάθος τη γλώσσα της περιοχής, επισημαίνουμε μόνο μερικά γλωσσικά φαινόμενα με φανερή ιδιαιτερότητα.

Άλλοτε, ως πριν από 50 χρόνια περίπου, κυριαρχούσαν στη γλώσσα των κατοίκων τώρα τα συναντάς σαν ετοιμοθάνατα κατάλοιπα, που αξίζουν όμως να μελετηθούν γλωσσολογικά. Ακολουθως, δίνουμε τα σημαντικότερα στοιχεία για το χαρακτηριστικό λεξιλόγιο και την προφορά που χαρακτηρίζουν έως σήμερα τη γλώσσα των Καλαμακιωτών και εν γένει των Ρουμελιωτών.

Η ντοπιολαλιά των βουνίσσιων είναι πιο βαριά, με μια μουσική απόχρωση που ταιριάζει με την αντήχηση των τσουκανιών στις τριγύρω σάρες, στα γούπατα και στα καραούλια. Στον ήχο των φύλλων όταν λυσσομανάει ο μέγας. Και τέλος στο βοηητό των ρεμάτων την άνοιξη με τα λαγάρια και γάργαρα νερά. Η βιαστική διατύπωση, που "τρώει" τους φθόγγους δημιουργεί ένα ηχητικό αποτέλεσμα ταιριαστό με το περιβάλλον.

Σύμφωνα μ' ένα ανέκδοτο, δύο λαοί σ' όλο τον κόσμο "τρώνε" στην ομιλία τους τα φωνήεντα και τις συλλαβές. Οι Βρετανοί και οι Στερεολλαδίτες. Οι πρώτοι από λαιμαργία κι οι δεύτεροι από πείνα. Μέσα στις συγκοπές του λόγου, μπορεί κάποιος να ανιχνεύσει τις δύσκολες καταστάσεις μέσα στις οποίες πήρε μορφή η καθομιλουμένη γλώσσα του λαού.

Το λεξιλόγιο της νεοελληνικής γλώσσας όπως χρησιμοποιείται στην περιοχή αλλά και γενικά στην Ελλάδα έχει την καταγωγή του στην αρχαία ελληνική γλώσσα, όπως μας παραδόθηκε με τα συγγράμματα των μεγάλων αρχαίων συγγραφέων. Τα συναντούμε επίσης στα χριστιανικά και βυζαντινά κείμενα. Στο λεξιλόγιό μας προστέθηκαν οι ξενόφερτες λέξεις, που με την πάροδο των χρόνων, αφομοιώθηκαν απ' αυτήν και ακολουθούν τους κανόνες των άλλων λέξεων της νεοελληνικής.

Μερικές αρχαίες λέξεις που υπάρχουν στο χωριό μας κι έχουν ομηρική καταγωγή:

- αγκωνή, αγριάδα (χόρτο), αδράχνω, αλέθω, αλυχτάω, αμόνι, αναδεύω, ανάρμεγος, άρμεγμα, αρμέγω, αρμάθα, αποκείθε.
- βέλασμα, βίος, βυζαίνω, βρε (απ' τα: βροτός-βροτέ).
- γαβάθα, γανώνω, γνέθω, γούβα, γούπατο,
- δαυλί, δυχατέρα, εψές- ψες, θράκα, θρύμμα,
- κακαρίζω, κατσουφιάζω- κατσούφης, κλωθογυρίζω, κουβάρι, λακάω, λουβί, λουφάζω, λαχαίνω, λωβιάζω, λιχνίζω,
- μέλεγος (φυτό), νόστιμος, ξαίνω,
- πανί, παρδαλός, πασπαλίζω, περονιάζω, πλαντάζω, ρεβύθι, ροβολάω, σκάβω, σκαφίδι, στειλιάρι, στείρος-στέρφος, σαούρα,
- τούμπα, χάφτω, χουγιάζω- χούισμα, παστρεύω.

Τούρκικες (με περσική και αραβική προέλευση οι περισσότερες) λέξεις όπως: σοβάς, ταβάνι, ντερβένι, γκιόλι, σαρμάς, μπαγδαντή, ντολμάς, γκούβδας, τσατάλι, τσατμάς, αρμούτα κ.α.

Αρβανίτικες λέξεις όπως: μαμαλίγκα, λιάρος, γκορτσία κτλ.

Σλάβικες: καρβέλι, λόγγος, βάβω κτλ

Γραμματικές παρατηρήσεις

Το -ε και -αι όταν δεν τονίζεται προφέρεται -ι
π.χ.πιρίμινι,αδιρφός,

Το -ο και -ω προφέρεται συνήθως -ου

π.χ.χουργιό,χουρεύω κτλ, αυτό μπορεί να είναι καταλοιπο της αρχαίας αττικής-ιωνικής διαλέκτου ,όπου το -ο προφέρονταν -ου ή επιρροή από τα αραβικά όπου η αραβική γλώσσα δεν έχει -ο

Σε κάποιες περιπτώσεις το -ε και -ι προφέρεται -ο
π.χ. όξου, ουχτρός

Πολλές φορές πρίν από κάποιες λέξεις αναπτύσσεται ένα -α
πχ. απαλάμ', αχώρια, αγλήγορα κτλ.

Συνηθισμένες αλλαγές συμφώνων

Το -γ ανάμεσα σε δύο φωνήεντα ή ανάμεσα σε φωνήεν και δίφθογγο
πολλές φορές δεν προφέρεται
π.χ. φλούέρα, φαούρα, λυκουφάουμα κτλ.

Το -θ μετατρέπεται σε -τ
π.χ. ουχτρός, χτισινός

Το -κ μπροστά απο -τ γίνεται -χ
πχ. κτίστης σε χτίστης
Το -τ μετά από -φ προφέρεται -κ
πχ. φκιάρ αντι για φτυάρι
φκιάνου αντι για φτιάχνω

Το -σ ή -ς μπροστά από το -μ ή -β προφέρεται ως -ζ
π.χ. κόζμους αντι για κόσμος, θκόζμ' αντί για δικός μου, ζβέλτους

Ανάπτυξη συμφώνων

Μετα το -μ αν ακολουθεί -ι, -οι, -ει, υ, ακούγεται και ένα ν
πχ. άμνυαλους, θυμνιάμα, θυμνιατήρι κτλ.

Αν μετα από σύμφωνο ακολουθεί ο φθόγγος
-ια, -ιο, -ιε, -οιος, -οια, -οιες, -ειος, -εια, -ειες κτλ. , αναπτύσσεται
ανάμεσά τους ένα -γ
π.χ. χουργιό αντι για χωριό, δγνο, αδγιάζω κτλ

Μετά την αποβολή του φωνήεντος ανάμεσα σε -μ και -λ
αναπτύσσεται ένα π
π.χ. ξυνόμπλου αντι για ξυνόμηλο

Συνηθισμένες αποβολές φωνηέντων

Στο τέλος της λέξης το -ι,-η,-υ,-ει,-οι αν δε τονίζεται συνήθως χάνεται

π.χ. μοιράδ',κουπάδ',χουρ'αφ', κτλ

Η δίφθογγος -ου αν είναι άτονη ,ανάμεσα σε σύμφωνα δεν προφέρεται

π.χ. πλί,μπλάρ',βνό,γμάρ,κτλ.

Το τελικό -ν στα δεν,μην,σαν παραμένει ,αλλά όταν ακολουθεί λέξη που αρχίζει από κ,π,τ, τα μετατρέπει σε γκ,μπ,ντ

π.χ. δε μπάμε

Παρατήρηση δικιά μου : Οι περισσότερες από τις αλλαγές έχουν σαν βασικό στόχο την ευκολία στη προφορά,την γρήγορη προφορά,πετυχαίνοντας έτσι εξοικονόμηση ενέργειας, καθώς έτσι λειτουργεί όλη η φύση.

Επίσης να μην ξεχνάμε ότι η ομιλία είναι μουσικό κομμάτι και προσαρμόζεται στα ακούσματα των ομιλητών.

Αυτές οι αλλαγές δεν συνέβησαν μόνο στη ρουμελιώτικη γλώσσα ,αλλά σε όλες τις γλώσσες του κόσμου.

Ιδιωματικές λέξεις ντοπιολαλιάς

A

αβαρία= ζημιά

αβδέλλα=βδέλλα

αβέρτα=πολύ

αβέρτο=ανοιχτό,ελεύθερο

αγάλια= σιγά-σιγά,ήρεμα, απαλά

αγάνα= κόκκαλο ψαριού, στάχυ

αγανός= λεπτός, αραιός

αγάντα=πιάνομαι

αγιάζι=κρύος αέρας

αγκίδα=μυτερό κομμάτι ξύλου ή φυτού

αγκλίτσα=ραβδί του τσοπάνου

αγκορτσιά= αγριοαχλαδιά

αγκόρτσο= ο καρπός της αγκορτσιάς, που ωριμάζει το φθινόπωρο και τρελαίνονται γι' αυτό τα γίδια

αγκούσα==δύσπνοια

αγκυλώθηκα-καρφώθηκα

αγκωνάρι= γωνιακή πέτρα σπιτιού

αγκωνή= η γωνιά του τζακιού, η θαλπωρή. «Στην αγκωνή μ' θεραπεύομαι»

αγναντεύω= κοιτάω το τοπίο

αγρωπό= άγουρο φρούτο

αγώι=τα μεταφορικά έξοδα με ζώα ή με όχημα

αδ'εκεί= λίγο πιο πέρα,εκείνη τη στιγμή

αδ'ώρα=αυτή τη στιγμή

αδειάζω= έχω χρόνο για μια δουλειά

αδιάσμος= δυόσμος

αδράχτι=έργαλείο για την επεξεργασία του μαλλιού

αδρό=χοντρό,σκληρό

ΑηΝτριάς= (Αγ. Ανδρέας) ο μήνας Νοέμβριος

Αη-Δημητριάς= ο μήνας Οκτώβριος

άιντε=πάμε,εμπρός

άκριτος= αμίλητος- απόμακρος άνθρωπος

αλάνα= χώρος για παιχνίδι,ξέφωτο

αλάνταβος= ο βιαστικός, ο απρόσεχτος. «Αυτός είναι αλάνταβος στη δουλειά».

αλάργα= μακριά

αλαργεύω= ξεμακραίνω

αλαταριές= επίπεδες πέτρες που τάζαν οι γιγοβοσκοί τα γίδια

αλατ'σμένο=αλατισμένο

αλαφιάζω= ανησυχώ, υποψιάζομαι. «Καθώς περπατούσε το ζώο αλαφιάστηκε».

αλέστα=σε ετοιμότητα

αλιά σου =αλοίμονό σου

αλισβερίσι= σχέση, συναλλαγή, δανεισμός. «Έχουμε πάρει δώσε».

αλισίβα= σταχτόνερο που χρησιμοποιούσαν οι γυναίκες για να φτιάξουν γλυκά

αλμπάνης=πεταλωτής

αλποτινάζομαι= τινάζομαι ξαφνικά

αλυχτάει=γαυγίζει το σκυλί

αλωνάρης= ο μήνας Ιούλιος,

αλώνι= επίπεδο μέρος για την επεξεργασία των σιτηρών με τη βοήθεια των ζώων

αμάκα=δωρεάν

αμανάτι=ενέχυρο

αμάν= ωχ

αμανάτι= ενέχυρο, μτφ “έμεινα αμανάτι “= δεν πήρα κάτι

άμνυαλους=άμνυαλος

αμολάω=αφήνω

αμπάρα= πόρτα, είσοδος αυλής

αμπάρι= κιβώτιο, αποθήκη για δημητριακά που βρίσκονταν στην αχυρώνα

αμπέχονο=στρατιωτική καπαρτίνα

άμπλας= ,πηγή νερού με πόσιμο νερό

αμπ'δάω=πηδάω στον αέρα

αμποδάω= εμποδίζω κάποιον

ανάερα=άκρη-άκρη

αναπαμός==ξεκούραση

ανάρτ'γο= φαγητό που δεν είναι αρτήσιμο, νηστήσιμο

ανάρια= αραιά, στην άκρη

ανάρχ'τα= ρίχνω κάτι στην πλάτη μου χωρίς να το φορέσω πχ. Το σακκάκι

ανάσα= «δεν πήρε ανάσα» δεν μίλησε, όταν χρησιμοποιείται ως εντολή εννοεί, σιωπή

ανασκουμπώνομαι= φοβάμαι από τα λεγόμενα των άλλων πχ. «ανασκουμπώθηκε μόλις τ' άκουσε»

ανεμ' κε= δεν μπορεί να ανασάνει πχ. Ανέμ' κε από το πολύ κλάμα»,ή απέμεινε πχ. φαγητό

ανεμόστρατα= λωρίδα χωραφιού με μικρή παραγωγή, λόγω σύστασης του εδάφους

ανεμοστρόβιλους =σίφουνας

ανεμοχάδτ'=έχει ανοιχτό το στόμα χωρίς λόγο

ανεφακάς= διατροφή

αντάρα=ομίχλη

απάγκειο= μέρος που δεν φυσάει και ήταν βασικό κριτήριο για να επιλέξουν ένα μέρος για μαντρί.

αντερώνομαι= τεντώνομαι για να ξεπιαστώ μετά τον ύπνο

αντρέπομαι= ντρέπομαι

αντί= πίσω ξύλο του αργαλειού

αντράκλα=γλυστρίδα

απαγάδα= νηνεμία, χωρίς αέρα, κατάλληλος καιρός για πότισμα χωραφιών

απαγάδιασε= έπεσε ο αέρας

απάγκειο=μέρος προστατευμένο από τον αέρα

απαράτησε= εγκατέλειψε, πχ. «τον απαράτ' σε η γ' ναίκα κι έφκε»

απίστομα=μπρούμυτα

απίβδησα= δεν αντέχω άλλο

απίστομα= μπρούμυτα πχ. «κοιμάμαι τ'απίστομα»

απ'στομιέμαι= πέφτω μπρούμυτα

αποκόβω=σταματάω το θηλασμό ενός ζώου

αποκοντριάζομαι= απογοητεύομαι, τα χάνω

αποκοτιά=η τόλμη, το θάρρος, η παλικάριά

αποκούμπι=το στήριγμα, η απαντοχή. «Τον έχω για αποκούμπι των γηρατειών».

απομώνουμαι= δεν παίρνω αέρα πχ. «μην απομώνεις την φωτιά γιατί θα σβήσει»

αποσταίνω= κουράζομαι (μετοχή: αποσταμένος)

αράδα =σειρά

αραήλιασμα= ζάλη από τον ήλιο, ηλίαση

αρατίζομαι= εξαφανίζομαι-φεύγω πχ. « αυτός αρατήστηκε και ησύχασε ο τόπος»

αρβάλι= πηγαίνω πολύ γρήγορα

αργάζω= ό,τι γίνεται σιγά - σιγά. «Αργάζω στη στάχτη την ίσκα», «έχω βάλει το τυρί στην άργαση»

άργαση= επεξεργασία-σήτεμα

αργητό=δεν αργεί

αρεύω= αραιώνω τα φυτά πχ. «είναι πολύ δασιά τα καπνόφυτα θέλουν άρεμα»

αρήλογο= αραιά πλεγμένο ή φυτεμένο

αρμάθα= φύλλα καπνού περασμένα σε σχοινί με τη βοήθεια μιας ειδικής βελόνας ή με τη βοήθεια μηχανής

αρμάθα=φύλλα καπνού περασμένα σε σχοινί με ειδική βελόνα για αρμάθιασμα.Μήκος περίπου 1 μέτρο

αρμαθιάζω= φτιάχνω αρμάθες

αρμάθιασμα= η διαδικασία περάσματος των φύλλων του καπνού σε σχοινί με τη χρήση ειδικής βελόνας

άρμεγμα= συλλογή γάλακτος από τα ζώα

αρμέγω= συλλέγω γάλα από τα ζώα

αρμένες= ανοιξιτιάτικο φυτό που μοιάζει με μεγάλο χαμομήλι

αρμεξιά= η ποσότητα του γάλακτος που παίρνουμε κάθε φορά που αρμέγουμε τα ζώα

άρμη=γάρος για το τυρί ή το τουρσί

αρμόλυσσα= πολύ αλμυρό πχ. «το φαγητό είναι αρμόλυσσα»

αρμούτα=μεγάλο αχλάδι που υπήρχε στα Αμπέλια,τουρκικά armut

αρνάρ’=λίμα

αρπάκι= μακρύ ξύλο από πουρνάρι κυρίως, «θα πάρω ένα αρπάκι και θα σε πλακώσω»,

αρποκολλιέμαι= πιάνομαι από κάπου, κρεμιέμαι από κάποιο κλαδί.

αρτ’μένο= αρτήσιμο, μη νηστήσιμο

αρύ= αραιό πλέξιμο, αραιό φύτεμα

ασήχαστος= ανήσυχος πχ. «αυτός είναι ασήχαστος δε κάθεται σε μια μεριά»

αστόχαστος= απερίσκεπτος

αστοχάω= λησμονώ, ξεχνώ, πχ. «μαρή ,τ'αστόχησα να σ'φέρω το ταψί σ'»
αστραποβολάει= ρίχνει αστραπές πχ. «αστροβολάει κατ' το Δομοκό, θα μας πάρει και μας απόψε η βροχή»
αστραπόβολο= κεραυνός
αστρέχα-στρεχιάζω= το μέρος κάτω από τη σκεπή που μας προστατεύει από τη βροχή
αστρίτης= μικρό φίδι
ασωτείες= υπερβολές σε φαγητό ,ποτό κτλ.
άτσαλος=ακατάστατος
ατζαμής= αρχάριος, αδέξιος.
ατζιάκ= μόλις, ακριβώς,ξαφνικά πχ. « ατζιάκ να έρθ' ο πατέρας σ' να δούμε που θα κρυφτείς»
αυγατίζω=αυξάνω
αχαμνός= αδύνατος,κοντός
αχάραγα=πριν χαράξει
αχερώνα= αποθήκη
αχούρι= στάβλος, βρώμικο σπίτι
αχώρια=χωριστά
αψύς=τσακώνεται εύκολα

B

βάβω=γριά
βάζ'= βουίζει,(«Βάζουν τα ρέματα»: Βουίζουν από τις κατεβασιές των νερών τα ρέματα.)
βαϊζω= γέρνω- λυγίζω από το φορτίο. «Βάισε η φράχτ' πρέπει να τη σ'κώσουμε».
βακούφι, βακούφικο= εκκλησιαστικό αφιέρωμα,
βαλαντώνω=στεναχωριέμαι
βαμπακέλα= τσιμπέρι, μαντήλι κεφαλιού από βαμβάκι.
βαντί= δέκα ή παραπάνω αρμάθες καπνού μαζεμένες σαν τσαμπί για την μεταφορά τους και την αποθήκευση τους στην αχυρώνα.
βάρα=χτύπα
βαρβατίλα=μυρωδιά αρσενικών ζώων

βαρβάτο =τραγί για γονιμοποίηση
βαρδάκι= είδος λευκόσαρκου δαμάσκηνου
βαρκό= μέρος ή χωράφι που κρατάει νερό.
Βαρκούτσικα=περιοχή του χωριού με στάσιμα νερά
βαρυγκομάω=δυσανασχετώ
βαρυγκόμηση= η δυσανασχέτηση, η όχι καλή συμπεριφορά, η απροθυμία.
βασκαίνω= ματιάζω πχ. «τι έπαθες βασκάθ' κες κι είσαι έτσι»
βασκαμμένος=αυτός που έχει βασκαθεί από κάποιον
βάτα= το φυτό της βατομουριάς
βατεύω=γονιμοποιώ
βάτόμ'ρο=βατόμουρο
βγάνω= βγάζω
βελέντζα= μάλλινη κουβέρτα με κρόσσια στη μια πλευρά
βένω= βάζω, τοποθετώ
βερβερίτσα= ανοιζιάτικο έθιμο για να φέρει βροχή
βερεσές= πίστωση
βετούλι= χρονιάρικο κατσίκι
βζί=στήθος
βίτσα= λεπτή βέργα, μαστίγιο, λούρα πχ «άιντε και πάρω μια βίτσα και σ' αρχίσω»
βλάμης= αδερφικός φίλος του γαμπρού που βοηθούσε στο γάμο
βλάφτ'=σε ζημιώνει,σου κάνει κακό
βλιάει= βουλιάζει πχ. « Μην πας απο κει γιατί θα βλιάξει το τρακτέρ»
βνο=βουνό
βοδώνω= προλαβαίνω, πχ. « Δεν βόδωσα το λεφορείο κ' ήρθα με ταξί»
βοϊδογλειψιά= κυρτωμένη προς τα πάνω τούφα μαλλιού στο μέτωπο αγοριών
βουλά= φορά
βολή=άνεση, τρόπος ζωής πχ. «στο σπίτι μ' ,έχω τη βολή μ'»
βόμπιρας= μικρό παιδί που ενοχλεί τους άλλους
βοτανίζω= βγάζω τα ζιζάνια από τα καπνοφ'τά ή από τα χωράφια
βουκέντρα= εργαλείο για καθοδήγηση ζώων
βουνιά ή σβουνιά= ακαθαρσία αλόγου ή αγελάδας
βραγιά=παρτέρι μακρόστενο
βρακί=εσώρουχο

βρακουζώνα= ζώνη για τη βράκα-παντελόνι
βριζόνια= χειροποίητο σύστημα μεταφοράς των δεμάτων του
θερισμένου σιταριού μετά τον θερισμό στο αλώνι από βρίζα
βροντάει= κτυπάει, κάνει θόρυβο
βρονταλίδι=κουδούνι
βροντολογάει= κάνει θόρυβο
βυζαίνει=πίνει γάλα το μωρό
βυζακάντι= μυζητικό έντομο που μοιάζει με σφήκα για τη θεραπεία
της ελονοσίας

Γ

γαβάθα=πλατύ και μεγάλο σκεύος
γάβρος= είδος δέντρου
γαζί= ραφή
γαζώνω= ράβω
γαϊτάνι=σιρίτι, κορδόνι
γαλάρια= τα γίδια που έχουν γάλα
γαλατσίδα= άγριο χόρτο που όταν το κόβεις βγάζει ένα λευκό υγρό
σαν γάλα
γαλατοντενεκέδες=δοχεία για το γάλα
γαλέτα= παξιμάδι του στρατού
γαλίφης=κόλακας
γαλότσα= μπότα ελαστική μέχρι το γόνατο
γαμπρίζω= ψάχνω κοπέλα
γανώνω= επικασσιτερώνω τα χάλκινα σκεύη για προστασία από την
οξείδωση του χαλκού που είναι επικίνδυνη για τον άνθρωπο
γανωτής= αυτός που γανώνει τα χαλκώματα, συνήθως πλανόδιος
(καλατζής)
γαρδαβίτσα= δερματολογικό εξάνθημα στο χέρι (πίστευαν ότι
εμφανίζεται αν κάποιος μέτραγε τ'αστέρια)
γαρδούμπα- κοκορετσάκι φούρνου
γάρος= το υγρό που προκύπτει μέσα στο ντενεκέ του τυριού μετά το
αλάτισμα
γάστρα= σκεύος για μαγείρεμα
γδέρνω=βγάζω το δέρμα ενός ζώου

γδικέμαι= εκδικούμαι πχ. « τον γδικήθηκε για το περσινό χουνέρι που του έκανε»
γδούπος=θόρυβος βαρύς
γείρω= ξαπλώνω,γέρνω
γεμάρα=κούραση,ταλαιπωρία
γεύομαι= υποφέρω, παιδεύομαι, πχ. «γεύομαι σα το Χριστό αφού δεν έχω βοήθεια από κανέναν»
γιαίνω= γίνομαι καλά μετά από αρρώστια ή ατύχημα
γιακάς= περιλαίμιο ρούχων ,τουρκικά yaka =πλαγιά
γιακί= έμπλαστρο
γιαούρτ'= επιδόρπιο από το πήξιμο του γάλακτος με ειδική ζύμη
γιαπί=ημιτελής οικοδομή
γιαπράκι=τυλιχτά αμπελόφυλλα με ρύζι
γιαρμάς=είδος ροδάκινου
γιατάκι= στρώμα «να πέσω στο γιατάκι μου να αναπαυθώ»
γιαχνί=φαγητό με πατάτες με σάλτσα
γιδόστρατα= στενό μονοπάτι γιδιών
γίκος =στοίβα με τα σκεπάσματα του σπιτιού
γινάτι= θυμός, πείσμα
γιομάτος= γεμάτος
γιόμ'σι=γέμισε
γιορντάνι= στολίδι γύρω από το λαιμό των γυναικών
γιουρούσι= έφοδος στρατιωτικού σώματος
γιούρτ'σε=όρμησε
γιουρτάει= ορμάει πχ. «το σκ'λί σ' γιουρτάει, να το δέσεις»
γιούρτι= οικόπεδο φρασμένο ,όπου υπήρχαν το καλοκαίρι οι λιάστρες για την ξήρανση του καπνού ή ο μπαξές κάθε σπιτιού.μογγολικής προελεύσεως yurt =ιδιοκτησία,πατρίδα
γκαβός=αλλοίθωρος,δεν βλέπει καλά
γκαβώνομαι= χάνω το φως μου. «Αυτός γκαβώθηκε κι απ' τα δύο μάτια» ή « Αυτός γκαβώθηκε , και την πήρε αυτή για γ'ναίκα τ'»
γκαϊδός= αλλήθωρος
γκαλντερίμι= λιθόστρωτο δρομάκι,
γκανιάζω= κλαίω γοερά, διαμαρτύρομαι έντονα, πχ. «το κούτσκο γκάνιαξε στο κλάμα»
γκανιάζω= διψάω πολύ πχ. «γκάνιαξα για νερό σήμερα»
γκαρδιώνω= Παίρνω θάρρος, αναθαρρώ. «Φίλος γκαρδιακός».

γκαστριά= εγκυμοσύνη
γκαστρωμένη= έγκυος
γκαστρώνω= αφήνω έγκυο μία γυναίκα
γκέκας =ράτσα σκυλιού,μεταφορικά είναι αυτός που είναι άξεστος-από τα αλβανικά
γκέλα=αναπήδηση,ελιγμός
γκιρίζι=περιοχή στα χωράφια,σωλήνα από τα αλβανικά
γκέμια= χαλινάρια του αλογου
γκισέμι= κριάρι πρωτοπόρο στο κοπάδι
γκιζεράω= περιπλανιέμαι πχ. «αυτή γκιζεράει ούλη μέρα τ'ς γειτονιές»
γκίνια=ατυχία
γκιόλι= μικρός λάκκος με νερό πχ. «γκιόλιασε το νερό τς αυλακιές με τη βροχή πο' ριξε»
γκιώνης= είδος κουκουβάγιας
γκιόσα= γίδα γέριχη
γκλάβα= κεφάλι, πχ. «αυτός κάνει ότι κατεβάζει η γκλάβα τ', δεν ακούει κανένα»
γκλαβανή= καταπακτή στο ξύλινο πάτωμα του σπιτιού που οδηγούσε στο υπόγειο
γκλαμπατσίμπαλα=κάποια που χτυπώντας τα κάνουν θόρυβο
γκλέτσια ή παλιογκλέτσια= κακής ποιότητας κομμάτια κρέατος
γκλίτσα=ράβδος του τσοπάνη
γκόρπα= μαύρη γίδα
γκουμανάτος= αυτός που αρρωσταίνει εύκολα
γκούσα= ο πρόλοβος των πουλερικών
γκουστέρνα= σαύρα
γκουσουμανάω= ανασαίνω βαριά από την κούραση, υποφέρω.
γκράς=πολεμικό όπλο
γλέντ= διασκέδαση
γλέπω=βλέπω
γλήγουρα=γρήγορα
γλίνα= λαδερή λάσπη ή λίπα από το γουρούνι που έσφαζαν τα Χριστούγεννα
γλυκάδια= κομμάτια από το λαιμό του ψητού κατσικιού-αρνιού
γμάρ' =γαϊδαρος, μεταφορικά ο άνθρωπος με γαϊδουρινή συμπεριφορά

γούβα=κοιλότητα
γουρλώνω=ανοίγω πολύ τα μάτια μου
γούπατο= οριζόντιο μέρος σε μια πλαγιά
γούρμος= Ο ώριμος, ο γινωμένος καρπός
γούρνα= φυσική ή τεχνητή υδατοδεξαμενή στα χωράφια, μεγάλος λάκκος με ή χωρίς νερό
γουνροτσάρουχα= παπούτσια φτιαγμένα από το δέρμα του γουρουνιού
γράδα=βαθμοί του κρασιού
γράνα=ακριανή αυλακιά του χωραφιού-σύνορο
γραπώνω=πιάνω-αρπάζω
γρατζουνάω=χαράσσω
γρατζουνιά=χαρακιά
γρέκι= τόπος διανυκτέρευσης των κοπαδιών
γρεντιά= το ξύλο που μπαίνει ως κορφιάς στη στέγη σπιτιού η σε μαντρί
γρίβας=σταχτύς
γροικώ= καταλαβαίνω-θυμάμαι πχ. «Τ' αγροίκ'σα το παληό το σχολείο»
γρούβα=βρούβα
γρουμπούλι=σβώλος
γρούνι=γουρούνι
γύκος= στοίβα κλινοσκεπασμάτων και στρωσιδιών γενικά
γυρβολιά= περιστροφή πχ. «Αιντε πάμε στο χορό να ρίξουμε μια γυρβολιά»

Δ

δά=βεβαίως
δαμάλι= εξαμηνιάτικη αγελάδα
δάχλο=δάχτυλο
δέντρο=στο χωριό εννοούμε κυρίως τη δρυ,αγαπημένη τροφή των γιδιών
δέση= συμβολή ρεμάτων όπου έφτιαχναν μικρά φράγματα για να αντλήσουν νερό
δεφτέρι=μικρό σημειωματάριο

δημοσιά= φαρδύς ασφαλτοστρωμένος δημόσιος δρόμος «Θα βγώ στη δημοσιά να πιάσω το λεωφορείο για τη Λαμία»
διακονιαρεύω=ζητιανεύω
διακονιάρης= ζητιάνος
διαούρτι=γιαούρτι
διάσελο= πέραςμα κορυφογραμμής ανάμεσα σε δύο λόφους
διασίδι=έτοιμο στημόνι στον αργαλειό για ύφανση
διάτα= συμβουλή, προτροπή, «Δεν θέλω διάτες,ξέρω τη δ'λειά μ'»
διάτανος= διάβολος, «άιντε να πας στο διάτανο»
διάφορο=κέρδος
δικριάνι= εργαλείο ανακατέματος χόρτων σαν μεγάλο πηρούνι
δίμιτο= ύφασμα με δύο κλωστές πχ για τροβάδες σακκάκια
δισάκι= δίδυμος σάκκος για καλύτερη κατανομή του βάρους στο σαμάρι των ζώων
δλεια=δουλειά
δόκανο= παγίδα για ζώα
δοκιέμαι= αντιλαμβάνομαι. «Σε δοκήθηκα όταν ήρθες»
δούγα= σανίδα απ' αυτές που αποτελούν το βαρέλι του κρασιού
δραγάτης= αγροφύλακας (παράγωγο: δραγασιά).
δράμι= το 1/400 της οκάς ή 3,2 γραμμάρια
δραπέτσι (τραπέτσι)= πολύ ξινό «Πώς το τρως αυτό είναι τραπέτσι».εννοεί πχ.το άγριο κορόμηλο.
δρασκελιά=μεγάλο βήμα
δρημόνι=κόσκινο
δρουλάπι= πολύ δυνατή βροχή (ύδωρ+λαίλαψ) «Ερ'ξε ένα δρουλάπ' εχτές τα γκρέμ'σε όλα καταή»
δυχατέρα=θυγατέρα
δώθε=εδώ,από εδώ

Ε

ειδίσματα= διακοσμητικά-εξοπλισμός σπιτιού, αποσκευές
ελατορέτσινο=ρετσίνι ελάτου ως φάρμακο

εμ= και
έμ' κε=έμεινε πίσω ή του κόπηκε η αναπνοή
έμπλαξα= συνάντησα κάποιον «Άμα τον μπλάξω θα δει τι έχει να πάθει»
εξόν=εκτός
εργένης= ανύπαντρος
έρεψε=αδυνάτισε πολύ
έρμους=έρημος άνθρωπος, 'η έρημος τόπος
εσνάφ, συνάφι= συντεχνία.
εύκαιρος= διαθέσιμος
εφτάζυμος= ζυμωμένος χωρίς προζύμι (αυτόζυμος)- ψωμί που φτιάχνονταν για το γάμο
έχνι=έχουνε
έχος= περιουσία ή ζωικό κεφάλαιο
εψές=χθες βράδυ

Z

ζαβλακωμένος=ηλίθιος
ζαβολιά=ατιμία στο παιχνίδι-κλοπή
ζαβός= αυτός που έχει κακή συμπεριφορά
ζαβώνω =στραβώνω
ζαγάρι= κυνηγόσκυλο, κατεργάρης
ζαϊρές= υλικό, εφόδιο ,συνοδευτικό φαγητού
ζακόνι= έθιμο «κάθε μαχαλάς και τάξη,κάθε τόπος και ζακόνι»
ζαλικά= φόρτωμα πραγμάτων στην πλάτη
ζαλικώνομαι= φορτώνομαι
ζαλωμένος=φορτωμένος
ζαλώνω= φορτώνω
ζαμάνι= καιρός, χρόνος,
ζαρζαβατικό= λαχανικό
ζαρίφ'κος= μικρός και αδύνατος
ζάρκος-ξεζάρκωτος= ο γυμνός, ο χωρίς προστασία.
ζάφτι= υποταγή, νίκη «δεν μπόρεσε να τον κάνει ζάφτι»
ζβέλτους=σβέλτος
ζβέρκος= τράχηλος
ζαβζέκι=ανήσυχο παιδί

ζεγκί= αναβολέας για την ίππευση αλόγου
ζαμπερέκι=πόμολο πόρτας
ζάφτ=κυριαρχία,νίκη
ζγούρ'=αρνί ή κατσίκι 2 ετών
ζεμπίλι= πλεχτό σακούλι
ζερβός= αριστερός
ζεύω= ενώνω δύο ζώα στο ζυγό
ζέχνω= βρωμάω, «Αυτός ζέχνει από μακριά»
ζητούνι= πόλη πίσω ή πέρα από το ποτάμι (η Λαμία),
ζαφέτι= το φαγητό και γλέντι για κάποιο ευχάριστο γεγονός
ζίλια=χειροκούδουνα,τάσια
ζιπούνι=γιλέκο με μανίκια
ζ'λάπι= λύκος-χαζός
ζμάρ'=ζυμάρι
ζ'μι=ζουμί ,μεταφορικά οι μέρες που θα ζήσει κάποιος
ζναρ ή ζουνάρ'=ζώνη
ζόρι= βία
ζουλάπι=άγριο ζώο
ζούμπερο=έντομο στα σλαβικά,μικρό ζώο
ζούρα=κατακάθι
ζουράκι=το περίγραμμα ενός κεντήματος
ζουρνάς= αυλός-μουσικό όργανο
ζουχός=ζωχός,άγριο βρώσιμο χόρτο
ζύγι= βάρος
ζυγούρι=δίχρονο αρνί
ζυγώνω= πλησιάζω
ζωντανό= κυρίως κατοικίδιοζώο

Η

ήμερο=ήσυχο ζώο
ήρα=άγριο χόρτο
ήσκα=μύκητας που προσκολλάται σε δέντρα και χρησιμοποιούνταν
για το άνναμα φωτιάς μετα από επεξεργασία

θάμα=θαύμα
θαμπά= πρωί - πρωί, δεν βλέπω καθαρά
θαραπεύομαι= μένω ευχαριστημένος
θέμελα=θεμέλια σπιτιού
θεριστής= ο μήνας Ιούνιος
θέρος= θερισμός
θημωνιά= σωρός από δεμάτια δημητριακών
θοκομ'=δικό μου
θληκώνω= κουμπώνω- ενώνω
θλια=θηλιά
θλίκι= θηλειά-κουμπί
θράκα= κάρβουνα φωτιάς(ανθρακιά)
θραπερός= ο ζωηρός και γεμάτος ζωμό βλαστός των φυτών, το αποτέλεσμα είναι να σπάει εύκολα
θυμητικό= μνήμη, «αυτός έχει πολύ καλοθ'μητικό»
θυμνιάμα=θυμίαμα
θυμνιατήρι=θυμιατό

I

ίγκλες= δερμάτινα λουριά για την στερέωση του σαμαριού
ινάτι=πείσμα ,τουρκ.
ίσκα= μύκητας που συναντάμε κυρίως σε πλατάνια,
χρησιμοποιούνταν μετά από επεξεργασία για να ανάψουν φωτιά με
τσακμακόπετρες

K

κ'λος=κουλός
κ'ναβ'=κουνάβι
κ'νουπ'=κουνούπι

κ'τάζομαι=ξαπλώνω,κοιμάμαι

κ'τάσ'=κοιμήσου

κ'τσάθηκι=κουτσάθηκε

κ'τσός=κουτσός

κ'φάθ'κι=κουφάθηκε

κ'φός=κουφός

καβάκι= λεύκα

καβαλικεύω=ανεβαίνω στο άλογο ή στο γαϊδούρι

καβάλλο=το μέρος του παντελονιου που συνδέει τα δύο μπατζάκια

καβγάς=μάλωμα

καβούκι=κέλυφος χελώνας

κάδη= ξύλινο κυλινδρικό δοχείο για τρόφιμα πχ. για γάλα

καζάκα=αμάνικη μπλούζα

καζάνι= λέβητας που χρησιμοποιούνταν για να βράσουν νερό ή να βγάλουν τη λίπα του χοιρινού

καζάντι= κέρδος, πλουτισμός

καζαντίζω= κερδίζω-προκόβω

καζάρμα= φυλάκιο-στρατώνας

καθ'σιό= αργία-ξεκούραση

καϊλα=κάψιμο,ενδιαφέρον (μεταφ)

κακάδα=ξερή βλέννα της μύτης

κακαράτζα= ακαθαρσία κατσικιών

κακαρώνω=πεθαίνω

καλαϊτζής= γανωτής, από το καλάι που είναι ο κασσίτερος

καλαμιά= αυτό που μένει στο χωράφι μετά το θερισμό, αρχές φθινοπώρου την έκαιγαν για να προετοιμασουν το χωράφι για όργωμα

καλαμοβύζα (γίδα)= αυτή που έχει μακρόστενα στήθη σαν καλάμια

καλαμπούρι=αστείο

καλίγωμα= πετάλωμα ζώων από τους ιδιοκτήτες η από τον αλμπάνη-πλανόδιο πεταλωτή

καλιγώνω=πεταλώνω ένα άλογο ή γαϊδούρι

καλκάνη =πλευρά του σπιτιού προστατευμένη από το κρύο,(τουρκικά=ασπίδα)

καλντερίμι=στενό δρομάκι

καλόϊρους=καλόγερος

καλοκρισιάρης= καλομίλητος άνθρωπος

καλοπίχερα= εύκολα, χωρίς κόπο. «Δεν θα πάρει αυτό καλοπίχερα»

καλούδια=αγαθά-δώρα

καλοσκερίζω=τρώω για πρώτη φορά,ή απλώς τρώω

καλπαζιά=σφαλιάρα

καμούτσιασε=αγρίεψε,πείσμωνσε

καμπλιαύκι=το καπέλο του παπά ή απλά καπέλλο

καμτσίκι= μαστίγιο

καναπίτσα= λυγαριά .χρησιμοποιούνταν στην κατασκευή καλαθιών

κανάτι= δοχείο υγρών

κάνουλα=βρύση

κανούτος,-α,-ο= ζώο με τρίχωμα σταχτί , γκρίζο

καντάρι= μηχανισμός για το ζύγισμα βαριών αντικειμένων πχ. των δεμάτων καπνου

καντήλες=εξανθήματα στο δέρμα

κάπα= πολύ χοντρός επενδύτης βοσκών

καπάκι=σκέπασμα φαγητού

καπακώνω=σκεπάζω το φαγητό

καπάρος= προκαταβολή για το κλείσιμο μιας συμφωνίας ή μιας αγοράς

καπάτσα=επιτήδειος-καταφερτζής

καπίκι= πόντος στην πρέφα

καπίστρι=χαλινάρι

καπστράλι= χαλινάρι

καπστράνα= δερμάτινο περιλαίμιο για άλογα

καπτσάλια= μικρά ξυλαράκια που έμπαιναν στο στόμα νεογέννητου μικρού κατσικιού για να εμποδίσουν το βύζαγμα, έτσι ώστε οι

κτηνοτρόφοι να συλλέγουν το γάλα και να το πουλούν ή να φτιάχνουν τυρί

καραβάννα= δοχείο φαγητού

καραμάνικο=μαύρο πρόβατο

καραμούζα=πνευστό μουσικό όργανο

καραμπίνα=κυνηγετικό όπλο

καραούλι= φυσικό παρατηρητήριο με πανοραμική θέα, «θα βγω στο караούλι να δω που είναι τα γίδια»

καράς= μαύρος

καρβέλι= ζυμωτό ψωμί σε φιάφορα σχήματα ,συνήθως φακοειδές

κάργα=γεμάτο τελείως

καργάρω= φορτώνω-σφίγγω

καρδάρα= ξύλινος ή μεταλλικός κάδος της στάνης όπου συλλέγονταν το γάλα κατά το άρμεγμα

καρέλες= κόκκινα δερματικά εξανθήματα

καρέλι=τροχαλία ή αυτό που ήταν τυλιγμένες οι κλωστές του εμπορίου

καρίκι= δοκιμαστική-διαχωριστική αυλακιά ή ραφή

καρικώνω= ράβω δοκιμαστικά πριν το τελικό ράψιμο

καρκαβίτσα=σπυρί στο χέρι σε σχήμα κουνουπιδιού

καρκατσελιάς= κοκίτης, ασταμάτητος βήχας

καρλάφτης= αυτός που έχει πεταχτά αυτιά

καρλάφτικο=ζώο με μεγάλα αυτιά

καρμαλίζω= καίω αρκετά το ψωμί πάνω στη σόμπα

καρούμπαλο=εξόγκωμα στο κεφάλι

καρούτα ή κουρίτα= σκάφη, σκαφίδα, για το τάισμα ή το πότισμα των ζώων

καρτεράω=περιμένω

καρτέρι=ενέδρα

κασαβέτ'=στεναχώρια

κασμάς=εργαλείο για σκάψιμο

καταπότι= κεφαλή αυλακίου ποτίσματος πχ.ντομάτας

κατάσαρκα= να ακουμπάει το ρούχο στη σάρκα

κατεβασιά= ορμητική ροή νερού μετά από βροχή «τον πήρε η κατεβασιά και τον έπνιξε»

κατιά= υπόστεγα για ζώα

κατράμι= πίσσα-μαύρος

κατσαμάκι= τσιγαρισμένο καλαμποκάλευρο με τυρί

κατσάρια= πέδιλα κοριτσιών

κατσίκας= γίδα

κατσικάδα= μικρή σε ηλικία γίδα

κατσιλιέρης= είδος πουλιού (κορρυδαλός)

κατσίλωνω= σηκώνω τ' αυτιά, (είμαι σε επιφυλακή), «το σκυλί κατσίλωσε τα αυτιά μόλις τον κατάλαβε»

κατσούλα= σκούφια

κατσούλι= λοφίο

κατώι= υπόγειο

καυκαλίθρα=αρωματικό βρώσιμο χόρτο ,για πίτες

κάφκαλο= κέλυφος χελώνας

καψώνω= ζεσταίνομαι, «Τι,κάψωσες κι έβγαλες το πουκάμισο;»

κβαρ'=κουβάρι

κεντρόφυγγα= αντλία νερού για μικρά βάθη άντλησης που έπαιρνε κίνηση από το τρακτέρ ή ήταν αυτόνομη με δικό της κινητήρα

κενώνω ή καινώνω=γεμίζω φαγητό τα πιάτα

κεφαλάρι=το μέρος του κρεβατιού που τοποθετούμε το κεφάλι μας

κεφαλώνω= προσπερνάω τα ζώα προσπαθώντας να τους αλλάξω κατεύθυνση

κεφτεδάκι=μικρό μπαλάκι κιμά

κιλίμι= ψιλό χαλί,

κιοσσές=σπανός, Κίοσια περιοχή χωρίς βλάστηση

κιοτεύω= φοβάμαι

κιοτής= δειλός

κιρκινάζι=είδος μικρού πουλιού

κλαδευτήρα=μεταλλικό ειδικό κοφτερό εργαλείο, με κυρτή άκρη ,για κόψιμο κλαδιών

κλαμπούρα=ματσάκι από φυτά ή μικρό κλαδί δένδρου

κλάπα= ξύλο για υποστήριξη σπασμένων άκρων ζώων ή ανθρώπων ή συνδετικό ξύλο σε κατασκευές.

κλαπάτσα= διστομίαση του προβάτου ή κατσίκας

κλαφνάει= οι ήχοι που βγάζει το κυνηγόσκυλο όταν βρει το θήραμα

κλειτσίκια= τα άκρα (πόδια) του σώματος

κλειτσινάρια= αδύνατα πόδια- ξύλο

κλούβιο= μπαγιάτικο-χαλασμένο αυγό

κλούκι=το παραβλάσταρο, τρυφεροί βλαστοί του καπνού που έπρεπε να αφαιρεθούν

κλουπακάω= ανακινώ ένα υγρό

κλουφ´=το κέλυφος πχ. από τα φασόλια

κλωτσοτύρι=τυρί μετα την επεξεργασία του ξυνόγαλου

κοδέλα= στράτα με εναλλασσόμενες στροφές.

κόθρος=η ξερί άκρη από το καρβέλι

κόϊα=κορυφή λόφου χωρίς βλάστηση

κόκα=βαθούλωμα-εγκοπή σε ξύλο για να μη φύγει από τη θέση του πχ.στη στέγη της καλύβας

κοκάρι=μικρό κρεμμύδι

κοκκάρι= μικρό κρεμμυδάκι για φύτεμα

κοκκάρι=μικρό κρεμμύδι για φύτεμα

κοκκόσα=καρύδι

κοκκοφρίνι=το πρώτο γάλα μετά τη γέννα πηγμένο γάλα,τρώγεται με ζάχαρη ή αλάτι

κοκόνι= αδέσποτο σκυλί

κοκορέτσι= σούβλα με τα εντόσθια του ζώου

κολατσιό=πρόγευμα

κολήγος=υπηρέτης του τσιφλικά

κολλάστρα= πρωτόγαλα των γεννημένων ζώων

κολοβό= ζώο χωρίς ουρά

κολοκούρ'σε= τα κλάδεψε πολύ πχ. τα δέντρα

κολτσίνα=παιχνίδι με χαρτιά

κονάκι= κατάλυμα, σπίτι, βλάχικη καλύβα

κονάκι=καλύβα-σπίτι

κόνξα=καπρίτσιο πεισμα

κοπανόκαδη= ξύλινο μακρόστενο δοχείο για την εξαγωγή του βούτυρου

κοπριά=ζωικά απόβλητα

κοπρίτης=ανεπρόκοπος,τεμπέλης

κόπτσα= κουμπί μεταλλικό

κόρα= κρούστα ψωμιού

κόρα= κρούστα, άκρη του ψωμιού

κορασίδα= άγουρα πεπόνια

κορομούζι= ο κωνικός καρπός του καλαμποκιού

κορόμπλο= κορόμηλο

κορφολόγ'μα= κόψιμο των κορυφών ενός φυτού

κόρφος= μασχάλη-αγκαλιά

κοσεύω= τρέχω γρήγορα

κοσιά= μεγάλο δρεπάνι (σε μορφή γάμμα) για κόψιμο χόρτων

κοτάω=τολμάω, ριψοκινδυνεύω

κοτέτσι= ορνιθώνας

κοτζάμ= μεγάλος

κοτρώνι= πολύ μεγάλη πέτρα

κότσαλο= κοτσάνι καλαμποκιού

κοτσάνα= ψέμα

κότσι= κόκαλλο ,αστράγαλος ποδιού

κότσι=κόκκαλο ποδιού

κοτσονάτος= ηλικιωμένος που το λέει η ψυχή του

κουβάς=δοχείο νερού

κουβαρίστρα= τυλιγμένη κλωστή

κουβέντα=συζήτηση

κουκνιάζω= διώχνω

κουκουμπέλες= μανιτάρια

κουκούτσι-σπόρος δένδρων

κουλουτούμπα=κωλοτούμπα,περιστροφή του σώματος

κουμανταρίζω=κοντρολλάρω-ελέγχω

κουμάσι= παλιοχαρακτήρας

κουμάσι= πρόχειρη κατασκευή για το γουρούνι ή για τις κότες

κουμπαράς=θήκη για χρήματα

κουνιάδος= γυναικαδελφός

κουντράω=χτυπάω με το κεφάλι-αναφέρεται κυριως για τα ζώα

κούντημα= κτύπημα των κεφαλιών δύο αιγοπροβάτων

κουντρίεμαι= χτυπώ το κεφάλι μου με κάποιον-αντιδικώ

κουπάνα= κατασκευή από τσιμέντο για να πίνουν το νερό τα ζώα

κούπωμα=καπάκι,σκέπασμα

κουράδι=περίττωμα ανθρώπου

κούρβουλο=πολύ καμμένο,γέρικο

κουρδιλιάγγος=οισοφάγος ,λαιμός κότας

κουρελού= χαλί φταγμένο στον αργαλειό από κουρέλια

κουρίτα= σκάφη,λεκάνη για πότισμα ζώων

κουρκούτι= χυλός

κουρμπέτι= ξενιτιά-η γύρα σε διάφορα μέρη

κούρνια= φωλιά για να μένουν οι κότες

κουρνιάζουν= πάνε στη φωλιά τους οι κότες

κουρνιαχτός= σκόνη

κούρος= κούρεμα αιγοπροβάτων

κούσαλο= πολύ γέρος, χωρίς δύναμη

κουσμάρι=χλωρό τυρί ,ανάλατο

κουσούρι= ελάττωμα

κουτάβι=-νεογέννητο σκυλάκι

κουτάρα= χώρος στέγασης ζώων στο μαντρί

κουτουράδα= απερισκεψία

κουτουρού= στην τύχη, πρόχειρος υπολογισμός του κόστους μιας εργασίας

κούτρα= κεφάλι

κουτρίδι= άγουρο φρούτο

κουτρουλός= στρόγγυλος σπόρος-στρογγυλοκέφαλος

κούτσ'κο=μικρό

κουτσίλια= περίττωμα πουλιών (διαλυμένο στο νερό χρησιμοποιούνταν σαν υγρό λίπασμα στα καπνοφυτά)

κουφάλα= κοιλότητα δέντρου-δοντιού

κουφάλογο=αυτός που δεν ακούει καθόλου

κούφιο=άδειο

κοφίνι= μεγάλο ή μικρό πλεχτό καλάθι για μάζεμα καπνού–σταφυλιών ή αυγών

κόφτ'=κόβει,πηγαίνει πχ. κοφτ' σαπέρα

κοψίδι= κομμάτι κρέας

κρανιά= είδος δέντρου

κράση= οργανισμός –DNA «αυτός έχει γερή κράση»

κρέμαση= σημείο με πολύ νερό που πέφτει από ψηλά

κρεμαστάρ'=στήριγμα για να κρεμάσουμε κάτι

κρένω= μιλώ (στον αόριστο: έκρινα)

κρικέλα= μεγάλος κρίκος, δημόσιο-κράτος (μεταφορικά)

κρικέσσα=σταυροδρόμι ,αλβανικά kriqeza

κρίκικο= μη ήρεμο -ζαβό σκυλί

κρίνε=μίλα

κριντ'=μίλα του

κριτσανάω=τρώω κάτι σκληρό με θόρυβο

κριτσιανίζω= μασώ με τα δόντια κάτι σκληρό

κροκάρ'= μικρό κρεμμύδι για φύτεμα

κρούπ'= μεταλλικό δοχείο-άνθρωπος χωρίς αξία (μετ)

κρούτο= κριάρι με μικρά κέρατα

κρούω=ακουμπάω

κυβερνάω= κάνω κουμάντο στη ζωή μου

κυτάρι= ο πλακούντας που περιβάλλει τα έμβρυα, (αλλιώς: ύστερο),

κωθώνια= τεμπέληδες' αυτοί που ζουν σε βάρος των άλλων

κωλάθρα= μεγάλα οπίσθια

κωλόπανα= τα πανιά που έβαζαν στα μωρά παλιά πριν ανακαλυφθούν τα πάμπερς

κωλοτούμπα= στροφή, τούμπα στον αέρα

κωλοφούσι=παραφιάδα πχ.στο καπν

Λ

λαβούρα= πολύ ζέστη, φόβος,ερημιά

λάβρα= ζέστη

λαβώνω=τραυματίζω

λάγαρο= καθαρό

λαγγιόλι= η δίπλα της μαλλίνας ή της φουστανέλας.

λαγούμι= υπόγεια φωλιά ζώου

λαιμαργιά= περιλαίμιο

λαϊνι= δοχείο νερού

λάιο= μαύρο πρόβατο

λαιμαριά=κολλάρo για ζώα

λακάω= φεύγω

λάκκα= σχετικά επίπεδο μέρος χωρίς δέντρα

λαλαγγίτα= τηγανίτα, πρωινό το χειμώνα πασπαλισμένη με ζάχαρη.

λανάρι= εργαλείο για να ξάσουμε το μαλλί

λαναράς= εριουργός- ειδικός στην επεξεργασία μαλλιού
λάου-λάου=σιγά-σιγά
λάπατο= λάπαθο-άγριο σπανάκι
λασκάρω=ξεσφίγγω
λαφιάζομαι= ξαφνιάζομαι
λαχανιάζω= κοντανασαίνω
λαχαίνω=πετυχαίνω
λαχτάρα=ο τρόμος
λαψάνα= είδος βρώσιμου χόρτου-ελαιοκράμβη που παράγει το κραμβέλαιο
λεβέντης=δυνατος απο το ιταλικό levare,ανατολίτης
λεβίθα= παράσιτο εντέρου γουρουνιού σε μορφή μεγάλου σκουληκιού
λειανίζω= κόβω σε μικρά κομμάτια- μεταφορικά=κτυπάω κάποιον
λειανός=λεπτός
λειρί= κόκκινη προεξοχή στο πάνω μέρος του κεφαλιού κόκκορα ή κότας
λέλεκας= πελαργός
λελούδι=άνθος
λέρα= βρωμιά-ανήθικος άνθρωπος
λέσιο= το πολύ αδύνατο, το πτώμα. «Βρωμάει σαν το λέσιο».
λέτσο= βρωμιάρης
λεχώνα = γυναίκα που έχει γεννήσει
λημέρι= κρυψώνα
λιάρος= ασπρόμαυρο ζώο,
λιάστρες= ξύλινες ή μεταλλικές κατασκευές για την ξήρανση των καπνών στα γιούρτια
λίβας= πολύ ζεστός νοτιοδυτικός αέρας
λίγδα= λαδιά
λιγούρης= καχεκτικός
λιώθηκα= έφαγα κάτι πολύ γλυκό και δεν αισθάνομαι καλά
λιζγάρι= πατόφτυαρο,τουρκικά izgar
λιθάρι ή λ'θάρ'=μεγάλη πέτρα
λιλιά= χρήματα
λιλίτσια= μικροαντικείμενα που βροντάνε
λιμάζω= πεινάω πολύ
λιμασμένος= πεινασμένος

λιμαργάω= επιθυμώ πολύ κάτι
λιμοτάγαρα= ανήθικοι άνθρωποι-φτωχοί, αυτοί που δεν είναι σταθεροί στις απόψεις τους
λιμπίζομαι= μου αρέσει πολύ
λιτσαρέκι= βρεγμένος
λιχνάω= πετάω ψηλά κάτι για να το καθαρίσω με την βοήθεια του αέρα.
λιχνίζω= πετάω ψηλά στον αέρα τα δημητριακά για να φύγει το άχυρο
λόγγος= πολύ πυκνό δάσος
λογιάζω=σκέφτομαι=υπολογίζω
λοϊδία= ποικιλίες (λοϊών-λοϊών πράγματα)
λόρδα= μεγάλη πείνα
λοστός= σιδερένιος μυτερός μοχλός χρήσιμος στη διάνοιξη οπών στο έδαφος για την τοποθέτηση παλουκιών
λουβί= καρπός φασολιάς
λουθνάρι= μεγάλο εσωτερικό σπυρί το οποίο αντιμετωπίζονταν με ελατορέτινο .
λουκάνικο=το γεμισμένο με κρέας έντερο του γουρουνιού
λούκι= υδρορροή-δυσκολία
λουμάκι=ξύλινος βλαστός
λούμι= θολό κατακάθι
λουμίνι= φυτίλι καντηλιού από άγριο φυτό
λούμπα= χάσιμο,αποτυχία
λούρα= λεπτή ευλύγιστη βέργα χρήσιμη στην κατασκευή πχ. φραχτών
λουρίδα= ζώνη
λούτσα= περιοχή με στάσιμο νερό, μούσκεμα, βρέξιμο
λούτσα= μούσκεμα
λουτσίδι=μούσκεμα
λουφάζω=κρυβομαι,δεν μιλάω από φόβο
λύσσα(φαγητό)= πολύ αλμυρό
λύσσα (σκύλου)= αρρώστια
λωβιάζω= μαγαρίζω, μολύνω
λωβιάρης= μολυσμένος
λωβιασμένο=μολυσμένο,βρώμικο

M

μαγαζί= καφενείο-παντοπωλείο και γενικά κατάστημα
μαγαρίζω= μολύνω
μαγκάλι= πύραυλο φορητό
μαγκούρα= ξύλινο στήριγμα χειροποίητο
μαγκούφης= έρημος, χωρίς οικογένεια
μαντζούνι= δυναμωτικό φάρμακο, γλειφιτζούρι
μαγκούφης= έρημος
μαγκώνω=πιάνω σφιχτά
μαζώνω= μαζεύω
μαλαγάνας= κόλακας ή καταφερτζής
μαλάζω= αγγίζω
μαλτέζα= φυλή κατσίκας από τη Μάλτα
μαμαλίγκα= είδος πίττας με χυλό και διάφορα υλικά
π.χ.κολοκυθομαμαλίγκα
μανάλι= μεγάλο κηροπήγιο
μανάρι= θρεφτάρι οικόσιτο ζώο
μανέστρα=ζυμαρικό κριθαράκι
μανουάλι=κηροπήγιο εκκλησίας
μαντάλι= μάνδαλο
μανταλώνω = κλειδώνω
μαντανία= στρωσίδι
μανταρίστρα= επιδιορθώτρια καλσόν
μαντάρω=καρικώνω-επιδιορθώνω
μαντράχαλος=ψηλός και ανεπιτήδευτος
μαξούλι= σοδειά, συγκομιδή, κέρδος
μαράζι=στεναχώρια
μαραφέτι=εργαλείο,εξάρτημα
μαργωμένος= κρυωμένος
μαργώνω= κρυώνω
μαργωσιάρης= αυτός που δεν αντέχει το κρύο
μαρή= προσφώνηση σε γυναίκα (μαρή Κώσταινα κάνε σα 'δώ)
μαρκαλάω= γονιμοποιώ, για ζώα
μαρκάλισμα, (-άλος, -ίζω)= βάτεμα-γονιμοποίηση των γιδιών και των προβάτων
μαρκάλος= συνουσία ζώων
μαρκούτσι= σωλήνας

μαρμάρα=γίδα ή προβατίνα που είναι άκαρπη
Μάρτ'ς=Μάρτιος
μασιά= τσιμπίδα του τζακιού,
μασουρί= καρούλι-ή λεφτά σε κύλινδρο
μαστάρ'= στήθος
μαστραπάς= δοχείο για το νερό-κρασί
μάσω= μαζέψω
ματαβρίσκω=ξαναβρίσκω
ματάδα=ξανά είδα
ματάρθα=ξαναήρθα
ματσαλάω=μασάω, μεταφορικά μιλάω
ματσούκα=ποιμενική ράβδος
ματσούκι=μακρύ ξύλο
μαχαλάς=γειτονιά
μαχιά= σενάζι
μέγγλα=νάζι-πείσμα
μεζές =λιχουδιά
μελετάω= μεταφορικά ,μιλώ για κάποιον που λείπει
ματοτσίνορα= βλεφαρίδες
μάτσα-μάτσα= κόβω το κρέας σε μικρά κομμάτια, άτσαλα, επειδή δεν έχω σταθερό χέρι
μαυραγάνι= είδος σιταριού με μαύρες αγάνες
μέγας= βόρειος άνεμος
μένη= ξύλινο κιβώτιο, πρέσσα για το πάτημα του καπνού
μεράκι= αγαπημένη ασχολία
μερεμέτι= μικρή επιδιόρθωση
μέρος= τουαλέτα εξωτερική
μεσάλι= τραπεζομάντηλο
μέσκλα (ρ. μεσκλίζομαι)= σκίζομαι
μέχομαι= επιθυμώ έντονα
μηνίγγια= κρόταφοι
μιλιόρι= αρνί ή κατσίκι δυο χρονών
μιλιούνι=πάρα πολλά
μίνιο=βαφή για τις σόμπες
μιτάδι==η κλωστή
μούσκρο= γκρίζο
μισκλάω=σκίζω, κάνω κομμάτια

μόλα=άφησε σχοινί
μολεμένο= μολυσμένο
μολεύω= μολύνω, μεταδίδω κάποια αρρώστια
μόλτσα= σκόρος
μολόγα= αφηγήσου-μαρτύρα κάτι που ξέρεις
μονέδα=το χρήμα
μόρα= εφιάλτης, κακό όνειρο
μοραπία,μοραπάς= παροιμία,τετράστιχο
μοσκιό=μουσκεμένο
μούλα= θηλυκό μουλάρι
μου πρόχει= με βολεύει, με εξυπηρετεί
μουνούχι= ευνουχισμένο ζώο
μουντός= σκούρος, σκοτεινός
μουραπάδες= τα παραμύθια, οι ανέκδοτες ιστορίες.
μούρκος ή μούργος= σκουρόχρωμος (για σκυλιά)
μουρλός=χαζός
μουντάρ=πονηρός
μουσαφίρης= επισκέπτης
μουσκιό= βρεγμένος-στο νερό
μουσκ'φός= ο κρυφοπόνηρος,ο ύπουλος, ο πονηρός, ο εχθρικός άνθρωπος.
μουτλάκ= επίμονα,βεβαίως,τέλος πάντων
μουτσούνα=μούρη
μπλαρ´=μουλάρι
μπαγδαντί= μεσότοιχος από ξύλινες βέργες και σοβατισμένος με λάσπη.
μπαγιάτικος= πολυκαιρισμένος
μπαγλαρώνω=δένω,περιορίζω
μπαϊρι= ακαλλιέργητο χωράφι-πλαγιά
μπάκα=κοιλιά
μπάκακας= βάτραχος
μπακάλης= παντοπώλης
μπακίρι= χάλκινο σκεύος
μπακράτσι= χάλκινο δοχείο με χερούλι για υγρά
μπαλάντζα=ζυγαριά
μπάλιος= παρδαλός, με στίγματα στο τρίχωμα,
μπαλντάς= μικρό τσεκούρι για τεμαχισμό κρέατος

μπατζανάκια= άνδρες που έχουν παντρευτεί δύο αδερφές
μπαλντίμια= προστατευτικά λουριά για τα καπούλια του ζώου
μπαλτάς= κοντόχοντρο μαχαίρι
μπαλλίο= γίδα- πρόβατο με άσπρο σημάδι στο μέτωπο
μπαλώνω= επιδιορθώνω
μπαμπανέτσα=χορτόπιτα με καλαμποκάλευρο
μπαμπέσης= αυτός που δεν κρατάει τον λόγο του
μπάντα=πλάι,επιτοίχιος τάπητας στο πλάι του κρεβατιού
μπαξίσι= δώρο
μπάρα-μπάρα= στα ίσα
μπαρμπούτι=τυχερό παιχνίδι με ζάρια
μπάστακας=αδιάκριτος παρατηρητής
μπατάκι= βυθισμένο
μπατάλικο= άχρηστο
μπαταριά=πυροβολισμός
μπαταχτής= χρωστάει σε πολλούς, απατεώνας
μπατζάκι= σκέλος παντελονιού
μπατήρης=άφραγκος
μπάτσα=σφαλιάρα
μπάφιασα=κουράστηκα
μπαχαντέλα=χαλασμένο πράγμα,ασήμαντο πράγμα
μπεγλέρι=κομπολόι
μπεζαχτάς=συρτάρι με χρήματα
μπεζερίζω=κουράζομαι,αποκάμνω
μπεκιάρης= εργένης-άγαμος
μπελάς=πρόβλημα
μπερεκέτι= καλό εισόδημα, ευφορία
μπερτάχι= το δάρσιμο με τη γκλίτσα. «Τού 'δωσα ένα καλό μπερτάχι».
μπέσα= λόγος τιμής
μπινιάρικο= δίδυμο
μπισίκι= κούνια για μωρά
μπιτ= εντελώς
μπιτίζω= τελειώνω
μπιτόνι= πλαστικό δοχείο νερού-πετρελαίου
μπογάζι=αέρας που έρχεται μέσα από στενό πέρασμα
μπόγος=δέμα με ρούχα

μπλάνα= μεγάλος βώλος από χώμα μετά από όργωμα
μπλάστρης= κυλινδρικό λεπτό ξύλο για άνοιγμα φύλλων
μπλατσανάω=χτυπώ το νερό άσκοπα
μπλιόρα= γίδα με πολύ γάλα
μπλουγούρι=χονδροαλεσμένο σιτάρι για τραχανά
μπόι= ανάστημα,
μπόλια=τσεμπέρι
μπολιάζω= εμβολάζω δένδρα-συμπληρώνω φυτά
μπόλικο= άφθονο
μπόλκα= ζακέτα
μπομπότα= καλαμποκίσιο ψωμί
μποναμάς=δώρο
μπόρα=καταιγίδα
μπόσικος= χαλαρός,άδειος,μεταφορικά υποχωρητικός άνθρωπος
μποστάνι= περιβόλι, λαχανόκηπος
μπροστούρα= η διογκωμένη και προεξέχουσα κοιλιά.
μπουέτι= δροσερός αέρας
μπούζι= πολύ κρύο
μπουκουβάλα= πρόχειρο φαγητό από ψωμί και τυρί ανακατεμένα.
μπούμτσας=αυτός που κάνει θόρυβο
μπουνάτσα=νηνεμία,γαλήνη,απαγάδα
μπουνιά=γροθιά
μπουρδουκλώνω=μπερδεύω,τακτοποιώ οπως-όπως
μπουρί=σωλήνα κανοδόχου για τη σόμπα
μπουσμάκι= είδος βρώσιμου βολβού
μπουσουλάω=περπατάω στα τέσσερα
μπούτι=μηρός
μπουτόκι= ρέμα,χαντάκι
μπουτσνάρ= στόμιο από δοχείο
μπούχαβο= αφράτο χώμα,μη σταθερό
μπουχαρί= καπνοδόχος
μπουχός= καπνός «Έγινε μπουχός, έγινε άφαντος».
μπόχα= η ανυπόφορη βρωμιά, η δυσοσμία. «Με πήρε η μπόχα».
μπότσι= δοχείο για νερό ή κρασί
μπράσκα= ο φρύνος, μεγάλος βάτραχος
μπρατίμ'= κολλητός φίλος
μπραφ= πετάγομαι απότομα από τη θέση μου

μπριάνι=μπριάμ ,με την σωστή προφορά από τα περσικά
μπροστάντζα=προκαταβολή
μπροστέλα= ποδιά για μωρά
μπρούμυτα=πρηνηδόν
μπρουχαλίζω ή μπρουτσαλίζω= καταβρέχω με νερό, που κρατώ στο
στόμα (αμπούκα) ή φτύνω
μ'σιακός=μισό-μισό με κάποιον
μσκάρ'=μοσχάρι
μυγοχάφτει= έχει ανοιχτό το στόμα συνέχεια σαν χαζός

N

νάκα= δερμάτινη κούνια
νάμ'=δ'ωσε μου
νάνι= ύπνος
νειρεύομαι=ονειρευομαι
νεροτριβιά= μαντάνι, (δηλαδή εργαστήριο κατεργασίας μάλλινων
υφαντών σε κάδο με νερό)
νεροντενεκάδια= δοχεία μεταφοράς νερού
νέτα=καθαρά,σταμάτα
νιανιά=το ψιλοκομμένο φαϊ
νίβομαι= πλένω το πρόσωπό μου
νισάφι=φτάνει,έλεος
νισεστές=αμυλάλευρο για χαλβά φαρσάλων
νογάω=ξέρω,καταλαβαίνω
νοματαίοι= άτομα
νσάφ'=νισάφι,φτάνει
νταβάνι=οροφή σπιτιού
νταβάνι=μεγάλη μύγα των ιπποειδών
νταβαντούρια= φασαρία, δυνατός θόρυβος. «Απόψε είχαμε
νταβαντούρια».
νταβάς=στρογγυλλό ταψι
νταβραντισμένος= δυνατός
νταγιαντάω= στηρίζω
ντάλα=στο, από τα ιταλικά

νταλαβέρι= συμφωνία-συναλλαγή
νταμάρι= φλέβα-γεννιά
νταμαχιάρης= ο αχόρταγος, ο ανικανοποίητος. «Αυτός είναι
νταμαχιάρης σ' όλα».
νταμιντζάνα= γυαλινο δοχείο για ποτά
ντάνα=στίβα,στήλ πραγμάτων
ντανιάζω=φτιάχνω στοίβες πχ. από τελάρα
νταντέλα= δαντέλα
νταούλι= τύμπανο
νταουσάνι=δαμάσκηνο
νταραβέρι= συναλλαγή, αλληλοβοήθεια. «Μ' αυτούς έχουμε
νταραβέρι».
νταραβέρια= γεννητικά όργανα ανδρών
ντελής= τρελός
ντερβένι= στενό πέρασμα βουνών
ντερλικώνω= τρώω πολύ φαγητό
ντερώνομαι= τεντώνομαι για να ξεμουδιάσω.
ντζιανός= ο σβέρκος. «Θα σου στρίψω το ντζιανό»
ντζιόρας=ισχυρογνήμονας
ντιβάνι= κρεβάτι
ντιπ= καθόλου
ντιριέμαι= επιφυλάσσομαι, συγκρατούμαι, διστάζω ντρέπομαι. «Μη
ντιριέσαι, φάε, λένε στον ξένο».
ντλάπ'=ντουλάπι
ντολμάς= χωράφι που βουλάζει εύκολα,φαγητό
ντόμπρος= ανοιχτόκαρδος, άδολος
ντορβάς=σάκκος τσοπάνη
ντορής= κόκκινο άλογο
ντόρος=φασαρία
ντορός= ίχνος, πατημασιά
ντόρτια=τεσσάρες
ντουβάρι= τοίχος
ντούγα= σανίδα κρασοβάρελου
ντουγρού= ευθεία
ντουνιάς=κόσμος
ντουλάπι, -α= ερμάριο, ιματιοθήκη, ντουβάρι= τοίχος
ντουμάνι= πυκνός

ντούχνα=καπνός

ντουχνιάζω= σηκώνω σκόνη, καπνό. «Ντούχνιασε ο τόπος από την αντάρα».

ντρίλιο= είδος υφάσματος για αντρικά παντελόνια

ντριστέλα=νεροτριβή

νυχτέρι=νυχτερινή εργασία

Ξ

ξαγγλίζω=χτενίζω-ξεπλέκω

ξαγλιστράω=ξεγλιστράω

ξαγναντάω=ξεπροβάλλω στη κορυφή ενός λόφου

ξαγναντεύω= βλέπω το προορισμό μου

Ξάι= αλεστικό δικαίωμα σε είδος

ξαίνω=λαναρίζω,ξεπλέκω τα μαλλιά

ξακρίζω= πηγαίνω μακριά από τους άλλους

ξαμώνω= απλώνω τα χέρια μου για να διώξω κάτι

,χειρονομώ απειλητικά

ξαποσταίνω=ξεκουράζομαι

ξαστουχάου=ξεχνάω

ξεγαλίστηκα= γδάρθηκα, γρατζουνίστηκα

ξεζάρκωτος= γυμνός από τη μέση και πάνω

ξεζεύω=βγάζω τα ζώα από το ζυγό

ξεζώνω=βγάζω τη ζώνη μου

ξεθεώνομαι=κουράζομαι υπερβολικά

ξεθλικώνω=ξεκουμπώνω

ξεκαπίστρωτος= ο χωρίς καλές αρχές, ο ανήθικος

ξεκ'λιάζω= ανοίγω την κοιλιά

ξεκόβω=απομακρύνομαι από την ομάδα

ξεκουμπιάζω=βγάζω του κόμπους

ξεκουμπίζω= διώχνω κάποιον από το μέρος που κάθεται

ξεκουμπιστεί=να φύγει

ξεκουτιάθηκε=χάζεψε,αποβλακώθηκε

ξεκουτιαίνω=αποβλακώνομαι

ξεμπιτίζω=τελειώνω

ξεμπλέτσωτος=γυμνός από τη μέση και πάνω

ξεμυτίζω=εμφανίζομαι

ξενάρτσωτα= τα χωρίς πληρωμή ή επιβάρυνση είδη

ξεπεζεύω=κατεβαίνω από τα ζώα ή το όχημα

ξεραΐλα= πολύ ξέρα

ξερνοβουλάω=κάνω εμετό

ξερονομή= η ξερή τροφή των ζώων, τα ξερόχορτα

ξεσβελιάζομαι= καταστρέφομαι, χάνομαι. «Αυτή η οικογένεια ξεσβελιάστηκε».

ξεσυνερίζομαι= συναγωνίζομαι, παίρνω στα σοβαρά κάτι, παραβγαίνω

ξεσυνερίζομαι=ανταγωνίζομαι κάποιον ,μιμούμαι

ξετζαουνιάζομαι= φωνάχω δυνατά για πολυ ώρα

ξετσαουλιάζομαι=φωνάζω δυνατά κάποιον,με αποτέλεσμα να πονάνε τα τσαούλια μου(τα σαγόνια μου)

ξεφτέρι=πολύ έξυπνος

ξέφτι= κλωστή που κρέμεται από ρούχο

ξεχαρβαλώνω=χαλάω από κακή χρήση

ξεχειμάζω= περνάω τον χειμώνα

ξεψαχνίζω = τρώω το κρεας μέχρι το κόκκαλο

ξεψαχνίζω= μεταφορικά,εξετάζω κάτι με πολύ προσοχη

ξίγγι= πάχος-λίπος

ξηκεύω= αφαιρώ, λιγοστεύω. «Με ξίκεψε ο μυλωνάς στο ζύγι».

ξίκι= έλλειμμα, ζημιά

ξίκικος= ελλιποβαρής

ξόμπλι= κέντημα

ξόμπλιο= κεντίδι, στόλισμα

ξυλιάζω= παγώνω

ξυνόγαλο= το υγρό που μένει μετά την αφαίρεση του βούτυρου από το γάλα

ξυπόλητος=με γυμνά πόδια,χωρίς παπούτσια

ξώμαχος=αυτός που εργάζεται στα χωράφια και μένει εκεί

ξώφαλτσα=επιφανειακό ελαφρό χτύπημα

O

οϊδίζω= μοιάζω

οντάς= δωμάτιο υποδοχής

Οβραίος= Εβραίος

οϊδίζω=μοιάζω με κάποιον

οκά=μονάδα βάρους επί τουρκοκρατίας, περίπου 1200 γραμμάρια.Χωρίζονταν σε 400 δράμια

Οκτώβρης= Οκτώβριος

ολελέ=κραυγή πόνου π.χ.ολελέ μανούλα μου

ολόρθος= όρθιος συνέχεια

ολούθε=παντού

οξαποδώ=ο διάβολος

όξω=έξω

οπότεν=όταν

όργανα= μουσική κομπανία

οργιά= μονάδα μήκους περίπου 1,80 μέτρα

ορμώνω=σταματώ κάποιον πχ.τα γίδια να μην μπουν σε μια καλλιέργεια

ορφάνια= το να ζεις χωρίς γονείς, μοναξιά

ούγια=ακρη υφάσματος

ουκνός=αργοκίνητος,τεμπέλης

ουλνούς=όλους

ουλνών=όλων

ουλούθε=παντού

Ούντρα= ρούχα που έδωσαν στους φτωχούς Έλληνες με το σχέδιο
MARSALL-UNDRA

όχτος =όχθη δρόμου- ρέματος

όψιασε=ξεράθηκε απ' έξω

όψιμος=αυτός που ωριμάζει αργά

Π

πααίνω=πηγαίνω

Παγάδα-απαγάδα= γαλήνη

παγάννα= καρτέρι ιδίως για ζ'λάπια

παγανιά ή παγάννα= ομαδική καταδίωξη ληστών- λύκων

πανγκύρ'=πανηγύρι

παγκάρι= εκκλησιαστικό έπιπλο για τα κεριά και τα χρήματα

παγούρι= μικρό δοχείο για νερό

πάενα=πήγαινα

παζάρ'= αγορά

παζαρεύω= διαπραγματεύομαι την τιμή

παθής= ο άρρωστος, αυτός που έπαθε κάτι. «Εγώ είμαι παθής».

παΐδια=πλευρά του σώματος

πάκο=πακέτο

πάκια=τα πλευρά του σώματος

παλάγκο=συσκευή για ανύψωση βαρών

παλαμοδέρνω= πληγώνομαι στα πέλματα των ποδιών, καταπονούμαι

παλάντζα= ζυγαριά

παλαντζάρω=δεν έχω σταθερότητα σε πολλά

παλάσκα=φυσίγγιοθήκη

παλιούρ'= θάμνος με πολλά αγκάθια

παλούκι= χοντρό ξύλο για φράχτες κ.α.

πανάντι= πάνω ξύλο του αργαλειού

παναπή=δηλαδή

πανέρ'= καλάθι πλεκτό για ψωμί

παντοχή= προσμονή,ελπίδα

πανώξυλο=τμήμα του αργαλειού

πανώρια=πολύ ωραία

παπάρα= σούπα με ψωμί

παπαρδέλες= ποπ-κορν
παπ'τσάκια= είδος άγριας ορχιδέας ,Ophrys climacis
παράγκα= υπόστεγο
παραγώνι= δίπλα στο τζάκι
παραθύρα= μικρό ντουλάπι στον τοίχο
παρακάτ'=παρακάτω
παραμάννα=μεγάλη καρφίτσα
παραμάσκαλα=κάτω από τη μασχάλη
παράμερα= πιο δίπλα
παρανόμι=παρατσούκλι
παραπέτι= κάγκελο καρότσας
παραπούλια= παράρριζα, κωλοφούσια των φυτών
παράς=λεφτά
παραστιά= η εστία του τζακιού
παρατσούκλι= προσωνύμιο κάποιου
παράωρα= περασμένη ώρα, αργά
παρέκει= πιο πέρα
παρμάρα= ασθένεια των αιγοπροβάτων με παράλυση των ποδιών
παρτέρι=μέρος κήπου
πασάρω=δίνω σε κάποιον
πασούμι=παντόφλα
πασπαλάς= πηχτή με χοιρινές τσιγαρήθρες
πασπάλη= πολύ λεπτό στρώμα χιονιού
πασπατεύω=χαϊδεύω
παστρεύω =εξαφανίζω
πατατούκα= πολύ χοντρό επενδύτης
πάτερο=ξύλο πατώματος
πατήθρες=2 ξύλα του αργαλειού που όταν πατιούνται ανοίγει το διασίδι για να περάσει η σαΐτα
πατηκώνω=πιέζω με το ζόρι
πατ'λιά= σύνολο θάμνων από πουρνάρια
πατόκορφα= από το πάτο ως την κορφή
πατόφ'λλα= τα χαμηλότερα φύλλα του καπνού
πατσαούρ'= κομμάτι-λωρίδα από ύφασμα
πατωσιά= το κάτω μέρος ή κάτω πεζούλι χωραφιού
παφίλι= ορειχάλκινο έλασμα
παχνιάζω=βάζω τροφή στο παχνί

παχνί= ξύλινη κατασκευή για τοποθέτηση ξερών χόρτων στα ζώα
πεδικλώνω= μπερδεύω τα πόδια κάποιου άλλου, δένω τα πόδια
(παράγωγα: πεδίκλι, πεδίκλωμα)
πεζεύω= κατεβαίνω από ζώο ή όχημα
πέζο=βάρος από τα ιταλικά
πεζούλι= κάθισμα
πελότα=μαξιλαράκι για καρφίτσες
πελτές=συμπυκνωμένος πολτός ντομάτας
πένταβρο= υποδοκός-καδρόνι για να καρφωθούν πάνω του οι τάβλες
περβάζι=πλαίσιο παραθύρου
περ'βόλι= περιβόλι
περδίκω= βρύση δυτικά του χωριού
περντάχι= ξύλο-τσακωμός
πειρονιάζω=διαπερνώ ,κυρίως το κρύο
πεσκέσι=δώρο
πέτσα=δέρμα ζώου
πετσί=δέρμα
πέτσωμα=π.χ.ξύλο για κάλυμμα κενού
πετσώνω =χτυπώ
πετσώνω =καλύπτω το κενό σε μια κατασκευή
πέφτη= Πέμπτη
πιανούμενος= μεγαλούτσικος
πιγκώνομαι= πνίγομαι
πιδιμάρα=παιδεμάρα,ταλαιπωρία
πιλάφι=ρύζι βρασμένο
πινακωτή=κατασκευή για τη μεταφορά της ζύμης στο φούρνο
πιότερο= περισσότερο
πιρουνιάζω= διαπερνώ κάποιον
πιστρώνομαι ή απιστρώνομαι= κάθομαι
πίτ'ρα= ο φλοιός των δημητριακών που χρησιμοποιείται για
ζωοτροφή
πιτσιρίκος=μικρό παιδί
πίτσοξ=στρογγυλή πέτρα
πιτσούνι=περιστέρι
πλάνη =ξύλουργικό εργαλείο για καθάρισμα των σανιδιών
προβέντα= το ψωμί, η στολισμένη κουλούρα του γάμου που σπάει
στο κεφάλι της η νύφη

πλακώνω= χτυπάω κάποιον
πλαλάω= τρέχω
πλαντάζω= ξαφνιάζομαι, συγκλονίζομαι
πλαστήρι= ξύλινο εργαλείο της κουζίνας
πλάστης= εργαλείο για να πλάθονται, ανοίγονται τα φύλλα για πίτα
πλεμόνι=πνεύμονας
πλευριτώθηκα=κρύωσα πολύ
πληγούρι= χοντροαλεσμένο σιτάρι
πλιάτσικα= λάφυρα
πλιατσικολόγος= αυτός που κλέβει
πλόχειρου= ποσότητα πχ. φασολιών που χωράνε σε μια χούφτα
πλύς'=πλύσου
π'ράζ'=πειράζει
ποδαίνομαι= φοράω παπούτσια
ποδάρ'= πόδι
πομόνα= αντλία μεγάλου βάθους
πόντσι=είδος ποτού
πορεύω= περνάω τη ζωή μου
ποτιστικό= χωράφι με νερό
πουγγί=θήκη για χρήματα
πούντα= κρυολόγημα
πουρί= πορώδης βράχος,αλαφρόπετρα
πουρνό=πρωί
πράμα=ζώο,πράγμα
πράματα=το κοπάδι ,ή τα πράγματα
πρεβάζι=πλαίσιο παραθύρου
πρώιμο= έγινε κάτι νωρίς
πράματα= αιγοπρόβατα
πρέκνα= καφέ κηλίδα στο πρόσωπο κυρίως
πρέφα= παιχνίδι με χαρτιά
προκοίλι= μεγάλη κοιλιά
προίκα= δώρο της νύφης στο γαμπρό
προσάγγονα= δισέγγονα
προσαμώνω= σκεπάζω, παραχώνω, επικαλύπτω
προσκεφάλι= μαξιλάρι
προσκεφαλιάζω= οργώνω κάθετα στις μακριές αυλακίες και κλείνω το χωράφι

προσμπούκι= πρόχειρο φαγητό, κολατσιό
προσφάι= ορεκτικό, πρόγευμα
πρόσφορο=λειτουργία,άρτος για την εκκλησία
προτού=πριν να
προυτσαλάω= φρούμασμα των ζώων ,βγάζοντας υγρά από τη μύτη
και το στόμα των ζώων
προώλης =χαμηλής ηθικής γυναίκα
πύρα= ζέστη από φωτιά
πυροστιά=πυροστάτης ,κατασκευή για τη στήριξη των σκευών πάνω
από τη φωτιά
πυρώνομαι=ζεσταινομαι απέναντι από τη φωτιά
πυρώνω=ζεσταίνω

P

ραβανί=γλυκό του ταψιού
ράγα=ρόγα
ραγολογάω= διαλέγω τις κόκκινες ρόγες του σταφυλιού στ' αμπέλι
ρεβός=λοξός, δεν είναι ίσιος
ραχάτι=ξεκούραση
ρε=ωρέ
ρεβά=λοξά,πλαγίως
ρέγουλα= μέτρο,ρύθμιση
ρεζές=στρόφιγγα πόρτας-παραθύρου
ρεζίλι (ρήμα: ρεζιλεύω)= ντροπή
ρεκάζω= φωνάζω δυνατά και άγρια. «Τον έκοψε ο ρέκος ή ρέκαξε από τον πόνο».
ρέκος=δυνατή κραυγή
ρεμάλι= απατεώνας, τιποτένιος
ρεμπεσκές= ο άχρηστος, ο τεμπέλης, ο ανίκανος
ρεντές= ποτιστήρι για το πότισμα των καπνοφ'τών και άλλων
ρετάλι=υπόλοιπο υφάσματος, μεταφορικά ο παλιάνθρωπος,αυτος που
δεν αξίζει τίποτα
ρετσέλι= γλυκό

ρημαδιό=έρημος τόπος,δεν έμεινε τίποτα
ρημάζω= ερημώνω
ρημοσέλι= έρημο μέρος χωρίς κόσμο
ριβά=λοζά
ριβώνω= λοξεύω, αλλάζω στράτα.
ριέμι= υποχείριο, υποδουλωμένο. «Κατάκτησε ριέμι στον καθένα».
ριζά=πρόποδες του βουνού
ριζάφτι=πλάγιο μέρος του κεφαλιού ,κοντα στο αυτί
ρίζτ'=ρίζτου,χτύπα τον
ρίπιο= το ετοιμόρροπο, το κατεστραμμένο, το επικίνδυνο μέρος
ρόβι=είδος δημητριακου
ροβίθια= ρεβίθια
ροβολάω= εφορμάω προς
ρογγατσίδι= ο μικρός και άφυλλος θάμνος (ζγαντζοπούρνι)
ροδάμι= τα καινούργια βλαστάρια των πουρναριών
ρόζος=όζος ενός ξύλου
ροϊάζω= μισθώνω κάποιον πχ. για τσοπάνη
ρόιδο=το ρόδι,μεταφορικά “τα έκανες ρόιδο”τα έκανες χάλια
ρόκα= εργαλείο επεξεργασίας του μαλλιού
ρούγα= στράτα-πέραςμα
ρουμάνι= δάσος ,τουρκικά orman
ρουμπώνω= εξαπατώ
ρουπάκι= ξύλο βελανιδιάς (αρπάκι)
ρούπι= μεταφορικά λίγο
ρουπώνω=σφίγγω τα σανίδια του βαρελιού
ρούσσα=κοκκινομάλλα

Σ

σαγιά=ρούχα από χοντρό ύφασμα

σαδώ=προς τα εδώ

σαῖνι=εἶδος γερακιού,μεταφορικά πολύ ἔξυπνος ἄνθρωπος

σαῖτα=εργαλείο του αργαλειού που εἶχε πάνω της το υφάδι

σακαράκα=χαλασμένο ὄχημα κυρίως

σακάτης= ανάπηρος

σακεί=προς τα εκεί

σακούλι= σάκκος

σακ'λιάζω= βάζω χρήματα στην ἄκρη

σακοράφα= βελόνα για χοντρά υφάσματα

σακούλα=πουγκί για χρήματα που φυλάγοταν στον κόρφο

σαλαγάω=καθοδηγώ με φωνές ,σφυρίγματα,ειδικές κραυγές τα ζώα

σαλάγημα= καθοδήγηση ζώων

σαλαμάστρα= στεγανοποιητικό κορδόνι για μηχανοκίνητες αντλίες

σαλαμούρα=άλμη

σαλεύω=κουνιέμαι λίγο

σαμάρ'=σάγμα για τα ζώα

σαμαροσκούτ'= ύφασμα κάτω από το σαμάρι

σαματάς= θόρυβος

σανός = χόρτο, ξηρονομή

σαούρα=ησυχία,μουγγαμάρα

σαουριάζω=κάθομαι ακίνητος και αμίλητος

σαπέρα=προς τα πέρα,μεταφορικά άστοχες δουλειές

σάρα=απότομη πλαγιά με ψιλό χαλικάκι

σαράκι=μικρό έντομο που τρώει τα ξύλα,μεταφορικά αρρώστια

σαριά= βρωμιά κατά το μάζεμα καπνού

σαρμαδάκι= φαγητό με φύλλα αμπελιου και ρύζι

σαρμανίτσα=αιώρα,κούνια

σαρώνω= σκουπίζω

σατέρ= στατήρας,ζυγαριά κρεμαστή για μικρά βάρη

σάψαλο= Το γερασμένο, το παρηκμασμένο. «Αυτός σαψάλιασε».

σβάρνα= ξύλινη κατασκευή με βάρος επάνω την οποία έσερναν τα ζώα για να σπάσουν το χώμα στα χωράφια

σβάρνα= σύρσιμο των ποδιών

σβαρνάω=σέρνω κάτι στο χώμα ή ψιλοχωματίζω το χωράφι

σβαρνιάρης= βρωμιάρης-ακατάστατος

σβγιώνται=σβήγονται

σβέλτος=ευκίνητος

σβέρκος= αυχένας, τράχηλος (παράγωγο: σβερκιά),

σβίγγος=χρυσόμυγα

σγαντζούριασε= σηκώθηκαν οι τρίχες από φόβο

σγαρλίζω=ανακατεύω.σκαλίζω το χώμα κυρίως

σγρουμπούλι= λίπωμα σφαιρικού σχήματος

σγρουμπούλι= μεγάλο σπυρί σφαιρικού σχήματος

σέα= αποσκευές

σεβντάς=έρωτας

σεκλέτι= στενοχώρια

σελετάω= κινούμαι με επιφύλαξη, περπατάω αργά και κουρασμένα.

σέμπρος= σύντροφος, συνεργάτης

σεντούκι=ξύλινο κουτί για ρούχα

σερβάντα=έπιπλο για τραπεζαρία

σεργιάνι=περιπλάνηση

σέρεπα= μαζεύω άναρχα το καπνό,απ' όπου με βολεύει και όχι με τη σειρά,ακόμη κι φύλλα που δεν είναι κατάλληλα

σερμαγιά=αρχικό χρηματικό κεφάλαιο

σερμπέτι=πολύ γλυκό

σερνάμενα= τραβώντας με το χαλινάρι ένα άλογο, πεζός και όχι ιππεύοντάς το

σέσουλα=φτυαράκι

σεφτές=το πρώτο πούλημα

σιά (πρόθεση)= προς, σημείο

σιαμπρός=προς τα εμπρός

σιαπανίσιος= βουνίσιος

σιάτρα= το εύθυμο ανέκδοτο, το ευχάριστο κουτσομπολιό.

σιγκούνι, -α= μάλλινο ρούχο, μακριά ζακέτα

σιούτος, -α= χωρίς κέρατα ,άνθρωπος χωρίς θέληση

σίτα= κόσκιο

σκαλιστήρι=εργαλείο για σκάλισμα

σκάλος= σκάλισμα φυτών στα χωράφια

σκαμπίλι=σφαλιάρα

σκανταλήθρα= μικρές σπίθες που πετάγονται από την φωτιά

σκαπετάω= χάνομαι πίσω από κάτι πχ. πίσω από λόφο

σκαπουλάρω=ξεφεύγω

σκάρα= ξύλινη κατασκευή στο μαντρί για να τοποθετείται το τριφύλλι που θα φάνε τα ζώα

σκαρίζω= βγάζω τα ζώα για νυχτερινή βοσκή-αρχίζω να περπατάω (για μωρά)

σκάρος= όταν τα ζώα ξαναβγούν για βοσκή μετά την βραδινή ξεκούραση ή τη μεσημεριανή

σκαρπωτό= μέρος με μεγάλη κλίση ,γκρεμός

σκάρτα=όχι τέλειο

σκάρτο=ελαττωματικό

σκαρώνω=σχεδιάζω

σκεβρώνω=στραβώνω,δεν είμαι ίσιος

σκελέα= μακρύ αντρικό εσώρουχο

σκέπη= κάλυμμα σφαχτού κατά το ψήσιμο που προέρχεται από τα εντόσθια του ζώου

σκιάζομαι=φοβάμαι,δεν τολμάω

σκιάχτρο=ομοίωμα ανθρώπου

σκιζ'ματιά=σκίσιμο,ρωγμή

σκούζω= κραυγάζω

σκουμάω= σπαταλάω

σκούξιμο=δυνατή κραυγή

σκουτιά= ποδιές-ρούχα

σκύβαλο= σκουπίδι-ξένο σώμα, στα δημητριακά ή μεταφορικά ένας ασήμαντος άνθρωπος

σμέτι= το τελευταίο ζώο στο κοπάδι, το αδύνατο, το αχαμνό, το μικρόσωμο

σμπαράλια=κατεστραμμένα πράγματα,θρύψαλα

σόι= γένος-καταγωγή

σοκάκι= στενός δρόμος χωριού

σοκατζού=η γυναίκα που γυρίζει στα σοκάκια

σόμπα= θερμάστρα ξύλου

σόμπολο= μικρό

σορολόπ=ανακατωσιάρης

σοφράς=χαμηλός καναπές

σουβάς=επίχρισμα σπιτιού

σουβατίζω=επιχρίζω το τοίχο

σουγιάς= μαχαίρι τσέπης

σούδα= χαντάκι στα χωράφια, μικρο ρέμα

σουλάτσα=βόλτα, περίπατος

σουλούπι= μορφή

σουλτούκης= ο άτσαλος, ο άκομψος, ο κακοφτιαγμένος.

σούμα=άθροισμα

σουμιές= μεταλλικά ελάσματα κρεβατιού για την τοποθέτηση του στρώματος

σούμπρο=η ψίχα του καρυδιού

σουραύλι =αυλός, φλογέρα

σουργούνης=εξόριστος, φευγάτος

σουρτούκης=αλήτης

σούτος=χωρίς κέρατα

σουφλαμιδόσκινη=άσπρη σκόνη για τις πληγές

σουφλιμάς= μικρή σούβλα

σοφράς= χαμηλό τραπέζι

σπάγγος= καννάβινο σχοινί για αρμάθιασμα καπνού

σπάλα=κρέας από τη πλάτη

σπάρτα= είδος θάμνου που χρησιμοποιούνταν και για σκούπα στις στάνες

σπερματσέτο=είδος κεριού

σπολάτι=ευχαριστία

σποριάζω= ωριμάζουν οι καρποί των φασολιών

σποριάς= Νοέμβριος

σπορίτι=βαρβάτο ζώο

σπούρνια= ευχή που έδιναν στον νοικοκύρη τα κορίτσια του χωριού την πρωτοχρονιά καίγοντας ένα κλαδί στην ανθρακιά, φωτιά.Πχ. σπούρνια γίδια δηλαδή πολλά γίδια

σπ'ρί=σπυρί

σ'τάρ'=σιτάρι

σταίνω =στήνω

στάλα= σταγόνα

στάλισμα= μεσημεριανή ανάπαυση των αιγοπροβάτων

στάλος= σκιερό μέρος όπου καταφεύγουν τα κοπάδια για να προστατευτούν από τον ήλιο του μεσημεριού

σάνη= ποιμνιοστάσιο, στρούγκα

στανιό= η πίεση,βία,ζόρι . «Με το στανιό διάβασα».

σταφνίζω= (από το στάφνος: ζυγός) τακτοποιώ, ρυθμίζω (και σύνθετο ρ. ξεσταφνίζω)

στειλιάρι=ραβδί

στέρνα= δεξαμενή νερού

στέρφα= στείρο

στημόνι=το νήμα του αργαλειού που υφαίνεται το υφάδι

στίβα=στήλη,σωρός

στομώνω=εμποδίζω κάποιον ή χαλάω την κόψη ενός μαχαιριού

στουμπάω= χτυπάω, σπάω

στούμπος= πέτρα (ρ. στουμπάω: τρίβω),

στούρνος=αγράμματος

στραμπουλάω=εξαρθρών το άκρο μου

στράτα=μονοπάτι,δρόμος,μεταφορικά περπάτημα μωρού

στράτσο=σκληρό χαρτί

στρεχιάζομαι=προστατεύομαι από τη βροχή

στρίερο= ξύλο στη μέση του αλωνιού για να δένουν τα ζώα που αλωνίζουν

στρουγγόλιθος= πέτρα που καθόταν ο βοσκός για να αρμέξει τα ζώα

στρούγκα= μαντρί με πρόχειρο φράχτη, όπου αρμέγουν τα πρόβατα ή τα γίδια

στρουμώχνομαι= δεν έχω αρκετό χώρο,δεν τα βγάζω πέρα οικονομικά

στρουμώχνω= περιορίζω κάποιον, εκβιάζω

στυλιάρι= μακρύ ξύλο για διάφορα εργαλεία

συγκαθάω=κάθομαι

συγκούνια=ρούχα γυναικεία

σύθαμπα= λίγο πριν ξημερώσει

σύλλαχα= ξανασυνάντησα

συμπάω (εννοεί τη φωτιά) = ανασκαλεύω, ανακατεύω

συμπράγκαλα= αποσκευές

συνερίζομαι=συναγωνίζομαι κάποιον κάνοντας κάτι
παρόμοιο,φιλονικώ

συντάρμωσε= συναρμολόγησε

συντραύλι=σιδερένια μασιά για τη φωτιά

συντραχάω= παρακινώ, φροντίζω. «Συντραχάω τη φωτιά με το ξ'θάλι».

σύξυλος=κατάπληκτος,αμίλητος

συρμαγιά= αποταμίευση,αρχικό κεφάλαιο

σύρτε= πηγαίνετε

συφερεύω= νοικοκυρεύω, τακτοποιώ ιδίως την κουζίνα

σύφερο= σκεύος

σφάχτ'ς= έντονος πόνος στη πλάτη

σφεντάμ'= σφάνδαμος

σφεντζουράω=ε κσφενδονίζω

σφουντύλι= σφόνδυλος,εξάρτημα του αδραχτιού

σχαρίκια= συγχαρητήρια ,μεταφορά καλού νέου με ανταμοιβή

σχολιανά= τα επικριτικά σχόλια

σχώριο= συγχώρηση

σχωρνάω=συγχωρώ

σώνει=φτάνει

σώνω= τελειώνω

T

τ'φάνι= ισχυρή καταιγίδα μνής διάρκειας

ταβάνι= οροφή

ταβανώνω= τοποθετώ ταβάνι σ'ένα σπίτι

ταβάς= ρηχό ταψί

ταγάρ'= μάλλινος σάκος βοσκού

ταγή=φαγητό ζώων

ταγιάντα=θάρρος-υπομονή

ταΐνι (ρήμα: ταΐζω)=τροφή, ημερήσια τροφή

ταΐνιασα=κουράστηκα,εξαντλήθηκα,κοντανασαίνω

ταϊφάς= στρατιωτικό σώμα

τάλε-κουάλε=ακριβώς το ίδιο

ταμαχιάρης= άπληστος

ταμπάνι= πατωσιά,ίσιο μέρος για θεμέλια

ταμπλάς= συγκοπή

ταμπούρ'= οχύρωμα

τανιέμαι=τεντώνομαι,σφίγγομαι

τάπα=βούλωμα μπουκαλιού

ταράφι= φάρα-ομάδα-κλίκα

ταρναρίζω= κουνάω

τάχατες=δήθεν

ταχιά=αύριο

τέζα=τελείως,δεν παίρνει άλλο σφίξιμο
τεζάρω=τεντώνω
τελάρο=ανοιχτο κουτί για μεταφορά κηπευτικών και φρούτων
τελεμός=τελειωμός
τελεύομαι= κουράζομαι, εξαντλούμαι,
τελεύω=τελειώνω
τεμενάδες=υποκλίσεις
τεμπελχανάς=τεμπέλης ,τουρκικά tebel hane
τέμπλα= λεπτό μακρύ οριζόντιο δοκάρι για κρέμασμα π.χ. βαντιών
καπνού
τενιάζω= κουράζομαι, αποκάνω. «Τένιασα, δεν αντέχω άλλο, θα πέσω
κάτω».
τέντα=σκηνή,τσαντίρι
τέντζερης= χύτρα
τερλίκι= κοντή κάλτσα
τερτίπι=τέχνασμα
τετράδ'=Τετάρτη
τεφτέρι=σημειωματάριο
τζαμάρα= είδος φλογέρας, σάλπιγγα
τζανός= λαιμός
τζάντζαλα-μάντζαλα= κουρέλια, ακαταστασίες
τζερεμές=ζημιά
τζίφρα=υπογραφή
τήρα=κοίτα
τηράω=κοιτάζω
τίγκα=γεμάτο ολότελα
τζόρας= ξεροκέφαλος
τ'λίξ'=τυλίξου
τ'λιού=τυλίγω
τόκα= χειραψία
τορβάς=σάκος
τορός= τα ίχνη, πατήματα. «Το ζαγάρι έπιασε τορό».
τουλούμι= ασκί, τομάρι για τυρί
τουλούμπα= χειραντλία
τουλουπάνι= ύφασμα για στράγγισμα γάλακτος
τούμπα= γήλοφος
τούντζι= αγύριστο κεφάλι

τουράκι=παγκάκι,ντουράκι
τουρλώνω=τεντώνω,εκτείνω
τουρσί=λαχανικά σε άλμη
τούφα= πλήθος
τραγασία= κάθισμα πάνω στα κλαδιά δέντρου
τραγιάσκα= είδος καπέλου
τραγίλα=μυρωδιά τράγου
τράϊο=βελέντζα από γιδόμαλλο
τράκα=έκκληση για παροχή π.χ.δωρεάν τσιγάρου από κάποιον
τρακάδα=στοίβα με ξύλα
τρακάρω =συναντώ
τράμπα=ανταλλαγή
τρανεύω=μεγαλώνω
τρανός=μεγάλος γενικά
τρατάρω=κερνάω
τραχανάς=χοντροκομμένο σιτάρι με γάλα
τράω=κοιτάω
τρεμοζαγαρίζω= κρύνω πολύ. «Τρεμοζαγαρίζει από το κρύο».
τρεμούλα= ζελές πηχτή από χοιρινό
τριβόλι=είδος αγριόχορτου
τριέρι= φορητή μηχανή από τρακτέρ για το καθάρισμα των
δημητριακών από τα σκύβαλα
τριερίζω= καθαρίζω δημητριακά
τρίμμα= πολύ μικρό τεμάχιο π χ. ψωμιού
τρισσοβολάω= οι ήχοι της φωτιάς. «Τρισσοβολάνε τα κούτσουρα στο
τζάκι».
τριχιά=σχοινί
τριψάνα= το τριμμένο ψωμί μέσα στο γάλα, ή άλλο ζουμερό φαγητό
τροκάνι= μικρό κουδούνι
τρουβάς= σάκκος χειροποίητος
τρυγητής= ο μήνας Σεπτέμβριος
τσάγαλο= άγουρο αμύγδαλο
τσαγκάδα=γίφα ή προβατίνα χωρίς μικρό
τσαγκός=στυφνός
τσαγουρνάω=γρατσουνάω
τσαϊρι= λιβάδι
τσακατούρα=φασαρία,δυνατές φωνές

τσακάει (το δέντρο)= έχει πολύ καρπό
τσακάω= σπάω
τσακίση=ευθεία γραμμή παντελονιου μετα απο σιδέρωμα
τσακμάκι= αναπτήρας
τσακμακόπετρα= ειδική πέτρα για το άναμμα φωτιάς
τσάκνο= μικρό λεπτό ξυλαράκι,
τσαλακώνω =χαλάω την εμφάνιση του ρούχου
τσαλαφούτι= το φρέσκο γαλοτύρι στην καρδάρα
τσαλίμι=επιδέξια κίνηση χορευτή
τσαμασίρια= τα διάφορα κουζινικά σκεύη
τσαμπαρχάλι= προεξοχή, άγκιστρο που χρησιμοποιείται για κρεμάστρα,
τσαμπούνα= καραμούζα, άσκαυλος
τσαμπουνάω= μιλάω
τσανάκι= πιάτο, (υβριστικά: κάθαρμα)
τσαναμπέτης=ανάποδος,κακότροπος
τσαντήλα= αραχνοϋφαντο ύφασμα για το στράγγισμα του τυριού
τσαντίρι= σκηνή, τέντα
τσαούλι= σαγόνι
τσαπ-τσαπ= κραυγή για τα γίδια
τσαπατσούλης= ακατάστατος
τσάπα=μεγάλο τσαπί
τσαπέλλα=ξερό σύκο
τσαπί= εργαλείο σκαψίματος
τσαπ-τσαπ= κράξιμο τραγιών
τσαπουρνιά=θάμνος με μικρούς στυφούς καρπούς που μοιάζουν με δαμάσκηνο
τσαρδάκι= στέγαστρο από κλαδιά
τσάρκα=βόλτα
τσαρούχι= υπόδημα από ακατέργαστο δέρμα, το παπούτσι των ευζώνων,
τσατάλι= διχάλα ρεμάτων-διχαλωτό ξύλο
τσατί= σκεπή
τσατμάς= τοίχος με ξύλινο σκελετό επιχρισμένος με λάσπη ή ασβέστη
τσατούρι= σκεπασμένος χώροςτσάτσ=πάτρα=ανακατωμένα,σκόρπια
τσατσάλα= κάθομαι με ανοιχτά τα σκέλη

τσατσάρα= χτένα,
τσάφ'= πάχνη
τσέλεπας= νυχτοπεταλούδα
τσέλιγκας= μεγάλος κτηνοτρόφος,
τσεμπέρι= κεφαλομάντηλο
τσέπη= θυλάκιο σε ρούχο
τσέργα= μάλλινο σκέπασμα κρεβατιού
τσιάφ'=πάχνη,λεπτό στρώμα χιονιού
τσιάχαλα= τα μικρά αντικείμενα ή σκουπίδια.
τσιγκέλι= σιδερένιο άγκιστρο, για το κρέμασμα κρέατος,
τσιγγούνης=σπαγγοραμένος
τσίγκος= μεταλλικό κυματιστό φύλλο καλυμμένο με ψευδάργυρο
τσικάλι= μαγειρικό σκεύος
τσίκνα=καπνός από το ψήσιμο του κρέατος
τσικρίκι= καρούλι
τσίλια=σκοπιά
τσιλίκι=παιδικό παιχνίδι
τσιλικώνω= ενισχύω, δυναμώνω κάτι. «τσιλικώνει ο σιδεράς τα σίδερα στ' αμόνι».
τσιμπροβύζα (γίδα) = έχει μικρές θηλές σαν τσιμπούρια
τσινόρο= βλεφαρίδα
τσίπα= ντροπή- λεπτό περίβλημα
τσιράκι= μαθητευόμενος, υποτακτικός
τσίρλα= διάρροια
τσιρουτεύω= ζημιώνω, αδυνατίζω, αρρωσταίνω
τσίτα= γεμάτο
τσίτσα= ξύλινο δοχείο κρασιού
τσιτσι= το κρέας στη γλώσσα των μωρών
τσιτσιρίζει=ο ήχος από το λάδι που ζεστάθηκε πολύ στο τηγάνει
τσιφλικάς= μεγάλος γαιοκτήμονας
τσιφλίκι= μεγάλο ιδιόκτητο αγρόκτημα
τσογλάνι=παλιόπαιδο
τσόλια= σκεπάσματα
τσολιάς= εύζωνος, βουνίσιος στρατιώτης
τσόνι=μικρό πουλί π.χ.σπουργίτι
τσοπάνης= βοσκός
τσοπέλλα=ξερά σύκα περασμένα σε σπάγγο

τσότρα= ξύλινο δοχείο κρασιού
τσουβάλι= σάκος,
τσουγκριστάρι= πειρακτήριο
τσούκα= κορυφή βουνού
τσουκάλι= μεταλλικό μαγειρικό σκεύος
τσουκάνι= κουδούνι μικρό
τσουλάω= κατρακυλάω
τσουλούφ'= είδος άγριας ορχιδέας
τσουλούφι= θύσανος τριχών ,στο μπροστινό μέρος του κεφαλιού
τσούπρα= κόρη
τσουράπι= κάλτσα μάλλινη
τσουράπω= γυναίκα παινιδιάρια
τσουρνάρα= το τρέξιμο του νερού της βρύσης.
τσουρούτικο= ελλατωματικό
τσούχνω= πίνω κάποιο ποτό ή βάζω φωτιά κάπου. «Αυτός τα έτσουνξε».
τσόφλι= κέλυφος αυγών-ξηρών καρπών
τσόχα= χοντρό ύφασμα
τσύνορο=βλεφαρίδα

Υ

υνί=μυτερό άκρο του αρότρου
υφάδ'= αυτό που έχει υφανθεί
υφαντοπάνι= ιστός αράχνης
ύψωση=κομμάτι που κόβει ο ιερέας από τη λυτρωγιάκαι το δίνει στον εορτάζοντα

Φ

φάκα=παγίδα για ποντίκια
φακιόλι= κεφαλόδεσμος
φαμελιά=οικογένεια
φανάρι= μεταλλική κατασκευή με σίτα για την φύλαξη τροφίμων από τα έντομα
φάπα=σφαλιάρα

φάρα= το γένος,το είδος
φαράσ'= μικρό φτυάρι για το σκούπισμα
φασκελώνω=μουντζώνω
φασκιά= λωρίδα πανιού για δέσιμο νεογέννητων
φελέκι= έκφραση που χρησιμοποιούνταν για να δηλώσει την ατυχία κάποιου πχ. Γα..ώ το φελέκι μου
φέρμελη= κοντή ζακέτα χωρίς μανίκι
φέτα= κομμάτι ψωμί
φιδές=πολύ λεπτό μακαρόνι
φιδοπουκάμ'σο= το δέρμα του φιδιού που αφήνει την άνοιξη σε σχισμές βράχων και το μάζευαν κάποιοι για καλοτυχία
φιλεύω=κερνάω κάποιον που με επισκέπτεται
φιλίκι=πουρνάρι χωρίς αγκάθια
φιντάνι= μικρό φυτό
φισέκι=φυσίγγιο όπλου
φλέτουρας= νυχτοπεταλούδα,
φκάρ'-θ'κάρ'= θήκη μαχαιριού
φλέσσυρο= πολύ ελαφρύ (άνθρωπος χωρίς βάρος)
φλετούριξε= τρεμόπαιξε η καρδιά μου
φλοίδα= φλούδα
φλοκάτη= κλινοσκέπασμα με φούντες
φλούσι= το φύλλο που περιβάλλει τον κώνο (κορομούζι) του καλαμποκιού
φλυτζάνι= κούπα για καφέ
φόρα= φανερά
φουκάλι= χειροποίητη σκούπα απο σπάρτα ή μικρούς θάμνους για την αυλή
φουκαράς= φτωχός
φούρκα= θυμός-ξύλινη διχάλα για στήριγμα φράχτης ή για το κούρεμα των ζώων
φουφού= φορητή ψησταριά
φουφούλα= παιδικό ρούχο
φρακάρω=σταματώ γιατί δεν μπορώ να λεράσω
φραντζόλα=ψωμί
φρέζα=μηχανή για να ψιλοχωματίσουμε το χωράφι
φρικασέ=φαγητό με κρέας και χόρτα
φρουμάζω= φυσάω (λέγεται για άλογα)

φρουσκλιά=αφροξυλιά-σαμπούκος(δένδρο που χρησιμοποιείται στην
ποτοποιία και σαν βότανο)
φτελιά=είδος δέντρου
φτουράω=επαρκώ,φτάνω,αποδίδω
φτώνω= φτιάχνω
φυντανι=νεαρό φυτό,βλασός
φύρα= απώλεια υλικού
φυσέκι= φυσίγγιο
φυσεκλίκι=φυσιγγιοθήκη
φυταριές=σπορεία για καπνά,ντομάτες κτλ.
φυτίλι= θρυαλίδα για καντήλι
φώλος= αυγό που το αφήνουμε στη κούρνια

X

χαναλέξ=κουβέντα για να περνάει ευχάριστα η ώρα
χαβάνι= γουδί,
χαβάς= αέρας, κλίμα ,μεταφορικά ο τρόπος η συνήθεια
χαγιάτ' = υπόστεγο-κουζίνα
χαϊβάνι= ζώο, άνθρωπος αφελής, καθυστερημένος ,μικρό παιδί
χαϊμαλί= φυλακτό
χαϊρ'= ευεργεσία -κέρδος,προκοπή
χαλάλι= σωστό-δίκαιο,ευχαρίστως
χαλβάς=είδος γλυκού
χαλεύω= ζητάω
χάλι=κακή κατάσταση
χαλίκι= πετραδάκι
χαλκάς= περιλαίμιο-κρόκος
χαμάλης= φορτοεκφορτωτής
χαμαλικά= κουβάλημα
χαμπλά=χαμηλά
χαμχούγιας= ηλίθιος, χαζός
χάνι= πανδοχείο
χαντζάρ'= μακρύ μαχαίρι,ξίφος

χάπα= παιχνίδι παιδικό
χαράμι= άδικα κερδισμένο
χαραμίζω= ζοδεύω άσκοπα,
χαράτσι=φορολογία
χαρμάνι= μίγμα, πχ.τσιμέντο-χαλίκι-άμμος
χαρτζιλίκι=ποσό για μικροέξοδα
χασάπης= κρεοπώλης
χασές= λευκό ψωμί-ύφασμα
χάσικο=άσπρο ψωμί
χασομεράω=χάνω το χρόνο μου άσκοπα
χατήλια= τρύπες στην άκρη της στέγης
χατζάρι= μεγάλο και μακρύ μαχαίρι
χατίρι= χάρη
χάφτω=βάζω κάτι στο στόμα μου
χαψιά= τμήμα φαγητού που χωράει στο στόμα
χέζω=αφοδεύω
χειμαδιά= τόπος χειμερινής διαβίωσης ζώων
χεριά= μάτσο πχ.φύλλων καπνού
χλαπακιάζω=τρώω λαίμαργα
χνέρι=πάθημα,απάτη
χ'λιάρι=κουτάλι
χλίβομαι= παιδεύομαι, θλίβομαι (παράγωγα: χλιμμένος, χλιμάρα),
χ'μάω= ορμάω σε κάποιον
χ'νέρ'=χουνέρι,άσχημο αστείο,πάθημα,εξαπάτηση
χνοπωρίτσα= λουλούδι φθινοπωρινό, είδος κρόκου
χνόπωρο= φθινόπωρο
χνώτα=η μυρωδιά της εκπνοής
χολοσκάω=στεναχωριέμαι πολύ
χουβαρδάς= ανοιχτοχέρης, αυτός που ξοδεύει χωρίς φειδώ,
χουγιάζω=φωνάζω δυνατά
χούι= συνήθεια
χουλιάρι=κουτάλι
χουναβιά= περιοχή κλειστή γύρω -γύρω με λόφους
χούφταλο=πολύ γέρος και ανήμπορος
χουχλάζω=κοχλάζω
χουχτάω=φωνάζω τα ζώα σχηματίζοντας ένα χωνί με τις παλάμες
μπροστα από το στόμα

χράμι= είδος κουβέρτας υφαντής στον αργαλειό
χρίνα (από το χρίω)= χρωματισμένος, λερωμένος
χτικάζω= στεναχωριέμαι πολύ
χτίρια= κατεδαφισμένα σπίτια, οικόπεδα
χτράει= πιάνει τόπο, προχωράει η δουλειά
χυμάω =ορμάω

Ψ

ψαρρή= ανοιχτόχρωμο άλογο
ψαχνό=καθαρό κρέας χωρίς κόκκαλα
ψες= χτες βράδυ
ψεσ'νός= χθεσινοβραδινός
ψιμαρνί= όψιμο αρνί
ψιμοκάτσικο= όψιμο κατσίκι
ψίχα=το μαλακό ψωμί,μεταφορικά λίγο
ψουνίζω= ψωνίζω
ψυχοκέρι=κερί για μνημόσυνο
ψυχοπονιάρης= αυτός που συμπονεί με τον πλησίον του,
φιλέυσπλαχνος
ψ'χούδι= ψωμάκι που μοιράζονταν σε μνημόσυνα- Μεγάλη Πέμπτη-
Ψυχασάββατα
ψωμοτύρ'= ψωμί με τυρί στο χέρι
ψωμώνω=ωριμάζω
ψώμωσε= ωρίμασε

Ω

ωρέ=κλητικό μόριο που δείχνει θαυμασμό

22. Μικρά και ενδιαφέροντα...

Σεισμός 1980

Ξημερώματα 9 Ιουλίου 1980 έγινε μεγάλος σεισμός με επίκεντρο την Νέα Αγχίαλο με αποτέλεσμα μικρες υλικές ζημιές σε κάποια σπίτια του χωριού. Το επόμενο βράδυ οι κάτοικοι κοιμήθηκαν στις αυλές, ενώ εμείς τα παιδιά στρώσαμε στην άκρη του γηπέδου και κοιμηθήκαμε εκεί.

Εξαιτίας του σεισμου ο Νίκος Κουμπάρος πήρε δάνειο και κατασκεύασε νέο σπίτι δίπλα στο σχολείο, στο δικό του οικόπεδο (γιούρτ').

Πυρκαγιά 1995

Αρχές Ιουλίου 1995 κάηκε ένα σημαντικό κομμάτι της έκτασης του χωριού. Η φωτιά ξεκίνησε από τα ταμπούρια, συνέχισε προς Μάρκο, Τσάκα τη σούδα, Ντούκα τα Χωράφια και τελικά έσβησε πίσω από τη Διασέλα με τη βοήθεια και πυροσβεστικών αεροπλάνων. Επίσης στη κατάσβεση συμμετείχαν και κάποιοι κάτοικοι του χωριού.

Ράλλυ Ακρόπολις

Στο χωριό μας από το 1995-2005 γινόταν το Ράλλυ Ακρόπολις και περιελάμβανε 1 ή 2 ειδικές διαδρομές. Την μέρα που περνούσε το ράλλυ από το χωριό, νόμιζες ότι ήσουν σε άλλο μέρος.

Χιλιάδες κόσμου έφταναν στο χωριό ακόμα και το προηγούμενο βράδυ και γέμιζαν τις πλαγιές απ' όπου περνούσε το ράλλυ.

Ο κόσμος περιμένει τα αγωνιστικά αυτοκίνητα στη Λαζινιά. Στο βάθος φαίνεται το οροπέδιο Δομοκού.

Αγώνες Μοτοσυκλέτας-Πανελλήνιο Πρωτάθλημα Scramble

Τη τελευταία δεκαετία σε πίστα που δημιουργήθηκε ανατολικά του χωριού,(γύρω από το νέο γήπεδο) διαδραματίστηκε κάποιες χρονιές το πανελλήνιο πρωτάθλημα Scramble.

23. Βιβλιογραφία– Πηγές πληροφοριών

Όσον αφορά έθιμα του χωριού, ντοπιολαλιά, οικογενειακά στοιχεία κτλ μεγάλη βοήθεια προσέφεραν οι γεροντότεροι του χωριού και τα αρχεία της κοινότητας.Ιδίως για τη σύνθεση των οικογενειών βασίστηκα στο μνημονικό του πατέρα μου που θυμήθηκε μονομιάς το 90% των κατοίκων της εποχής του 1940-1950

. Εκτός αυτών χρησιμοποίησα πληροφορίες από τα κάτωθι συγγράμματα:

- Γενικά αρχεία του κράτους Λαμία
- Αρχεία του Δημοτικού σχολείου που τηρούνται πλέον στο Δημοτικό σχολείο Ομβριακής
- ΤΟΕΔΒ Λίμνης Ξυνιάδας
- Βορτσέλας Ι. Η Φθιώτις
- Νάτσιος Δημήτριος Οι καζάρμες των Ελληνοτουρκικών συνόρων
- (Γεώργιος Κρέμος, Νεότερη Ιστορία της Ελλάδος)
- Δημήτρη Καρέλλη,ερευνητικές εργασίες
- sotiriosalexopoulos.blogspot.com